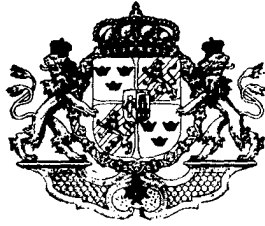

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

VID ARMÉN ÅR 1918

AV

KUNGL. ARMÉFÖRVALTNINGENS
SJUKVÅRDSSTYRELSE

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

192289

INLEDNING TILL

**Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse.
– Stockholm, 1912-1970. - (Sveriges officiella statistik).**

Täckningsår: 1911-1969.

1911-1913: Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses underdåniga berättelse.

1914-1930: Hälso- och sjukvård vid armén.

**1931-1936: Hälso- och sjukvård vid armén samt flygvapnet /
Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ; Flygstyrelsen.**

**1937-1942: Hälso- och sjukvård vid armén och flygvapnet samt veterinärvård
vid armén / Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ;
Flygförvaltningen ; Överfältveterinären.**

**1943-1944: Hälso- och sjukvård vid försvaret och veterinärvård vid armén /
Försvarets sjukvårdsförvaltning; Överfältveterinären.**

**Från 1943 ingår även Hälso- och sjukvård vid marinen, som utkom 1911-
1942, i denna serie.**

1911-1936 ingår veterinärvård vid armén i ett särskilt avsnitt i denna serie.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1,
Sundhetskolegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt,
1864-1912. - Sundhetskolegium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen.

Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Efterföljare:

Hälso- och sjukvård vid försvaret / Försvarets sjukvårdsstyrelse. – Stockholm :
1973–1975. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1970/72-1973/74.

Veterinärvård vid armén /Överfältveterinären. – Stockholm : 1946-1957. –
(Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1945-1955.

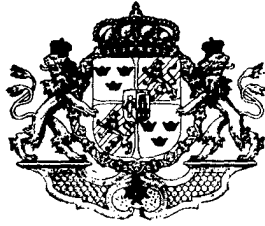
Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II
publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

S. 163: Tab. 157. Militära sjukvården 1903-1947.

Hälso- och sjukvård vid armén. År 1918. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

VID ARMÉN ÅR 1918

AV

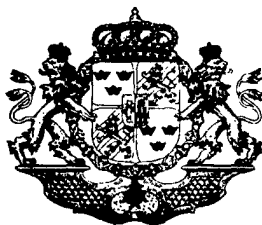
KUNGL. ARMÉFÖRVALTNINGENS
SJUKVÅRDSSTYRELSE

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

192289

STATISTIQUE OFFICIELLE DE LA SUÈDE

HYGIÈNE ET SERVICE MÉDICAL

À L'ARMÉE EN 1918

PUBLIÉ PAR

LA DIRECTION
DE L'ADMINISTRATION MÉDICALE
DE L'ARMÉE

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

192239

INNEHÅLL.

[Medieval stil (1, 2, 3...) betecknar att siffrorna endast äro approximativa.]

TEXTAVDELNING.

	Sid.
A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältläkarbyrån	1
B. Hälso- och sjukvården vid armén.	
1. Fältläkarkåren	5
2. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m.	6
3. Utdrag ur läkarnas årsberättelser	9
C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältveterinärbyrån	53
D. Veterinärvården vid armén.	
1. Fältveterinärkåren	54
2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser	54

TABELLBILAGOR.

Tab. 1. Tablå över truppsjukvårdsanslaget	72
» 2. Sammandrag av rapporterna om läkarbesiktningarna å värnpliktiga	76
» 3—4. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesiktningarna å värnpliktiga	78
» 5. Översikt av ändringar i förut inskrivnas värnpliktsförhållanden inom olika inskrivningsområden	80
» 6. Olika kassationsorsakers procentiska andel av samtliga kassationer hos förut inskrivna värnpliktiga	81
» 7. På grund av kroppsfel eller sjukdom frikallade i % av prövade inom olika inskrivningsområden	81
» 8. Sjukligheten bland manskapet vid arméns truppförband	82
» 9. Sjukdomar bland manskapet vid arméns truppförband	86
» 10. Vissa epidemiska sjukdomar månadsvis	102
» 11. Smittsamma könssjukdomar bland fast anställda och värnpliktiga inom armén	110
» 12. Dödlighet bland arméns manskap inom olika områden och efter ålder	111
» 13. Revaccination av manskap vid armén	112
» 14. Å garnisonssjukhusen vårdade sjuka	113
» 15. Å garnisonssjukhusen vårdade sjukdomsfall	114
» 16. Å garnisonssjukhuset i Stockholm operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å intagna patienter	120
» 17. D:o å garnisonssjukhuset vid Karlsborg	127
» 18. D:o å garnisonssjukhuset i Boden	128
» 19. D:o å garnisonssjukhuset i Skövde	131
» 20. D:o å garnisonssjukhuset å Visborgs slätt	132
» 21. Tablå över truppveterinärvårdsanslaget	134
» 22. Översikt av sjukligheten bland arméns stambästar	138
» 23. Sammandrag av hästsjukbesked	139
» 24. Självdöda hästar	142
» 25. Avlivade hästar	143
» 26. Kasserade hästar	144

TABLE DES MATIÈRES.

	Page.
A. Activité du bureau médical de la Direction de l'Administration médicale de l'armée . . .	1
B. Service sanitaire et soins aux malades dans l'armée.	
1. Corps des médecins militaires	5
2. Règlements et stipulations importants concernant le service de santé etc. de l'armée pendant l'année	6
3. Extraits des rapports annuels des médecins militaires	9
C. Activité du bureau vétérinaire de la Direction de l'Administration médicale de l'armée .	53
D. Service vétérinaire de l'armée.	
1. Corps des vétérinaires militaires	54
3. Extraits des rapports annuels des vétérinaires militaires	54

Tableaux.	Page.
Tabl. 1. Relevé des crédits alloués au service sanitaire des troupes	72
Col. 1: Régiments ou détachements. Col. 2: Fonds réservés de l'année précédente. Col. 3: Allocation de l'année. Col. 4: Restitutions etc. Col. 5: Allocations extraordinaires. Col. 6: Total. Col. 7: Excédent de dépenses de l'année. Col. 8: Excédent des dépenses de l'année précédente. Col. 9: Dépenses de l'année courante. Col. 10: Total. Col. 11: Fonds réservés à l'année suivante. Col. 12: Nombre des jours de service. Col. 13—22: Dépenses par jour et soldat en ore. Col. 13: Matériaux. Col. 14: Fournitures. Col. 15: Acquisition des fournitures nouvelles. Col. 16: Entretien. Col. 17: Blanchissage. Col. 18: Médicaments. Col. 19: Séjour à l'hôpital. Col. 20: Transferts. Col. 21: Dépenses diverses. Col. 22: Pour épidémies. Col. 23: Total.	
2. Résumé des rapports sur les inspections médicales des conscriptionnaires	76
Col. 2: Examinés. Col. 3—9: Non conscrits. Col. 10—13: Conscrits. Col. 14: Non conscrits en %. Col. 17—21: Conscrits en %.	
3—4. Résumé des causes de réformation des conscriptionnaires de 20 ans, resp. de ceux au-dessus de 20 ans	78
5. Résumé des rapports sur les modifications des relations de service des conscrits . .	80
6. Causes de réformation des conscrits en %	81
7. Non enrôlés par suite de vice de formation ou de maladie en % de tous les examinés	81
8. Morbidité parmi les soldats	82
Col. 1: Régiments. Col. 2: Total des jours d'exercice. Col. 3: Restés de l'année précédente. Col. 4—6: Malades entrés par âge. Col. 7—18: Malades entrés par mois. Col. 19: Malades (restés et entrés) à la chambre et à l'infirmerie. Col. 20: Malades (restés et entrés) à l'hôpital militaire. Col. 21: Malades (restés et entrés) à l'hôpital civil. Col. 22: Total des malades (restés et entrés). Col. 23: Sortis capables de continuer leur service militaire. Col. 24: Sortis incapables de reprendre leur service militaire. Col. 25: Décédés. Col. 26: Nombre des malades restant à l'année suivante. Col. 27: Nombre des journées de traitement. Col. 28: Journées de malades pour 100 jours d'exercice.	
9. Maladies parmi les soldats	86
Numéros des colonnes correspondant aux numéros de la nomenclature des maladies. Groupe I: Vices de formation ou de développement. Groupe II: Maladies d'infection aiguës. Groupe III: Maladies zoonosaires. Groupe IV: Maladies d'infection chroniques. Groupe V: Maladies constitutionnelles. Groupe VI: Maladies d'intoxication chroniques. Groupe VII: Maladies mentales. Groupe VIII: Maladies du système nerveux. Groupe IX: Maladies des yeux. Groupe X: Maladies des oreilles. Groupe XI: Maladies de l'appareil circulatoire. Groupe XII: Maladies de l'appareil respiratoire. Groupe XIII: Maladies de l'appareil digestif. Groupe XIV: Maladies non vénériennes de l'appareil génito-urinaire. Groupe XV: Maladies de l'appareil locomoteur et du système osseux. Groupe XVI: Maladies de la peau et du tissu cellulaire. Groupe XVII: Tumeurs. Groupe XVIII: Cas des lésions corporelles et d'empoisonnements. Col. 145: Ruptures et distensions des muscles et tendons. Col. 146: Dis torsi ons. Col. 147: Luxations, simples, compl. Col. 148: Fractures, simples, compl. Col. 149: Contusions. Col. 150: Blessures d'armes tranchantes ou pointues. Col. 151 a, b, c: Blessures d'armes à feu. Col. 152: Excoriations causées par la chaussure. Col. 153: Excoriations causées par l'équitation. Col. 154 a, b: Brûlures et traumatismes causés par explosion. Col. 155: Engelures. Col. 156: Coups de soleil et coups de chaleur. Col. 157: Intoxications aiguës. Col. 158: Traumatismes d'autres sortes. Col. 159: Suicides, tentatives de suicide. Col. 160: Maladies indéterminées. Col. 161: Cas d'observation. Col. 162: Total des malades entrés.	
10. Certaines maladies épidémiques par mois	102
11. Maladies vénériennes dans l'armée	110
12. Mortalité et causes de mort parmi les soldats	111
13. Revaccinations des soldats	112
14. Malades traités dans les hôpitaux de garnison	113
15. Maladies traitées dans les hôpitaux de garnison	114
16—20. Opérations pratiquées dans les hôpitaux de garnison	120
21. Tableau des crédits alloués au service vétérinaire des troupes	134
22. Aperçu de la morbidité parmi les chevaux de l'armée	138
23. Résumé des rapports sur les maladies des chevaux de l'armée	139
24. Chevaux décédés	142
25. Chevaux tués	143
26. Chevaux réformés	144

Note. Chiffres en types spéciaux (1, 2, 3...) ne sont à regarder comme approximatifs.

TILL KONUNGEN.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse får härmed avgiva underdånig berättelse över sin verksamhet samt över hälso- och sjukvården ävensom veterinärvården vid armén under år 1918.

Stockholm den 20 maj 1919.

Underdånigst

Fritz Bauer

Peter Schmidt

A. H. Christenson

O. S. Hagelin

A. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelsens verksamhet å fältläkarbyrån.

Under år 1918 hava å fältläkarbyrån handlagts 5 032 ärenden, därav 292 av hemlig natur.

Vad som under den senare delen av året satt sin särskilda prägel på arbetet har varit den då pågående influensaepidemien. Sjukvårdsstyrelsens åtgärder i detta avseende hava sammanfattats i en till 1918 års urtima riksdag på nådig befallning avgiven »Översikt över åtgärder för bekämpandet av influensan inom svenska armén under juli—oktober 1918». Alla uppgifter om denna epidemi avser Styrelsen att sedermera i ett sammanhang bearbeta.

Betydande anslagsäskanden hava under året gjorts dels i form av nya anslag, dels i form av höjning av förutvarande dylika. Så hava bland annat följande nya anslag begärts:

- för utökande av sjukhusplatser vid truppförbanden 2 555 800 kr.;
- för ögonsjukvårdens ordnande under fred 25 000 kr.;
- för Sjukvårdsstyrelsens bakteriologiska laboratorium 8 000 kr. under vartdera av åren 1919 och 1920.

Förslag om förstärkning för 1920 av sjukvårdsanslaget med 1.5 öre för man och tjänstgöringsdag samt för hästtjänstgöringsdag har avgivits, varjämte höjning av nedanstående anslag hava föreslagits, nämligen:

- för sanatorievård åt arméns personal;
- för tandvårdens provisoriska ordnande vid armén för åren 1918—1920;
- till arméns sjuksköterskor;
- för militärläkares och militärveterinärers undervisning samt
- för militärläkares resestipendier.

I samband med anslagsäskandet för utökande av sjukhusplatser vid truppförbanden hava tillsammans med Arméförvaltningens fortifikationsdepartement utarbetats kostnadsförslag och planer till nya sjukhus eller sjukpaviljonger vid I. 28, A. 2 och T. 3 samt till utökning av de militära sjukhusen vid ytterligare 17 truppförband.

Till inrättande av tork- och putsrum vid samtliga de truppförband, som ännu äro i saknad därav, har riksdagen efter därom gjord framställning anslagit 2 275 000 kr.

Såsom gåvor från enskilda personer hava till Styrelsen överlämnats dels 5 000 kr. till pristävlan angående »Lärobok i hälsovård för armén» samt an-

skaffande av en »Upplysningsskrift angående epidemiska sjukdomar», dels ock 35 000 kr. för inköp av en sjuktransportautomobil (bilen avses vara stationerad vid garnisonssjukhuset i Stockholm).

Bland övriga viktigare ärenden, som under året handlagts, må nämnas följande utredningar, förslag och utlåtanden:

Förslag angående en del ändringar beträffande de nya kasernernas badavdelningar samt puts- och torkrum.

Installerande av röntgenapparater vid militärsjukhusen i Skövde och Karlsborg.

Igångsättande av utredning, huruvida möjlighet finnes att utan ökning av antalet platser å truppförbandens sjukhus vidtaga åtgärder för en förbättrad sjukvård vid armén.

Yttrande med förslag till de åtgärder, som i anslutning till lagen den 20 juni 1918 befinnas erforderliga till motarbetande av könssjukdomarnas utbredning bland krigsmän vid armén.

Hemställan till kanslern för rikets universitet, att värnpliktiga medicine kandidater för vinnande av tillträde till kurser och tjänstgöringar vid kliniker måtte tillerkännas rätt att räkna tiden för värnpliktstjänstgöring likvärdig med lika lång tjänstgöring vid universiteten och Karolinska institutet.

Utfärdande av bestämmelser angående värnpliktiga apotekares facktjänstgöring utöver i generalorder 450/1918 givna.

Förslag angående rullföring m. m. av värnpliktiga läkare, veterinärer, tandläkare och apotekare.

Till utdelning vid truppförbanden hava utsänts dels en broschyr: »Några ord om blindtarmsinflammationen», dels dermatologiska sällskapets i Stockholm flygblad »Om de smittsamma könssjukdomarna».

Sjukvårdsstyrelsen har såsom rådgivande inom olika delar av de medicinska vetenskaperna vid sin sida erhållit ett medicinskt vetenskapligt råd med uppgift att följa den litteratur, som rör arméns hälso- och sjukvård under fred och krig; att själva referera eller ombesörja referat av det, som i nämnda vetenskapsgrenar synes kunna vara av intresse och vikt för vårt lands vidkommande samt att väcka förslag eller eljest bistå Sjukvårdsstyrelsen med råd angående förbättringar inom arméns hälso- och sjukvård. Att tillsvidare vara medlemmar av det medicinska vetenskapliga rådet och inom detsamma företräda följande vetenskapsgrenar eller specialfack hava utsetts:

professorn vid universitetet i Lund M. J. C. A. Forssman och docenten vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet C. A. Kling, bakteriologi;

överläkarna vid epidemisjukhusen i Stockholm Th. G. Hellström och i Malmö E. O. S. Petré, epidemiska sjukdomar;

professorn vid universitetet i Uppsala G. Wirgin, hygien;

professorn vid sistnämnda universitet E. G. Petré samt docenterna vid samma universitet E. G. Nyström och vid Karolinska mediko-kirurgiska in-

stitutet N. A. Troell ävensom lasarettsläkaren vid länslasarettet i Umeå K. H. Giertz, kirurgi;

professorn vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet I. F. Holmgren, medicin;

överläkaren vid Stockholms sjukhem E. O. Hultgren, nervsjukdomar;

professorn vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet J. E. Johansson, näringsfysiologi;

professorn vid samma institut S. E. P. Haglund, ortopedi;

professorn vid samma institut C. G. A. Forssell, röntgenologi;

docenten vid samma institut, överläkaren C. V. Kinberg, sinnessjukdomar;

medicine doktorn A. J. Billing och bataljonsläkaren P. U. A. Hylin, tand-sjukdomar och käkskador;

överläkaren vid sjukhuset S:t Göran F. E. Lindhagen, tuberkulos;

överläkaren vid sagda sjukhus K. J. Marcus och medicine doktor J. Strandberg i Stockholm, veneriska sjukdomar;

docenten vid universitetet i Lund, regementsläkaren F. G. Ask, ögon-sjukdomar;

professorn vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet N. G. F. Holmgren, öronsjukdomar (Ämbetsskrivelse den 12 april).

Särskilda sakkunniga hava under året tillkallats:

kaptenen vid generalstaben N. K. Strandberg och bataljonsläkaren i fält-läkarkårens reserv K. A. E. Fries för att biträda Sjukvårdsstyrelsen med verkställande av utredning angående behovet av sanitetshundar för det militära sjukvårdsväsendet (K. brev den 3 maj).

Fältläkaren G. Ekelund och fördelningsintendenten D. A. H. Sundén i och för utarbetande av detaljbestämmelser angående epidemivårdens ordnande under fred (K. brev den 11 oktober).

Genom nådigt brev den 26 oktober 1917 tillkallade sakkunniga, fältläkare C. G. Borgström och regementsläkare N. A. Brinke, hava avlämnat »Betänkande och förslag beträffande dels komplettering av gällande bestämmelser angående hälso- och sjukvårdens handhavande vid arméns truppförband, dels ock erforderliga föreskrifter för vinnande av effektiv kontroll å efterlevnaden av i sådant hänseende meddelade bestämmelser».

Möte med samtliga arméfördelningarnes fältläkare, fästningsläkaren vid kommandantskapet i Boden, stabsläkaren vid militärbefälet å Gottland samt regementsläkare F. G. Ask har i och för överläggning rörande vissa sjukvårdsfrågor hållits i Stockholm den 9—11 februari.

Taktiska övningar för militärläkare hava hållits inom IV. arméfördelningen.

Resestipendier hava under året tilldelats apotekare F. Bergendorff för att studera det militära apoteksväsendet i Tyskland (K. brev den 22 febr.), fältläkare G. Ekelund och regementsläkare N. A. Brinke för att idka studier i

4 ARMÉFÖRVALTNINGENS SJUKVÅRDSSTYRELSES VERKSAMHET Å FÄRTLÄKARBYRÅN.

Tyskland rörande kasernhygien och dess handhavande (K. brev den 22 mars) samt kaptenen vid Generalstaben N. K. Strandberg och bataljonsläkaren i fältläkarkårens reserv K. A. E. Fries för att studera sanitetshundväsandet inom tyska armén under kriget (K. brev den 28 juni).

Vid Svenska Röda korsets ambulanser i Finland hava vid olika tider under kriget tjänstgjort bataljonsläkaren vid fältläkarkåren C. G. O. Sjögren, bataljonsläkarna i fältläkarkårens reserv H. W. von Holst och A. P. Richter, fältläkarstipendiaten R. Selldén samt fältläkarstipendiaten i fältläkarkårens reserv S. Gyllenstierna.

B. Hälso- och sjukvården vid armén.

1. Fältläkarkåren.

Under år 1918 har fältläkarkåren undergått de förändringar, som framgå av följande tabell:

Beställningar	Lediga vid årets början	Ledigblivna genom			Summa	Återbesatta	Lediga vid årets slut
		transport eller befordran	avsked	dödsfall			
Regementsläkare	4	¹ 4	² 4	—	12	7	5
Bataljonsläkare	15	³ 8	⁴ 1	—	24	3	21
» vid kåren	7	2	⁵ 4	1	14	12	2
Fältläkarstipendiater	—	3	⁶ 2	1	6	5	1
Summa	26	17	11	2	56	27	29

Under året hava avlidit fältläkaren i fältläkarkårens reserv E. I. Boman, bataljonsläkaren vid fältläkarkåren S. Gyllenstierna samt fältläkarstipendiaten J. O. Ottosson.

Bataljonsläkarna K. E. J. Weisner, D. T. Lindblom, O. A. E. Aleman, E. J. Heijbel, A. D. Hagg, P. W. Morsing och L. M. Möller hava under året fått sig tilldelade högre lön. Bataljonsläkarna vid fältläkarkåren G. A. W. Cars, H. K. Åkerblom och F. E. O. Guilletmot hava erhållit ett första lönetillägg.

Beställningarna på fältläkarkårens reservstat ökas från och med 1919 med 1 fältläkare, 2 regementsläkare och 1 bataljonsläkare samt utgöras vid årsskiftet 1918—19 av två fältläkare, 9 regementsläkare och 5 bataljons-

¹ Därav 3 överförda till reservstat. — ² Regementsläkarna C. E. I. H. Rosengren, O. W. Gibson, A. Lindau och G. F. Humbla. — ³ Därav 1 överförd till reservstat. — ⁴ Bataljonsläkaren K. V. Edman. — ⁵ Bataljonsläkarna M. H. C. Berlin, F. Gernandt, K. H. Tengzelius och M. J. Ahlberg. — ⁶ Fältläkarstipendiaterna H. I. Spak och A. E. E. Ericsson.

läkare. Av dessa äro vid samma tid vakanta 2 regements- och samtliga bataljonsläkarbeställningar; 1 regementsläkare har under året erhållit avsked, 2 fältläkare och 2 regementsläkare hava tillkommit.

Fältläkarkårens reserv har under år 1918 ökats med 1 fältläkare, 5 regementsläkare, 8 bataljonsläkare och 4 fältläkarstipendiater, men minskats med 1 fältläkare, 1 regementsläkare, 11 bataljonsläkare och 10 fältläkarstipendiater. Den bestod vid årsskiftet 1918—19 av 6 fältläkare, 13 regementsläkare, 48 bataljonsläkare och 24 fältläkarstipendiater.

2. Viktigare bestämmelser och föreskrifter rörande arméns sjukvård m. m. under år 1918.

a. Kungliga kungörelser och förordningar m. m.

Den 26 mars. Kungl. kungörelse angående tillsättandet av vissa beställningar å arméns reservstater under år 1918. Sv. författn.saml. n:r 157.

Den 20 juni. Lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Sv. författn.saml. n:r 460.

Den 25 oktober. Kungl. förordning angående inskrivning och redovisning av värnpliktiga samt deras tjänstgöring m. m. (inskrivningsförordning). Sv. författn.saml. n:r 835.

b. Kungl. brev och ämbetsskrivelser.

Den 18 januari. Anvisande av understöd till Svenska militärläkarföreningen för 1918.

Den 25 januari. Bestämmelser angående förstärkt portion för vissa truppförband under särskild vinterutbildning.

Den 15 februari. Föreskrifter angående beräkningen av tjänsteålder vid avgivande av förslag i fråga om tilldelande av lönetillägg för vissa äldre bataljonsläkare.

Den 12 april. Angående förhöjning i arvodet till läkare, vilka icke inneha beställning inom lantförsvaret, under tjänstgöring vid armén.

Den 12 april. Tillstånd för ordinarie bataljonsläkare att även för civila patienter använda garnisonssjukhusets å Karlsborg lokaler och utrustning m. m.

Den 26 april. Angående anvisande av ytterligare medel till upprätthållande av arméns bakteriologiska laboratorium m. m.

Den 26 april. Bestämmelser angående undantag under mobilisering från gällande bestämmelser om sinnessjukas intagande å statens anstalter för sinnessjuka.

Den 14 juni. Uppdrag för sjukvårdsstyrelsen att verkställa omarbetning av besiktningsreglementet av den 21 juni 1915.

Den 13 september. Bestämmelser rörande avlöning och underhåll åt viss sjukvårdspersonal m. m.

Den 13 september. Bestämmelser angående ökad ersättning till sjuksköterskor under tillfällig anställning vid truppförband.

Den 18 september. Bestämmelser angående förhöjd ersättning åt läkare under tillfällig tjänstgöring vid truppförband m. m.

Den 26 september. Fastställande av stat för användande under år 1919 av anslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.

Den 5 oktober. Angående kvarhållande i tjänst eller å sjukvårdsanstalt av vissa värnpliktiga.

Den 11 oktober. Angående anställande av extra läkare för undersökningen av de värnpliktigas hälsotillstånd vid inryckningen till rekrytskola.

Den 25 oktober. Angående förhöjd ersättning åt läkare under tillfällig tjänstgöring vid truppförband m. m.

Den 25 oktober. Angående tillfälligt anställande vid truppförband och militära sjukhus av krigsreservsköterskor.

Den 8 november. Angående fastställelse av dagavgift vid folksanatorierna för vård därstädes av vissa statstjänare.

Den 12 november. Angående fastställande av åtta timmars normalarbetsdag för vissa inom lantförsvaret anställda arbetare.

Den 22 november. Angående kostnaderna för begravning av vissa värnpliktiga m. fl. under år 1919 m. m.

Den 6 december. Ändrade bestämmelser angående åldern för nyantagna volontärer.

Den 6 december. Anvisande av medel till nyanskaffning av sjukvårds- och inventarieutrustning för garnissonssjukhuset i Boden.

c. Generalorder.

Den 15 januari n:r 59 med översikt av de värnpliktigas överföring från vapenföra till icke vapenföra under utbildningsåren 1913—1917.

Den 23 januari n:r 92. Bestämmelser beträffande före hösten 1914 inskrivna värnpliktiga medicine kandidaters och tandläkares fullgörande av repetitionsövningarna i en följd.

Den 25 januari n:r 100. Bestämmelser angående fält- och fälttjänstövningar.

Den 30 januari n:r 122. Bestämmelser angående anordnande av trängfältövning vintertid.

Den 26 mars n:r 386. Bestämmelser angående vissa sjukvårdssoldatskolor.

Den 28 mars n:r 406. Bestämmelser angående infanteriet tilldelade värnpliktiga medicine studerandes och med dem i värnpliktshänseende likställdas tjänstgöring m. m.

Den 28 mars n:r 408. Bestämmelser angående infanteriet tilldelade medicine studerande, tandläkare och apotekare, som inrycka till första årets militärutbildning år 1918.

Den 28 mars n:r 409. Bestämmelser angående infanteriet tilldelade vapenföra medicine studerande, som inrycka till andra årets militärutbildning 1918.

Den 6 april n:r 450. Bestämmelser angående fackutbildning och facktjänstgöring för vapenföra och icke vapenföra läkare, veterinärer, tandläkare och apotekare.

Den 13 maj n:r 629. Föreskrifter beträffande de trängen i egentlig sjukvårdstjänst för utbildning till läkarbiträden tilldelade icke vapenföra studenter och likställda, som inrycka till tjänstgöring 1918.

Den 13 maj n:r 630. Föreskrifter beträffande de trängen i egentlig sjukvårdstjänst för utbildning till adjutanter vid sjukvårdsformationer och till sjukhusunderofficerare tilldelade icke vapenföra studenter och likställda, som inrycka till tjänstgöring 1918.

Den 16 maj n:r 649. Föreskrifter beträffande fortsatt utbildning av studenter och likställda, vilka 1918 påbörja sin första tjänstgöring och vid läkarbesiktning enligt I. F. § 108 befunnits vapenföra endast i viss vapentjänst eller icke vapenföra.

Den 17 och 27 maj n:r 661 och 705. Föreskrifter beträffande fackutbildningskurserna under 1918 för värnpliktiga läkare samt värnpliktiga tandläkare och apotekare.

Den 14 juni n:r 805. Instruktion för fälttjänstövningar.

Den 4 september n:r 1161. Bestämmelser angående sjukhusutbildning av furir- och korpralskoleelever vid trängkårernas sjukvårdskompanier under utbildningsåret 1918—1919.

Den 4 september n:r 1162. Föreskrifter beträffande sjukvårdskorpralskolor under utbildningsåret 1918—1919.

Den 6 september n:r 1178. Bestämmelser angående fackutbildning för de trängen i egentlig sjukvårdstjänst för utbildning till läkarbiträden samt för utbildning till adjutanter vid sjukvårdsformationer och till sjukhusunderofficerare tilldelade icke vapenföra studenter och likställda.

Den 1 oktober n:r 1359. Bestämmelser angående tjänsteklass för sådana värnpliktiga medicine kandidater, vilka tillfälligtvis (under influensaepidemien) förrätta tjänst som militärläkare.

Den 13 november n:r 1608. Nya bestämmelser rörande de värnpliktigas rullföring och redovisning m. m. (gällande från och med den 1 januari 1919).

Den 30 december n:r 1805. Bestämmelser angående inryckningstiden för vapenföra värnpliktiga, tillhörande årsklass 1918, samt angående dessas förläggning.

3. Utdrag ur läkarnas årsberättelser.¹

I. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

Under året hava av mig inspekterats 17 sjukvårdsskolor av skilda slag. Undervisningen har överallt skötts med nit och intresse. Eleverna hava i allmänhet väl tillgodogjort sig undervisningen, ehuru deras lämplighet för sjukvårdstjänst ej alltid varit den bästa, beroende på det stora antalet vakanser bland de stamanställda; vid nästan alla av fördelningsens truppförband finnas vakanser bland sjukvårdsbeställningsmännen och utsikterna att under den närmaste tiden få dessa fyllda äro mycket små. Undervisningen av det sjukvårdsmanskap, som tilldelats Malmö allmänna sjukhus och lasaretten i Hälsingborg och Kristianstad, har av respektive läkare skötts med stort intresse och visat sig fruktbringande.

Det har vid inspektion av värnpliktiga, tilldelade trängen i egentlig sjukvårdstjänst, framgått, att den första tjänstgöringen för dessa (180 dagar, varav ungefär 75 vid trängkår) varit för kort för att bibringa dem såväl teoretisk kunskap som sjukvårdsrutin. Jag skulle anse lämpligt, att den förra tjänstgöringen för dessa förlängdes till samma tid som för fotfolket eller 250 dagar (varav 90 dagar vid trängkår) och åtföljdes av tre repetitionsövningar, av vilka den första gjordes vid det truppförband, arméfördelningschefen bestämmer, och de övriga vid trängkår.

Icke vapenföra och endast i viss vapentjänst dugliga studenter, avsedda att utbildas till läkarbiträden, hava under året kunnat tilldelas samtliga infanteriregementen; de hava, jämte sin utbildning i övrigt, bistått med expeditionstjänstgöring och väl tillgodogjort sig utbildningen och dessutom varit läkarna till mycket god hjälp.

Jag anser mig även i år böra påpeka det missförhållandet att vid inskrivningen tilldelas, jämlikt G. O. 1, trängen i egentlig trängtjänst och även sjukvårdstjänst endast värnpliktiga dugliga i viss vapentjänst; detta är olämpligt bland annat däri, att det visat sig nästan omöjligt att bland dessa uttaga sådana, som äro lämpliga för utbildning till underbefäl. I G. O. 1/1919, II: 10 har i år vidtagits den ändring, att antalet värnpliktiga dugliga i viss vapentjänst begränsats för kavalleriet, artilleriet och ingenjörtrupperna till viss procent; jag anser, att även för trängen är en begränsning nödvändig och vill föreslå densamma till 50 %.

Sjukligheten bland truppen har under första halvåret varit synnerligen låg, 3.1 % för samtliga truppslag och 3.9 för enbart infanteriet, men under sista halvåret, då influensan härjat vid samtliga truppförband, mycket hög.

De hygieniska förhållandena äro vid de truppförband, som erhållit sin förläggning slutgiltigt ordnad, goda, men vid I. 11, I. 24 och I. 25, som ännu hava provisoriska förläggningar, finnas allvarliga olägenheter, som ej kunna i nämnvärd mån förbättras. Förhoppning finnes dock, att I. 11 och I. 24 åtminstone delvis kunna under år 1919 inflytta i sina nya kaserner.

¹ I denna avdelning hava på grund av de väsentligt höjda tryckningskostnaderna betydliga inskränkningar måst göras. Fördelningsläkarnas årsberättelser hava intagits in extenso; däremot hava sundhetsinspektionerna utelämnats. Av truppförbandsläkarnas berättelser hava intagits endast de delar, som synts Sjukvårdsstyrelsen särskilt förtjäna att uppmärksammas.

Enär influensan utgjort en så integrerande del av sjukvården under år 1918, hava läkarnas berättelser i väsentlig grad kommit att beröra denna sjukdom, dess uppträdande, spridning, däremot vidtagna åtgärder m. m. Då emellertid Sjukvårdsstyrelsen avser att vidare bearbeta det till Styrelsen inkomna influensamaterialet, komma de synpunkter, som av läkarna i deras berättelser framhållits, att upptagas i bearbetning, varför de ej intagits i årsberättelsen.

Under året hava inga av fördelningens läkare deltagit i fältövningar.

Fälttjänstövningar hava på grund av influensaepidemien ej förekommit.

(Borgström.)

b. Truppförbandens årsberättelser.

Karlskrona grenadjärregemente.

Hälsotillståndet vid regementet under året har, även fränsett den stora influensaepidemien, under längre perioder varit mindre tillfredsställande. Så har under dess förra hälft förekommit en ihållande parotitisepidemi, vilken tog sin början i medio av januari och därpå hastigt tilltog samt först i juni började avmattas för att därefter under sommarens lopp så småningom upphöra. Hade icke den allt annat dominerande influensaepidemien därpå utbrutit, torde vi efter allt att döma under årets senare hälft troligen haft att glädja oss åt en period av gott hälsotillstånd vid regementet.

Att här inlåta mig på en närmare ingående skildring av influensaepidemien vid regementet, anser jag icke vara av behovet påkallat, enär detaljerade uppgifter angående densamma dels redan äro publicerade, dels för närvarande hålla på att insändas. Jag inskränker mig därför till att här lämna några episoder från och egna iakttagelser över densamma, vilka möjligen kunna hava mera allmänt intresse. Det totalomdömet om influensaepidemien vid regementet anser jag mig med fog kunna fälla, att den visat sig mindre svårartad med hänsyn till dödsfall och komplikationer än vid de flesta andra regementen och truppförband och i all synnerhet vid jämförelse med dess förhållande bland den civila befolkningen inom rikets flesta trakter. Endast två av sjukdomsfallen, i vilka våldsamma pneumonier tillstötte, ledde till dödlig utgång, och av svårare komplikationer hava endast 4 pneumonier förekommit, av vilka den ena ledde till empyema pleurae; å detta sistnämnda fall, som intogs å flottans sjukhus, har thoracotomi med gynnsamt resultat företagits.

Särskilt anmärkningsvärt föreföll mig den i en mängd fall — och för övrigt även av andra kolleger — gjorda iakttagelsen, att hjärtverksamheten även vid temperaturstegringar till 40.0° och därutöver ofta var anmärkningsvärt långsam med en frekvens av 75 å 85 i minuten, ibland t. o. m. ännu långsammare. Detta torde enligt min mening få uppfattas såsom en influensatoxinernas inverkan på hjärtnervernas centra, särskilt de nervers, som reglera hjärtmuskulaturens kontraktioner. I dylika fall fann jag kamferbehandling, såväl per os som subkutan, samt upprepade kalla tvättningar vara synnerligen lämpliga och välgörande, varemot digitalisbehandling under dylika omständigheter torde anses såsom kontraindicerad.

Några av influensafallen hade ett mera protraherat förlopp, vilket i regel förorsakades av laryngotracheiter och bronchiter. I flera fall förekommo även katarrhala otiter såsom komplikationer, och övergående lomhördhet på sjukdomens höjdstadium förekom ej sällan.

Det övertvägande antalet influensafall företedde den katarrhala formen, med särskild benägenhet att lokalisera sig i de övre luftvägarna ävensom i svalget; men även den reumatoida var ganska vanlig. Även den gastro-intestinala formen var ingalunda sällsynt, i synnerhet under epidemiens tidigare stadier, då sjukdomens första utbrott emellanåt kännetecknades av profusa kräkningar och diarrhéer. Den cerebrala formen däremot kan knappast sägas ha förekommit, såvitt man ej dit vill hänföra de fall, i vilka feberdelirier uppträdde till följd av de stundom oerhört höga, men vanligen hastigt övergående temperaturstegringarna till 40.0°, 41.0°, ja vid enstaka tillfällen därutöver. Men några verkliga influensapsykoser, av vilka jag iakttagit några i min civila praktik, hava mig veterligen icke förekommit vid regementet.

Rekonvalescensen erbjöd emellanåt åtskilligt av intresse. Mycket ofta uppträdde under densamma efter en veckas, eller ännu längre tids feberfrihet helt plötsligt temperaturstegringar till 38.0° å 38.5°. Dessa uppfattades vanligen av patienterna själva — och till en början måhända även från medicinskt håll, såsom verkliga recidiv av sjukdomen. Vanligen voro de snart övergående; men ofta kunde de visa sig mera ihållande och utsträckas över flera dagar samt därigenom synas bekräfta den nyssnämnda uppfattningen. Dessa »recidiv» blevo regelbundet föremål för vård å sjukhus eller sjukrum.

En ingalunda ovanlig företeelse var den av sjukdomen föranledda ej blott fysiska utan stundom även psykiska depressionen under konvalescensen. I synnerhet något äldre patienter kunde veckotals vara i mer eller mindre grad besvärade av densamma, klaga över ihållande mattighet och orkeslöshet, nedstämt lynne o. s. v. Någon mera varaktig dylik astheni har jag dock icke varit i tillfälle att iakttaga.

Åt sjukdomens bakteriologi har jag naturligtvis haft varken tid eller resurser att ägna några mera ingående observationer. Jag vill endast omnämna, att jag i en del fall iakttog massor av Fraenkelska pneumococcer i de sjukas upphostningar i början av sjukdomen, ja, i somliga fall utgjordes sputa av formliga renkulturer av dylika bakterier. Streptococcer förekommo även i flera fall, ehuru, såvitt jag kunde finna, aldrig i mera avsevärda mängder.

Med »Streptococcypämne» har efter inryckningen till höstsoldatskolan ympning å i det närmaste alla värnpliktiga blivit företagen; även ett stort antal officerare och underofficerare hava undergått sådan ympning.

Som vanligt hava talrika fall av angina tonsillaris och bronchitis acuta under årets lopp förekommit, av den förra sjukdomen inalles 192 och av den senare inalles 171 fall. Av anginafallen hava största delen, 58 %, uppträtt under årets I. kvartal, medan däremot under de båda sista kvartalen endast relativt få fall av densamma förekommit. Bronchitisfallen hava varit mera jämnt fördelade på hela året, ehuru även därvidlag ett övervägande antal, omkring 40 %, uppträtt under I. kvartalet. Åtskilliga av bronchitisfallen hava företett ett ganska protraherat förlopp, med stor benägenhet för recidiv, för övergång till bronchiolitits o. s. v.

De under året förekommande fallen av pneumoni (7), pleuritis sicca (6), pleuritis serosa (1), och empyena pleurae (1), hava alla företett ett relativt gynnsamt förlopp utan avsevärt menliga följder. I denna kategori äro dock icke inbegripna de influensasamplikationer, vilka ovan redan blivit relaterade.

Anmärkningsvärt talrika hava fallen av gonorrhoea, inalles 22, varit under årets lopp. Flera av dessa patienter voro ju redan vid inryckningen till militärtjänstgöring behäftade med denna sjukdom, men det övervägande antalet hava ådragit sig infectionen efter inryckningen. Ur alla synpunkter lämpligast vore ju om de med dylik sjukdom, liksom med andra veneriska åkommor, behäftade kunde meddelas uppskov med fullgörandet av värnplikten, oberoende av deras personliga önsknings. Ty den långa tid dylika patienter tillbringa å sjukhuset, sjukskrivna »i kvarter» eller »befrielse från praktiska övningar» är ju ur utbildningssynpunkt alldeles eller åtminstone till största delen förspild; och dessutom måste det ju i flera avseenden även verka demoraliserande på dem, att till följd av dylik sjukdom vara så lång tid sysslolösa eller endast obetydligt sysselsatta. Den fr. o. m. början av år 1919 i kraftträdande lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar skall väl efterhand, hoppas vi, visa sig mera effektiv än förutvarande lagstiftningsåtgärder i den riktningen; och dessutom hyser jag god tillförsikt till de profylaktiska metoder, vilka inom närmaste framtid sannolikt komma att i allt vidsträcktare mån anlitas.

4 dödsfall hava under året förekommit vid regementet. De två av dessa, som inträffade till följd av influensapneumonier, hava redan blivit relaterade. De båda andra, som förekommo under I. kvartalet, voro vardera i sitt slag egenartade. Det ena föranleddes av en purulent meningit, baserad på en sinusitis frontalis septica; det andra förorsakades av en utomordentligt häftig allmäninfektion, efter allt att döma

streptococcinfektion, vilken till en början tedde sig som en vanlig angina tonsillaris, men därpå plötsligt utbredde sig och tilltog i intensitet, så att den inom ett dygns förlopp ledde till exitus letalis.

I år har om möjligt mera än någonsin tillförene behovet av ökat sjukhusutrymme gjort sig gällande vid regementet. Härvidlag avser jag naturligtvis icke blott de utomordentliga förhållanden, som föranleddes av influensaepidemien — en dylik situation kan ju tänkas återuppträffa, ehuru jag hoppas, att vi läkare för framtiden skola vara bättre beredda på att förebygga densamma — nej, jag tänker på alla de andra årligen gängse epidemierna av angina tonsillaris, parotitis epidemica, infektiösa bronchiter, febris militaris m. fl. dylika åkommor av mer eller mindre epidemiartad natur, för vilkas vård det under långa perioder av året saknas tillräckligt utrymme å vårt lilla — i övrigt välinredda — regementssjukhus, vars isoleringsavdelning består av endast ett sjukrum med 2 sängar. Då jag emellertid inom få dagar skall yttra mig över sjukhusfrågan i annat sammanhang, och dessutom i närmast föregående årsberättelser utförligt redogjort för, vad som brister oss i sjukhusutrymme, avstår jag från att här närmare ingå på denna fråga.

Bristen på tillräcklig och kompetent sjukvårdspersonal har i år, liksom under de närmast föregående åren, gjort sig i hög grad gällande. Att denna brist i avsevärd, om ock naturligtvis långt ifrån tillräcklig grad utjämnats genom det samvetsgranna nit, den duglighet och den utomordentliga arbetsförmåga, som sjukvårdssergeant, sjuksköterska och sjukvårdsfurir städse ådagalagt, ej minst under den oerhört mödosamma och krävande influensaepidemien, är det mig en glädje och en plikt att här konstatera. Att de värnpliktiga läkarebiträdena liksom även några av de värnpliktiga sjukvårdsmännen likaledes under sin tjänstgöring med nit, plikttrohet och en mot deras utbildningsgrad svarande duglighet fullgjort sina åligganden, anser jag mig även böra framhålla.

En följd av bristen på fast anställd sjukvårdspersonal är bl. a. den, att ej blott sjukvårdsmän, utan även sjukbärare måste i sådan utsträckning tagas i anspråk för bestridande av den dagliga sjukvården och även sjukhusvården, att tiden för deras fälmässiga utbildning blir betänkligt reducerad. Sant är visserligen, att de i stället erhålla så mycket mera färdighet i den militära sjukvårdens allmänna göromål, men detta kan ju ej ersätta vad som brister i deras ursprungligen avsedda utbildning i sjuktransporttjänst o. s. v.

Önskvärt vore därför att, under nu rådande förhållanden, inom varje årsklass minst dubbelt så många värnpliktiga, som nu är fallet, uttages för att utbildas till sjukvårdsmän.

(Akerlund.)

Norra skånska infanteriregementet.

Under beväringsskrytskolan hava utförts särskilt noggranna upprepade vägningar och besiktningar av 3:e och 11:e kompanierna.

Det förra (3:e) kompaniet utgöres av landsbor och det senare (11:e) av stadsbor.

Summa undersökta vid 3:e komp. 52.

I medeltal vägde varje man vid inryckningen i november 1917 61.5 kg. Den $\frac{25}{4}$ 1918 vägde varje man i medeltal 65.2 kg. Ökningen var alltså i medeltal 3.7 kg. 4 hade varken ökat eller minskat i vikt; 3 hade minskat i vikt (resp. 0.5, 1 och 6.5 kg.), och 45 hade ökat i vikt (0.5—9.5 kg.).

Summa undersökta vid 11:e komp. 49.

I medeltal vägde varje man vid inryckningen i november 1917 61.7 kg. Den $\frac{25}{4}$ 1918 vägde varje man i medeltal 65.1 kg. Ökningen var alltså i medeltal 3.4 kg. 1 hade varken ökat eller minskat i vikt; 5 hade minskat i vikt (1—4 kg.) och 43 hade ökat i vikt (0.5—11 kg.).

Landsbeväringen tycks sålunda hava ökat något mera i vikt än stadsbeväringen. Kosten tycks av mätningarna att döma vara tillräcklig, och de värnpliktiga tyckas i huvudsak också tillgodogöra sig densamma. 5 % ha ju nämligen bibehållit »status quo», 8 % ha minskat i vikt, men 87 % ha ökat i vikt från 0.5 ända till 11 kg.

Tjänsten tycks icke heller utöva menligt inflytande. Vid inryckningen i hälsoregistret antecknade möjligen befintliga sjukdomsanlag (såsom åderbräck, vattenbräck, plattfot etc.) tyckas ej hava förvärrats under utbildningen såsom man ju förut har konstaterat vid forcerad sommarutbildning. Övningarna tyckas sålunda hava varit planmässigt anordnade och icke menligt inverkat på individens utveckling och kropps-konstitution.

Undersökningsläkare, vikttagare och protokollförare hava varit desamma vid det tidigare och det senare undersökningstillfället.

(Ask.)

Skånska dragonregementet.

Liksom under föregående år har antalet fall av scabies under särskilt årets första månader varit betydligt. Ännu mera har detta varit förhållandet med bölder och bulnader, som varit så talrikt förekommande, att man kunnat tala om en verklig epidemi. Kvartalssjukbeskeden, som i dessa två sistnämnda sjukdomar upptaga inalles 47 fall under första, 28 under andra och 6 under tredje kvartalet, ge härvidlag ingen verklig föreställning om utbredningen inom regementet, emedan ett minst lika stort antal blivit behandlat utan att sjukskrivas. Att infektionen ägde rum under vistelsen vid regementet var lätt att övertyga sig om dels av den omständigheten, att den visade sig först några veckor efter inryckningen, dels av de anamnestiska uppgifterna.

Då det visade sig nästan utförligt att anordna huddesinfektion i så stor utsträckning, som varit behöfligt dels av kostnadsskäl och medicinbrist, dels emedan sjukhusets badrum var under reparation, beslöt jag, på uppmaning av professor J. Forssman i Lund att gentemot furunculosis försöka behandling med stafylococcvaccin. Då denna, av engelsmannen A. Wright först angivna behandlingsmetod, icke förut torde ha kommit till användning i hel serie som här, och då resultatet onekligen blev sådant, att det manar till efterföljd, tillåter jag mig att här relatera gången av behandlingen något utförligare.

Till bakteriologiska institutionen i Lund sändes en dragon med väl utbildad furunculosis, om vilken man med säkerhet visste, att han ådragit sig infektionen vid regementet. Från denne gjordes renkulturer av stafylococcer — streptococcer förekomma sällan i dessa fall — vilka sedan odlades på agarrör eller agarplattor — allt efter den behöfliga mängden vaccin — och kolonierna fingo utväxa vid 37 grader under 24 timmar. Bacillerna uppslammades därefter i steril, fysiologisk koksaltlösning med 0.3 % phenol, skakades ihållande, varefter prov togs för räkning, som skedde i vanlig blodkroppsräkningsapparat efter färgning. Bacilluppslamningen uppvärmdes därefter till 55° under 30 minuter och var så färdig att användas.

Behandlingen tog sin början den 12 mars, då ett tjugotal fingo injektion — i glutealmuskulaturen — av 0.5 kbcm av en dylik stafylococcuppslamning med en styrka av 2000 milj. pr kbcm. Därefter injicerades samma eller ökad kvantitet upp till 1 kbcm. varje vecka, inalles 3 à 4 gånger. I allt ha under året 76 fall av furunculosis behandlats, därav 62 under våren och sommaren. Av dessa ha minst 60 fullständigt läkts efter 3—4 injektioner. (Den exakta siffran kan tyvärr icke angivas, emedan anteckningarna över dem, som behandlades under min sjukdom, blevo ofullständiga). Recidiv efter ett par månader voro icke sällsynta, men veko snabbt för förnyad behandling. Annan behandling, såsom huddesinfektion o. d., undveks samtidigt med avsikt. Det allmänna intrycket blev, att man i denna stafylococcvaccin har ett synnerligen säkert medel mot furunculosis. Dess verkan uppträder dock sällan före 2 à 3

injektioner, men tyckes vara absolut tillförlitligt vid en stafylococcinfektion och då man använder stigande doser. En förkortning av tiden mellan injektionerna till 5 dagar gjorde jag under sommaren utan olägenhet. Ingen som helst reaktion såsom temperaturstegring e. dyl. kunde påvisas, ej heller lokalreaktion. Som metoden dessutom ställer sig mycket billigare än med yttre behandling, kan den i alla avseenden rekommenderas. Det bör emellertid uttryckligen framhållas, att denna stafylococcvaccin visat sig överksam mot phlegmoner och andra av streptococcer framkallade hudinfektioner.

(Hammar.)

II. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

Antalet å Sjukvårdsavdelningen handlagda ärenden visar fortfarande ökning, i det 388 ingående och 394 utgående diariiförts.

Följande viktigare yttranden ha avgivits:

1) Underdånigt yttrande över »Förslag beträffande dels komplettering av gällande bestämmelser angående hälso- och sjukvårdens handhavande vid arméns truppförband, dels ock erforderliga föreskrifter för vinnande av effektiv kontroll å efterlevnaden av i sådant hänseende meddelade bestämmelser;

2) Underdånigt yttrande över förslag till hygieniska förbättringar i arméns kaserner;

3) Till Statsrådet och Chefen för Kungl. Lantförsvarsdepartementet angående värnpliktiga läkares och veterinärers tjänsteställning;

4) Till inspektören för infanteriet angående sjukhusutbildningens ordnande för vissa slag av sjukvårdsskolor;

5) Till Sjukvårdsstyrelsen angående »Förslag till hälso- och sjukvårdens handhavande vid truppförbanden»;

6) Till Sjukvårdsstyrelsen angående sjukbårar för kavalleriet;

7) Till Sjukvårdsstyrelsen över förslag till fackutbildningskurser för värnpliktiga läkare, tandläkare och apotekare;

8) Till Sjukvårdsstyrelsen angående ritningar till regementssjukhus för I. 21;

9) Till Sjukvårdsstyrelsen angående ifrågasatt rätt till fri sjukvård för tygarbetare m. fl.;

10) Till Sjukvårdsstyrelsen angående användande av frågeformulär vid läkarbesiktning för stamanställning;

11) Till Sjukvårdsstyrelsen angående ritningar till sjukhus för dels I. 21, dels I. 4, I. 5 och T. 6 samt till ombyggnad av A. 6:s sjukhus.

Sundhetsinspektioner hava förrättats vid I. 4, I. 5, I. 12, K. 4, A. 6 och T. 6.

Vid en återblick å den militära sjukvården år 1918 absorberas intresset i första hand av den svåra influensaepidemi, som under dess senare halvår rasade i vårt land. Även II. arméfördelningen fick därav sin dryga anpart, såsom av redan offentliggjorda rapporter framgått.

Man kan tydligt urskilja tre uppblossanden av epidemien inom arméfördelningen. Det första inträffade omkring den 1 augusti samtidigt med sjukdomens uppträdande i riket. Den då ineliggande styrkan utgjorde 3 061 man, av vilka intill den 31 augusti 1 482 eller 48 % insjuknade. I september inryckte ytterligare omkring 6 910 man, varefter under månaderna september och oktober inträffade 4 900 fall. Bland hela denna styrka om 9 970 man drabbades sålunda 6 186 man eller 62 % av influensa.

Å de olika truppförbanden fördela sig nämnda tal sålunda:

Truppförband	Högsta styrkebesked för dag under juli—oktober	Antalet sjukdoms- fall juli—oktober	Antalet sjukdoms- fall på 100 man
I. 4	2 539	1 358	53
I. 5 (Malmen)	2 200	1 421	64
I. 5 (Norrköping)	188	136	72
I. 12	641	368	57
I. 21	2 130	1 862	87
K. 4	637	304	48
A. 6	944	410	43
T. 6	691	327	47
Summa: 9 970		6 186	62

Av dessa siffror synes framgå, att förlägningsförhållandena spelat en viss roll i fråga om sjukdomsfallens talrikhet. Sålunda har I. 21 med den sämsta och trängsta förläggningen 87 % sjukdomsfall. Även I. 4 och I. 5 med dåliga förläggningar visa hög sjuklighetsprocent, medan de i förlägningshänseenden gynnade K. 4, A. 6 och T. 6 komma rätt långt under medeltalet. I. 12 med den bästa och rymligaste förläggningen har dock en morbiditet av 57 %. Påfallande högt kommer Norrköpingskontingenten, som visserligen disponerade en gammal kasern, men dock hade gott utrymme.

Av det i september tillkomna manskapet torde endast en mindre del haft influensa före inryckningen. Om man skattar denna till 10 % eller 690 man, skulle sålunda 69 % eller mer än $\frac{2}{3}$ av styrkan ha angripits av sjukdomen.

Det tredje uppblossandet av epidemien sammanföll ungefär med inryckningen till soldatskolorna i början av november. Av många skäl blev detsamma ej så skarpt markerat som de båda första.

För att erhålla en uppfattning om huru ofta allvarigare komplikationer i form av lung- och lungsäcksinflammationer inställt sig, har det befunnits lämpligt att även medräkna de sjukdomsfall, som inträffat under årets sista månader. Man kommer då upp till en totalsiffra av 6 555 sjukdomsfall. Hos dessa hava svårare lungkomplikationer inträffat i 310 eller 4.7 % av fallen.

Bland dessa med svårare lungsjukdomar komplicerade influensafall avledo 77 man, vilket ger en dödlighet av nära 25 %.

Fördelningen av lungkomplikationer och dödsfall å de olika truppförbanden framgår av nedanstående tabell:

Truppförband	Antal influen- safall juli— december	Antal svårare lungfall	Antal lung- fall på 100 influensafall	Antal döds- fall	Antalet döds- fall i % av influenta fallen
I. 4	1 406	104	7.4	18	1.3
I. 5 (Malmen o. Linköping)	1 461	51	3.4	20	1.3
I. 5 (Norrköping)	136	2	1.5	1	0.7
I. 12	434	37	8.5	5	1.1
I. 21	1 935	64	3.3	10	0.5
K. 4	376	12	3.2	6	1.6
A. 6	475	18	3.8	8	1.7
T. 6	332	22	6.6	9	2.7
Summa	6 555	310	4.7	77	1.17

Av denna tabell synes även, att förläggningsförhållandenas inflytande på sjukdomsfallens gravitet och på mortaliteten varit ännu mindre än i fråga om sjukdomsfrekvensen. Så finner man, att de relativt flesta komplikationerna med allvarsamma lungåkommor inträffat vid I. 12, samt att även T. 6 visat ett mycket högt tal, trots dessa truppförbands goda kaserner. Däremot ha relativt få sådana fall tillstött vid I. 21 oaktat därvarande dåliga förläggning.

Lika egendomligt gestaltar sig mortaliteten, i det endast 0.5 % av influensafallen avlidit vid I. 21, medan T. 6 har ej mindre än 2.7 % döda bland sina influenssjuka.

En iakttagelse av intresse är, att verkliga recidiv d. v. s. sådana, där mellan de båda sjukdomsperioderna legat en tidsrymd av fullständig hälsa, mycket sällan inträffat.

Att höstens repetitionsövningar bort helt och hållet inställas på grund av epidemien torde väl vara otvivelaktigt. Visserligen kan det invändas, att många bland de värnpliktiga skulle haft att genomgå sjukdomen under vida sämre förhållanden, om de insjuknat i hemmet, men så lär dock långt ifrån varit fallet med alla. Därjämte får ej förnekas, att sjukdomen till följd av trångboddheten i kasernerna såväl kan ha vunnit större spridning som ock tagit svårare förlopp.

Enär epidemien under sitt första skede varit särskilt svårartad vid Jönköpings regemente, Smålands husarregemente och Östgöta trängkår samt efter inryckningen till Smålands husarers repetitionsövningar den 31 augusti omedelbart uppblossade, utverkade arméfördelningschefen uppskov med inryckningen vid Jönköpings regemente och trängkåren, vid vilka sådan skulle skett den 10 september. Då utfärdad generalorder angående uppskovet ej gav klart besked, huruvida de värnpliktiga skulle nödgas att senare på året fullgöra den utbildning, från vilken de erhållit uppskov, nödgades man emellertid vid Jönköpings regemente den 23 september mottaga cirka 250 man, som ej ville utsätta sig för denna risk. Chefen för T. 6 ansåg sig ej böra utnyttja den honom lämnade rätten att bevilja uppskov utan intog hälften av sin kontingent den 16 och andra hälften den 23 september. Vid båda truppförbanden följde omedelbart massinsjuknande med flere dödsfall.

För andra i anledning av influensaepidemien vidtagna åtgärder är i förut insänd skrivelse redogjort.

Sjukligheten i övrigt har varit mindre än föregående år. Av epidemiska sjukdomar förekommo de vanliga, men utan att vinna någon större utbredning. Påssjuka har dock uppträtt med närmare 200 fall vid vardera av Första livgrenadjärregementet och Jönköpings regemente. Ett enda fall av tarntyfus har anmälts (I. 12).

Sedan Generalfältläkaren beordrat en värnpliktig tandläkare till tjänstgöring vid truppförbanden i Jönköping under vintern 1918—1919, upprättades därstädes på arméfördelningschefens befallning en för Jönköpings regemente och Smålands artilleriregemente gemensam tandpoliklinik. Till dess drift anvisades en större del av de medel, som Sjukvårdsstyrelsen enligt K. brev den 2 augusti 1918 för sådant ändamål ställt till arméfördelningschefens förfogande. Polikliniken har varit talrikt besökt.

På anmodan av Sjukvårdsstyrelsen ha avtal träffats med tvenne ögonspecialister att vid behov stå till förfogande, den ena för de i Östergötland förlagda truppförbanden, den andra för de i Småland befintliga.

Den 11—14 mars verkställdes i Oskarshamn under ledning av överfältläkaren A. H. Christenson avlusning av 240 man ryska trupper, som anlänt från Åland för någon tids internering i Sverige. Särskild berättelse därom är till Sjukvårdsstyrelsen insänd.

Vid tre av arméfördelningsens rullföringsområden hava läkarbesiktningar vid inskrivningsförrättningar inspekterats en dag vid varje. Alldenstund lokalerna å flera inskrivningsställen varit mindre tillfredsställande vanligen på så sätt, att särskilt rum ej funnits för läkarbesiktningen, anhöll arméfördelningschefen hos vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavande, att författningsenliga lokaler måtte tillhandahållas eller att, när möjlighet härtill ej fanns, det måtte tagas under omprövning, huruvida

ej hela förrättningen borde förflyttas till bättre lottad plats. För att underlätta anskaffningen av läkare till inskrivningarna hemställdes även, att förrättningarna inom åtminstone ett rullförlingsområde av varje inskrivningsområde måtte förläggas till annan tid än inom ettdera av de övriga. I åtskilliga hänseenden ha dessa framställningar vunnit beaktande.

Ännu en av läkartjänsterna vid arméfördelningens truppförband, bataljonsläkartjänsten vid A. 6, har blivit vakant och ej kunnat återbesättas. Den militära sjukvårdens viktigaste fråga är för närvarande obetingat att sörja för ökad och god rekrytering av fältläkarkåren. Då avlöningsförhållandena ej kunna sägas vara dåliga, måste andra skäl givas för de unga läkarnas ovilja för den militära banan. Det gäller att finna och borteliminera dessa.

Läkarbristen är även en bland anledningarna till att sjukvårdsmanskapets utbildning lämnar så mycket övrigt att önska. De många på kort tid kommanderade extraläkarna sakna intresse för denna gren av tjänsten. Flere av de fåtaliga vid truppförbanden fästade läkarna få ej tid därför, sedan de bestritt tjänsten i övrigt och sina enskilda angelägenheter.

Men även andra orsaker bidraga härtill. Så skulle säkerligen de å civila sjukhus till buds stående platserna kunna bättre utnyttjas. Detta vore så mycket önskvärdare, som för sjukvårdseleven onekligen långt mera är att inhämta å dessa än å militär-sjukhusen. Än mer kommer detta att bli fallet, i den mån tyngdpunkten av den militära sjukvården överflyttas till de civila sjukhusen, såsom nu är meningen. För ett bättre utnyttjande av de ifrågavarande platserna skulle det säkerligen vara till gagn, om desamma ställdes till arméfördelningschefernas disposition. Nu verkställas kommanderingarna till dessa platser av högre myndighet, som ej är i tillfälle så väl överblicka förhållandena. Sålunda har i år inträffat, att å ett stort landsortslasarett inom II. arméfördelningsområdet en tid utbildades en man, medan samtidigt nio voro hänvisade att å ett militärsjukhus med cirka tio sjuka förvärva sig färdighet i sjukhustjänst. Utom att en sådan fördelning av eleverna är pedagogiskt oriktig, uppstår därigenom även slöseri med penningar och läkarkrafter.

Liksom vid sjukvårdsundervisningen i övrigt ernås ej heller avsett resultat av de s. k. samaritkurserna, som skola genomgå av allt manskap. Också här kräves ökat personligt inlägg av vederbörande läkare.

Utspisningen har i allmänhet ej gett anledning till klagomål trots kristidens svårigheter. På sina håll har dock uppgivits, att manskapet funnit portionen otillräcklig. Mot födans kvalitet har endast en viktigare anmärkning gjorts, nämligen i fråga om den s. k. nordhavsfisken, varav ej mindre än cirka 25 000 kg. tilldelats arméfördelningens truppförband. Till följd av dess dåliga smak var det ej möjligt få manskapet att förtära mer än helt ringa mängd därav, även när rikligt med andra födoämnen tillblandades för att förta fisksmaken. Genom att sålunda ej blott fisken utan även dessa födoämnen förforos, befanns utspisningen därav vara ytterst oekonomisk. Då därjämte fisken höll avsevärd mängd ammoniak, beslöt arméfördelningschefen med stöd av giftstadgan § 29 tillsvidare förbjuda dess användning. Anmärkas bör att ingen anmälan om genom fiskens förtärande framkallad sjukdom ingått.

Till arméfördelningens fältövningar 22—29 aug. voro utom fördelningsläkaren beordrade regementsläkarna J. M. Nyström och L. W. Hedborg.

Under ordinarie fördelningsläkarens tjänstledighet för utländsk studieresa 5 maj—18 juni upprätthölls hans befattning av regementsläkaren L. W. Hedborg.

(Gullström.)

b. Truppförbandens årsberättelser.

Första livgrenadjärregementet.

Bland gängse sjukdomar torde även böra nämnas en liten epidemi av gulstot under första halvåret. Ett och annat av dessa fall var ganska svårartat. Särskilt föredro ett av dem bilden av en icterus gravis med ett nästan till medvetslöshet gränsande apatiskt tillstånd. Då därtill kom större blödningar i glutealtrakten och låret på ena sidan, som nödvändiggjorde incisioner, samt ett hotande kakektiskt tillstånd, syntes allt hopp om vederfående uteslutet. Han repade sig emellertid och jag återsåg honom vid repetitionsövningarna frisk och frodig.

(Theorell.)

Andra livgrenadjärregementet.

Närmast med anledning av en under året förekommen tidningspolemik vill jag med instämmande av de gemälen, som regementschefen och fördelningsläkaren gjort mot ett ovederhäftigt angrepp på sjukvårdsförhållandena vid regementet göra några erinringar. Jag ber att få citera följande ur läkarens årsberättelser allt ifrån år 1913: År 1913. »Sjukvisitations- och besiktningslokalerna otillfredsställande, men då väl är att hoppas, att sedan Linköping nu blivit bestämt som förläggningssort för regementet, användningen av de nuvarande sjukvisitations- och besiktningslokalerna icke skall bli alla långvarig, har jag icke ansett mig böra driva frågan om nya besiktnings- och sjukvisationslokaler, även om sådana måste anses icke blott önskvärda, utan synnerligen väl behövlige. Endast som ett provisorium kunna de nuvarande gotttagas.»

År 1914. »De bristfälligheter, som vidlåda såväl regementssjukhuset som barackerna, särskilt under den kallare årstiden, ha i år ännu bjärtare framträtt och manat till att regementets nya och tidsenliga kasernetablisement snarast bringas till uppförande. De nuvarande förläggningsförhållandena äro till men ej blott för truppens utbildning, utan även för upprätthållande av ett gott hälsotillstånd inom densamma, på samma gång de medföra den största otrevnad för truppen.»

År 1915. »Vilken inverkan en så splittrad och i övrigt olämplig förläggning måste hava på truppens utbildning ligger i öppen dag, liksom och de sanitära vådor, vilka kunna bli en följd av en sådan förläggning. I båda dessa avseenden måste skadliga följder vara att befara, vilket bör kraftigt mana vederbörande att icke vidare uppskjuta uppförandet av ett nytt och tidsenligt kasernetablisement för regementet. Man står sannerligen icke till svars med att låta nuvarande ohållbara provisoriska förhållanden fortgå längre, än som är absolut nödvändigt.»

År 1916. »Regementets förläggningsförhållanden, särskilt vintertid, äro emellertid det oaktat så otillfredsställande, att det icke kan få fortgå så längre, än som är absolut nödvändigt. Det planerade nya kasernetablisementets uppförande får icke längre uppskjutas. Att inhysa de värnpliktiga på så sätt, som nu tyvärr måste ske, kan icke i längden försvaras. De värnpliktigas hälsa står på spel!»

År 1917. »De olägenheter, som på grund av olämpliga förläggningsförhållanden de föregående åren gjort sig gällande ur hälso- och sjukvårdssynpunkt, och som i årsrapporten av ordinarie regementsläkaren kraftigt framhållits, hava även under det gångna året i huvudsak varit desamma. Visserligen har förläggningen i Linköping genom vissa åtgärder blivit något rymligare, och sjukhuslokalerna å Malmen hava genom inledande av elektrisk belysning blivit förbättrade, men alltmer gör sig behovet gällande, att det nya kasernetablisementet och i synnerhet det tilltänkta garnissonssjukhuset i Linköping snarast möjligt kommer till uppförande.»

När hittills så ringa hänsyn ansetts kunna tagas till nu anförda uttalande av ansvariga målsmän för hälso- och sjukvården vid regementet, torde det ej förvåna, om läkare och sjukvårdsmän ofta kunna känna arbetsbördan tung, då anmärkningar — vare sig de nu komma från militärt eller civilt håll — göras mot hälso- och sjukvården vid regementet på grund av förhållanden, varöver de icke råda.

(Möller.)

Kalmar regemente.

Luftrymden har i början av året under förläggningen å Ränneslätt i medeltal pr man varit för sex kompanier 11.93 kbm. (växlande mellan 10.0 och 13.7 kbm.), för kulsprutekompaniet 10.1, för 3. kompaniet, som var förlagt i många små, ventilerbara rum, 6.7 kbm. och för 5. kompaniet i medeltal 9 kbm. (växlande mellan 12.00 för flertalet och 6.11 kbm. för 17 män). Under tiden $\frac{4}{2}$ — $\frac{15}{3}$, då 225 män voro kommenderade till vinterövningar i Norrland, var förläggningen avsevärt förbättrad och har under senare hälften av året varit synnerligen gynnsam å Ränneslätt. Å Hultsfred var luftrymden under regementsövningarna för 1.—4. kompanierna, som voro förlagda i de s. k. lägerhyddorna, i medeltal 12.12 (växlande mellan 9.9 och 12.3 kbm.), för 5.—12. kompanierna, som voro förlagda i baracker, i medeltal 5.45 kbm. (växlande mellan 7.00 kbm. för 16 män och cirka 4 kbm. för ej mindre än 627 män). Kulsprutekompaniet däremot, som föreg. år till större delen ej hade mer än 3 kbm. luftrymd pr man, hade nu fått denna ökad till 12.8 pr man.

(Nyström.)

Smålands husarregemente.

Ett önskemål vid detta regemente liksom vid övriga i landet är att kasernhygienien förbättras även om den icke är sämre än utrikes. Rörande medel till förbättring har på senare tid mycket skrivits, och även undertecknad har varit i tillfälle att avge yttrande, men då frågan är viktig, är det ej ur vägen att ytterligare framhålla några synpunkter. Att de två viktigaste faktorerna i problemet äro bättre renhållning och effektiv isolering av de insjuknade äro nog alla sakkunniga ense om. Angående isolering kommer inom kort särskilt yttrande att avgivas från regementet. Vad renhållning beträffar är den en ganska svårlöst fråga. Det är ej svårt att ge detaljerade föreskrifter, huru den skall ske, utan svårigheten ligger i att få föreskrifterna följda. Officerare och läkare kunna icke allestädes närvara och kontrollera efterlevnaden, underbefälet är för dåligt, har för liten ansvarskänsla och för litet intresse för denna del av tjänsten. Kunde något göras för att få renhållningen lättare verkställd vore mycket vunnet. Otvivelaktigt är väl, att det mesta dammet inomhus uppstår genom skodonens nötning mot golven. Kunde dessa lättvindigt befrias från dammet, utan att detta i stället virvlades upp i luften, vore man närmare problemets lösning. Enligt min mening kan det ej ske utan vatten, men då måste också golven tåla vid begjutning med vatten, och ej så litet vatten, om rengöringen skall kunna ske bekvämt och bli effektiv. För det ändamålet borde golven i kaserner göras vattentäta. Lämpligaste sättet härför bör lämnas åt sakkunniga på området att avgöra. Det blir tyvärr en kostnadsfråga av ej så liten räckvidd, men det kan ifrågasättas om det ej skulle vara ekonomiskt fördelaktigt att vidtaga denna åtgärd endast av den anledningen att golven vanligen nu vid skurningen, så snart befälet vänder ryggen till, begjutas så rikligt med vatten, att detta intränger i trossbottnarna, varigenom bjälklagen givetvis taga skada. Den hygieniska sidan av saken saknar naturligen ej heller ekonomisk betydelse för staten, om man kan tänka sig, att utgifterna för sjukvård och kanske

t. o. m. för invaliditetsersättning kunde genom åtgärden bliva mindre, förutom det, att mera nytta drages av underhållskostnaderna, om utbildningsdagarnas antal kunde på detta sätt ökas.

(Bergman.)

III. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

De sjukvårdsfrågor, som under året onekligen trätt i förgrunden, äro förknippade med årets influensaepidemi vid truppförbanden.

Äsikterna i dessa frågor hava såväl inom som utom läkarkretsar brutit sig rätt starkt mot varandra.

Följande spörsmål synas mig härvidlag vara av särskilt intresse.

1) Har den trångboddhet, som under repetitionsövningarna förefanns vid truppförbanden, väsentligen bidragit till att påskynda sjukdomens spridning? På förhand var det med influensans kända stora benägenhet att smitta direkt från individ till individ givet, att trångboddheten skulle kraftigt främja sjukdomens spridning. Och de tabeller över influensasjukligheten vid truppförbanden, som Sjukvårdsstyrelsen bifogat sin »Översikt över åtgärder för bekämpandet av influensan inom svenska armén», visa tydligt och klart, att det, som på förhand förutsågs, också av erfarenheten blev bekräftat.

2) Är den trångboddhet, som kännetecknat förläggningen i våra kaserner under repetitionsövningarna större än den trångboddhet, som förefinnes i det stora flertalet av ifrågavarande kasernerade ynglingars hem? Vore det möjligt att erhålla ett genomsnittsvärde på den golvyta och den luftkub, som dessa kasernerade ynglingar hava i det egna hemmet, vore svaret givet och saken klar. Men så kan frågan ej lösas.

Det tillförlitligaste svaret torde representeras av det allmänna intryck rörande trångboddheten i flertalet hem i städerna och på landsbygden, som de praktiserande läkarna fått vid sina otaliga sjukbesök i hemmen under influensatiderna. Och jag vill dels — och framför allt — på grund av samtal med provinsialläkare, dels också i någon mån på grund av min egen erfarenhet som praktiserande läkare våga det påståendet, att i stort sett är trångboddheten i de ifrågavarande ynglingarnas hem större än i kasernerna under en repetitionsövning. Jag vill dock härvid göra det medgivandet, att trångboddheten på landsbygden mångenstädes är frivillig, i det att bostadens rum skulle, om de fullt utnyttjades, förläna de inneboende ett oklanderligt utrymme. Men här är det allmogens stora och till synes obotliga och allmänna benägenhet för sammankyffning i bostaden och önskan att hava obegagnade »ståtrum», som gör att resultatet i varje fall blir trångboddhet.

3) Hade de kasernerade ynglingar, om vilka det här är fråga, fått bättre vård, om de legat sjuka i influensa i sitt eget hem i stället för att hava genomgått sjukdomen under vistelsen i kasernen? Ser man denna fråga i stort, såsom den onekligen bör ses, är det min åsikt att den läkarvård, den hygien och den förplägnad, som de sjuka fått åtnjuta i kasernerna, otvivelaktigt varit bättre än vad som i alla mänhet skulle kunnat åstadkommas i det egna hemmet. Och jag grundar denna min åsikt på utsago av praktiserande läkare, som varit i tillfälle att i rikt mått gör jämförelser i dessa hänseenden.

4) Hava de individer, som i kasernerna insjuknat i influensa, haft utsikt att gå fria från sjukdomen, därest de icke blivit inkallade till tjänstgöring under repetitionsövningarna? Svaret på denna fråga torde bliva ett obetingat nej, ty dels är morbiditeten inom kasernerna, såsom av Sjukvårdsstyrelsens ovan anförda översikt framgår,

mindre än den morbiditet, som angivits vara den bland befolkningen i sin helhet vanliga eller 60 procent, dels kan influensan enligt vunnen erfarenhet och enligt uttalande från särdeles auktoritativt håll icke genom några åtgärder hejdas i sin pandemiska utbredning.

Äro svaren på de ovanstående frågorna i huvudsak riktiga, så torde den slutsatsen vara fullt berättigad, att de kasernerade ynglingar, varom här är fråga, beträffande trångboddhet, läkarvård, hygien och förplägnad haft det i stort sett bättre i kasernerna, än de skulle haft det i de egna hemmen och att sannolikheten för dem att undgå sjukdomen får betraktas såsom lika liten i det ena fallet som i det andra. Att framhålla detta har varit syftet med de uppställda frågorna. En annan hithörande fråga har jag icke berört, enär jag ansett mig icke kunna besvara den. Den gäller, huruvida de kasernerade i allmänhet haft utsikt att få sjukdomen i en lindrigare form, därest de fått den i sina hem istället för i kasernen. Med andra ord: har den anhopning av ynglingar i kasernerna under årets repetitionsövningar, som obestriddligen påskyndat sjukdomens utbredning, varit av godo eller ondo med hänsyn till influensamikrobens virulens? För att något belysa detta spörsmål vill jag anföra vad doktor Ebbe Petrén säger i sitt föredrag i Lunds läkarsällskap om »influensans epidemiologi och profylax» (sid. 1642 häfte 49 i Allm. Svenska läkartidningen för år 1918). Han yttrar följande: »Den nuvarande epidemiens förlopp tyckes tyda på att det är bäst att sjukdomen når en stark utbredning, så att immuniseringen kan inträda så snabbt som möjligt, innan virulensstegringen inträtt».

I sjukvårdsorganisatoriskt hänseende gav influensapandemien värdefulla erfarenhetsrön. Och visade dessa bland annat på behovet av på förhand utarbetade organisationsplaner för provisoriska sjukvårdsanordningar vid truppförbanden under större epidemier, ett behov, som Sjukvårdsstyrelsen skyndsamt sökt tillgodose.

Att truppförbandsläkarnas arbetsbörda under influensapandemien var oerhört stor, ligger i öppen dag. Den energi, den omtanke och den plikttrohet, varmed fördelningens truppläkare fullgjort detta sitt arbete, är värt allt erkännande.

Arbetet inom avdelning V har — förutom vanliga göromål, löpande ärenden och infordrade yttranden — ägnats huvudsakligen åt följande uppgifter:

a) Slutförande av krigssjukhusens organisation.

I syfte att åvägbringa nödig begränsning av kostnaderna för de i organisationsplanerna ingående arkitekt- och ingenjörsarbetena gjorde jag framställning till arméfördelningschefen, att dåvarande fortifikationsofficeren vid arméfördelningsstabens kapten J. Brunskog, måtte få i uppdrag att resa omkring till de olika platserna för de planlagda krigssjukhusen för att särskilt omhändertaga alla uppgörelser m. m. beträffande ovannämnda tekniska detaljarbeten. Arméfördelningschefen biföll den gjorda framställningen. Och tack vare till stor del kapten Brunskogs energiska och insiktsfulla arbete ifråga om såväl de nämnda som andra organisatoriska detaljer blevo dessa slutförda ganska raskt och för en särdeles måttlig kostnad.

b) Utarbetande av berättelse om kasernhygieniska studier.

Genom G. O. 448 den 6 april 1918 beordrades undertecknad att under en tid av tre veckor idka studier i Tyskland rörande kasernhygien. Studierna förlades till Berlin och pågingo från slutet av april till medio av maj. Berättelse om de under studierna gjorda, för mig särdeles lärorika erfarenheterna har insänts till styrelsen.

c) Utarbetande av arméfördelningsorder rörande vissa hygieniska föreskrifter. Denna G. O. har följande lydelse:

»Erfarenheten har visat, att hals sjukdomar och sjukdomar i andningsorganen utgöra den väsentligaste orsaken till sjuklighet vid truppförbanden.

Det är ett faktum, att dessa sjukdomar spridas huvudsakligen genom de fina, fuktiga slemdroppar, som av de sjuka utslungas vid hosta, nysning och tal. Och bör detta faktum vara av grundläggande betydelse för de åtgärder, som vidtagas mot dessa sjukdomars spridning. I enlighet härmed anbefalles såsom en viktig hälsovårds-sak följande:

1) Vederbörande befäl skall uppmärksamgöras på vikten av att oförtrutet söka uppfostra manskapet till

att icke spotta eller snyta sig i onödan såsom manskap i allmänhet för sed haver,
att icke inomhus spotta annorstädes än i spottkopp,
att vid snytning använda näsduk,
att icke hosta eller nysa in på annan person.
att vid hosta och nysning, när så ske kan, hålla näsduk för näsa och mun,
att icke begagna annans handduk eller dricksglas, och
att, när så ske kan, tvätta händerna före måltid.

2) Manskapssängar böra stå så långt från varandra som möjligt. När två manskapssängar måste av utrymmesskäl ställas nära varandra, skola huvudgärdarna i dessa två sängar vara placerade åt motsatt håll.

3) Spottkoppar, helst väggspottkoppar, vilande på en metallarm ungefär 0.75 m. över golvet, böra finnas i tillräckligt antal i samtliga av truppen använda lokaler.

4) Varje man bör vara försedd med egen dricksbägare.

Då utbildningsarbetets behöriga bedrivande är i hög grad beroende av manskapets hälsotillstånd, bör ovanstående väl beaktas särskilt från utbildningssynpunkt.»

d) Utarbetande av arméfördelningsorder rörande skyldighet för truppförbandschef att kvartalsvis avgiva rapport om hygieniska förhållanden vid truppförbandet. Ifrågavarande A. O. har följande lydelse:

»Under påpekande, dels att, enligt Tj. R., § 34 mom. 21, regementschef skall med biträde av regementsläkare (motsvarande läkare), övervaka hälso- och sjukvården vid regimentet,

dels att, enligt Kungl. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses cirkulär den 1 augusti 1917 angående vid arméns truppförband tjänstgörande läkares åligganden, det tillkommer regementsläkare, bataljonsläkare eller annan läkare, som är anställd vid eller tjänstgör vid truppförband, bland annat att i samförstånd med det militära befälet särskilt verka för truppens personliga renlighet med allt vad därtill hör, såsom renhållning av manskapets klädespersedlar och sängkläder, god renhållning i manskapets samtliga lokaler och behörigt tillgodoseende av ventilation och luftutrymme i dess bostäder.

vill jag i överensstämmelse härmed och i syfte att på regelbundna tider erfara truppförbandschefes bedömande av de hygieniska förhållandena vid resp. truppförband hava anbefallt följande:

1) Regements- (kår-)chef skall samtidigt med insändande av kvartalssjukbesked avgiva en med ledning av bestämmelserna i Tj.R., § 133, uppgjord kortfattad rapport, vilken lämnar utlåtande såväl om manskapets personliga renlighet, som om de hygieniska förhållandena i de lokaler, vilka omnämnas i nämnda §, allt under det kvartal, som vederbörligt kvartalssjukbesked avser.

2) Rapporten, som insändes i 2 exemplar, skall i nummerföljd beröra samtliga moment i sagda §, undantagandes mom. 2 om skyddskoppympning.»

e) Utarbetande av arméfördelningsorder rörande undervisning i första förbandets anläggande. Denna A. O. lyder:

»I fält kan första förbandet komma att avgöra den sårades öde.

Att det anlägges på rätt sätt är därvid av stor betydelse.

Vid av fördelningsläkaren företagna inspektioner har det visat sig, att praktisk övning med första förbandets anläggning icke i tillräcklig grad bedrivs inom arméfördelnings truppförband.

Detta synes bero dels därpå, att militärläkarna och övrig sjukvårdspersonal icke medhinna att lämna erforderlig praktisk handledning i förbandets anläggning, dels därpå att det reglementerade första förbandet av sparsamhetsskäl icke i tillräcklig mängd användes vid den praktiska övningen i förbandets anläggning, utan begagnas härvid huvudsakligen gamla bindor och gamla gas- och bomullskompresser. Detta gör att vid företagen prövning mången befinnes ej vara tillräckligt förtrogen med rätta sättet för

förbandets öppnande, sårtäckenas fattande och anbringande m. m. Han kan det teoretiskt, men ej praktiskt.

För att avhjälpa detta missförhållande bestämmer jag härmed, att vid varje truppförband vederbörande läkare skall under den s. k. samaritkursen giva en kortfattad teoretisk och praktisk kurs i första förbandets anläggande för kompaniofficerare och underofficerare; att subalternofficerarna och underofficerarna vid resp. truppförband sedan skola, enligt truppförbandschefens bestämmelser, lämna manskapet en likadan kurs, varvid högst 15 man få deltaga i en och samma lektion; att för undervisningen skall från truppförbandets sjukvårdsförråd mot kvitto tillhandahållas oanvända första förband till ett antal motsvarande 20 % av den manskapsstyrka, som skall erhålla undervisning, och att vid kursens slut samtliga dessa första förband skola återlämnas till sjukvårdsförrådet för att efter genom regementsläkarens försorg genomgången sterilisering förbrukas vid truppförbandets dagliga sjukvård. Ock skall vederbörande kompani- (skvadrons-, batteri-)chef ansvara för att kompaniets etc. befäl och manskap städse äro fullt förtrogna med första förbandet och dess rätta anläggning».

I samband härmed har följande av regementsläkarna Nennes och Neuman utarbetade P. M. rörande första förbandets anläggande förordats till bruk vid samtliga truppförbanden:

Första förbandet.

A. Beståndsdelar.

1) Skydd.	2) Förband.
a) ytterskydd (vattentätt tyg)	a) sårtäcken 2 st.
b) innerskydd (gastyg)	b) binda med nål.

B. Anläggning.

- 1) Bryt förbandet: de uppstående flikarna fattas och isärdragas och ytterskyddet avlägsnas.
- 2) Avtag innerskyddet.
- 3) Fatta bindan i vänster hand, sårtäcksrullen i höger hand.
- 4) Sträck bindan så, att sårtäckena ligga klara.
- 5) Skilj sårtäckena med ett »nyp» i varderas utsida och placera dem enkla eller på varandra, så att såret täckes.
- 6) Omlinda och fäst bindan stadigt.

f) Utarbetande av P. M. angående läkarundersökningar och sjukvård vid sjukvisitationer och å militärt sjukrum eller sjukhus att tjäna till ledning för extra läkare under hans första tjänstgöring vid truppsjukvården. Ifrågavarande P. M. har följande lydelse:

Sjukvisitationer.

Härvid gäller för honom bland annat

- 1) att göra sig väl förtrogen med alla stadganden, som avse sättet för sjukvisitationers verkställande, särskilt § 135 i Tj.R.;
- 2) att låta varje för invärtes åkomma sjukanmäld undergå temperaturmätning under vederbörlig kontroll mot fusk;
- 3) att, närhelst minsta anledning därtill föreligger, göra äggviteprov på den sjukanmäldes urin;
- 4) att, när tveksamhet rörande diagnos råder och möjligheten av börjande allvarlig sjukdom ej säkert kan uteslutas genast sjukskriva fallet, helst på sjukrum (sjukhus), för observation;

5) att beträffande misstänkta fall av blindtarmsinflammation noga följa de av sjukvårdsstyrelsen i dess cirkulär ^(20/12 1917) givna direktiven;

6) att vid varje fall av halsfluss taga bakterieprov och själv göra den bakteriologiska undersökningen. (Jfr Handbok för svenska arméns läkare sid. 157);

7) att vid varje fall av laryngit, särskilt då difteri förekommer vid truppförbandet, städse beakta möjligheten av att laryngiten kan vara av difteritisk art och att därvidlag genom behandling med antidifteriserum i tid och genom bakterieprov från svalg och larynx trygga sig mot misstag, som kunna bli ödesdigra nog;

8) att oförtövat isolera fall av misstänkt smittsam sjukdom;

9) att tillse, att sådan föreskriven sjukbehandling, som skall av sjukvårdspersonalen utföras, också blir vederbörligen utförd;

10) att väl vårda truppförbandets instrumentarium och tillse, att detsamma ej vid sterilisering eller annars genom olämplig eller underlåten behandling tager skada (Sjukvårdsmaterielreglemente ^{11/10 1907}, S. ffs 107/1907 och sjukvårdsstyrelsens cirk. ^{3/4 1908}, S. ffs 22/1908) och att iakttaga sparsamhet med medicin och förbandsartiklar och att i detta avseende noga följa de föreskrifter, som meddelats i sjukvårdsstyrelsens »anvisningar för åstadkommande av sparsamhet med medicin och förbandsartiklar» ^(17/8 1917);

11) att, om han misstänker, att en sjukanmäld simulerar sjukdom, förfara med varsamhet, undvika förhastade uttalanden och göra särdeles noggranna undersökningar helst med biträde av annan läkare, eller också låta å sjukhus undersöka fallet, om så anses behövt, och att, om fall av simulation bevisligen föreligger, därom genast göra vederbörlig anmälan för den skyldiges bestraffande;

12) att ägna varje sjukanmäld noggrann uppmärksamhet, behandla honom hänsynsfullt, men bestämt och iakttaga självbehärskning och lugn även under sjukvisitationernas många tålmodsprövande stunder.

Sjukrum (sjukhus).

Härvid gäller för honom bland annat

1) att tillse, att varje sjukskriven får den vård och den behandling, som fallet kräver, och att, så snart fullgod behandling ej kan erhållas å sjukrummet (sjukhuset), genast ombesörja hans överförande till annan lämplig militär eller civil sjukvårdsanstalt (sjukvårdsstyrelsens cirkulär ^{4/7 1911}, Sv. förf.-saml. 33);

2) att å sängsjukjournalerna (även patienter å sjukrum) göra tillräckligt utförliga anteckningar beträffande såväl anamnes som status præsens och sjukdomsförloppet och att med hänsyn till eventuella framtida anspråk från den sjukskrivne på ersättning för i militärtjänsten ådragen sjukdom eller skada i anamnesen upptaga alla sådana faktorer vid sjukdomens eller skadans uppkomst, som kunna anses vara av vikt vid bedömandet av frågan, huruvida den militära tjänstgöringen kan hava till sjukdomen bidragit. (Jmfr. Nåd. förordn. ^{18/6 1909}, Sv. förf.-saml. 89);

3) att vid sådant fall av skada eller sjukdom, då den militära tjänstgöringen skäligen kan antagas hava till sjukdomen (skadan) bidragit, därom göra skyndsamt anmälan hos vederbörande befälhavare för åstadkommande av sådan undersökning, som omtalas i §§ 10 och 11 av nåd. förordn. ^{18/6 1909} rörande kroppsskada eller sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

4) att tillse, att överallt i sjukvårdslokalerna (alla vinklar och vrår) städse råder mönstergill snygghet och ordning;

5) att minst en gång i veckan efterse, att de hygieniska föreskrifterna beträffande kasernerna — inbegripet kök, tunnor för sopor, avträden m. m. — noga iakttagas samt att, när så befinnes ej vara fallet, därom genast göra vederbörlig anmälan;

6) att vid överlämnande av sjukvården till annan läkare lämna honom en ingående redogörelse såväl för varje under behandling varande sjukdomsfall som för allt, som

i övrigt kan vara av betydelse för honom att veta rörande sjukligheten m. m. vid truppförbandet;

7) att vid varje tillfälle, då han känner sig oviss om, huru han rätteligen bör förfara, rådgöra med äldre läkare.»

g) Utarbetande — på uppdrag av Sjukvårdsstyrelsen — av förslag till provisoriska sjukvårdsanordningar vid truppförbanden under större epidemier huvudsakligen beträffande influensa. Förslaget har utarbetats av fördelningsintendenten Sundén, kaptenen vid I. 6., 1. adjutanten vid arméfördelningsstabén Per Erlandsson och undertecknad.

Kortare sjukvårdstaktiska övningar för en del av fördelnings läkare voro planlagda att under hösten äga rum vid T. 2., men blevo dessa övningar på grund av influensapandemien tills vidare uppskjutna.

(Ekelund.)

b. Truppförbandens årsberättelser.

Västgöta regemente.

Under året har i källaren under köket anlagts en cementbassäng för avkylning av mjölk. Mjölken erhålles från ett andelsmejeri, beläget några timmars järnvägsresa från Vänersborg. Efter ankomsten till regementet uppkokas mjölken under några minuter och nedsättes därefter i den isfyllda kylbassängen. Som mjölken transporteras i vanlig godsinka, har det dock under den varma årstiden upprepade gånger inträffat, att den vid framkomsten varit sur och ej kunnat kokas. Anordningen vid mejeriet är dock betryggande, vad angår åtminstone mjölkens förvarande därstädes. I allmänhet förtäres den uppkokta mjölken mindre gärna av manskapet än den okokta. Kostnaden för anordnandet av cementbassängen har uppgått till 375 kr. En fettsamlare har anordnats under köket. Manskapsmarketeriet har erhållit tidsenliga lokaler i en nyuppförd byggnad. Förut var det inrymt i mörka, ej vidare hygieniska lokaler i en av kasernernas källarvåningar.

(Cedergren.)

Bohusläns regemente.

De under vinterövningarna så vanliga lung- och lungsäcksinflammationerna hava, fränsett de såsom influensakomplicationer uppträdande, under år 1918 varit betydligt färre än föregående år. Om orsaken därtill kan jag ej döma, men jag håller för troligt, att befälet under de gångna vintrarna lärt sig att allt bättre och bättre sköta sin trupp vintertid.

Rekryteringen av regementets sjukvårdspersonal tillgår så, att läkaren får utvälja bland de approberade volontärrekryterna nödigt antal till sjukvårdsvolontärer. Som han är fullkomligt obekant med dessa, är det endast slumpen som avgör, om han erhåller lämplig sjukvårdspersonal och ofta visar det sig, att uttagna sjukvårdsvolontärer äro synnerligen olämpliga för sitt nya kall. Jag har därför hos regementschefen erhållit tillstånd att själv få värva lämpliga sjukvårdsvolontärer.

(Hansson.)

Garnisonssjukhuset å Karlsborg.

Personal. Sjukhusets ordinarie personal har under året icke rönt förändring.

En värnpliktig läkare var inkallad till tjänstgöring under inskrivningsperioden, då bitr. sjukhusläkaren var upptagen av inskrivningsförrättningar.

En fältläkarstipendiat tjänstgjorde som extra läkare på sommaren, då bitr. sjukhusläkaren hade en månads semester.

En medicine kandidat tjänstgjorde 1—10 oktober under influensaepidemien, beordrad av generalfältläkaren.

Översköterskan hade en månads semester under sommaren, och tjänstgjorde då annan examinerad sköterska.

Två hjälpsystrar voro vidtalade om biträde under influensaepidemien från $24/9$, den ena vid inställelsen nyss uppstigen från sjukbädden (influenta); båda insjuknade efter två dagars tjänstgöring, den ena dog i pneumoni.

Ordinarie översköterskan sjuknade $28/9$ (Influenta + Pneumoni); efter genomgången sjukdom hade hon tjänstledighet till årets slut.

En rödakorssköterska ankom den $2/10$, sjuknade $7/10$ (Influenta + Pneumoni + Pleurit), avreste till sitt hem som konvalescent $5/11$.

Tre hjälpsystrar ankommo $4/10$, $4/10$ och $10/10$; de sjuknade $8/10$, $9/10$ och $13/10$ — en även pneumoni; de avreste efter genomgången sjukdom till sina hem. En rödakorssyster ankom $13/10$ och tjänstgjorde som översköterska till årets slut.

Lokaler. Under året har i båda sjukhuspaviljongernas förstugor inlagts golvbeläggning, s. k. schejamassa.

Under slutet av året installerades även i södra paviljongen elektrisk belysning, liksom även i administrationsbyggnaden.

Sjukvårdsskolorna hava hela året fortgått enligt plan.

(Nennes.)

Militärsjukhuset i Skövde.

Under år 1918 hava intagits 485 patienter, därav 116 å epidemisjukhuset vid Källedal; av dessa äro 96 influensafall, av vilka 42 vårdats å epidemisjukhuset, i regel utan komplikationer. Av de 54 influensafallen vid det egentliga militärsjukhuset hava 53 varit komplicerade, 43 med lunginflammation, 4 med pleurit, 1 med empyema pleuræ, 1 med encephalit och meningit, 1 med myelit, 1 med nefrit, 1 med enterit och 1 med icterus catarrh. Av lunginflammationsfallen hava 7 avlidit. I regel har endast symtomatisk behandling av influensakomplicationerna använts, vid lunginflammation stimulerande medel och expectorans. I 3 fall har venæsektion gjorts utan resultat, alla 3 gingo till mors. Salvansan och kvicksilver hava ej använts och vill jag särskilt framhålla ett fall av influensa, som talar emot dessa medels specifika verkan i influensafall. Patienten i fråga hade just avslutat en kraftig antiluetisk behandling (2 kuren) med 6 salvansan och 8 kvicksilverstick (abortivbehandling). Några dagar därefter insjuknade han med typiska influensasyntom; febern och de allmänna symtomen gingo tillbaka efter 4—5 dagar; men samtidigt inträdde pares i benen, blås- och rectumförlamning (myelitis). Fallet tog över 3 månaders tid, innan hälsa inträdde. (Wassermann negativ.)

Civila patienter söka sig alltmör till sjukhuset, vilket jag anser vara en fördel för sjukhusets anseende. Utgifterna för sjukhuset hava under året betydligt ökats, från 29 791.60 kr. 1917 till 48 790.01 kr. 1918, eller från 373.33 öre pr underhållsdag till 625.91 öre. Det faller av sig självt, att truppförbanden, som få vidkännas en stor del av denna ökning, därigenom få sitt T. S. V. betydligt reducerat. Den största utgiften för sjukhuset kommer på värmeförbrukningen, vilken uppgår till 25 910 kr. Det är självklart, att detta är en abnorm siffra, då eldningen av en kasern (rymmande 1 bataljon) vid Skaraborgs regemente under år 1918 kostade endast omkring 11 000 kr. Pr underhållsdag uppgick värmet till 332.39 öre, alltså mer än hälften av det hela. Något bör göras för förbättring häruti. En obduktionslokal med likrum saknas ännu och lär en sådan med svårighet kunna inrättas i källarvåningen av mångahanda orsaker. Röntgenavd. är nu utlovad, som bör bliva till stor fördel för sjukhuset. Slut-

ligen vill jag framhålla olämpligheten av att för militärsjukhus använda truppförbandens sjukförslag. Lämpligare vore de för civila sjukhus använda rapporterna, vilket i synnerhet gäller olycksfallen.

(Gertzén.)

Militärsjukhuset i Örebro.

På grund av förläggningen även under 1918 av tre kompanier I. 10 till I. 3:s etablissement har sjukhusutrymmet under första kvartalet varit till det yttersta anlitat, och å flera av sjuksalarna ha extra sängar måst inställas till ett antal, som icke kunnat anses vara förenligt med en tillfredsställande sjukvård. I. 10 har även under 1918 fått disponera salarna 2 tr. upp med undantag av en sal avsedd för hud- och könsjukdomar, där vården varit gemensam för båda regementena.

En rik erfarenhet har under året vunnits angående betydelsen av den nya portionsstat för sjukhuset, som genom regementsläkare Gills förtjänstfulla initiativ fastställdes 1917. Allmän tillfredsställelse hos de sjuka, hos läkaren medvetandet att kunna ordna en fullt rationell sjukbehandling ha i hög grad underlättat arbetet.

Detta har fortgått efter samma linjer som föregående år. Smärre kirurgiska ingrepp ha under lokalanästesi eller eternarkos utförts av regementets läkare. Svårare kirurgiska fall samt interna fall, där röntgenundersökning i diagnostiskt syfte ansetts erforderlig, ha remitterats till länslasarettet, där de beredvilligt mottagits, liksom sjuka nämnda i § 20 epidemistadgan genom välvilligt tillmötesgående av hälsovårdsnämnden erhållit vård å stadens epidemisjukhus. Samarbetet med de civila sjukhusen och tjänsteläkarna har alltjämt präglats av den största förståelse för militärläkarnas svårigheter och välvilja mot de sjuka.

Ett kapitel för sig bildar sjukhusets insats i kampen mot årets influensaepidemi, över vilken särskild sammanställning enligt Kungl. Sjukvårdsstyrelsens anvisning kommer att lämnas. Under epidemien ställdes till regementets förfogande två extra sjuksköterskor, vilka tjänstgjorde å sjukhuset till mitten av oktober. Epidemien krävde bland de å sjukhuset vårdade 9 dödsoffer, 7 från I. 3 och 2 från T. 1, vilka samtliga avledo i följd av komplikationer från respirationsorganen.

Nyanskaffning av sängtavlor har under året ägt rum. Av kostnadshänsyn anskaffades emellertid icke den av Sjukvårdsstyrelsen föreslagna modellen, utan inköptes enklare tavlor av ungefär samma typ som de förut befintliga, men avpassade för de av Sjukvårdsstyrelsen fastställda nya temperaturlistorna.

Ett sjukdomsfall av större intresse.

Värnpl. n:r 433 40/17 Sundin, förut alltid frisk och utan något anmärkningsvärt i hereditärt avseende, sjuknade den $^{30}/_1$ med huvudvärk, stickningar i vänstra sidan av bröstet och någon hosta. Sjukanmälde sig den $^{31}/_1$; temperatur på morgonen 38° , utan några andra objektiva sjukdomssymtom; inlades å sjukhuset. Den $^{3}/_2$ hördes å vänstra lungan bak, ned, otydligt gnidningsljud (?); patienten klagade över värk i handlederna och högra knäet, över vilka han ömmade, varjämte möjligen någon svullnad kunde påvisas. Den $^{6}/_2$ värk även i högra fotleden, ingen svullnad, men ömhet över ledkapseln. Den $^{11}/_2$ knölros å vänstra benet; håll i vänstra sidan av bröstet; kollapsljud vid första andetag. Den $^{20}/_2$ finnes antecknat: vänstra lungan, bak, ned, stark dämpning + svagt andningsljud + krepiterande biljud; lungor i övrigt liksom hjärtat utan anmärkning. Behandl. salicyl. natr. $1 \times 4 + V. V. O.$ Temperaturen, som hela tiden med smärre remissioner hållit sig omkring 39° , gick så småningom ned, så att pat. från $^{3}/_3$ — $^{11}/_3$ var feberfri. Efter nämnda dag började åter en långsamt fortgående temperaturstegring; under hela tiden oförändrade symtom å vänstra lungan (D5 + svagt

andningsljud + O pektoralfremitus); vid provpunktion ljusgult, ej fullt klart exsudat. Den $24/s$ gnidningsljud över hjärtat. Den $27/s$ hade exsudatet stigit till spina scapulae, dämpning även å hela framsidan, förskjutning av hjärtat åt höger; pat., med betydande andnöd, var starkt cyanotisk, allmäntillståndet ytterst dåligt, pulsen svag och ojämn. Vid provpunktion erhöles hämorrhagiskt exsudat, men på vitalindikation gjordes thoracocentes varvid 1000 gr. hämorrhagisk, grumlig vätska tappades. Allmäntillståndet förbättrades betydligt under det närmaste dygnet, men avpolletterades patienten efter samråd med överläkaren å lasarettets medicinska avdelning dit, och inträffade där i sinom tid den väntade exitus letalis. Sektionsbefund: i båda lunghilus, valnötstora körtlar; i vänstra hilus en smält körtel; miliara tuberkler; perikardiet starkt förtjockat, ruggigt, men fritt från tuberkulösa knottor. Patologisk-anatomisk diagnos: Tuberculosis miliaris + pericarditis acuta.

Vad som mest frapperar i denna sjukhistoria äro de under den första tiden framträdande reumatiska symtomen; värk i ett flertal leder och knöros. Då det ej är alldeles sällsynt, att såväl ledsmärtor som erythema exsudativum multiforme och erythema nodosum uppträda som intoxicationssymtom vid tuberkulos, ligger det antagandet nära till hands, att miliartuberkulosen redan från början varit det centrala i sjukdomsförloppet. Men å andra sidan har man svårt att förklara, huru hiluskörtlarna kunnat visa så svårartade förändringar utan att tidigare sätta några symtom, och det torde därför icke vara uteslutet, att här liksom så ofta under den ansträngande militärtjänsten en akut infektion, i detta fall av reumatisk natur, kommit en latent körteltuberkulos att manifestera sig på det ovan beskrivna våldsamma sättet.

(Winberg.)

IV. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

Jämlikt Sjukvårdsstyrelsens cirkulär den $1/s$ 1917, S. F. 591/1918.

Redovisningsåret 1918 har fått sin prägel av Ålandsexpeditionen, taktiska övningarna för militärläkare i Örebro, fackutbildningskurserna för värnpliktiga läkare m. fl., som nu för första gången ägde rum samt av spanska sjukan.

Inskrivningsväsende och undervisning för stridande.

Behovet av skrivbiträden till inskrivningsläkarens förfogande, påpekat i a. s. n:r 3846/1917, kvarstår fortfarande. Det är av betydelse, att denna hjälp säkerställes genom generella bestämmelser och icke överlåtes till inskrivningsmyndigheternas individuella tycken och åsikter; föreskrifter härom torde böra inflyta i bestämmelser jämlikt I. F. § 17:1, tredje stycket, så mycket lättare att motivera som läkarkorten å inskrivningsförrättningarna erfordra en del ökat skrivarbete.

Den föreskrivna undervisningen i hälsoärenden — om kroppens vård m. m. och samaritkurs — synes ha svårt att nå alla behöriga elever; efter den ordinarie undervisningens avslutande måste tydligen de särskilt kallas, som av vakttjänst, handräckning o. s. v. varit förhindrade närvara vid den ordinarie undervisningen. Vid inspektioner nu, exempelvis av den personliga renhållningen, träffas oupphörligt personer, som sakna all undervisning i dessa ämnen.

Angående vissa föredrag för officerare m. fl. samt rörande samarbetet med befälspersonalen i hälsovårdsangelägenheter, se nedan rörande Hälso- och sjukvård, Mobiliseringsärenden samt Förvaltning och expedition.

Sjukvårdspersonal, dess tjänstgöring och utbildning.

Taktiska övningar för militärläkare ägde inom IV. arméfördelningen rum den 10—18 juni. En utläggning av dessa kursers dittillsvarande program skedde så tillvida som dels huvudsakligen yngre, vid truppförbanden icke fästade läkare (jfr föregående årsberättelse, sid. 46, översta stycket) samt ett antal civila läkare deltog i övningarna, dels fälthygieniska spörsmål upptogs till behandling, i den mån sådana föranleddes av taktiska övningshänsyn; dylika förelågo också, då huvudparten av övningarna avsågo ställningskrigets förhållanden.

I övrigt hänvisas till den utförligare rapport, som med a. s. den 6. juli 1918, n:r 1874 insändes till generalfältläkaren.

Fackutbildningskurser för värnpliktiga läkare m. fl. avhöllös för första gången enligt 1914 års härordning under redovisningsåret. De förlades till I. 2. med fältläkaren F. A. Klefberg som chef och hänvisas till dennes instruktiva rapport samt till diskussioner och yttranden, som å tjänstens vägnar avgivits i frågan. Kurserna torde ha fyllt sin uppgift väl. Rörande de värnpliktiga läkarnas utbildning återstår nu önskemålet av bättre utnyttjande av 2:a årets militärutbildning för att därunder dels innöta det dagliga hälsovårdsarbetet vid trupp, dels bibringa eleverna förmåga att ta befäl över utbildad sjukvårdstrupp.

Rörande den svårlösta frågan om rekrytering och utbildning av den manliga sjukvårdspersonalen av manskapsgrad hänvisas till föregående årsberättelse; år 1915 uttalades i p. m. till dåvarande generalfältläkaren principer, övrensstämmande med de från I. 2. nu framförda.

Hälso- och sjukvård.

I föregående årsberättelse framhållna önskemål beträffande A. 9:s sjukhusfråga hava fortsatt. Arméförvaltningen har under året utarbetat förslag att föreläggas. 1919 års riksdag enligt ett av de alternativ, som föreslagits i a. s. n:r 283/1917.

Nya sjukhusbyggnadsritningar för K. 1. och I. 10. hava underställts behöriga truppförband och arméfördelningschefens yttranden.

Frågan om gemensamt sjukhus för I. 26. och Vaxholms kustartilleriregemente (se årsberättelsen 1917 sid. 44 och 59) har under året vilat. På grund av väckt förslag angående gemensamt läns- och garnisonssjukhus i Vaxholm efter de riktlinjer, som antydats i I. 26. årsberättelse för i år, har kommittén för verkställande av utredning rörande samarbete mellan militära och civila sjukhus i skrivelse till Marinförvaltningen förklarat sig hava för avsikt träda i underhandling med en av Stockholms läns landsting tillsatt kommitté för verkställande av utredning rörande länets behov av sjukhus (marinöverläkarens årsrapport 1917—1918, sid 14).

Frågan om de veneriska sjukdomarnas behandling vid Stockholms garnison har under året debatterats. Fördelningsläkaren hade år 1917 — med sina förmäns goda minne — hemställt till Karolinska institutet om samarbete med Institutets föreslagna poliklinik för dylikt ändamål som ett första led till mera systematiskt samarbete med det blivande serafimerlasarettet. Då riksdagen emellertid år 1918 beviljade medel till uppförande av vissa nya polikliniklokaler vid garnisonssjukhuset, har Sjukvårdsstyrelsen under hänsyntagande till de ändrade förutsättningarna ansett det ifrågasätta samarbetet obehövt.

För att lätta arbetsbördan vid garnisonssjukhusets poliklinik och nedbringa förlusten av tjänstgöringstimmar för de besökande har från truppförbandshåll (I. 2.) föreslagits dels inrättande av särskild poliklinik vid I. 2., dels, under hand, att truppförbanden själva skulle anbefallas ombesörja en del av den rent medicinska behandlingen. Denna senare tankegång har senare officiellt upptagits av föreståndaren för ifrågasatta poliklinik vid garnisonssjukhuset.

Det förra alternativet har arméfördelningschefen icke velat föreslå till prövning, då ekonomiska m. fl. förhållanden ansetts för närvarande göra detsamma utsiktslöst.

Arméfördelningschefen har vidare med tanke på att truppläkarna synas ställas till ansvar för det sätt, varpå underställd sjukvårdspersonal fullgör sina åligganden, och, då anbefallande av särskild behandling synes tillhöra ett rent medicinskt område, icke velat reglerande ingripa enligt det senare alternativet.

Av de i ärendet hörda fyra trupperförbanden hava tvenne tillstyrkt dylik behandling (därav I. 2. dock med reservation) samt tvenne avstyrkt densamma under hänvisande till ungefär ovan angivna synpunkter.

Tf. arméfördelningschefen har därför endast ansett sig till övriga bestämmelser, som syfta att avlasta arbete från sjukhuset (ex. a. o. n:r 2402/1917), böra generellt erinra om, att behandling av sjuka, vilka kräva specialistisk vård, skall äga rum jämväl vid trupperförbanden i den utsträckning förhållandena vid trupperförbanden kunna medgiva och efter de anvisningar och råd, som lämnas från garnisonssjukhusets olika specialavdelningar.

Ärendet har här upptagits, då detsamma synes äga en viss principiell betydelse.

Vid härvarande garnisonssjukhus har under året och vid årsskiftet 1918—1919 trätt i kraft de omorganisationsförslag, som år 1917 utarbetades på initiativ från IV. arméfördelningen. Det militära personalbehovet säkerställdes i G. O. n:r 1792/1918 och marinens G. O. n:r 1228/1918, efter framställning i A. O. n:r 3427/1918, varvid i enlighet med tf. chefläkarens önskan sjukhusfurirens befattning för framtiden bestrides av en underofficer från marinen.

Den nya staten tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1919, varigenom befattningar för sjukvårds- och förvaltningspersonal i antal och löneformåner kunna mätas sig med sådana på ett civilt sjukhus. En del frågor måste ju — såsom på sin tid också angavs — 1917 lämnas öppna; hit hörde exempelvis frågorna om poliklinikerna, om anskaffande av sjuktransportbil, av desinfektionsugn. Poliklinikfrågorna hava tillsvidare erhållit sin lösning genom de nybyggnader, som på generalfältläkarens initiativ föreslagits och vartill medel av 1918 års riksdag beviljades. Garnisonens sjuktransportfråga är på god väg att tillfredsställande ordnas, sedan medel för inköp av sjukvårdsautomobil under året ställts till Kungl. Maj:ts förfogande på sätt, som ursprungligen avsetts och som i min föregående årsberättelse bebådades eller genom privat donation. Automobilens kommer att uppsättas vid garnisonssjukhuset och anskaffas genom Sjukvårdsstyrelsens försorg (K. br. den 25 okt. 1918).

Tillfällig förbättring av sjuktransporterna under influensaepidemien erhöles genom att S. R. K. ställde sitt hästfordon till tf. arméfördelningschefens förfogande (jfr. I. 1:s årsberättelse).

Det nya reglemente för garnisonssjukhuset, som insändes till Kungl. Maj:t genom chefen för IV. arméfördelningen år 1917, fastställdes den 13 december 1918. I stort sett återges det ursprungliga förslaget tämligen troget. Särskilt torde organisationen, personalföreskrifterna, chefläkarens fullt självständiga ställning med befälsrätt icke endast övers sjukhusets egen eller dit kommenderad personal, utan jämväl övers där intagna sjuka av lägre tjänsteställning än han själv innehar, komma att mottagas med tillfredsställelse. Även förvaltningsföreskrifterna medgiva chefläkaren behörig frihet, som är nödvändig, då de för trupperförbanden avfattade förvaltningsreglementena omöjligt i detalj kunna tillämpas. På andra områden förefinnas en del skiljaktigheter från det ursprungliga förslaget; så har sjukhuset i förvaltningshänseende ställts direkt under Arméförvaltningen.

Bland viktigare frågor, som berört IV. arméfördelnings sjukvård, kan man i detta samband icke undgå att erinra om det föreslagna samarbetet mellan den civila och militära sjukvården, särskilt vad huvudstadsförhållanden beträffa. Synpunkterna härutinnan hava i anslutning till vad i föregående årsberättelse antytts (Sjukvårdsstyrelsens årsberättelse för 1917, sid. 48) av fördelningsläkaren lämnats i Allmänna svenska läkartidningen för 1918, varjämte referat kommer att i 1919 års årgång av samma

tidskrift inflyta beträffande serafimerlasarettet-garnisonssjukhuset-kommitténs förarbete.

Under året hava I. 1:s, I. 2:s och Ing. 3:s elektriska belysning avsynats och fullständigats. Framställning om elektrifiering av K. 1:s etablissement har däremot av fortifikationsdepartementet avslagits.

I. 10 har erhållit medel till vissa välbehövliga reparationsarbeten i Nyköping.

I. 26 beviljades av fortifikationsdepartementet den ²⁶/₁₀ 1 285.00 kronor till fördrivande av väggohyra i mässbyggnad. Anslaget åtföljdes av en erinran att i tid tillse dylika skadedjurs motarbetande. Metoden angavs den vanliga med svavelrökning, ompapetsering o. s. v. — Fråga är, om icke cyankaliemetoden inom militärlivet vore den mest praktiska och ekonomiska. Med diciplinära åtgärder synes man lättare än i civila livet kunna förebygga olycksfall. — Frågan förtjänade att närmare utredas.

Viktigare är I. 26:s vattenfråga. Senaste framställning till Arméförvaltningen lämnades den ⁴/₁₁, n:r 161/III, med förslag om anläggning av borrhunn. I. 26 erhåller sitt dricksvatten från en illa anlagd filterbrunn, som icke lämnar tillfredsställande vatten; dylikt har vissa tider måst anskaffas pr båt från huvudstaden. Vattenanordningarna voro i allmänhet i hygieniskt hänseende bristfälliga, något som vid besök på platsen i samband med influensaepidemien kunde konstateras.

Däremot har Ing. 1:s fästningskompani vid Vaxholm fått sin vattenfråga slutgiltigt löst i det fortifikationsdepartementet beviljat medel (4 985.00 kr.) till vattenlednings-systemets fullbordande.

T. 1 har erhållit medel dels till avhjälpande av vissa brister i värmeledningen, dels till dränering av kaserngården, ett gammalt önskemål.

I föregående årsberättelse omnämndes vissa planer beträffande *mjölkens behöriga behandling vid truppförbanden* (Sjukvårdsstyrelsens årsberättelse, sid. 46), närmast i anledning av en epidemi vid I. 1 under år 1917. Av samma årsberättelse (sid. 35) framgår, att denna fråga inom III. arméfördelningen lösts på så sätt, att all mjölk, som ingår i manskapets utspisning och icke förut på betryggande sätt handhafts eller behandlats, skall upphettas till kokning under en minut.

Huru härmed inom IV. arméfördelningen förfarits, framgår av följande A. O.

»För framtiden vill jag beträffande den mjölk, som ingår i manskapets utspisning och som kommer från andelsmejeri, distribueringsanstalt eller ladugård, där icke fullt betryggande läkar- och veterinärkontroll utövas över ladugårds- och distribueringspersonals samt kreatursbesättnings hälsotillstånd, hava bestämt, att densamma vid truppförbandet underkastas pasteurisering enligt de närmare anvisningar, som härhos bifogas.

Därest sådana kostnader betingas för genomförande av föreskrivna pasteurisering av mjölken, vilka ej av truppförbandschefen kunna utan högre myndighets medgivande beslutas, skall framställning göras i syfte att erhålla behörigt bemyndigande.»

Anvisningar beträffande mjölkens vid truppförbanden pasteurisering.

Pasteurisering av mjölk är uppvärmning av densamma till + 80° C.

Då omförmälda läkar- och veterinärkontroll i regel för tjänstegrenschefer är svår att ernå, måste pasteurisering vid truppförband vara det förfaringssätt, som under alla förhållanden är att förorda.

Pasteurisering kan i övrigt endast underlåtas, då antingen mjölken för särskilt fall skall serveras kokt eller varm eller vid syrlighet icke kan undergå nämnda behandling. I detta senare fall, vilket sommartid någon gång icke går att undvika, utspisas mjölken lämpligast som s. k. surmjölk eller ännu hellre filmjölk genom tillsättande av tätmedel.

1. När mjölken anländer till truppförbandet, undersökes varje flaska medelst kokprov i slev eller skål för utronande om mjölken med hänsyn till grad av syrlighet kan pasteuriseras.

2. Pasteuriseringen sker under omröring i vanlig ånggryta genom uppvärmning till en temperatur av + 80° å + 85° C.

3. Temperaturen kontrolleras med tillhjälp av en termometer av den typ, som användes vid inkokningsapparater.

4. Mjölken upphålles efter pasteuriseringen antingen i särskilda s. k. mjölkkyllare eller i leverantörernas mjölkflaskor, i bägge fallen sedan kärlen i fråga undergått noggrann rengöring med varm sodalösning.

5. Avkylningen sker därefter antingen i cement- eller i zinkbeklädd träbassäng i bägge fallen med is eller rinnande vatten. (För en mjölkomsättning på 300 lit. behövas 15 mjölkkyllare à 20 lit. Lämpliga mått på bassängen för dylik omsättning är 0.58 m. höjd, 0.75 m. bredd och 1.25 m. längd.)

Då luftavkylning av mjölken går ytterst långsamt, måste avkylning även vintertid försiggå i kylbassäng.

6. All mjölk, avsedd för marketenteriet, behandlas i kokinrättningen på ovan angivet sätt.

7. Köksfuriren eller annan person i köket ansvarar för pasteuriseringen.

8. Kontroll av mjölken, avseende att utröna, huruvida pasteuriseringen verkligen ägt rum, verkställes av behörig personal enligt följande föreskrifter.

Ungefär 5 cm³ av mjölken hålles i ett provrör; en droppe 0.2 % H₂O₂ lösning tillsättes ur droppflaska, därefter två droppar av en 2 % parafenyldiaminlösning likaledes ur droppflaska. Omskakning. Färgar sig härvid mjölken intensivt blå, så har mjölken åtminstone icke varit upphettad till + 78° C. Färgar sig mjölken inom loppet av en 1/2 minut ljust gråblå, har den upphettats till + 79° à 80° C. Behåller mjölken efter tillsats av reagensen sin vita färg, har den upphettats till mer än + 80° C.

Lämpligen monteras reagens och provrör i särskilt ställ, provrören med streck, utvisande 5 cm³:s innehåll.»

Ett intressant *exempel på hälso- och sjukvården i fält* lämnade *Alandsexpeditionen*, vars organisation, vad armén beträffar, i huvudsak kom att påvila IV. arméfördelningen.

Genom lagen av den 23 februari, K. br. samma dag, G. O. Litt. H 85 m. m. organiserades mindre truppstyrkor, från IV. arméfördelningen en infanteribataljon samt fälttelegrafavdelning; som läkare förordnades bataljonsläkaren vid I. 1 G. S. Wigh, sedermera avlöst av fältläkarestipendiaten O. S. Björlin samt slutligen av fältläkarestipendiaten Ivar Lind.

Följande direktiv lämnades vid avresan genom A. O. eller muntligen: Rekvisition av läkemedel samt redovisning av sjuka och sjukvårdsmateriel skulle ske efter för mobilisering gällande grunder; särskilda anvisningar lämnades beträffande de fälthygieniska anordningarna och utrustningen. Sjuka, för vilka vård icke kunde beredas på Åland, skulle avpollertras till närmaste sjukhus å svenska fastlandet eller helst till Stockholm enligt vanliga fredsförhållanden. I övrigt skulle bestämmelser för sjukvården på Åland — liksom för förplägnaden och veterinärvården — utfärdas av chefen för detachementet (A. O. n:r Å. 2 och Å. 14) 1918.

Arbetet med utrustningen kom huvudsakligen att påvila I. 2. Ärenden i samband med expeditionens utrustning av läke- och desinfektionsmedel omhändertogs med berömvärd energi av föreståndaren för garnisonssjukhusets apotek.

Efter framställning av detachementschefen avsåndes den 10 mars en desinfektionskader om två grupper för att tillhandahålla såväl trupperna som ortsbefolkningen behövlig avlusningsmateriel. De av ryssarna i anspråk tagna logementen och bostäderna voro nämligen ytterligt infekterade med ohyra samt förorenade. Desinfektionskaderns sammansättning och utrustning m. m. framgår av följande p. m. från fördelningsläkaren vid ärendets handläggning, i allt väsentligt låg densamma till grund för därav uppsatta skrivelser och order.

»P. M.

rörande desinfektionskadern till Åland.

Sammansättning.

2 skolade desinfektörer från Stockholms hälsovårdsnämnd; arvode, fritt vivre + 7 à 10 kr. pr dag. Ingen prisöverenskommelse träffad.

Vardera erhåller till sitt förfogande 5 handräkningsmanskap samt 1 à 2 sjukvårdare; av handräckningen i vardera gruppen helst 2 målare, 2 tapetserare, 1 maskinkunnig (resp. 1 snickare i andra gruppen).

De militära grupperna böra stå under befäl av ett sjukvårdsunderbefäl; vid allt arbete i desinfektionsändamål stå de till desinfektörernas förfogande.

Sjukvårdsmateriel.

1. Läkemedel från garnisonssjukhuset.

klorkalk	50 kg.
svavel	500 »
formalin	100 liter
cyankalium + syra enl. särskilda bestämmelser.	

2. Materiel från Sjukvårdsstyrelsen.

- 2 formalinsprutor med
- 2 desinfektionskärror.

Intendenturmateriel.

- 200 buntar tätningslister
- 8 gamla gjutgodsgrytor
- 8 vattenbaljor av plåtar, däri en gryta får mycket gott utrymme.

Utrustning för yrkesmän.

Vid utväljandet skall hänsyn tagas till att verkligt arbetsdugligt och så yrkeskunnigt folk, som möjligt, utväljes.

Beträffande sjukvårdarna dessutom att tjänstgöringen på Åland är att betrakta som utbildning för desinfektörer och att därför fullgod fast anställd sjukvårdspersonal, som beräknas kvarstanna i tjänst, i första hand bör utväljas, helst från olika truppförband.

I skrivelse till detachementschefen bör framhållas, att kadern bör ställas till läkarens förfogande samt att arméfördelningschefen förväntar att på dennes föredragning en allmän plan upprättas för anordnande av de olika i fält behövliga hälsovårdsanordningarna samt att hans verksamhet således icke får inskränkas till enbart truppsjukvård. Då desinfektörernas arbete delvis är av mycket hälsofarlig beskaffenhet, måste vederbörande befälhavare ansvara för, att deras order rörande desinfektionsarbetet liksom rörande bostädernas ianspråktagande efter slutad desinfektion ovillkorligen åtlidas.

Rekvissionslistor böra uppsättas och omgående överlämnas (översändas) till behöriga, så fort meddelande om nådigt bifall ingått. Preliminär överenskommelse har ingåtts angående sjukvårdsmaterielen.

Att observera är, att kadern är avsedd icke endast för den militära personalens behov utan jämväl för Ålands civila befolkning, ett förhållande, som påpekas i och för kostnadsfrågans bedömande.

Då fråga blev för truppen att lämna Åland, hemställde detachementschefen, att avlusning av densamma jämväl skulle ske i Stockholm efter truppens återkomst. Då detta givetvis icke ingått i planerna vid kaderns utsändande, erhöll arméfördelningschefen nådigt medgivande att beordra fördelningsläkaren att på Åland inspektera de åtgärder, som vidtagits i hälso- och sjukvårdsavseende, och bifogas följande utdrag ur de detachementsorder, vilka blevo ett av inspektionens resultat.

•Mariehamn den 21 april 1918 kl. 5,30 em.

Detachementsorder.

1. Bifogade bestämmelser för hygien m. m. fastställas till efterrättelse, och skola i desamma anbefallda åtgärder, där så icke redan skett, omedelbart vidtagas.

D.-läkaren med biträde av desinfektionskadern utför under morgondagen vid 5. fältkompaniets förläggning vissa av de anbefallda anordningarna, av vilka vederbörliga befälhavare sedan kunna taga del. Erforderlig handräckning ställes härvid till D.-läkarens förfogande av II. bat. I. 2.

Kalk kan rekvireras vid desinfektionskadern.

Vattentunnor anskaffas av vederbörliga befälhavare.

Angående tömmande av avfallstunnor och latriner träffar vederbörande befälhavare, där så ske kan, avtal med ortsmyndighet eller civil person.

2. D.-läkaren äger att för övervakande av hygien m. m. utföra erforderliga visitationer.

Gustaf Ros

D. C.

Ivar Holmquist

Tillhör Det.-dagorder Å. D. N:r 388.

Bestämmelser för hygien m. m. inom förläggningssorterna.

Vid varje förläggningsgrupp skola omedelbart följande åtgärder vidtagas:

1. Tillgång på vatten skall finnas a) till dryck, b) till matlagning samt c) till diskning. Åtgärder för förvaring av fullgott vatten i tunnor invid förläggningen vidtagas, där brunn icke finnes i omedelbar närhet.

2. Det är förbjudet att till tvättning, diskning o. s. v. använda dikesvatten.

3. Spillvatten (efter diskning, tvätt o. s. v.) får utslås endast å bestämd plats, antingen i kompostgrop eller i s. k. fettsamlare placerad i avloppsdike eller dylikt.

4. Fettsamlare rengöras dagligen, varvid granriset uppbrännes eller lägges i komposthög och dikeskanten beströs med kalk.

5. Matavfall och sopor uppbrännas eller samlas i kompostgrop.

6. Skulor (användbart matavfall) samlas i tvenne särskilda med lock försedda tunnor, vilka dagligen å bestämd tid tömmas.

7. Vården av latrinen ägnas särskild uppmärksamhet. Vid varje avträde skall finnas en tunna med jord eller kalk, varmed latrinen dagligen beströs. Tömning av latrintunnor verkställles, så snart det är erforderligt.

8. Urinkastare anordnas helst i form av uringrop med kalk (1 m. djup, 1 m. vid med stenar och kalk). För användning nattetid skola finnas urinkärl, som varje morgon tömmas i kompost eller uringrop, härefter rengöras och för dagen undansätts. Urinkastare omgivas av plank eller skyddas för insyn på annat sätt.

9. Tvättställ anordnas t. ex. i form av en i flera fack uppdelad ho, varje fack med hål i botten för avlopp till en under hon i hela dess längd löpande ränna, som avleder vattnet till tunna eller fettsamlare i dike.

10. Vid planläggning av förlägningsplats iakttages att olika, från varandra bestämt skilda platser anvisas för förlägnads-, tvättnings- samt avlopps- och avträdesanordningar, vilka sistnämnda förläggas på större avstånd från de förra.

11. Förlägningslokaler skötas i möjligaste mån efter i kasern gällande föreskrifter. Vädring av lokalerna sker så ofta som möjligt, av påsar och madrasser varje vecka.

12. Ohyras förekomst anmäles omedelbart till närmaste befälhavare, varefter enskild avlusning verkställs enligt förut lämnade föreskrifter. Allmän avlusning sker först på särskild order av detachementschefen.

Mariehamn den 21 april 1918.

Gustaf Ros

D. C.

Ivar Holmquist

Med den 18 maj upphörde organisationen av Ålandsdetachmentet.

* * *

Behovet av *undervisning i fälthygien vid trupperna* var således även ett resultat av Ålandsexpeditionens erfarenheter. I föregående årsberättelse (sid. 46) är angivet de små antydningar härom, som kunnat insmugglas i utbildningsföreskrifterna för trängens sjukvårdskompanier (G. O. n:r 1561/1916). Härtill återkommer jag nedan.

Av samma anledning ägnades, som förut antytts, en del av undervisningen under fackutbildningskursen för värnpliktiga läkare och årets taktiska övningar för militärläkare häråt. Slutligen utarbetades för truppförbandens räkning skisser till fälthygieniska arbeten (a. s. n:r 2238/1918).

Spanska sjukan har ju i epidemiologiskt hänseende tryckt sin prägel på senare hälften av året 1918.

För att få utrönt den ställning, arméfördelningschefen (resp. fördelningsläkaren) borde inta vid bekämpandet av epidemier, respektive vad över- och underordnade myndigheter förvänta av arméfördelningschefen, hölls av fördelningsläkaren vid IV. arméfördelningen vid militärläkarföreningens sammanträde den 8 november 1918 ett föredrag, »Självrannsakan i epidemitider», ur vilket må anföras följande av principiell innebörd:

»De åtgärder vid bekämpande av en epidemi, som av läkare vid högre truppförband och av myndigheter kunna vidtagas, torde väl i allmänhet utgöras av:

I. Att avlasta ansvaret från truppläkarna i avseende å vissa åtgärder och fakta, som kunna från allmän och militär synpunkt vara åtminstone diskutabla, men som från medicinsk synpunkt synas skäligen klara.

Ex. Betydelsen av vissa personliga hygieniska föreskrifter, militära chefers ansvar beträffande renhållningen inom kompanierna, den ringa betydelsen av kemiska desinfektioner gentemot de personliga snygghetsåtgärderna och vanlig renhållning i en epidemi som influensan o. s. v.

II. Att påminna om eller föreskriva vissa åtgärder vid epidemibekämpandet, som synas så betydelsefulla, att deras tillämpande ej få bero på enskilda läkares uppfattning, men på samma gång ej äro så allmängiltiga, att deras uraktlåtande vore ett konstfel.

Ex. Isolering av olika kategorier influensasjuka (SS., I. 10), mun- och nässkydd för sjukvårdspersonal (SS.), influensakonvalescenters fritagande från praktiska övningar (A. O., SS.) ventilationens betydelse (A. O.). Belysande exempel å vikten av ventilation och rikligt utrymme har nuvarande epidemi rikligt erbjudit Int. 1, I. 2 m. fl. I och II torde väl närmast tillkomma fältläkaren. Skall detta emellertid kunna gå

för sig, måste ovillkorligen fältläkaren delgiva Styrelsen alla order, föreskrifter o. s. v., som utfärdas, för att Styrelsen skall kunna i allo kontrollera arbetet i periferien och vid behov kunna utsända fullständiga anvisningar.

Truppläkarna torde icke ha undgått intrycket av bristande samarbete, att den ena handen icke vetat, vad den andra velat, och på något trevligare sätt torde dessa ting böra ordnas. Skäl tala nu visserligen både för och emot decentraliseringsprincipen, i vad avser epidemibekämpandets medicinskt-tekniska sida. Ingripandet från högre ort bör dock ske så varsamt som möjligt för att icke skada, och en viss skada åstadkommes nog, om icke dessa detaljer som sagt ordnas.

III. Att orientera underlydande särskilt i ekonomiskt avseende — att meddela sättet för anskaffande av sköterskor och förhyrande av lokaler, direktiv i vad mån hygieniska åtgärder av olika slag få vidtagas — renhållning, ändringar för erhållande av bättre uppvärmning och luftväxling (I. 2), omläggning av golv, ommålning eller slamning av väggar o. s. v. Varje rad ekonomiska direktiv är synnerligen värdefull.

Ex. Sjukvårdsstyrelsens cirkulär den 27 september, nr 2723, och K. br. den 8 oktober 1918.

Uppgift jämlikt punkt III åligger naturligtvis Sjukvårdsstyrelsen såsom den medicinska avdelningen inom arméförvaltningen, och densamma påvilat naturligtvis även

IV. att vetenskapligt bearbeta erfarenheter och rön inom armén till hälsovårdens framtida fromma.

Vid tillämpandet av ovanstående och omsättandet av dessa antydda uppgifter i praktiken — om de äro riktiga är en annan sak — torde följande vara att observera.

Vill högre myndighet även läkarmässigt leda striden mot en epidemi måste föreskrifterna komma snabbast möjligt; komma de veckor senare, ha de dels förlorat aktualitet, dels riskera de att komma i kollision med redan förut på underlydandes eget initiativ åvägabragta åtgärder.

Ett är väl dock självklart, att underlydande måste på eget initiativ handla — epidemier vid truppförbanden gå raskt — vid influensaepidemier ofta 'explosionsartat' — det är dessutom klart, att det för truppförbanden är ofantligt mycket lättare att finna praktiska lokala former för epidemibekämpandet än för högre myndigheter att finna för flera truppförband i vårt stora land lämpliga anvisningar. Ingen kapplöpning är därför nödvändig.

Vid det tekniska omsättandet av de ledande medicinska direktiv rörande epidemibekämpandet, man vill ha ut, är det några synpunkter, som särskilt torde kräva beaktande.

A. Skillnaden mellan order och anvisning måste beaktas. Order medföra för ordergivaren större ansvar; den måste alltid bokstavligen åtlydas. Fördelen med densamma är, att man vet effekten, alltid kan beräkna att bli åtlydd efter ordalydelsen samt att underlydande slippa ansvar, men ordern är vida svårare att utarbeta.

Anvisning behöver ej och kan ej under alla förhållanden åtlydas av befälhavaren eller av denne omsättas i order. Den kan för särskilda fall möjligen skada; skall den dock omsättas eller anbefallas till åtlydnad utan överarbetning, måste den till form och innehåll granskas, möjligen även, som ovan antytts, modifieras. Den anvisande har mindre ansvar, ordalagen äro ej minutiöst avvägda; det är dock en bekväm och trevlig form för fackmässiga råd och befallningar, men avvigsidan är, att man ej i samma grad som i en order kan vara förvissad om, att man verkligen ernär, vad man åsyftar.

En anvisnings vanliga svaghet — att verkan blir osäker — upphäves givetvis ej därför, att på särskild order eller K. br. står bemyndigande eller befallning för någon att utfärda dylika anvisningar.

Ovannämnda reflektioner rörande epidemiåtgärderna skulle i korthet kunna sammanfattas, som följer.

Truppförbanden vidta

1. skyndsamma åtgärder oberoende av vad framtiden från överordnade myndigheters sida kan bära i sitt sköte,

2. fältläkaren orienteras samt
3. föreskrivna rapporter insändas.

Arméfördelningschefen (resp. fältläkaren) utger eventuellt och i samråd med truppförbanden enhetliga direktiv, avfattade med hänsyn till ovan antydda principer, stöder truppläkarna vid vidtagande av ovissa åtgärder, översänder samtliga A. O. omedelbart till Sjukvårdsstyrelsen, håller denna underkunnig om särskilda epidemiologiska förhållanden och utreder dessa.

Sjukvårdsstyrelsen lämnar skyndsammast ekonomiska direktiv rörande extra sjukvårdspersonal, materiel, lokaler, kostnader för hygieniska åtgärder, gärna så detaljerade och orienterande som möjligt, följer epidemiernas gång, eventuellt genom infordrande av särskilda rapporter, svara för den vetenskapliga bearbetningen och »skydd utåt», men lämnar i övrigt till truppförbanden att sköta det läkarmässiga utförandet, ingripande endast, där av ingångna order synes framgå, att arbetet icke bedrives efter rationella grunder samt för att få fram vissa åtgärder, som lämnats obeaktade av truppförbanden (högre och lägre).

Arméfördelningschefen (resp. fältläkaren) och Styrelsen inspektera, huvudsakligen i orienterande syfte.»

Redogörelse för vidtagna åtgärder inom IV. arméfördelningen lämnades dels vid Svenska Läkarföreningens diskussion den 24 september (Sv. läk.-förh. 1918, häft 11, sid. 502), dels till truppförbanden och Sjukvårdsstyrelsen med skrivelse n:r 3232/1918, dels till denna senare på särskild anmodan, n:r 2971.

Bearbetning av uppgifter från Int. 1 är icke avslutad.

Särskilda *sundhetsinspektioner* hava vidtagits vid A. 1 och A. 9, och hänvisas härutinnan till bilagda rapporter.

Åtgärder hava omedelbart på ett energiskt sätt igångsatts vid A. 1 i anledning av inspektionen (se jämväl A. 1:s årsberättelse). Till A. 9 har inspektionsrapporten först kunnat avlämnas på nyåret 1919.

Följande rutin har följts vid sundhetsinspektionerna: fördelningsläkaren föredrager för regementschefen den av arméfördelningschefen gillade inspektionsplanen. Inspektionen verkställes jämte den eller de tjänstegrenschefer, som särskilt beordras (förutom av regementsläkaren exempelvis kasernofficer, regementsintendent samt om möjligt av dagbefäl), ett skrivbiträde följer som sekreterare.

I arméfördelningsstabens handlägges rapporten efter gemensam beredning med de olika därav intresserade tjänstegrenscheferna, varvid särskilda åtgärder anbefallas på föredragning av den, inom vars fack erinringarna i fråga falla. Förloppet avser att säkerställa det samarbete, utan vilket man icke inom hälsovården kommer någon vart.

Samma tankegång ligger till grund för de bestämmelser, som äro avsedda att reglera hälsovårdsangelägenhetens handläggning vid truppförbanden.

I Borgström-Brinkeska kommittéförslaget föreslås, att regementsläkaren minst 5 gånger årligen skall grundligt inspektera, att de i TjR. eller annorstädes givna föreskrifterna efterlevas samt att omedelbart därefter till regementschefen inlämna rapport jämte förslag till de åtgärder för hälsovården, vilka vid inspektionen befunnits nödiga.

Visserligen är det synnerligen behövt, att regementsläkaren icke alltför sällan gör sina inspekterande ronder, men därmed är icke allt eller ens det väsentliga vunnet. Till en början erfordras, att regementsläkaren verkligen deltagar i beredning och föredragning av ärenden inom övriga tjänstegrenar, berörande hälsovården och att vid inspektionerna funna brister med intresse upptagas och behandlas av den tjänstegrenschefer eller funktionär, som därav beröres. En ändring av § 7: 2 i S. F. n:r 98/1907 i denna riktning jämte hänsynstagande i I Exp. § 6: 11 och § 7: 8, TjR § 128: 12 samt i övriga hälsovården berörande föreskrifter i de olika tjänstegrenarnas reglementen författningar och instruktioner skulle tvinga vederbörande läkare in i hälsovårdsarbetet och på samma gång stödja hans ställning. Ifrågavarande moment i S. F. n:r 98/1907, § 7: 2 (om samarbete mellan föredragande), kunde exempelvis erhålla följande lydelse:

»Föredragande äro skyldiga att lämna varandra erforderliga upplysningar och att

även i andra avseenden samverka med varandra. Sålunda erfordra byggnadshygieniska och sanitärtekniska frågor samt ärenden rörande förplägnad och utrustning, där hälso-synpunkter beröras, ersättningsmål rörande kroppsskador o. s. v. beredning jämväl av föredragande inom sjukvårdsväsendet. Vid ingående av avtal om leverans eller arbete äro fördelningsintendent och regementsintendent skyldiga att lämna annan föredragande det biträde, som chefen anbefaller.»

Tvingades truppläkaren på detta vis och med tydligare stöd av författningarna, vari begreppet hälsovård är mycket diffust, in i hälsovårdsarbetet, skulle utan tvivel det väsentliga vid alla sundhetsinspektioner, nämligen påpekande av förbiseenden eller olägenheter i materiel, fastställd arbetsrutin eller utförandet av tjänsten vinna snabbare förstående och beaktande samt skulle inspektionerna berövas den bismak av fiskaltjänst, som eljest lätteligen kan vidhäfta regementläkarnas strävanden i hälsovårdens tjänst. Måhända kunna återgivande av följande bestämmelser motiveras (A. O. 1919):

»Med hänsyn till bestämmelserna i TjR. § 34: 21 jämförd med § 127: 2, andra stycket och § 133 i samma reglemente och i syfte att på regelbundna tider erfara truppförbandschefs bedömande av de hygieniska förhållandena inom truppförbandet, vill jag för framtiden hava bestämt:

En gång i varje kvartal skall inspektion av de förhållanden, som framhållas i TjR. § 133 verkställas av kasernofficeren, särskilt i samband med inspektionen för uppgörande av förslag till underhålls- resp. nybyggnads- och förändringsarbeten för näst-följande år, resp. regementsintendenten, regementsveterinären och regementsläkaren. Planläggningen av inspektionen liksom uppdelningen av densamma på nyssnämnda tjänstegrenschefer bestämmas av regementschefen med ledning av de olika momenten (utom mom. 2) av sagda § samt under beaktande av att regementläkaren skall närvara under inspektionens hela förlopp. Dagofficer bör vid förrättningen vara tillstädes.

Över vad vid inspektionen uppmärksammas föres protokoll, vilket i nummerföljd berör sagda moment. Protokollet justeras vid gemensam föredragning i den ordning regementschefen bestämmer. Avskrift därav jämte meddelande om åtgärder i anledning av detsamma insändes till arméfördelningschefen i 2 exemplar samtidigt med kvartalssjukbeskeden.

För att regementläkaren skall kunna fullgöra honom enligt instruktion den 1 augusti 1917 (S. F. n:r 591) åliggande uppgifter bestämmas vidare,

att vederbörande regementläkare skall, oavsett på vilken avdelning ärendet jämlikt gällande författningar eller chefs bestämmande föredrages, åläggas biträda vid beredning av utbildnings- och personalfrågor rörande sjukvårdspersonalen, byggnadshygieniska och sanitärtekniska frågor samt ärenden rörande ersättningsanspråk för kroppsskada eller sjukdom, tjänstledighet för sjukdom, förplägnads-, utrustnings- och ordningsfrågor i den mån hälsovårdssynpunkter därav beröras o. s. v.

S. o.

Toll

tf. A.-f.-chef.

Ludvig Falkman»

Arméfördelningsens fälttjänstövningar voro för redovisningsåret inställda. I den nya »Instruktion för fälttjänstövningar», som under året fastställts (G. O. n:r 805/1918) må antecknas, att sjukvårdspersonalens verksamhet vunnit erkännansvärt beaktande. VI. arméfördelningsens åtgärder vid fälttjänstövningen i Jämtland år 1912 hava tydligen principiellt godtagits. Erinringarna från chefen för IV. arméfördelningsen hava i sin helhet upptagits, så när som på den anmärkningen, att enligt mom. 92 stridsdomarpersonal i mörker skall som igenkänningstecken föra röd lykta, således samma tecken som jämlikt F. L. mom. 533 tillkommer förbandsplatser och sjukhus.

Förvaltning och expedition.

Modernisering av Sjukvårdsstyrelsens förvaltningsföreskrifter, jämlikt IV. arméfördelningens skrivelse den 10 februari 1917 n:r 412, och föregående årsberättelse sid. 45 återstår alltjämt att önska.

Beträffande läkemedelsräkningarna handläggas ju dessa på ett alldeles särskilt, från övrig medelsredovisning något avvikande sätt.

Ett ouppnått, men blygsamt önskemål är att samtliga *utbildningsföreskrifter för armén*, där hälso- och sjukvårdsförhållanden i något avseende beröras, remitteras även till sjukvårdsmyndighet. Att döma av ordalagen i de stundom årligen utkommande nya upplagorna av »undervisning» eller instruktioner för olika truppslag, synas dithörande rader, huru få de än må vara, icke alltid vara avfattade med behörig sakkunskap; i regel synas dylika uppgifter avtryckas ungefär ordagrant efter äldre mönster år efter år. Fullt modern och riktig framställning av de få rader, som beröra den hygieniska sidan av fält- och lägerarbeten, koktjänst, gymnastik och idrott, kroppens och utrustningens vård, samaritkurs o. s. v. är givetvis av vikt som ett litet led i strävandena att göra hälsovårdens abc till allmän egendom. Föreskrifterna om snyggningsanstalter exempelvis i den nya instruktionen för infanteriets fältarbeten (G. O. 14 1918, n:r 807) verka rent fornnordiska, även utan jämförelse med de viktiga nya uppslag, som erfarenheterna från världskriget medfört härutinnan.

Ovanstående har principiell betydelse; att det för att vinna officerskårens gehör exempelvis är av betydelse att även beakta de speciella läroböckerna för aspiranter till denna kår må i förbigående jämväl framhållas.

Mobiliseringsärenden.

På grund av övriga mer omedelbart påträngande frågor hava huvudsakligen de löpande mobiliseringsärendena kunnat handläggas, varemot med det fortsatta arbetet på mobiliseringsverkets sjukvårdsdetaljer, exempelvis på krigssjukhusplanernas vidare utbyggande, fått anstå.

Vid de befälskurser, som i november 1918 avhöllos för vissa arméfördelningens officerare och intendent och avsågo mobiliseringsärenden (a. o. n:r 3030, avd. I och n:r 272, avd. M) höll fördelningsläkaren på tf. arméfördelningschefens befallning föredrag om »planläggningen av truppförbandens sjukvårdsberedskap enligt den nya upplagan av M. I. A. särskilt med hänsyn till samarbetet mellan officerare och läkare».

Årsberättelsen bör icke avslutas utan ett tacksamt erkännande av det mycket stora och framgångsrika arbete, som Sjukvårdsstyrelsen nedlagt för höjande av arméns sjukvårdsduglighet och anseende och som utan tvivel jämväl av arméns personal alldeles särskilt uppskattas. Förbigås må dock ej, att arbetet i samband därmed satt så stora krav på de ordinarie truppläkarnas tid, krafter och intresse, att missnöje på sina håll framträtt och icke saknat berättigande. Orsakerna härtill torde dock ytterst ligga i Fältläkarkårens nuvarande organisation och sättet för den underställda sjukvårdspersonalens rekrytering, förhållanden, som på ett fåtal läkare lägga hela bördan av det ökade arbete, som i sig själv endast kan anses vara alltför berättigat.

Framtida uppgifter torde sålunda vara att ombesörja en lyckligare arbetsfördelning mellan militärläkarna, bättre rekrytering av den underställda sjukvårdspersonalen samt enhetligare redigering av alla författningar, rörande hälso- och sjukvården.

Utdrag ur fördelningsintendentens förrådsinspektionsrapporter
vid vissa truppförband 1918.

Svea livgarde.

I samband härmed må framhållas vikten av att befälet lämnar undervisning om (inexercerar) och kontrollerar underklädernas ävensom handdukarnas lämpliga och följdriktiga användning. Därmed sammanhänger givetvis tilldelning av passande antal av varje slag. Varje man bör utan tvivel tilldelas minst 3 skjortor, 2 par kalsonger, 3 par strumpor (helst flera) och 2 handdukar. (4. komp. endast en handduk pr man i strid mot regementsinstruktionen.)

Vid inlämning såväl för reparation som efter utbildningens slut av beklädnadspersedlar bör ovillkorligen fordras, att vapenrocken är rengjord i hals- och ärmlinningar, bröstpartiets foder och fickor samt byxorna i skrevet. Detta gäller naturligen även reservpersedlarna, när de återställas.

Man må nu hysa vilken åsikt som helst beträffande detta tropp- och plutonchefers ansvar för persedeltjänsten, utan tvekan torde man väl kunna enas om, att fotvården i hög grad är beroende av strumpors och skodons beskaffenhet och skötsel. Fotrullorna torde därför böra utvidgas med anteckningen även rörande strumpornas och skodonens tillstånd.

Utbyte av smutsiga skjortor, kalsonger och handdukar var icke på ett praktiskt och för soldatens hygieniska omvårdnad betryggande sätt ordnad. Under inspektionen påträffades vid flera kompanier karlar, som från kompaniförrådet visserligen utfått 4 skjortor, men vid inspektionstillfället endast innehade en skjorta och den var smutsig, de övriga tre voro avlämnade på tvätt. På ett kompani (7) voro alla 4 skjortorna på tvätt. Enahanda förhållande gällde för kalsonger och handdukar. Dessa anmärkningar mot sättet för utbyte av underkläder och handdukar gälla icke kulsprutekompaniet, där ombytena skedde på ett lämpligt och för hygienen betryggande sätt.

Snyggheten av ränslarnas innersidor och foder samt mattornistrarnas innerpåsar lämnade i allmänhet mycket övrigt att önska.

Livregementets grenadjärer.

Lagningen av strumpor och ylletröjor var helt överlämnad i kompaniernas händer. Emellertid voro planer uppe att söka ordna en central verkstad för större reparationer å dylika plagg.

Nu har snart sagt varje kompani sitt system för dessa reparationers utförande. Vid ett var manskapet absolut förbjudet att vidtaga några som helst reparationsåtgärder å dylika plagg, ej heller tvätten finge av manskapet utföras. Endast civil arbetskraft användes. Vid ett annat voro särskilda strumpstoppare uttagna, som utförde all kompaniets stoppning. Tvätten utfördes i analogi härmed av särskilt för varje gång beordrad personal. Vid ett tredje kompani hade manskapet tilldelats 6 par strumpor, varav alltid två par skulle genom manskapets egen försorg vara stoppade (hela) och tvättade, ett system, som vid det enda kompani, där det tillämpades, hade givit det bästa resultat. Systemet kräver dock en mycket god utbildning i strumplagning och även tvättning. Slutligen tillämpades å sina håll kombinationer av ovan relaterade system.

Utan tvivel måste en gemensam stoppningsverkstad vara av största betydelse. Ledningen och kontrollen av arbetet och av tillgängligt stoppgarns rätta användning blir först vid en sådan tillfredsställande. Stoppning av tillfälliga eller av kompanierna anskaffade entreprenörer visade sig vad I. 3 angår i regel ej god.

Positionsartilleriregementet.

Förvaltningstjänstens handhavande synes vid regementets underavdelningar vara uteslutande byggt på batteriadjutanterna. Ett allmänt deltagande under känsla för ansvar även å detta område utav batteribefälet i övrigt från batterichef alla instanserna ned syntes icke förekomma. Förvaltningstjänsten inom ett batteri är fransett vårderna av batteriförråden en fullt militär verksamhet, vilken väl och intresserat skött bidrager till disciplinens stärkande och hos truppen väcker intryck av en om icke genast, så dock så småningom erkänd omvårdnad och välvilja.²

(*Erhardt.*)

b. Truppförbandens årsberättelser.**Göta livgarde.**

Såsom i senaste årsberättelse anförts har vid I. 2 fullständiga läkarundersökningar av nyinryckt manskap verkställts sedan början av november 1917. För uppställningen och ifyllandet av därför avsedda »hälsoregisterböcker» är i samma årsberättelse redogjort. Då sagda undersökningar av den 1 november 1918 inryckta rekryter redan voro verkställda och i dessa böcker införda före ankomsten till regementet av från Sjukvårdsstyrelsen insända »läkarkort och hälsoregister» och före kännedomen om i ny upplaga av inskrivningsförfordningen införda ändrade bestämmelser hava omförmälda rekryter icke uppförts å dessa blanketter. För så vitt jag kan förstå, torde detta förhållande emellertid icke kunna vara av någon större betydelse, alldenstund ju de anteckningar, som från inskrivningsnämndens och andra myndigheters sida äro avsedda att därå förut införas, för ifrågakvarande kontingenter ännu icke finnas till utan måste sökas i vederbörande inskrivningslängder m. fl. hithörande handlingar. Ehuru det därför knappast torde vara av vikt att införa dylika undersökningsresultat m. m. förr än å läkarkort, tillkomna efter inskrivningarna av år 1919, komma dock — då hälsoregisterblanketter nu äro tillgängliga — hithörande undersökningar av den 15 jan. 1919 inryckande värnpliktiga att å dessa antecknas i stället för i de förut använda böckerna.

* * *

För till I. 2 under 1918 förlagda fackutbildningskurser har i till generalfältläkaren insänd rapport närmare redogörelse lämnats. Ehuru strängt taget kanske icke hörande hit kan jag likväl icke underlåta att meddela, att — av åtskilliga mig tillsända brev från f. d. kurselever att döma — känslan av trygghet och målmedvetande, även under spanska sjukans svåra tjänstgöringsförhållanden, befunnits betydligt större under deras kommanderingar till läkartjänst efter sagda kurser än före desamma.

Såsom av insända sjukbesked framgått och ytterligare bekräftats genom bland annat överfältläkare Christensons publicerade jämförande statistik från arméns samtliga infanteriregementen, hava sjuklighetsförhållandena vid I. 2 under senaste åren varit särdeles goda. Det var därför icke välkommet, att den till regementet år 1918 förlagda Örebrokontingenten dit medförde parotit och rubeola, varefter sagda sjukdomar spredos även bland regementets eget manskap.

Jag kan icke underlåta att ännu en gång fästa uppmärksamheten på det för hälsovården nödiga och lämpliga uti att resp. kommandoexpeditioner på förhand göra sig underrättade om eventuellt rådande epidemiska sjukdomar hos vederbörande truppförband, innan kontingent från ett dylikt sändes till ett annats etablissemang i och för

förläggning därstädes, ävensom om huruvida utrymme m. m. för den förra kan beredas utan avsevärda hygieniska olägenheter för bägge parterna.

* * *

I senaste årsberättelsen från I. 2 meddelades ett förslag angående eventuellt förläggande av en för t. ex. I. 1, I. 2, K. 1, A. 1 och A. 9 avsedd filial av garnisons-sjukhusets könspoliklinik till I. 2 eller annat av dessa uppräknade regementen. Något yttrande eller förslag från andra myndigheter i denna riktning har icke försports, vadan för I. 2:s egen räkning en dylik »filial» försöksvis anordnats. I avsikt att om möjligt inbespara tid till den militära tjänstgöringen och samtidigt underlätta det dryga arbetet å könspolikliniken vid garnisonssjukhuset har sålunda från och med senast förflutna repetitionsövningar och tills vidare enklare fall av gonorrhé behandlats (janerats) vid I. 2, enligt poliklinikföreståndarens å garnisonssjukhuset anvisningar samt under dennes omkring var femte dag skeende kontroll av respektive fall.

Med hänsyn till militärovningarnas bedrivande har detta tillvägagångssätt av befälet uppgivits haft gott resultat och någon olägenhet därav har mig veterligt och jämlikt poliklinikföreståndarens utlåtande icke försports, utan har denne i sitt till sjukhuset skrivelse n:r 303/1918 avd. V. hörande »förslag o. s. v.» antytt lämpligheten av att det vid I. 2 gjorda försöket upprepades å andra regementen.

Emellertid torde kunna ifrågasättas om sagda behandling å regementet för närmast kommande månader kan fortsättas på grund av sjukvårdsmanskapets efter avgång sistlidne 1 november inträffade fåtalighet. Vidare torde behöva diskuteras, huruvida icke ett fortsättande av behandlingen vid regementet, även med bästa vilja hos vederbörande, lätteligen skulle kunna anses olämpligt såsom stående i alltför påtaglig strid mot tf. arméfördelningschefens i till I. 2 i och för yttrande insänd A. S. n:r 3101 avd. V. av 12 november 1918 uttalade — för övrigt enbart lovvärda — princip, att »få åtminstone denna militära specialsjukvård liktydig med den yppersta, som bjüdes inom huvudstaden.»

* * *

Den under året rådande pandemien av »spanska sjukan» har naturligtvis även satt sin prägel på det militära sjukvårdsarbetet. Då densamma emellertid varit föremål för upprepade grundliga och omfattande redogörelser, vilka på fastställda tider insänts till Sjukvårdsstyrelsen, behöver utrymmet här icke belastas med ytterligare redogörelser därför. Likväl torde nedanstående korta erinringar rörande vissa åtgärder kunna hava något praktiskt intresse och därför förtjäna anföras.

Då sjukavdelningen blivit överfylld av mer eller mindre sjuka individer uppstod frågan: »hur skola nu alla nyinsjuknade förläggas och vårdas?» Efter mitt förmenande måste för problemets lösande tagas hänsyn till, att denna placering bleve dels så hygieniskt gynnsam, som omständigheterna medgävo, dels sådan att sjukvårdspersonalen räckte till. För den skull och då det luftiga exercishuset icke av flera skäl fick användas, ansåg jag det lämpligast att utrymma ett kompani i dess helhet och dit förlägga samtliga nyinsjuknade. Till följd av en del orsaker (delvis torde bland annat förefunnits en olika tolkning av ordalagen i A. S. n:r 2040/18 och 2140/18, delvis ansågs ett dylikt utrymmande i början kräva ända till 9 dagar) syntes det högre befälet föredraga, att varje särskilt kompanis sjuka förlades och vårdades i särskilt logement av resp. kompani. Ehuru från sjukvårdens sida ett dylikt arrangemang naturligen var synnerligen besvärligt, då läkaren sålunda hade att besöka omkring tolv »extra sjukavdelningar» och minst tolv sjukvårdare måste utplanteras på dessa, samt i många avseenden medicinskt otillfredsställande, medgavs en försöksvis skeende anordning i denna riktning i enlighet med samtliga bataljonschefers önskningsar bland annat i den övertygelsen att mindre tid upptogs och snabbare resultat skulle nås genom att

låta fakta tala än teoretiserande resonemang. För att i någon mån möjliggöra behovet av sjukvårdare konstituerades därtill lämpliga tillgängliga sjukbärare såsom sådana och de olika kompaniernas nyinsjuknade förlades inom visst logement av deras egna lokaler. Redan efter fyra dagar voro emellertid förhållandena — med undantag av å ett par kompanier — så pass olidliga med hänsyn till disciplin, ordning och hygien, att sagda experiments olämplighet genom detta praktiska exempel torde, såsom är att antaga, slutgiltigt klarlagts. Efter återgången till mitt ursprungliga förslag om disponerande av t. v. uteslutande ett, men helt kompanis lokaler, anordnades i 4 kompaniet en extra »sjukavdelning B», där sjukvårdspersonalen, i motsats till vid den »spridda förläggningen», något så när räckte till och läkarna kunde övervaka vidtagna åtgärder m. m. Vissa logement disponerades för sjuka, vissa för konvalescenter. Därefter inträdde relativt goda förhållanden och fylldes varje, naturligen icke alltför högt ställda och med tillgängliga medel icke realiserbara, anspråk på vård åt de influensa-sjuka.

* * *

I enlighet med Sjukvårdsstyrelsens föreskrifter hölls för de den 1 november inryckande rekryterna av undertecknad ett kortare föredrag öyer »spanska sjukan», varvid dels framhölls vissa allmänheten uppskrämmande överdrifter från tidningspressens sida, dels genomgicks och förklarades betydelsen av de föreskrifter angående hälsovård och personlig hygien, vilka utdelas å samtliga kompanier. Samtidigt med redogörelsen för sjukdomens vanligaste komplikationer meddelades att skyddssympning mot dessa vore å regementet tillgänglig för dem, som önskade begagna sig därav.

Av de 256 nyinryckta rekryterna¹ ympades 112, vilka frivilligt anmält sig. Såsom av mitt bifogade förelöpande meddelande i Sv. Allm. läkartidningen nr 51 av 1918 framgår, inträffade bland de 112 ympade en pneumoni (ett dödsfall), bland övriga 144 elva pneumonier med fyra dödsfall. Huru detta resultat än må bedömas, torde man likväl våga påstå, att det uppmuntrar till vidare försök, särdeles som inga som helst obehagliga inverkningar vare sig av lokal eller allmän natur kunde påvisas.

(Klefberg.)

Södermanlands regemente.

1 och 2 kvartalet under år 1918 förflöto, utan att något inträffade, som förtjänar någon särskild uppmärksamhet. I Nyköping förekom under denna tid en del påssjukfall, under 1 kvartalet 11 och under 2 15.

I Malmköping uppträdde under 2 kvartalet bland annat 1 fall av difteri, 4 lunginflammationer, 2 pleuriter och 4 appendiciter, alla med lycklig utgång.

Under det 3 och 4 kvartalet kom däremot sjukvården att ställas på hårda prov, då spanska sjukan kom till utbrott.

Ehuru dessa epidemier redan förut blivit vederbörigen inrapporterade, torde en översikt av de olika epidemierna ha sitt intresse.

I Malmköping uppträdde spanska sjukan i form av 2:e särskilda epidemier och i Nyköping en gång under hösten.

Den första epidemien, den ojämförligt lindrigaste, tog sin början med landstormstruppernas inryckning till övning (2:a omgången), som ägde rum den ²⁹/7. Inalles

¹ Då vid annat fall vissa angivna sjukbeskedssiffror angivits icke överensstämman vid å olika tillfällen lämnade uppgifter, påpekar jag till undvikande av missuppfattning, att sagda siffror meddelades mig vid ympningstillfället. Södermera har densamma i egenskap av uttryck för antalet rekryter något ändrats beroende på strödda fall av senare inryckta, men till totalsumman rekryter hörande individer. För bedömandet av ympresultatet har emellertid endast relationen 112:256 betydelse — varpå jag härmed fäster uppmärksamheten.

förekommo under denna epidemi 99 fall, av vilka dock endast ett fåtal voro av allvarligare natur, därav 1 pneumoni och 1 pleurit. Denna epidemi visade en långsam stegring och likaledes ett långsamt avtagande.

Den 2:a epidemien, som började omedelbart vid repetitionsövningarnas början, antog vida svårare former och fick ett nästan explosivt utbrott. 449 sjukdomsfall förekommo under denna period, därav 20 lunginflammationer med 4 dödsfall.

Då epidemien inom ett par dagar tog en våldsam fart, lyckades regementschefen redan den 14/9 utverka krigsministerns tillstånd att i vidsträcktaste mån bevilja tjänstledighet åt allt manskap, som ännu ej insjuknat i influensa.

Detta åtgörande i förening med en ytterst sträng och effektiv isolering av de sjuka gjorde, att epidemien ganska snart avstannade.

Vid behandlingen av epidemien voro de ledande principerna

1. de friskas hemförlovande i största möjliga antal;
2. de sjukas skiljande från de friska;
3. de svårare fallens isolerande från de mera lindriga samt särskilt lunginflammationernas skiljande från de övriga samt även konvalescenters avskiljande från den övriga styrkan, tills de blivit i tillfälle att hempermitteras.

Den 3:e epidemien under året inträffade vid 1918 års klass inryckning i Nyköping i början av november. 26 fall, därav 4 lunginflammationer inträffade under denna epidemi. 2 av dessa senare avpolletterades till Nyköpings lasarett, men de tvenne övriga, som voro synnerligen svårartade, måste vårdas å bataljonens sjukrum, enär utrymme saknades å lasarettet.

Sjukvårdsmännen visade sig under epidemien på ett utmärkt sätt motsvara på dem ställda fordringar och förväntningar.

Samtliga sjukbärare tjänstgjorde under epidemien såsom handräckningsmanskap.

Den fast anställda sjukvårdspersonalen har under året starkt decimerats, och det har visat sig hart när omöjligt att få duglig personal.

(Lindskog.)

Livgardet till häst.

Skyddssympning med antistreptococccserum mot influensans komplikationer har försökts sedan den 1 november och har därvid omkring hälften av de nyinryckta värnpliktiga och fast anställda låtit ympa sig. Materialet är således ej stort, på grund av det ringa antalet nyinryckta värnpliktiga, och något slutgiltigt omdöme kan naturligtvis därför ej göras av en så liten statistik, men enligt denna tycks ej skyddssympningen ha spelat någon som helst roll, vilket framgår av den särskilda rapporten över denna sak.

En åkomma, som vållat mycket avbräck i övningarna och som kan sägas vara en på sätt och vis ny sjukdom hos unga militärer, är bensår (ulcera cruris). Dessa till synes obetydliga, ytliga sår ha visat sig i hög grad envisa och svårläkta. Patienterna ha behandlats enligt alla möjliga metoder, men sårerna ha vecka efter vecka stått på samma sätt, reaktionslösa, varigt secernerande, vid avbrott i behandlingen lätt bildande sårskorpa, men utan tendens till verklig läkning. Början är ofta en försummad furerunkel eller ett mindre infekterat skavsår. Lokalisationen oftast underben och fötter. Bästa behandlingen tycks ha varit daglig avtvättning och baddning med H₂O₂ eller Dakins lösning, därefter förband med tjockt lager svavel- eller amidpasta.

Fotvård. I sammanhang härmed måste påpekas de små möjligheter för daglig grundlig fotvård, som finnas vid regementet. Varje skvadron har i sitt tvättrum en högst två porslinshoar för fottvättning. Ett 20-tal sådana pr skvadron, helst i förening med tillgång till varmvatten och tillräckligt med tvål anser jag vara minimikrav för åstadkommande av effektiv fotvård. Under föredragen i hygien lägger jag stor vikt vid hudvården särskilt fötternas och benens tvättning. Det är icke angenämt för

föredragshållaren att veta, att hans föreskrifter ej kunna efterlevas på grund av de lokala förhållandena.

Bad. En annan kännbar hygienisk brist är de otillräckliga möjligheterna för bad. Som det nu är ordnat får varje man ett, någon gång två bad i månaden. Ett bad i veckan borde vara minimum. Stockholms regementen äro i avseende på bad långt sämre lottade än landsortsregementena, som i allmänhet ha sina egna, ofta utmärkta badavdelningar.

Klädlöss. Delvis som följd av dessa bristande hygieniska anordningar får väl anses de under sista åren allt talrikare förekommande klädlössen. Faran därav har ju ofta påpekats, och tf.-arméfördelningschefen har helt nyligen förordat energiska åtgärder däremot särskilt med tanke på en hotande fläcktyfus epidemi. Alla anbefallda desinfektionsåtgärder, hur nödvändiga de än äro, bli dock ett slag i luften, då möjligheten att förekomma så att säga ett recidiv är utesluten genom ovan påpekade brister i hygieniskt avseende. Till dessa brister räknar jag även i främsta rummet regementets beklagliga avsaknande av vattenklosetter. En motivering här torde vara överflödig.

Rekrytering. En glädjande företeelse uppvisar rekryteringen av fast anställda för året. Den har nämligen detta år lämnat så gott resultat, att endast ett fåtal vakanser f. n. finnas, och har dessutom kvalitén hos årets rekryter blivit betydligt bättre än under de två sista åren. Däremot ha de på hösten nyinryckta ej alltid motsvarat kravet.

Värnpliktiga. Det kan dock tyckas som en billig begäran, att det fåtal värnpliktiga, som från respektive R. O. uttagas till K. 1 bör vara väl kvalificerat folk. Givna föreskrifter tyckas i det avseendet ej alltid följas. Det borde endast i yttersta undantagsfall behöva förekomma kassationer och överföringar bland dessa särskilt uttagna efter inryckningen vid regementet. Likaledes böra större fordringar ställas på icke vapenföra hästskötare. Synfel, åderbräck, förlust av ett finger t. ex. äro fel som ej behöva spela någon roll vid denna tjänstgöring. Svåra hjärtfel, allmän svaghet och höggradiga fotdeformationer däremot borde ej förekomma i denna grupp.

Läkarekorten. För första gången hava under året de s. k. läkarekorten kommit till användning. Att de försakat truppläkaren ett betydligt ökat arbete, särskilt på en tid, då han vanligen och speciellt under detta år haft rapporter och utredningar av flera slag, är på förhand givet. Extra läkarehjälp har ej heller i år lämnats på grund av de relativt få inryckande värnpliktiga. Då emellertid även varje stamanställd skall uppföras på läkarkort, har samtliga undersökta och kortförda ej blivit så få, c:a 40 pr skvadron. Största svårigheten för arbetets jämna fortskridande har legat i den bristande tillgången på blanketter, vilken vållade ett uppehåll på minst 2 veckor i december. Allt fortfarande tycks tillgången vara knapp; svårigheten att erhålla blanketter från Sjukvårdsstyrelsen anmärkningsvärd. Vad själva arbetet med dessa läkarkort beträffar, har jag gått så till väga att 5 till 8 man dagligen fått inställa sig på sjukavdelningen på kvällen efter övningarnas slut. Sjukvårdspersonalen har då fått upptaga anamnes och gjort de förberedande undersökningarna; mätning, vägning, temperaturtagning, puls, urinundersökning (alb.) samt synskärpebestämning. Följande morgon efter sjukvisitationen har jag fullbordat undersökningen samt med ledning av anteckningarna på kortet genomgått anamnesen på nytt. En del uppgifter hava ibland fått ändras, men i allmänhet har sjukvårdspersonalen samvetsgrant fullgjort sin uppgift. Att en del bisaker ofta medtagas kan ju ibland verka löjligt, men rubbar ej uppgifternas värde i sin helhet. En sålunda förberedd undersökning kan i regel fullföljas på 10 minuter. — För kortens fortsatta förande är såsom förut påpekats ett skrivbiträde nödvändigt 2 à 3 timmar dagligen. Detta skrivbiträde skulle fullständigt sköta denna detalj och med ledning av sjukbesked och rullor m. m. dagligen efter sjukvisitationens slut införa i korten de härför avsedda anteckningarna. —

(Hägg.)

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

Personal.

Som chefläkare har varit förordnad överläkaren, bataljonsläkaren O. Aleman.

Överläkare hava varit

vid den medicinska avd. bataljonsläkaren F. Lindstedt,

vid den kirurgiska avd. » O. Aleman.

Läkare vid avd. för hud- och könssjukdomar har varit marinläkaren H. Breide.

Poliklinikföreståndare hava varit

vid avd. för öron-, näs- och strupsjukdomar marinläkaren B. Norberg,

» » » hud- och könssjukdomar marinläkaren H. Breide,

» » » tandsjukdomar tandläkaren P. Bergman.

Föreståndare för röntgenavd. hava varit

den $\frac{1}{1}-\frac{31}{1}$ d:r D. Carlsten

» $\frac{1}{2}-\frac{24}{10}$ d:r E. Berven

» $\frac{25}{10}-\frac{31}{12}$ d:r N. H. Hansson.

Underläkare hava varit

vid den medicinska avd. med. kand. G. Norén

» » kirurgiska avd. med. kand. Å. Nettelblad

» avd. för hud- och könssjukdomar med. kand. G. Wickberg.

Föreståndare för apoteket har varit apotekaren Fr. Bergendorff.

Intendent har varit kapten M. Schürer von Waldheim.

Som extra läkare hava varit kommenderade två färtläkarstipendiater under hela året, vilka tjänstgjort som biträdande underläkare, den ene å medicinska, den andre å kirurgiska avdelningen.

Den kvinnliga sjukvårdspersonalen på stat har varit alltför fåtalig och därför har även under år 1918 följande personal över stat måst anställas, dels i kraft av kungl. brev, dels enligt sjukhusreglementets § 29 2 översköterskor, 5 undersköterskor, 1 biträde, 1 baderska. Dessutom ha under influensaepidemien periodvis varit anställda 2 översköterskor och 2 hjälpsystrar.

Den medicinska verksamheten.

Den medicinska verksamheten inom sjukhusets olika avdelningar framgår av bifogade besked och rapporter (bil. 1—5 samt bil. A). Den allt sedan hösten 1914 mycket höga beläggningen av sjukhuset har i början av året visat tendens till avtagande. Under senare hälften av året har emellertid influensaepidemien gjort, att beläggnings-siffran åter blivit mycket hög. Tidvis hava provisoriska sjukrum måst anordnas och extra personal anställas. Påfrestningen av sjukvårdspersonalen har under denna svåra tid varit mycket stor. Sjukhuset har emellertid kunnat nöjaktigt tillfredsställa de mäktiga krav, som epidemitiden medfört.

Å sjukhuset hava under året intagits 3 617 patienter fördelade sålunda: å med. avd. 1 776, å kir. avd. 1 034 och å avd. för hud- och könssjukdomar 807. Beläggnings-siffran för hela sjukhuset har i medeltal varit 158 pr dag med maximum 223 den $\frac{13}{11}$ och minimum 65 den $\frac{24}{12}$.

Antalet underhållsdagar för samtliga vårdade utgöra 51 525, av vilka 22 888 komma på med. avd., 17 541 på kir. avd. och 11 096 på avd. för hud- och könssjukdomar.

Av poliklinikerna har den för hud- och könssjukdomar att uppvisa 1 296 patienter och 18 553 besök, den för öron- näs- och strupsjukdomar 889 patienter och 3 051 besök och tandpolikliniken 2 005 patienter och 6 549 besök.

Behandlingen vid sjukhuset av garnisonens ögonsjuka patienter har försiggått på samma sätt som föregående år, och d:r John Setterquist har hållit mottagningar å sjukhuset en gång i veckan; antalet vårdade ögonsjuka har under året varit 410.

Vid röntgenavdelningen ha under året utförts undersökningar i 634 fall; totala plåtantalet har varit 1 326.

Underdånig framställning har gjorts om medels anvisning för några synnerligen nödvändiga nyanskaffningar: till medicinska avd. av undersöknings- och behandlingsinstrumentarier, till röntgenavdelningen av ett terapiinstrumentarium, till tandpolikliniken av operationsstolar, elektriska bormaskiner m. m.

Apoteket.

Apotekets verksamhet under året har icke avvikit nämnvärt från den under år 1917. Den trängande fordran på utvidgning av apotekslokalerna, som i föregående årsredogörelse framhölls, har ännu icke kunnat tillgodoses; ej heller en nödvändig ökning av personalen. Under året har också arbetet inom apoteket varit särskilt betungande, i det att omsättningen varit nästan dubbelt så stor som under år 1917.

Förvaltningen.

Förvaltningsavdelningen har arbetat i ungefärlig överensstämmelse med föregående år. Upprepade framställningar om utökning av personalen med ännu en underofficer hava icke vunnit myndigheternas gillande.

Köksföreståndarinnan Hildur Boström avled den ²⁸/₁₁, ett offer för influensaepidemien.

Sjukhusets anslag har överskridits med omkring 150 000 kr. (Bil. B), vilket förhållande liksom under år 1917 beror dels på dyrtiden, dels och icke minst därpå, att det gamla statförslaget ej är anpassat efter den betydande utvidgning av sjukhusets verksamhet, som de senare åren medfört. I förslaget till stat för år 1919 har denna senare omständighet beaktats.

Genom kungl. brev ²¹/₁₂ 1917 nr 5245 hava 98 237 kr. ställts till sjukhusets förfogande för anskaffning av intendenturmateriel framför allt möbler för den kvinnliga personalens bostäder samt sängserviser m. m.

Underdånig framställning har gjorts om medels anvisande för anskaffande av möbler för underläkarbostäderna.

Byggnaderna.

1918 års lagtima riksdag har beviljat 91 025 kr. till följande ändamål: 1) poliklinikbyggnad, 2) logementsbyggnad med matsal och dagrum för det kommanderade manskapet, 3) anordnande av sköterskebostäder i förutvarande överläkarbostäderna, 4) anordnande av bostad åt sjukhusväbeln, 5) omläggning av elektriska belysningen, 6) anordnande av w. c. i sjukhusbyggnaden. Under året hava emellertid endast behöriga förarbeten av Byggnadsstyrelsen utförts.

I de förra överläkarbostäderna hava samtliga rum definitivt tagits i anspråk för den kvinnliga sjukvårdspersonalen, husmodern och köksföreståndarinnan. Härigenom ha dels fyra rum i sjukhusbyggnaden blivit fria, och av dessa användas nu tre som isoleringsrum och ett som kombinerat expeditjonsrum för husmodern och dagrum för sköterskorna, dels en lägenhet på tre rum och kök, vilken upplåtits åt väbeln.

Chefsexpeditionen, som förut var belägen inom f. chefläkarebostaden och var möblerad med privata möbler, har flyttats till rum 1 i sjukhusbyggnaden och nödiga möbler hava inköpts.

En ny sjuksal på 10 sängplatser har anordnats å kirurgiska avd. II i ett av militärläkarkursens två rum. Det andra av dessa två rum är förut anordnat till laboratorium.

En observationsavdelning för sinnessjuka på 5 platser har anordnats i souterrainvåningen i omedelbar närhet till cellerna.

I korridorerna till sjukavdelningarna hava uppförts väggfasta skåp för rengörings-

attiraljen och i operationsavdelningens korridor förråds- och förbandsskåp för att i någon mån ersätta bristen på förråds- och förbandsrum.

Enligt kungl. brev ⁶/₁₉ 1918 har sjukhuset försetts med ytterligare nio rikstelefonapparater.

Enligt kungl. brev ¹⁵/₂ 1918 har i vedgården uppsats en elektrisk kombinerad vedsågnings- och klyvningsmaskin.

Underdånig framställning har gjorts om medels anvisande för anordnande av ringledningar inom sjukavdelningarna.

(Aleman.)

V. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

Med avseende å läkarpersonalen vid arméfördelningen är att anteckna, att bataljonsläkarbeställningarna vid I. 13 och I. 22 alltjämt stå obesatta. Enda möjligheten att under nuvarande konjunkturer å läkarbanan erhålla sökande till dessa båda tjänster torde säkerligen ligga uti en förening av dem med lämpliga civila läkarbefattningar.

Den lägre manliga sjukvårdspersonalen utgör mer än någonsin en källa till mycket bekymmer. I truppförbandens kadrar av fast anställt manskap finnas talrika vakanser, och det ringa antalet sökande till volontärbeställningarna borttager varje möjlighet att genom urval erhålla en kvalitativt tillfredsställande volontärrekrytering. Kompanicheferna, som bära ansvaret för sina kompaniers utbildning och inre tjänst, söka naturligtvis att få behålla de bästa av volontärrekryterna såsom underbefälsämnen, och bland dem, som sedan återstå, skola beställningsmännen uttagas. Det är då ej heller ägnat att väcka någon förvåning, att många av sjukvårdsbeställningsmännen visa sig mindre lämpliga för tjänstgöring i sådan egenskap. Snara åtgärder äro av behovet påkallade för att härutinnan kunna åstadkomma en förbättring. Även bland det värnpliktiga manskap, som utbildas för sjukvårdstjänst, förekomma individer, som visa opålitlighet och håglöshet i tjänsten.

Utbildningen vid sjukvårdskompaniet under året har givetvis i hög grad ofördelaktigt påverkats av influensaepidemien. Dessutom har den väsentligen försvårats genom de ofta påkommande handräckningskommenderingar, som betingats dels av kristiden, dels av de åtgärder, vilka måst vidtagas till skyddande av rikets neutralitet.

Av sjukvårdskorpralskolorna från de stridande truppslagen utmärkte sig den för elever från infanteriet för ett i dessa tider ovanligt gott och jämnt utbildningsresultat. Den bäste av eleverna, en futur, som genomgick skolan för att göra sig kompetent för sjukvårdssergeantbefattning lär emellertid strax efter skolans slut hava lämnat militärtjänsten, därtill förmådd av utsikter till en förmånlig anställning hos en av kristidskommissionerna. Sjukvårdskorpralskolan för elever från de beridna truppslagen visade däremot ett motsatt förhållande. En av eleverna måste snart nog hemskickas till sitt regemente såsom alldeles olämplig för korpralsutbildning, och kunde den bäste natt och jämt anses nå medelnivån.

Bland företeelserna inom hälso- och sjukvårdens område är det framför allt den stora influensaepidemien, som tilldrager sig uppmärksamheten. Redan i augusti månad hade ett massinsjuknande i denna sjukdom förekommit vid livregementets dragoner, där situationen ingalunda förbättrades därav, att regementets ende läkare vid epidemiens »explosiva utbrott» var bland de insjuknade. Vid arméfördelningens övriga truppförband var det emellertid först med regementsövningarnas början, som epidemien riktigt tog fart. Svårast härjade den vid Västmanlands regemente, där över 1 300 fall med 90 dödsfall inträffade. Regementets etablissement var ett enda stort sjuk-

hus. Om några övningar kunde ej bli tal. Alla, som ej voro sjuka, behöfdes för vakthållning, inre tjänst och de sjukas skötsel. Vid Upplands infanteriregemente härjade influensan samtidigt med i det allra närmaste lika många fall, men med en väsentligen annan karaktär. Här voro de flesta fallen lindriga och utan komplikationer och blott 4 dödsfall inträffade. Trots det stora antalet sjuka kunde regementet reda upp situationen med egna resurser utan att på något sätt behöva anlita hjälp utifrån. Även vid Västmanlands trängkår uppträdde sjukdomen ganska elakartad. Här angreps befalet proportionsvis i högre grad än vid arméfördelningens övriga truppförband. Vid ett tillfälle under regementsövningarna funnos av befäl och vederlikar utom kårchefen blott tre officerare och bataljonsläkaren tjänstdugliga. Bland de sjuka befunno sig regementsläkaren, regementskvartermästaren och två av de tre kompanicheferna.

Influensaepidemien satte arméfördelningens sjukvårdspersonal på ett mycket hårt prov. Läkare och sjuksköterskor hava på ett berömvärt sätt med åsidosättande av alla egna intressen dag och natt egnat sig åt det med betydande personlig risk förenade arbetet med de sjukas skötsel. Även bland sjukvårdsunderbefäl och sjukvårdare hava många utfört ett högst förtjänstfullt arbete, och flera av dem, liksom av sjuksköterskorna, föllo på sin post.

Truppförbandens läkemedelsanskaffning har under året varit förenad med högst betydande kostnader. Trots Sjukvårdsstyrelsens härom utfärdade anvisningar och upprepade påpekanden från min sida, visar det sig, att en hel del av de läkemedel, som vid truppförbanden förbrukas i stora kvantiteter, alltjämt inköpas i mindre partier. Såvitt jag kan förstå, beror detta på apotekarna, som stödjande sig på de angående ransonering åt allmänheten av vissa läkemedel utfärdade bestämmelserna, vägra att utlämna dessa annat än i mindre kvantiteter varje gång.

Sundhetsinspektioner hava av mig under året förrättats vid Dalregementet, livregementets dragoner och Upplands artilleriregemente. Jag får vördsamt hänvisa till de över dessa avgivna särskilda rapporterna.

(Wahlstedt.)

b. Truppförbandens årsberättelser.

Livregementets dragoner.

Av sjukhuspersonalen ha sjukvårdsfuriren och tvenne andra sjukvårdsbeställningsmän avgått den 1 november, varefter ingen sjukvårdsfurir funnits. En i september gjord anhållan om sjukvårdsförrådsunderofficersbefattningens överlåtande till en underofficer villfors vid den 1 november inträffad avgång av förre sjukvårdsfuriren. Årets erfarenhet vid K. 2 har givit vid handen, att en pålitlig underofficer även vid kavalleriet i allmänhet torde vara absolut nödvändig för vård och ansvar för sjukvårdsmaterielen och icke en oskolad furir, som icke genomgått erforderliga skolkurser och vunnit tillräcklig insikt med avseende på vård och ansvar vid en dylik plats. Fullständig saknad av vid skrivgöromål och expedition behöflig hjälp har varit mycket kännbar. Rekryteringen av duglig och pålitlig sjukvårdspersonal, som alltid redan i och för sig är en vanskelig sak och blir det än mera på grund av skilda synpunkter hos militärbefäl och läkare, har även i år visat sig vanskelig, i det att av de erhållna eleverna i årets sjukvårdssoldatskola vid regementet endast $\frac{3}{5}$ kunnat nätt och jämnt tillgodogöra sig utbildningen. Att under läkarens frånvaro lämna ordningens upprätthållande å regementets sjukavdelning, »sjukhuset» (i själva verket officiellt likställt med sjukrum), ensamt beläget som det är, åt en furir eller korpral, som hittills, trots anhållan om ändring skett, med ställande av läkaren som ansvarig för ordningen, har visat sig fullständigt ohållbart och olidligt för läkaren till följd av därav uppkomna anmälningar från dagbefalet med åtföljande förhörs anställande från läkarens sida och upprepat

tvång för honom att närvara vid majorsförhör. För erhållande av tillfredsställande ordning och erforderlig vård å sjukhuset, så att denna blir jämnställd med dylik å civiltt sjukhus, fordras ovillkorligen även vid detta regemente en ständig sjuksköterska. Detta har visat sig tillfullo, då under det gångna året en Röda-kors-sjuksköterska till följd av spanska sjukan varit förordnad vid regementet.

(Weisner.)

VI. arméfördelningen.

a. Fördelningsläkarens årsberättelse.

Härmed får jag vördsamt jämlikt Sjukvårdsstyrelsens cirkulär den 1 augusti 1917 meddela, att under år 1918 ingen anledning till ingripande mot tjänsteläkare förefunnits, utan hava såväl de som övrig sjukvårdspersonal väl skött sina under detta år på grund av den svåra epidemien synnerligen krävande och ansträngande åligganden.

Vakanser i bataljonsläkaregraden förefinnas alltjämt vid I. 20, I. 28 och T. 3 och utsikterna att med nuvarande tjänstgörings- och avlöningsförhållanden få dessa platser besatta äro minst sagt minimala. Att i längden vid så svårskötta regementen som I. 20 och I. 28 år efter år lägga hela bördan för hälsovården på en man kan i längden icke gå utan men och skada såväl för denne som för truppförbandet.

På grund av svårigheter att rekrytera sjukvårdspersonal är det önskvärt att erhålla ökat antal sjuksköterskor (eventuellt sköterskebiträden) vid samtliga infanteriregementen.

Att erhålla underrättelser om den civila befolkningens hälsotillstånd, epidemiska sjukdomar m. m. möter stora svårigheter så länge icke 1:e provinsialläkaren ålägges insända rapport till arméfördelningschefen. En framställning från Sjukvårdsstyrelsen till Medicinalstyrelsen om dylikt åläggande vore önskvärt.

(Thorné.)

Bodens trupper.

a. Fästningläkarens årsberättelse.

Hälsotillståndet under första halvåret kan i det hela taget sägas hava varit ganska tillfredsställande. Först i juli månad i och med influensans uppträdande började sjukprocenten att stiga för att under september månad och början av oktober nå oerhörda dimensioner. Att bereda plats för alla sjuka i befintliga sjuklokaler inom garnisonen var omöjligt, provisoriska sjukrum måste anordnas i gymnastiksalarna vid A. 8 och Ing. 4 samt vid I. 19 i den ena av de s. k. skidlöparkasernerna.

Härav framgår, huru illa ställt det är med sjukhusutrymmet inom garnisonen vid utbrottet av en större epidemi. Även om den nu avlupna influensaepidemien måste anses såsom ett exceptionellt undantag, så har det flera gånger förut vid större sjuklighet visat sig synnerligen svårt att kunna härbergera och isolera de sjuka.

Vad som även i hög grad försvårar sjukvården inom garnisonen, är den stora bristen på dugligt sjukvårdsmanskap, som år från år synes bli va allt fåtaligare och av sämre kvalité. Ett par av truppförbanden hava under större delen av året varit fullständigt vakanta på sjukvårdsbeställningsmän. Vid dessa har man under denna tid fått draga sig fram med fullkomligt oskolad personal eller elever från sjukvårdsskolorna, eller för någon kortare tid fått låna en eller annan sjukvårdare från något av de andra regementena.

Synnerligen önskvärt vore det därför, om man kunde få ett par sjuksköterskor särskilt anställda för truppförbanden. Av dessa skulle den ena hava sin tjänstgöring förlagd till A. 8 och Ing. 4, den andra till I. 19 och A. 4. För sjukvården vid truppförbanden skulle detta bliva till stor välsignelse och för truppförbandsläkarna en stor lättnad och trygghet. Med den undermåliga sjukvårdspersonal, man i allmänhet förfogar över, synes det mig vara ett oeftergivligt behov, att sjuksköterskor anställas.

Vad själva kasernhygienien beträffar så återstår ännu mycket övrigt att önska. En hel del brister hava dels på grund av pekuniära skäl, dels av andra orsaker ej kunnat avhjälpas. Vad jag särskilt vill framhålla såsom önskvärt är anordnandet av nattklosetter (w. c.) i kasernerna. Under nuvarande förhållanden är manskapet tvunget att vid påkommande behov nattetid springa ut 200 å 300 meter, på vintern ofta i 20—30 å 40 graders kyla. Att detta kan hava menliga följder samt att folket utsättes för svåra förkylningar, då de oftast ge sig ut tunnt klädda, säger sig självt. Även bör vid varje truppförband finnas en egen formalinkammare för mindre desinfektioner och avlusningsprocedurer, oavsett den stora desinfektionsanstalt som inom en snar framtid kommer att uppföras för hela garnisonen.

(Andersson.)

Garnissonssjukhuset i Boden.

Frånsett den svåra influensaepidemien augusti—oktober måste man säga, att sjukligheten under den övriga delen av år 1918 varit betydligt mindre än föregående år. De vanliga förkylningssjukdomarna halsfluss, luftförskatarrer, reumatiska åkommor m. m. hava uppträtt jämförelsevis sparsamt samt lung- och lungsäcksinflammationer under januari—maj förekommit mindre talrikt och varit av mera godartad beskaffenhet. Även de epidemiska sjukdomarna hava varit relativt fåtaliga. På epidemisjukhuset har således vårdats 58 difterifall, av dessa en del från försvarsområdena, samt några spridda fall scarlatina. Anmärkningsvärt är det ringa antalet påsjsuka under året, 12 fall. Veneriska sjukdomar däremot visa tendens att år från år ökas. Då det för 8—10 år sedan var högst ovanligt att påträffa någon ge-patient bland de nyinryckta eller under mötestiden, har man nu kuravdelningen långa tider fullbelagd, förutom en hel del, som ej ge sig tillkänna för läkaren, utan på egen hand laborera med sina åkommor. Högst önskvärt vore det, om det kunde bliva lag, att dessa finge hemförlovas enligt § 107 I. F. Nu fullgöra de en stor del av sin militära tjänst liggande å sjukhus, till stort besvär och formlig plåga för läkare och sjukvårdspersonal.

Några märkligare sjukdomsfall hava ej under året förekommit.

Vad själva garnissonssjukhuset vidkommer, äro en del reparations- och utvidgningsarbeten av behovet påkallade. Sjukrum och korridorer, som endast äro målade med vattenfärg, äro ganska illa åtgångna och behöva uppsnyggas.

På grund av svårighet att anskaffa oljefärg och oerhört uppdrivna arbetspriser har emellertid ej någon vidsträcktare reparation under året kunnat utföras, endast bottenvåningen i västra flygeln har blivit ommålad. I vindsvåningen, där den s. k. kuravdelningen är inrymd, äro rummen mycket illa medfarna. Här behövs förutom en grundlig renovering av hela lokalen även inredning av badrum och tekök. För närvarande måste alla kur- och skabbpatienter badas i samma rum som övriga sjuka, vilket naturligtvis är högst olämpligt och obehagligt för dessa senare. Utportionering av maten och diskning av matkärnen måste försiggå i korridoren. Badrum och tekök kan utan större svårighet anordnas i det förrådsrum, som nu disponeras av Röda korsets Bodenavdelning.

Ekonomiavdelningen är synnerligen trång och högst opraktiskt inredd. Köket, med en golvyta 5.5 × 4.2 m., således av ett ordinärt privatköks storlek, saknar ångkokningsapparater. All maten måste tillagas på en vanlig järnspis, och då i medeltal

120 à 130 portioner pr dag förutom en hel del extra rätter skola utspisas, är det givet, att kökspersonalen arbetar under mycket ogynnsamma förhållanden. Skafferiet, av storlek 1.5 × 3 m., är på sommaren stekhet och på vintern iskallt. Diskrummet alltför litet och oändamålsenligt inrett. Matrum för såväl sjuksköterskor som övrig personal saknas. För sköterskorna är ett provisoriskt matrum anordnat i kokerskans bostad. Den övriga personalen får intaga sina måltider dels i ett mindre serveringsrum, dels i köket. Med anledning härav är det av högsta behovet påkallat, att till- och ombyggnad av denna avdelning snarast möjligt vidtages, för att sjukhuset något så när må motsvara de krav, som nutida fordringar ställa på en dylik inrättning.

(Andersson.)

Gottlands trupper.

a. Stabsläkarens årsberättelse.

Härmed får jag vördsamt avgiva i Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses cirkulär den 1 augusti 1917 anbefalld årsberättelse.

Beträffande läkarpersonalen vid Gottlands trupper har den under år 1917 ledigblivna bataljonsläkarbeställningen även under hela år 1918 varit vakant och uppehållits av till tjänstgöring härstädes av generalfältläkaren beordrade extra läkare.

Tjänstgöringen vid truppförbanden har varit fördelad sålunda:

Vid Gottlands infanteriregemente var regementsläkare från årets början till och med den 31 mars stabsläkaren, därefter till årets slut regementsläkare E. Th. Fries; bataljonsläkare av generalfältläkaren kommenderade extra läkare.

Vid Gottlands artillerikår från årets början till och med den 31 mars regementsläkare Fries, därefter till årets slut stabsläkaren.

Bland den övriga fast anställda sjukvårdspersonalen har en vakans förefunnits vid I. 27, men den härigenom uppkomna bristen har fyllts därigenom, att en sjukvårdsbeställningsman i regementets reserv tjänstgjort. Vid A. 7 har under de sista månaderna en vakans förefunnits.

Skolor för utbildning av sjukvårdsbeställningsmän hava under året ej pågått inom militärområdet. Sjukbärare och värnpliktiga sjukvårdsmän hava utbildats vid I. 27.

Av mig i föregående års berättelse över verkställda sundhetsinspektioner omnämnda olägenheter av urinoarerna i tvättrummen hava vid A. 7 avhjälpits fullständigt därigenom, att nämnda urinoarer borttagits såsom varande obehövlige, då särskilda dylika för användning under nätterna förut funnos. Vid I. 27, där annan lämplig plats för natturinoarer ej finnes, hava genom anordnande av grövre och i övrigt ändamålsenligare avloppsledningar samt särskilda spolkrantar olägenheterna betydligt minskats.

Effektiva torkrum saknas fortfarande vid truppförbanden.

(Nordlander.)

Garnisonssjukhuset å Visborgs slätt.

Med undantag av att några smärre nödvändiga målnings- och kompletteringsarbeten blivit utförda, ha några förändringar å sjukhuset under året ej vidtagits.

(Fries.)

C. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses verksamhet å fältveterinärbyrån.

Kungl. Maj:t har den 12 april till vetenskapliga råd i Sjukårdsstyrelsen förordnat inom det veterinärmedicinska området:

rektorn vid veterinärhögskolan, professor J. G. H. Vennerholm i kirurgi, samt föreståndaren för statens veterinärbakteriologiska anstalt, professor A. M. Bergman i infektionssjukdomar m. m.

Enligt nådigt brev den 28 juni skall fältveterinärkåren efter genomförd omorganisation utgöras av

på stat:

1 överfältveterinär, 6 fältveterinärer, 10 regementsveterinärer och 27 bataljonsveterinärer samt

på reservstat:

1 fältveterinär, 4 regementsveterinärer och 2 bataljonsveterinärer.

Jämlikt nådigt brev den 11 oktober har utbildningskurs för bataljonsveterinärer ägt rum under tiden den 20 oktober—16 december.

Kungl. Maj:t har den 6 december utfärdat nådig instruktion för arméns veterinärer samt samma dag nådig förordning angående tillsättande av vissa militärveterinärbeställningar vid armén.

Å fältveterinärbyrån hava under året handlagts 751 ärenden, häruti icke inräknade de hemliga ärendena.

D. Veterinärvården vid armén.

1. Fältveterinärkåren.

På stat äro följande veterinärbeställningar:

1 fältveterinärbeställning (byråcheftjänst i Styrelsen), 15 regementsveterinärbeställningar, 26 bataljonsveterinärbeställningar och 8 fältveterinärstipendiattjänster. Under året hava inom kåren följande förändringar ägt rum:

Beställningar	Lediga vid årets början	Ledigblivna genom			Summa	Återbe- satta	Lediga vid årets slut
		transport eller be- fordran	avsked	dödsfall			
Regementsveterinär	—	—	—	1	1	1	—
Bataljonsveterinär	5	1	—	2	8	3	5
Fältveterinärstipendiat	8	—	—	—	8	—	8

Fältveterinärkårens reserv utgjordes vid årets slut av 2 regementsveterinärer, 21 bataljonsveterinärer och 2 fältveterinärstipendiater.

2. Utdrag ur veterinärernas årsberättelser.

Livregementets dragoner.

Hälsotillståndet inom regementets hästbesättning har under det gångna året varit ganska gott.

Av yttre åkommor hava hovlidanden varit de talrikast förekommande. Icke mindre än 145 fall ha blivit behandlade härför. Under sommarens lopp inrapporterades nästan dagligen nya fall av hältor, beroende på någon sjukdom i hovarna. De flesta orsakades genom hovböldar. Genom operativt ingrepp kunde i de flesta fallen med det samma avlopp beredas för varet, varigenom hältan försvann och hästarna efter en kort tids stillastående kunde friskskrivas. Orsaken till dessa otaliga hovåkommor torde sökas i ströbäddarnas dåliga beskaffenhet. Med den ytterst knappa tillgången på strömedel, som dessutom ofta var av dålig beskaffenhet, var det också otänkbart, att hålla bäddarna i något så när gott skick. Under den ihållande regnperioden förde hästarna med sig jord och smuts in i spiltorna, och då intet strö utan endast torvmull fanns att tillgå, övergingo bäddarna så småningom till veritabla gödselhögar, varigenom sjukdomsprocesser lätt alstrades i hovarna. Sedan regementet fått sig tilldelat större kvantitet prima torvströ, upphörde också dessa hovlidanden med ens.

Det bifogade hästsjukbeskedet upptager icke mindre än 20 hästar, som antingen självdött eller blivit avlivade, och med anledning av Sjukvårdsstyrelsens skrivelse den 25 september 1917 och P. M. 1918 får jag här nedan relatera orsakerna till och förloppen vid olycksfallen av svårare natur. Tre hästar störtade under ridning över hinder och dogo ögonblickligen, men genom omedelbart därefter företagen blodavtappning kunde köttet dock användas till människoföda efter bakteriologisk undersökning å slakthusets laboratorium. En häst bröt kotbenet i ridhuset vid vändning i ett hörn och en annan, kommanderad till K. K. S., kronbenet under en terrängritt. Två hästar föllo omkull på stallgolvet och ådrogo sig komplicerade bäckenfrakturer. Den ena av dem dog av därav föranledd inre förblödning. En häst måste avlivas på grund av ett av okänd orsak uppkommet oläkbart ulcus å nedre delen av en av de bakre extremiteterna. Bland de till ett 50-tal uppgående hästarna, som under sommaren voro utsläppta på gräsbete, inträffade ett dödsfall av såregen beskaffenhet. En av dem påträffades en morgon liggande död utan påvisbar orsak. Då det pr telefon inrapporterades, att blod rann ur näsborrar och rectum misstänkte jag starkt, att här förelåg ett fall av mjältbrand, men obduktionen gav vid handen, att hästen blivit sparkad i sidan av en annan häst med den påföljd, att ett av de bakre revbenen inträngt i levern och åstadkommit blödning. Bukhålan var fylld av blod. Den från föregående hästsjukbesked med hovkräfta kvarstående hästen har trots upprepade operationer såsom obotlig måst avlivas. Samma var även förhållandet med den i fissur kvarstående.

Påfallande stort är även antalet tryckskador (sadeltryck). Icke ens A. 1-sadlarna ha visat sig vara tillräckligt höga i framvalven. Under den stora foderbristens dagar avmagrade en del hästar i hög grad, varigenom mankregionen framträdde skarpare och då den underliggande ryggmuskulaturen blev allt mer och mer atrofierad kunde dessa skador, oaktat den noggrannaste anpassning vid sadlingen, likväl ej undvikas. Dess bättre voro de ej av någon allvarligare beskaffenhet. Samtliga fall läktes på ett tillfredsställande sätt utom ett, som övergick till en svårartad mankfistel, som krävde flera radikaloperationer, innan den fullständigt läktes.

Genom Kungl. skrivelse den 5 april 1918 anmodades undertecknad, att leda och utföra vissa försök med cellulosautfodring av arméns hästar. Försöken, som igångsattes den 5 maj och pågingo till den 1 september, omfattade 30 av regementets hästar och utföllo synnerligen gynnsamt.

(Skarstedt.)

Livregementets husarer.

Den lunggröteepizooti, som började hösten 1917, nådde sin kulmen på nyåret 1918 och kunde anses avstannad i början av april.

Frånsett denna lunggröteepizooti har hälsotillståndet bland hästarna i allmänhet varit gott. Givetvis nedsatte lunggrötan i hög grad de angripna hästarnas allmänkondition. Den rådande manskapsbristen har här vid K. 3 lagt hinder i vägen för en effektiv hästvård, och de föreskrivna nödfodermedlen ha ej visat sig lämpliga för hästar med nedsatt kondition.

6 hästar ha under året dukat under för lunggrötan. 3 självdogo och tillståndet hos de 3 övriga föranledde nedslaktning. Av dessa senare hade 2 utpräglad svaghet i korset, 1 ett svårartat penisframfall. Penisframfallet i och för sig nödvändiggjorde ej nedslaktning, men det rörde sig här om en 15-årig, till ytterlighet försvagad och dessutom mindervärdig häst, vars fulla återställande var mer än osannolikt.

Under gångna lunggröteepizootien ha försök gjorts att medelst blod från lunggrötehästar, taget under uppgående feberstadiet, när toxinmängden i detsamma kunde anses störst, åstadkomma aktiv immunitet mot lunggröta. Toxinblodet insprutades dels subcutant i doser av 100—200 kbcm. dels intravenöst i doser av 100—500—1000 kbcm.

Någon egentlig reaktion från de injicerade hästarnas sida kunde egendomligt nog ej förmärkas.

Mer än 60 % av de injicerade hästarna blevo angripna, somliga en vecka, andra 14 dagar, andra 3 veckor och några 1 à 2 månader efter injektionen. Dessa försök torde därför få anses ha givit rent negativt resultat. I alla de fall, där salvarsan använts, har medlet visat sig hava absolut tillförlitlig verkan. Vid salvarsaninjektioner använder jag mig numera alltid av en vanlig 10 kbcm. injektionsspruta. Salvarsandosen löses lätt i 30 kbcm. uppvärmt, vanligt vattenledningsvatten. Fin kanyl bör användas. Den ringa mängd luft, som vid påfyllningarna av sprutan kan tänkas intränga i venen, torde sakna all betydelse. Någon ansvällning vid injektionsstället eller affektion å venen har jag ej kunnat förmärka efter denna injektionsmetod.

I alla de fall, där intravenös injektion av konvalescentblod användes i kurativt syfte, har densamma till synes haft rentav kurerande inverkan å sjukdomen. Doserna ha varierat mellan 500 och 1000 kbcm. Konvalescentblodet har tagits från pneumoni-hästar, vilka varit feberfria en veckas tid. Dessa injektioner måste ske i långsamt tempo (fin kanyl).

Pipande kvickdrag som följsjukdom till lungröta, har konstaterats i ett 10-tal fall. 7 av dessa fall ha under året opererats (cricodectomi). I 6 av dessa opererade fall har tydlig förbättring inträtt.

Några fall av lungrötesynoviter ha inträffat; dock ej av allvarligare art.

3 fall av bäckenbrott ha förekommit, 2 som följd av kullridning, 1 till följd av halkning å stallgången.

En häst råkade rusa mot ett utskjutande dörrhandtag; såret, som visade sig vara ett penetrerande buksår, föranledde purulent peritonit och nedslaktning.

Clitorisamputation som medel mot istidighet (överkänslighet) har i ett fall försökts, dock utan önskat resultat.

Antalet hovåkommor har under gångna året varit avsevärt stort och torde detta få skrivas på torvströbäddarnas konto. Permanenta torvströbäddar ha under nuvarande förhållanden visat sig svåra att hålla i gott stånd. Sedan de permanenta torvströbäddarna borttagits och torvströn använts mera som strö för natten, ha antalet hovåkommor minskats.

(Bengtson.)

Smålands husarregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna såväl inom kasernerna som vid den å Ränneslätt förlagda studentskvadronen kan betecknas såsom gott. Någon sjuklighet, som kan härledas från den av kristiden förorsakade svaga utfodringen eller av surrogatfodret, har hittills icke givit sig tillkänna.

Särskilt under eftervintern och våren var hullet å en del av hästarna betänkligt dåligt. Sämst var detta å de hästar, som icke gingo i regelbundet arbete utan endast nödortvigt motionerades. Näringsvärdet å de foderstater, som då användes, var tidvis nere i 5.2 foderenheter med 353 gram smältbar äggvita pr häst och dag. Såsom ersättning för det ringa stråfodret utfodrades med 5 kg. ljunng pr häst och dag. Denna, som var placerad ute obetäckt, utsatt för alla väder och vindar, verkade synnerligen oaptitlig, svart till färgen och delvis även unken. I stort sett blev dock lukten mera syrlig än verkligt unken. Hästarna förtärde den gemenligen med begärighet. Till det klena hullet och den dåliga konditionen hos en stor del av hästarna torde även i icke ringa mån hava bidragit den mindre goda hästvården, som måste bli följden av manskapsbristen. I augusti månad började utfodring med cellulosa, högst 2 kg. pr dag, dels den s. k. Rinmanska melassblandade cellulosan dels oblandad, då den före utfodringen uppblandades med ringa mängd melassvatten. Någon större svårighet att lära hästarna att förtära cellulosaafodret syntes icke till. I regel var den havre, varmed

cellulosafodret blandades, krossad eller klämd, vilket jag anser vara nästan nödvändigt i detta fall, oavsett den krossade havrens större smältbarhet, jämförd med den okrossade. För att förekomma de skadliga verkningarna av cellulosafodrets brist på äggvita, fingo hästarna från regementsövningarnas början 2.5 kg. våt mäsik pr dag, blandad i havre-cellulosafodret. Detta gjorde dem synnerligen gott, och hullet ökades sedan märkbart. I november månad tillkom utfodring med benmjöl. Med årsskiftet upphörde utfodring med såväl cellulosa som mäsik. Såsom fyllnadsfoder gives fortfarande kälrötter. Såsom stråfoderersättning har under sensommaren och sedan alltjämt tillhandahållits s. k. ag, ett vassliknande foder från Gottlands myrar. Dettas användbarhet både till foder och strö har visat sig vara ringa.

Av sjukdomar i digestionsorganen märkes tandfel, magtarmkatarr och kolik samt krubbitning. Trots det dåliga surrogatfodret har antalet kolikfall icke varit större än vanligt, snarare tvärtom. Tvenne dödsfall i kolik hava inträffat, det ena under fälttjänstövning. Dödsorsaken var i detta fall trombos i krösartären, i det andra kolon-omvridning. Fem hästar hava opererats för krubbitning, därav fyra med lyckligt resultat. Den femte däremot dog av lungbrand 5 dagar efter operationen. Vad som kan hava framkallat denna, vågar jag icke avgöra, om det har varit aspiration av kloroform vid narkosen eller i lungorna nedkomna foderpartiklar på grund av sväljningssvårighet efter operationen. Vid narkotiseringen iakttogos alla försiktighetsmått. Den kloroformeringsmask, som användes, är av samma konstruktion som den vid veterinärhögskolan brukade. Det fjärde dödsfallet inträffade under betesgång. Hästen fanns liggande död där, och vid obduktionen befanns orsaken vara inre förblödning, framkallad av ett lårbensbrott. I hästsjukbeskedet är benbrottet angivet såsom dödsorsak. Fem hästar hava blivit dödade på grund av obotliga yttre skador, därav tre för benbrott och två för ledsår. Ett benbrott, brott av överarmsben, och ett ledsår, kronleden uppläckt, uppkom under betesgång. Huru dessa å betesmarken erhållna skador uppkommit, har icke kunnat utrönas. Det andra benbrottet, å skankbenet, förorsakades genom slag av en häst i stallet, det tredje å skenbenet uppkom å en körhäst vid slag bakut mot åkdonet. Det andra ledsåret, i armbågsleden, förorsakades genom slag av en annan häst, varav följden blev en purulent ledinflammation.

Av yttre åkommor är det stora antalet tryckskador, 101 stycken, anmärkningsvärt. Närmare specificerade förekommo dessa tryckskador i följande antal på följande ställen: å ryggen 29 förorsakade av filtgjorden, å manken 22 av sadelvalvet, å manken 2 av remmen mellan däckelputorna å selarna, å mankammen 5 av remmen mellan lokorna, i sadelläget 7 på sidorna av kotpelaren, å skuldran 1, i lokstaden 24 och i sadelgjordstaden 11. Vad beträffar tryckskadorna av filtgjorden, uppkommo dessa till största delen i furirskolans stall under den tid eleverna där voro kommenderade till vinterutbildning i Norrland, då vederbörande befälhavare givit order om, att hästarna skulle vara filtade i stallet, vilket eljest endast undantagsvis är fallet med regementets hästar. Några gjordar med väl avpassade putor finnas emellertid icke, utan dessa ersattes med provisoriska halmputor, och följden blev, att de flesta hästarna i stallet blevo mer eller mindre »brända» av filtgjorden. I regementsorder är sedermera förbjudet att hava hästarna filtade, såvida icke gjordar med väl avpassade putor användas. Att tryckskadorna å manken av sadelvalvet varit jämförelsevis talrika, kan hava sin förklaring i, att hästarna i gemen varit magrare än normalt och att det därför hänt, att under vanliga förhållanden efter hästarna avpassade sadlar blivit för låga i valvet.

Rörande tryckskador i lokstaden nämndes i nästföregående årsrapport, att dessa äro åtminstone till en del beroende på selarnas konstruktion, att dragremmen är fäst vid lokans ytterkant, varigenom lokan vid dragning vrider sig omkring sin längdaxel och trycket bliver koncentrerat å ytterkanten. Den i samma rapport omnämnda dragfjädern »Ideal» har anskaffats till tvenne selar i vardagsbruk till varje skvadron att användas huvudsakligen vid lasskörning och jag har funnit denna draganordning synnerligen praktisk, då några tryckskador av lokorna, där denna apterats, icke förekommit.

För att förekomma tryckskador av nackremmen mellan lokorna hava samtliga selår i vardagsbruk blivit försedda med mankamsskyddare.

Under året hava utförts 59 operationer å kastad häst. Sedan i maj månad 1913 har jag vid regementet använt den metod att fångsla och upplägga hästar å operationsbord, som av regementsveterinär Hederstedt i 1918 års veterinärtidskrift beskrivits. Det av mig sedan mer än fem år tillbaka använda operationsbordet är tillverkat av fyra centimeters tjock plank och har formen av en plint med alla fyra väggarna lindrigt sluttande uppifrån utåt och nedåt, varigenom det bliver mycket stabilt. På bordskivan lägges vid kastningen lädermadrasser. Under de år bordet använts hava c:a 300 hästar fångslats och upplagts å detsamma utan att något olycksfall anträffat. Bordet står direkt å cementgolvet i operationssalen utan några skyddsanordningar däromkring. Denna fångslingsmetod torde vara att föredraga framför någon annan.

På grund av foderbristen utsläpptes ett större antal hästar än vanligt å bete. Enligt order skulle 50 hästar pr skvadron utsläppas och ombytas enligt skvadronschefens bestämmande under sommarens lopp. Inalles voro sålunda 250 hästar utsläppta samtidigt å elva olika betesplatser, och betestiden varade något mer än två månader. Betets beskaffenhet var växlande och blev å en och annan betesplats under sommarens lopp på grund av torkan rätt klent. Vid återkomsten från betet voro på grund härav en rätt stor procent av hästarna avmagrade, särskilt var detta fallet med de äldre hästarna. De yngre hade stått sig bättre. Det synes icke vara lämpligt att utsläppa äldre hästar, som icke äro vana vid gräsbete. För att få upp hullet å de magraste hästarna efter hemkomsten från betet, måste den åtgärden vidtagas att giva femtio hästar på regementet tillskottsfoder utöver den för de övriga gällande staten.

(Lokrantz.)

Skånska husarregementets I bataljon.

Olycksfall ha föranlett 7 nedslaktningar: ett brott av underarmsbenet genom slag av annan häst, ett brott av kotbenet genom kullridning under fälttjänstövning, ett fall av varförande ledinflammation i ena karpalleden, föranledd genom slag av annan häst, och fyra bäckenbrott, varav tre förorsakades genom halkning i stallgångarna vid vattning och ett genom något liknande hos en remont under transporten till regementet.

(Sjöberg.)

Skånska husarregementets II bataljon.

Två olycksfall ha förekommit, det ena med omedelbar död till följd, det andra gav anledning till nedslaktning.

1. Brott av 5. halskotan å en stamhäst inträffade vid en patrullritt under en fälttjänstövning, då hästen störtade på en plöjning och dog nästan ögonblickligen.

2. Under samma dag och samma övning störtade en annan av avdelningens hästar på en stenig väg och skadade sig å ena framknäet, varvid sträcksenan till hela sin bredd avslets, så att hästen ej kunde stå och då jag ansåg, att skadan icke kunde botas, så att djuret bleve användbart till nämnvärt arbete, blev det nedslaktat.

(Larsson.)

Skånska dragonregementet.

I likhet med år 1917 kan hälsotillståndet hos hästarna icke anses hava varit tillfredsställande, ehuruval intet fall av smittsam sjukdom förekommit. Följderna av före-

gående års dåliga och ofta otillräckliga foder och innevarande års utfodringsförhållanden samt delvis olämpliga bete hava bidragit till att ej mindre än 9 hästar hava dött och 3 kasserats på grund av äggvitebrist, 3 hava dött och 9 kasserats på grund av magtarmkatarr och 5 hava dött i kolik; av dessa 2 senare i sandkolik.

Det använda fodret, bland vilket ingått cellulosa och ljun, har ej lämnat mer än 285—322 gm smältbar äggvita pr ration, vilket måste anses för litet för hästar, vilka skola röra sig i hastigare takter. Under årets senare del ankom till regementet ag-hö (80 000 kg.) men större delen av detsamma var så förstört av väta och mögel, att jag för min del avstyrkte dess användande; likvisst utlämnades en stor del därav till skvadronerna och förbrukades delvis som strö, men givetvis förtärde hästarna en del av detsamma. Bland sjukdomar i digestionsorganen förekommo också ej mindre än 34 fall av mag-tarmkatarr, ett betydligt större antal än under föregående år. För utrönande av hästarnas kondition och hälsa företogs under början av oktober månad besiktning av regementets då befintliga hästar, varvid hänsyn togs till deras muskelfyllnad och bog, rygg och lår samt deras allmänna tillstånd.

Av regementet tillhöriga 1 160 stamhästar voro 70 utackorderade, 28 bortkommanderade och 2 vakanta, vadan återstoden 1 064 underkastades besiktning; härav befunnos 652 i gott hull, 343 i medelmåttigt och 69 i dåligt hull. Rapport avlämnades till regementschefen. I och för förklarandet av det rätt stora antalet hästar i medelmåttigt (343) och dåligt (69) hull bör hänsyn tagas till

dels fodrets beskaffenhet, vilket särskilt vad beträffar hö, halm och kålrötter varit under vissa utfodringsperioder synnerligen dåligt, varjämte även bör beaktas att ljun, som utfodrats till en mängd av ända till 6 kg. pr dag, men av vilka 4.5—5 .som huvudsakligast utgjordes av kvistar, ej kan anses hava så särdeles stort fodervärde,

dels de använda foderordningarna,

dels det under sommaren använda betet, vilket delvis varit av underhållig beskaffenhet,

dels den för vissa skvadroner grasserande lusepizootien.

Vad beträffar denna lusepizooti hava kraftiga åtgärder vidtagits till dess hämmande, och särskilda föreskrifter hava lämnats resp. skvadroner för hästarnas skötsel. Visserligen har förbättring tidtals kunnat påvisas, men så helt plötsligt hava flera nya fall uppträtt. Otillräcklig hudvård torde utgöra den huvudsakliga anledningen till att ej ohyrkan kan förstöras, och detta förhållande har sin grund i den otillräckliga manskapsstyrkan.

Bland övriga sjukdomar framträda lymfkärlsinflammation (94 fall) och mugg (125 fall) och orsakerna äro dåliga bäddar, otillräcklig skötsel. Sen-, led- och hovåkommor hava icke förekommit i avsevärt större mängd än under föregående år. Angivna benbrott hava uppstått genom sparkar av annan häst. Under året hava utom en hel del smärre operationer företagits 5 operationer för krubbitning, 4 nervsnitt och 25 större bränningar.

(Siöberg.)

Kronprinsens husarregemente.

Hälsotillståndet har under året varit mindre gott, i det att fall av kolik förekommit i ganska stor utsträckning fastän av lindrigare art än under det föregående året, varjämte lungröta under årets fyra första månader fortfarit att uppträda bland de yngre hästarna, födda 1913—1914. Av de i sistnämnda sjukdom insjuknade hästarna höll temperaturen sig över det normala i medeltal under en tid av 6 dagar. Ett dödsfall inträffade bland dem.

Av övriga sjukdomar har ett jämförelsevis stort antal fall av benhinneinflammation förekommit, vilket otvivelaktigt bör tillskrivas fodrets beskaffenhet.

Under en del av året hava sår i synnerhet å nedre delen av extremiteterna visat sig vara av elak art och tarvat en längre tids behandling.

En remont hitkom skadad å halsen och med en tromb i jugularvenen sträckande sig från nedersta tredjedelen av halsen upp till huvudet. Brandig inflammation i svalgtrakten inställde sig och förorsakade hästens död.

En annan häst dog till följd av hjärtförlamning efter borttagandet av en svulst å ögat.

Tvenne hästar hava nedslaktats på grund av benbrott. Det ena fallet inträffade vid ridning å exercisfältet, då hästen gick omkull vid ett hinder och sedan ej förmodade resa sig. Orsaken här till visade sig vara skada å ryggmärgen vid den 12:te ryggkotan, som företedde ett splitterbrott. — Det andra fallet inträffade i stallet och uppstod genom slag av en annan häst. Slaget, som träffade skenbenet höger bak, åstadkom ett skevt brott av nämnda ben. — Förutom dessa hästar har ännu en måst omedelbart nedslaktas på grund av ådragen skada. Ifrågavarande häst hade fastnat med högra framfoten emellan väggen och den kedja, som fasthåller spiltbommen, och vid sina våldsamma försök att frigöra foten sönderslitit hud och övriga vävnader vid kotleden, så att ändan av skenbenet trängt ut genom huden.

(Bohm.)

Norrlands dragonregemente.

De sjukskrivna kolikfallen hava uppgått till 29 stycken, och de icke sjukskrivna, vilka varat kortare tid än 1 dygn, till 87 stycken. Av samtliga dessa fall hava tre haft dödlig utgång på grund av magbristning, tarmförträngning samt anhopning av sand i colon. I det senare fallet voro såväl bäckenflexuren som hela 3:e läget av colon fullständigt fyllda av gråvit, fuktig sand utan nämnvärd uppblandning av foderpartiklar. Ytterligare trenne hästar hava under året störtat, därav en på grund av bukhinneinflammation och tvenne på grund av inre förblödning.

Vid en tävlan i hinderridning för officerare och underofficerare, kände en ryttare efter första hindret, att hästen gick ovilligt, och måste därför driva den fram mot de övriga hindren, som alla klarades utan svårare fel.

Inkommen i stallet förtärde hästen sitt foder som vanligt.

På morgonen kl. 6,45 f. m. följande dag togs hästen ut för att å stallgården såsom handhäst motioneras tillsammans med skvadronens övriga hästar. Till en början gick hästen med, utan att ryttaren, som förde honom vid handen, märkte något ovanligt. men efter några varv kring ridgården i trav stannade hästen plötsligt och kunde icke förmås att gå från stället, började vackla samt intog en bredbent ställning med bakbenen.

Befälhavaren för avdelningen gav order, att hästen skulle ledas in i stallet, men, sedan den förmått gå några steg, stupade den utanför stalldörren och kunde ej mera resa sig.

Undertecknad eftersändes genast, men då jag 15 min. därefter anlände till platsen, var hästen redan död. Vid obduktionen visade det sig, att hela bukhålan var formligen fylld av blod och stora blodlevar.

I bäckenregionen på högra sidan av ländregionen och längst kotpelaren fram mot högra njuren syntes under bukhinnan kolossala blodutådringar. Strax bakom högra njuren hade bukhinnan brustit på grund av trycket från dessa blodutådringar. I brösthålan intet blod och i övrigt alla organ normala. Ingen som helst fraktur eller skada å bäcknet kunde konstateras.

I detta fall förelåg givetvis såsom orsak till förblödningen en bristning eller avslitning av något blodkärl i bäcken- eller ländregionen, ehuru jag, trots den mest noggranna undersökning, icke kunde konstatera, å vilket kärl skadan förefanns.

Det andra fallet gällde en av regementets hästar, vilken såsom tjänstehäst tilldelats fänrik W. under ridskolan vid Strömsholm. Under en jaktritt därstädes föll hästen vid tagandet av ett 2.5 m. brett dike.

Efter någon svårighet reste sig hästen åter samt galopperade ytterligare några hundra meter, då ryttaren märkte, att hästen hade en ojämn och besynnerlig gång, varför han saktade av och ledde hästen ungefär 1 km. hem till stallet. I rapport till regementet skildras förloppet sålunda. I trav visade hästen en egendomlig, krypande gång med bakbenen, men för övrigt intet, som tydde på någon allvarligare skada.

Mot kvällen lade sig hästen och gjorde sedermera försök att resa sig utan att lyckas. Vid 10 tiden inträdde stark oro, och dog hästen strax därefter. Vid obduktionen konstaterades, att hästen dött av inre förblödning genom skador på smärre blodkärl, uppkomna genom ett splitterbrott å högra korsbensvingen.

Sjukdomen skabb har även under detta år uppträtt bland de hästar, som återkommit från gräsbetet, fastän under lindrigare form, i det att det denna gång gällde en dermatophagus- och ej en sarcoptesinvasion. Då sjukdomen konstaterades omedelbart efter hästarnas hemkomst, och alla åtgärder genast vidtoges för att hämma dess spridning till regementets övriga hästar, lyckades det också att begränsa skabbepizootien till enbart gräsbeteshästarna. Inalles voro 52 nedsmittade vid hemkomsten. Efter omkring två månaders tid voro samtliga hästar, på ett undantag när, åter friska.

Åtta av regementets hästar hava under året måst nedslaktas, därav fem på grund av benbrott. Fyra av dessa frakturer uppstodo genom våldsamma sparkar från närstående hästar. I tvenne av dessa fall uppstod först infraktion och sedan, några dagar därefter, fraktur. Det femte fallet är rätt så intressant på grund därav, att det så sällan förekommer i praktiken. En 18-årig stambäst på 3. skvadron gick över med sin ryttare under ridning på exercisfältet. Då hästen reste sig upp, befanns den höggradigt halt å högra frambenet, fördes till stallet och kunde därvid stödja något på det skadade benet. Följande morgon, då jag undersökte hästen, befanns högra bogen starkt ansvälld med höggradig ömhet kring leden och stark smärta vid rörelseförsök. Ingen krepitation kunde iakttagas, men däremot betydlig abduktion i bogleden, då hästen stödde på benet. Diagnosen ställdes till bristning av musc. infraspinatus, komplicerad med våldsam arthrit och periarthrit i leden genom kontusion, och hästen behandlades några dagar med ispåse. Då jag misstänkte en fraktur i trakten av bogleden, gjorde jag upprepade försök att påvisa krepitation, men förgäves. Mot fraktur talade ju också den omständigheten, att hästen kunde ledas på stallgången och därvid fullt stödja på benet. Efter 10 dagars förlopp beslöt jag mig för att föreslå nedslaktning av hästen, då den kolossala ansvällningen kring bogleden ej tycktes vilja giva med sig, och jag dessutom ansåg det hopplöst, att få hästen så pass återställd, att den kunde användas till ridbruk eller annat arbete.

Vid undersökning av den skadade leden fann jag, att bogbladets ledpanna var fullständigt söndersplittrad. Vid preparering befanns den söndersprängd i 15 större och mindre bitar.

Att en så allvarlig skada å bogleden kunde uppstå, då hästen gick över och således föll på rygg eller på sidan, är svärförklarligt. Antagligen har olyckan gått till på följande sätt. Hästen har »gått i vädret», samt sjunkit ned på bakdelen i »hund-sittande» ställning med ryttaren fortfarande sittande kvar i sadeln. Med utspärrade framben har hästen sedan gjort ett våldsamt försök att resa sig helt upp, och då har säkerligen frakturen uppstått. Högst egendomligt är också, att en häst med komplicerad fraktur av ledpannan kan gå en kilometer 10 dagar efter frakturens uppkomst, utan att någon ens behövt mana på honom.

Orsakerna till nedslaktning i de trenne återstående fallen hava varit hovbenssänkning å bak på grund av fång i framhovarna, purulent tendosynovit samt skottskada å buken. Detta senare fall uppstod genom olyckshändelse vid pistolskjutning till häst, i det ryttaren, genom vårdslöshet vid införandet av den laddade pistolen i hölstret, lät ett vådaskott gå av. Kulan gick in i högra flanken 1 dm. framför höftknölen och gick

ut 3 dm. höger om bukens medellinie. Hästen fördes till sjukstallet för behandling.

30 min. efter olyckshändelsen var temp. normal, men gången spänd och blicken stirrande. Efter 2 timmar var temp. uppe i 39.2 och efter ytterligare 1 timma i 40.6.

Då fallet var hopplöst, blev hästen omedelbart nedslaktad. Vid bukhålans öppnande visade det sig, att kulan under sin väg tvärs genom bukhålan endast träffat blindtarmen, men var denna däremot så mycket värre tilltygad.

Kulan hade nämligen gjort icke mindre än 6 hål i dess väggar. Förklaringen här till ligger däri, att kulan gått in vid basens yttersida och följt coecums längdriktning mot spetsen. Trenne haustra voro således genomborrade, var och en med sin särskilda in- och utgångsöppning. Hålen i tarmväggen voro av en ettörings storlek med söndertrasade, blodinfiltrerade kanter. Närliggande partier av bukhinnan visade inflammatorisk blodöfverfyllnad. Tarminnehållet i cœcum var blodfärgat, och partier därav hade utträngt i bukhålan.

(Widerström.)

Svea artilleriregemente.

Regementet har under året varit fritt från smittsamma sjukdomar bland hästarna. Sedan två stycken, år 1917 i »lungröta» insjuknade hästar den 14 januari 1918 frisk-rapporterats, har intet mera fall av denna sjukdom förekommit, varför ock regementet sedan nyssnämnda dag varit fritt från den lungröteepizooti, som med korta avbrott varat från mars månad 1916. En kort resumé av farsotens förlopp torde därför vara av intresse. Sjukdomen utbröt sålunda i mars månad 1916 och fortsatte till i september, då de nyinkomna remonterna ympades. Bland dessa utbröt sjukdomen i februari 1917, varefter den fortsatte till juli. Ett och annat feberfall senare under sommaren visade dock, att den icke alldeles utslocknat. Den uppblossade också på nytt, huvudsakligast bland årsremonterna, i oktober 1917 och varade till i januari 1918.

En särdeles bemärkt plats på årets sjukbesked intages av inflammationer och bölder i hovarna med 144 fall. Dylika åkommer pläga ju icke höra till ovanligheterna, men under detta år hava de ökats i påfallande hög grad, vilket bäst framgår vid en jämförelse med förhållandet under föregående år, framställd i följande tablå, som endast avser stambästarna:

Sjukdom	1914		1915		1916		1917		1918	
	Antal fall	Hästsjuk-dagar	Antal fall	Hästsjuk-dagar	Antal fall	Hästsjuk-dagar	Antal fall	Hästsjuk-dagar	Antal fall	Hästsjuk-dagar
Hovinflammation.	37	629	50	1100	28	392	41	711	108	2028
Hovböld.	7	48	1	11	5	55	8	82	36	491
Summa	44	677	51	1111	33	447	49	793	144	2519

Som synes ha fallen ökats i mycket hög grad eller med 227 % jämfört med medeltalet fall för de senast gångna fyra åren. Sjukdagarnas antal har i samma förhållande ökats med 268 %. Orsaken till detta synnerligen ogynnsamma förhållande anser

jag vara dels hästarnas i allmänhet nedsatta kondition, dels användningen av torvströ i stallarna och dels bristen på folk, som gjort att skötseln av ströbäddar och hovar icke kunnat vara så noggrann som i vanliga fall.

Hästarnas allmänna kondition har såsom nämndes alltjämt varit mindre tillfredsställande, dock har den under senare delen av året — efter ökning av kraftfoderationen — förbättrats. På grund av avmagring och kraftlöshet, som i några fall övergått i fullständig inanition, hava 7 hästar måst utrangeras och nedslaktas. Det i allmänhet låga hullet har givit anledning till en stor mängd trycksador (76 fall), som i 14 fall övergått till elakartade mankfistlar.

Av olycksfall, som medfört hästens omedelbara nedslaktning har endast förekommit ett fall, nämligen ett komplicerat benbrott (fract. os. metatars. sin.), ådraget genom att hästen påkördes av Djurholmståget.

(Ringdahl.)

Göta artilleriregemente.

Ett egendomligt fall inträffade midsommardagen, då jag på morgonen utkallades till regementet för att behandla en av en oxen i bringan stängad häst. Det uppgavs i telefon, att det hade blött litet ur såret, men att det för övrigt ej tycktes vara så farligt med djuret. Vid min ankomst föreföll hästen något orolig, och då jag för ett ögonblick avlägsnade mig, fann jag djuret vid min återkomst liggande i döds kampen. Vid dagen därefter företagen obduktion befanns hjärtsäcken perforerad, men själva hjärtmuskulaturen alldeles oskadad. Djuret hade levat ungefär en och en halv timma efter olyckshändelsen.

Ett annat olycksfall inträffade, då en häst i terrängen vid ett hopp över ett hinder föll och bröt en halskota.

(Stålhammar.)

Vendes artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna kan under det gångna året ej sägas hava varit fullt tillfredsställande. Lungröta har förekommit med några fall, därav dock intet med dödlig utgång, bland regementets hästar. Digestionslidanden hava liksom förra året förekommit i påfallande stor utsträckning otvivelaktigt beroende på otillräckligheten på hö och dess ersättande med andra fodermedel. Ett rätt stort antal fall av dessa lidanden hava slutat dödligt. I övrigt hava åkommorna mest varit av utvärtes beskaffenhet, såsom sår och kontusioner samt hältor orsakade av lidanden i senor, ledgångar och hovar. Ett ovanligt sjukdomsfall förtjänar kanske omnämnas. Vid pistolskjutning i höstas å Näsby fält durkade under pågående skjutning för en officer hans tjänstehäst, och då han sökte hålla in densamma, kom han av ovarsamhet att vidröra avtryckaren på sin pistol med resultat, att ett skott gick av och kulan trängde in mitt på högra sidan av halsen på hästen. Djuret tycktes ej hava vidare obehag av skottsåret, ty det gick obehindrat från fältet till östra sjukstallet och tycktes första dagen blott hava svårt att vända sig annat än åt vänster. Kulan, som ej gått ut ur kroppen, kunde vid sondering ej påträffas, men hade från halsen gått framåt och uppåt mot huvudet. Jag antog, att den fastnat uppe vid nacken och så småningom skulle giva sig till känna och kunna plockas ut. Skottsåret läktes raskt och efter åtta dagar var hästen tjänstbar. En fjorton dagar därefter fick den en hård svullnad i käftgropen ett litet stycke framför struphuvudet. Svullnaden behandlades först medelst ingnidning av spansk flugsalva och öppnades sedan, när den hade mjuknat något och befanns då innehålla varblandat serum. Vid närmare undersökning av den öppnade och renspolade svulsten, kändes i övre kanten av densamma ett hårt föremål,

som, sedan omgivande vävnad avlägsnats, just var den försvunna pistolkulan och visade sig spetsen på den å ena sidan vara något tilltryckt. Genom halsens muskler hade den således passerat upp till nacken; antagligen stött emot nackbenet och därvid något plattats; ändrat riktning och sedan fortsatt mot käftgropen, i vars överkant den stannat och inkapslats.

(Jonsson.)

Norrlands artilleriregemente.

Hälsotillståndet har under året varit synnerligen gott. Inga smittsamma sjukdomar hava förekommit, och blott trenne dödsfall inträffat. Trots ogynnsamma utfodringsförhållanden har något större antal kolikanfall ej inträffat, och hava hästarna hållit sig vid god kondition och vid full tjänsteduglighet. — Den under året anbefallda gräsbetesgången 4 juli—3 sept. under särdeles ogynnsamma väderleksförhållanden — perioder av stark torka och värme med en oerhörd mängd stickande insekter, mot slutet regn och kyla — förorsakade betydlig kraftnedsättning, avmagring och knott-ekzom med hudansvällningar å kropp och extremiteter; veckor åttingo innan hästarna genom omsorgsfull skötsel och utfodring kunde bringas i god kondition. — Av de på gräsbetet utsläppta hästarna kunde alla utom en, trots det vidsträckta område de fått sig tilldelade, åter inhämtas. Den bortkomne befanns hava störtat, troligen i kolik.

Vid mottagandet av årets remonter sjukrapporterades omedelbart tvenne stycken för ett flertal inkar å ögonbågen, stora tuggmuskeln, i bog- och sadelgjordsläget m. fl. andra ställen, samt underkastades operationer. — Här må framhållas nödvändigheten av att i tid, medan svulsterna äro mindre, utföra operation, så att antalet sjukdagar må bli det minsta möjliga. — En remont sjukrapporterades och opererades för fistel i pannluggsfästet, varvid en sekvester från hjässbenet avlägsnades. En remont undergick en tre månaders behandling för kotbensfissur.

På grund av den knappa tillgången på halm har bäddarna ej kunnat bibehållas vid god beskaffenhet, varför en del hovsjukdomar, såsom hovböld, strålröta samt sjukdomar i de nedre delarna av de bakre extremiteterna, såsom mugg och utbredda lymfkärlsinflammationer, ej kunnat undvikas. — Vad foderbeskaffenheten beträffar må nämnas, att det regementet tilldelade ljunpartiet varit risigt, för sent skördat på året samt dåligt bärgat, varför ock dess fodervärde varit ringa. Kolikanfallen hava under ljunutfodringen varit få och av kort varaktighet. Av mera långvarig beskaffenhet, 3—5 dagar, blevo kolikanfallen, torvströkolik, då torvströ i riklig mängd måste tillgripas. För den skull anbefalldes vattning flera gånger dagligen, för att förhindra eventuellt påkommande förstoppning.

Tandbeskaffenheten hos hästarna har varit föremål för särskild uppmärksamhet, och synes hästarna ej varit behäftade med några anmärkningsvärda fel.

Försöken att använda träull, cellulosavadd och pappersbindor såsom ersättningsmedel för reglementerade förbandsartiklar hava ej utfallit väl. De äro besvärliga att anlägga, och då förbandet blivit genomfuktat, uppstår upplösning och sönderfall, och förbandet faller av.

En häst, 6 år, hade vid ett fall på kaserngården ådragit sig kontusion å manken samt en kotbensfissur å vänster fram. Det uppstod en svårartad mankböld med sänkingsabscesser under bogbladet. Operation utfördes, men då lidandet i kotbenet visade sig vara av svårartad beskaffenhet, anbefalldes nedslaktning.

En häst, 20 år, led av allmän stelhet och förtjockning å kotan höger bak med kronisk håla, varför nedslaktning förordades.

En häst, 10 år, hade under gångna år upprepade gånger lidit av långvariga kolikanfall, beroende på blodpropp i krösartären. Då vid senaste anfall, som varade över en vecka, föga hopp fanns för djurets återställande till hälsa, beslöts nedslaktning.

Obduktionen gav vid handen blodpropp i krösartären samt adherens av magsäcken vid bukväggen.

En häst, 14 år, blev opererad för en nackfistel med neuros i nackbenet. Återkommande recidiv föranledde djurets nedslaktning.

En häst, 9 år, led av förlamning i svalget i så hög grad, att tuggning och nedsväljandet av födan till slut omöjliggjordes. Anstalter förbereddes för djurets nedslaktning, men det störtade dessförrinnan. — Obduktionen visade inflammation och sönderfall i silbenet, samt inflammation och blödningar i angränsande delar av hjärnhinnorna och hjärnsubstansen.

En häst, 10 år, led av kronisk inflammation av hasleden jämte ett akut hovlidande, särskada å sulan, vilket senare lidande förorsakade en överbelastning, med dess följder, av den andra extremiteten, varför nedslaktning anbefalldes.

En häst, 6 år, ådrog sig under fältjänstövning ett sår jämte avslitning av ytliga böjsenan. Djuret transporterades till Östersund och operation verkställdes. En allvarlig vargörande inflammation i senskidan inställde sig och föranledde djurets nedslaktning.

Inköpta hästen n:o 121, 12 år, insjuknade häftigt i väderkolik och dog inom några timmar. Obduktionen visade en fullständig omvridning av koliktarmen till en slinga och brand i densamma.

En häst, 12 år, anträffades död i skogen, och, av vad då kunde konstateras, förmodades djuret hava lidit av kolik med tarminflammation.

(Söderberg.)

Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.

Hälsotillståndet har på det hela taget varit gott. Trots att under året avsevärda inskränkningar gjorts i de militära övningarna, är antalet hästsjukdagar avsevärt högre än de föregående åren. Det övervägande antalet sjukdagar kommer på sjukdomar i rörelseorganen, huden och hoven.

På grund av benbrott hava två hästar dödats. Det ena benbrottet ådrogs genom fall å stallgången, det andra genom spark av annan häst.

Av mig i föregående årsberättelse påpekade svårigheter med avseende på rekryteringen av hovslagarepersonalen hava icke under det gångna året förbättrats.

(Hill.)

Upplands artilleriregemente.

Hälsotillståndet bland hästarna vid A. 5 och K. 5:s det. i Uppsala har varit jämförelsevis gott, åtminstone om man tar i betraktande, att djuren i mycket stor utsträckning utfodrats med nödfoder. Därvid ha kommit till användning ljun, ljungmjöl, cellulosa, rotfrukter och vass. Det synes, som om det skulle vara möjligt, att med dessa fodermedel, blott de ej ingå i allt för stor procent, hålla hästarna i något så när gott hull, men tyckes däremot deras kondition bliva den sämsta möjliga. Hästarna kunna ej uthärda någon större ansträngning utan att falla ihop. Utfodring med ljun har orsakat 8 dödsfall, därav 7 på grund av mögelförgiftning och ett genom en ruptur av foderstrupen, troligen förorsakat av en ljungräpinne.

Som det under sistlidna torra sommar var mycket svårt att skaffa bete, vilket på grund av foderbristen var nödvändigt, måste mindre lämpliga marker godtagas. Därför blev även antalet under betesgång störtade hästar mycket stort (7 st.). Dödsorsakerna voro två benbrott, en blodförgiftning, en kolik, en ruptur av foderstrupen, en måste nedslaktas efter att ha fastnat i gyttjan i en sjö, och en återkom från betet i så dåligt hull, att den aldrig repade sig.

Kolik har under året orsakat 12 dödsfall, därav endast 5 i kasernen; av de övriga dogo två under järnvägstransporter, två på bete, en hos fodervärd och två vid andra truppförband.

Under pistolskjutning till häst blev en häst dödad av ett skottsår genom halspulsådern.

(*Johnsson.*)

Smålands artilleriregemente.

Hälsotillståndet hos hästarna under året kan ej betecknas som gott; visserligen hava inga sjukdomar mera allmänt varit gängse, men hästarna hava under en stor del av året lidit av undernäring — i några fall så höggradig, att den lett till döden. Orsak till detta missförhållande har varit utfodring med olämpliga ersättningsfoder, såsom mindrevärdig eller kassabel ljunng och ag — det senare utgörande ett grovt, högvuxet, med taggar längs bladkanterna försett halvgräs, *Cladium mariscus*, som växer allmänt på Gottlands myrar. Vid inköp av dessa foderämnen har hänsyn tagits utom till priset blott till de genom kemisk analys framkomna värdena på i fodret befintliga näringsämnen och ej till andra sådana omständigheter, som inverka på fodrets lämplighet, såsom halten av vedartade delar, befintligheten av genom hög kiselhalt osmältbara eller t. o. m. tarmslimhinnan retande beståndsdelar etc. Genom dessas inverkan på tarmslimhinnan uppstår mer eller mindre höggradig katarr, och äggviteavgången med gödseln ökas i avsevärd mån; dessutom fordras givetvis till fodersmältningsorganens försök att smälta det osmältbara ett avsevärt arbete med åtföljande starkare omsättning av näringsämnen. På så sätt har det relativt sparsamma näringstillskott, som hästarna genom dessa ersättningsfoder skulle erhållit, i hög grad reducerats eller rent av eliminerats bort. Ljungen var dessutom gammal, ej topphuggen, samt möjlig, varigenom smältbarheten och näringsvärdet ytterligare nedsatts. Agleveranserna stodo ofta på gränsen till kassation och flera partier måste kasseras.

Följden blev att vid den av Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse föranstaltade undersökningen av konditionen hos regementets hästmateriel över 40 % av detsamma befanns till krigstjänst odugligt; — bland de till krigstjänst fullt tjänstbara hästarna hade då inräknats även en del, som någon tid förut återlämnats från fodervärdar; — således ett ganska nedslående resultat. Hästmaterialets tjänsteduglighet var under en avsevärd del av året upphävd; först mot slutet av året började förbättring att inträda. Men då hade redan avsevärda, i många fall obotliga skador förorsakats. Några hästar hade dukat under, hästar med mankfistlar eller andra större skador voro svåra eller omöjliga att få läkta, remonterna hade kommit efter i utveckling och dressyr etc.

Av de ovannämnda fodermedel hava en del levererats eller anvisats av folkhushållningskommissionens fodersektion, som även lämnat analyser över näringsvärdena utan att påpeka de nackdelar, som kunde väntas av utfodringen. Det har ju varit svårt att till vad pris som helst skaffa foder under året, men att skaffa lämpligt, fullgott och tillräckligt foder för så låga rationspriser som omkring 2.50 (för kompletteringshästarna 2 kr.), som varit medeltalet under året, har varit ogörligt.

Det kan ej vara tvivel underkastat, att det är dålig ekonomi att låta arméns hästar stå på för låg ration; förluster i hästmateriel uppväga mer än väl de besparingar som eventuellt kunna göras — oavsett det riskabla i att låta ett krigsmateriel av så oerhörd vikt som hästmaterialet vara satt ur tjänstbart skick. Övningarna hava under senare delen av året varit i möjligaste mån inskränkta. Utom de nämnda ersättningsfodermedlen har även cellulosa och rotfrukter utfodrats — cellulosa till högst 1 kg. pr dag. Cellulosan har, så snart hästarna blivit vana vid den, förtärts utan svårighet.

Den 28 juli led hästbeståndet en avsevärd förlust genom att sju remonter överkördes och krossades av tåget mellan Forserums och Tenhults stationer. För ett 50-tal hästar hade bete lejt på ågor, liggande intill banan och denna dag hade de på något

sätt skrämnda rusat mot inhägnaden, som gav vika, och 15—20 hästar rusade in på banvallen i samma stund som tåget kom. En del kastade sig åt sidan, men en flock, som skulle försöka undkomma längs banan hejdades av en broövergång och här körde tåget in i flokken och till ytterlighet massakrerade dessa sju; ett avslitet huvud, en njure, en lever, en ryggkota etc. lågo utan sammanhang med andra delar på banvallen; samtliga hade bäcken- och ryggradsbrott på flera ställen; muskler och hudar voro sönderslitna och endast helt obetydligt kunde komma till nytta. Utom dessa sju dödade blev ingen skadad.

Mankfistlar och manktryck hava varit betydligt flere och svårare än under vanliga förhållanden, beroende på den starka avmagringen och muskelatrofien, som kommit sadeln att sjunka ner, så att valvet framkallat tryckskador; ej mindre än 23 manktryck — därav 4 resulterat i svåra mankfistlar — med 846 sjukdagar stå antecknade; vargöringen har varit svår och läkningsförmågan ringa på grund av den dåliga konditionen.

Benbrott har förekommit å basis cranii — hästen gick över, överarms-, skank- och skenben genom slag av andra hästar — samt underkåken. Det sistnämnda gick från incisura vasorum till basen av proc. coronoideus och läktes, fast en fistel från en liten sekvester en tid stod öppen.

Ledsår hava lett till avlivande i 3 fall.

Tuppsteg, dubbelsidigt, opererades å ena benet genom myotomi å musc. semitenidnosus och den kaudala delen av musc. biceps vid deras fäste å tibia utan avsevärd påföljd, å det andra genom tenotomi å musc. extens. lat. med god utgång.

Krubitning har opererats i två fall med god utgång och kort läkningstid.

Lungpipning, ett fall, betydlig förbättring.

(Hederstedt.)

Gottlands artillerikår.

Hälsotillståndet bland hästarna har på det hela taget varit gott; det är huvudsakligen yttre skador och hältor, samt kolik, som behandlats. Digestionslidanden voro en tid ganska besvärliga. I brist på annat strömedel inlades i såväl vinter- som sommarstallar sandbäddar, täckta med ag, vilka sågo nog så tilltalande ut; men det dröjde icke länge, förrän det ena oklara kolikfallet kom efter det andra; symtomen voro aldrig våldsamma, men stodo kvar i flera dagar. Den 14 oktober dog en stamhäst och vid obduktionen påvisades cirka 20 kg. sand i colons andra läge; sandbäddarna kördes ut följande dag. Ännu ett dödsfall i sandkolik inträffade bland stamhästarna, men så upphörde kolikfallen hastigt nog; av de i hästsjukbeskedet upptagna 54 kolikfallen får säkert ett trettiofall med 2 dödsfall, skrivas på sandbäddarnas konto. En stamhäst gick under ridhusarbete den 25 mars omkull på ett hinder och krossade därvid 3 halskotor.

(Ahlgren.)

Positionsartilleriregementet.

Att döma av antalet sjukdagar synes hälsotillståndet bland hästarna varit något sämre än föregående år. Liksom under år 1917 förekom även i år lungröta, ehuru antalet fall ej belöpte sig till mera än 9. Sjukdomen började i slutet av januari månad på 2. batteriet, där 6 hästar insjuknade, och spred sig därifrån till det i samma byggnad inrymda 1. batteriet. Redan i slutet av mars friskrevs den sist insjuknade, utan att något fall gått till mors. Tre fall av hæmiplegia laryngis hava opererats med fullt gynnsamt resultat.

Tvenne drunkningsolyckor hava inträffat. I ena fallet skenade tvenne stycken stamhästar från Östermalmskyrkan rakt ned i Nybroviken, i andra fallet ryggade en stamhäst under gödsellastning ned i Värtahamnen. Trots energiska försök lyckades det ej att rädda hästarna.

Under en övningsritt råkade en häst få en gärdsgårdsstör i bröstet. Stören blev fastsittande, men det oaktat kunde hästen gå under cirka en halv timmes tid.

Vid försök att draga ut stören visade det sig emellertid, att den satt så fast, att två man med möda kunde få den loss. Omedelbart efter uttagandet av stören avled hästen. Vid sektionen framgick det, att stören inträngt mellan vänstra bogbladet och bröstväggen, perforerat densamma mellan 2. och 3. revbenet samt genomborrat båda lungorna. Döden inträdde på grund av inre förblödning.

I juli månad upptäcktes, att några hästar vid 4. batteriet voro behäftade med löss (hæmatopinus). Snart nog spred sig sjukdomen till samtliga batterier, så att så gott som varje häst blev angripen. Något avbrott i övningarna förorsakades emellertid ej härav, enär ingen häst sjukskrevs. Behandlingen, som bestod i tvättningar med 1½ % creollösning, visade sig emellertid vara föga effektiv, enär varje häst måste badas 5 à 6 gånger, innan den blev fullkomligt fri från parasiter.

(Carlin.)

Svea Ingenjörkår.

Till de nio från föregående år kvarstående och i lungröta insjuknade hästarna sällade sig i januari ytterligare ett fall av lindrig art, varefter kåren för hela den övriga delen av året varit förskonad från sjukdomar av smittsamt slag. På de övriga invärtes sjukdomarnas konto kommer 14 fall av kolik, därav 3 med dödlig utgång. Ett av dessa sistnämnda inträffade hos en fodervärd och de andra två hemma inom kasern. Orsakerna till de senare dödsfallen voro mellangärdsbristning och tunntarms-slynga. Två gräsbeteshästar hava ytterligare dött. Den ena av dessa anträffades död med avbrutet skankben, fastsittande i en bergsskrev. Å den andra, som också anträffades död ute å betet, kunde ej dödsorsaken utletas, då kadavret vid anträffandet var statt i stark föruttnelse. Detsamma blev å platsen oskadliggjort genom förbränning. Av de avlivade hästarna hava de 3 under rubriken sår omnämnda hästarna blivit nedslaktade, en ute hos en fodervärd på grund av perforerande sår å bröstväggen i förening med inre skador, de andra två på grund av infekterade senskide- och hasledsår. Utöver de i hästsjukbeskedet omnämnda avlivade djuren hava de under rubrik benbrott upptagna två lejda hästarna blivit nedslaktade. Den ena av dessa fick ett skankben avslaget av en kamrat under sommarövningarna i Norrland, den andra skenade hemma å kaserngården, föll omkull och krossade ett skankben.

(Arenander.)

Fälttelegrafkåren.

Hälsotillståndet bland hästarna vid Fälttelegrafkåren under det förflutna året kan sägas hava varit tillfredsställande. En häst har med döden avgått på grund av anasarka. Sju hava blivit avlivade, en för stelkramp, en för ryggmärgslidande, två för kronisk indigestion, en för vrickning av halskotor, en för spatt samt en för hovbroskfistel. Av ovanstående hästar torde den för stelkramp nedslaktade hästen förtjäna ett närmare omnämnande. Sagda häst blev omedelbart efter sjukdomens utbrott behandlad med tetanusserum men utan synbar verkan; munläsan blev i stället fastare, krampen mera ihållande, andningen alltmer forcerad, gången allt stelare. När så

på tredje dagen djuret ej längre förmådde hålla sig stående, icke ens med stöd av hängmatta, och temperaturen begynte stiga i oroväckande grad, blev det nedslaktat.

(Arenander.)

Göta trängkår.

Såsom av hästsjukbeskedet framgår har icke mindre än 957 sjukdagar förorsakats av tryckskador. Detta beror emellertid icke på dålig hästvård vid kåren, utan därpå, att djuren varit uthäjade till bränslekommissionen och därvid blivit så illa skadade, att de vid återkomsten till kåren nästan utan undantag måst sjukskrivas.

(Sandberg.)

Östgöta trängkår.

En stamhäst fick ena skankbenet avslaget under betesgång.

(Morén.)

Herrevads klostres remontdepå.

Ett olycksfall under året, som vid depån upprepats 2 å 3 gånger, är inre förblödning till följd av mjältruftur, troligen uppkommen genom slag av annan häst.

En remont måste nedslaktas på grund av bäckenfraktur.

(Follin.)

Utnäslöts remontdepå.

Med en kontingent hästar inköpta i Norrköping och hitanlända så sent som 29 september infördes kvarka. I början av oktober observerades hos en och annan häst ringgradigt näsflöde med någon ansvällning av halslymfkörtlarna. Så småningom började fallen dugga tätare ävensom antaga en mera typisk karaktär. En enzooti var tydligen under uppsegling. Isolering var ändamålslös, då smittämnet givetvis sedan kontingentens ankomst hunnit påverka samtliga mottagliga. Enzootien kulminerade i slutet av oktober och var helt avslutad vid årets slut. I allt sjuknade 104 remonter. Genius epizooticus mild med blott ett dödsfall i metastas. De försök, som förflidit år påbörjats med kvarkserum som terapeutikum, ha i år fortsatts. Till serumbehandling utvaldes i allmänhet endast grava fall (oaptit, slöhet, hög feber, faryngiter). Serum, som erhållits från Statens veterinärbakteriologiska anstalt, gavs intravenöst i dos om 150 kcm.

Adeniterna ökade ofta efter injektionen samt gingo alla i abcess efter längre eller kortare tid.

Det gynnsamma uttalande angående serums värde som terapeutikum jag i föregående årsrapport ansåg mig kunna göra i anslutning till några då meddelade försök, ser jag tyvärr ingen anledning att nu upprepa. Svårigheten att anordna tillförlitlig kontroll, att utöva kritik på fallen, gör dock, att ett synnerligen omfattande material torde behöva samlas, innan serumterapien vid kvarka kan värdesättas på ett i vetenskaplig mening rättfärdigt sätt.

Betydligt lättare ställer sig saken, då det gäller att skaffa sig en överblick över serums värde som profylaktikum. Härutinnan fick jag tillfälle att göra ett intressant

försök å en kontingent på 13 djur, som under enzootiens höjdpunkt anlände till depån den 23 oktober. Djuren uppställdes i ett isoleringsstall samt ympades samma dag. Dagen efter ympningen släpptes djuren tillsammans med den övriga besättningen.

Av 10 skyddsympade djur insjuknade 6 (60 %) i typisk kvarka 11—13 dagar efter ympningarna. Av de 3 icke ympade sjuknade 2, men 1 förblev frisk. Av depåns 184 hästar hava 104 insjuknat, vilket gör en morbiditetsprocent av 57, alltså en lägre siffra än den för de serumympade. Det synes mig icke orättvist att fränkänna det använda serum varje praktiskt värde som profylaktikum.

(Waxberg.)

Frösö remontdepå.

Allmänna hälsotillståndet bland hästarna har under året varit gott. Till detta lyckliga förhållande har inte så litet bidragit de goda betena, som stått hästarna till buds, och som under året varit rikligt givande. Att nu, som ett ivrigt ventilerat förslag avser, förmena remontdepån att till hästuppfödningen utnyttja avsevärda delar av sina nuvarande, med stor omsorg och kostnader utlagda betesmarker, synes mig i belysningen av ej minst 1918 års erfarenheter äventyra, för att ej säga omöjliggöra en remontuppfödning å Frösön.

Antalet sjukdomsfall har under året varit jämförelsevis ringa; och med nedan relaterade undantag ha sjukdomarna varit av lindrig art. Intet dödsfall har heller under året inträffat, men trenne hästar ha dödats, en omedelbart efter ådraget benbrott (slag av annan häst), en på grund av spatt samt en på grund av kronisk fibrinös periartirit i lårleden.

De sjukdomar, som mest förekommit, ha som vanligt varit kvarka och kontusioner samt sår.

Kvarkan har under året förekommit överraskande sparsamt. Av 1917 års inköp angrepos 5 av sjukdomen under vårvintern; förloppet var normalt och godartat. Av 1918 års inköp ha visserligen 3 remonter antecknats som angripna av kvarka, men sjukdomen, som kliniskt uppträdde som snuva med stora, typiska ansvällningar av submaxillära och retropharyngeala lymfkörtlarna, vilka ansvällningar bekämpades och fullständigt absorberades efter salvbehandling, torde kanske ej ha berott på streptococ-infektion. Sensommarens och höstens väderlek var enligt föregående års erfarenheter särskilt lämplig för utbrott av kvarksjukdomen, men förunderligt nog motstodo hästarna av 1918 års inköp densamma.

(Frykholm.)

TABELLER

RÖRANDE

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN
VID ARMÉN

Tab. 1. Tablå över trupp-

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reserva- tion från år 1917 kronor	1918 års anslag kronor	Uppbörd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1919 kronor
I. arméfördelningen.						
1 Karlskrona grenadjärregementet	1 497·27	3 639·28	519·68	—	5 656·18	—
2 Kronobergs regemente	—	3 494·86	442·10	936·94	4 873·40	1 347·98
3 Hallands regemente	—	3 925·07	645·65	1 271·27	5 841·99	2 491·72
4 Norra skånska infanteriregementet	—	3 467·65	705·32	549·36	4 722·33	922·28
5 Södra skånska infanteriregementet	—	3 882·72	755·02	3 224·44	7 862·18	3 020·91
6 Skånska husarregementet i Hälsingborg	—	1 521·84	208·29	926·10	2 656·23	2 532·98
7 Skånska husarregts avd. i Landskrona	39·48	887·89	97·16	—	1 023·98	764·99
8 Skånska dragonregementet	10 113·82	2 393·41	406·12	—	12 912·85	—
9 Kronprinsens husarregemente	—	1 608·98	517·06	591·75	2 717·74	679·27
10 Wendes artilleriregemente	—	3 400·03	30·22	425·81	3 855·56	4 701·25
11 Skånska trängkåren	—	2 749·41	279·62	196·84	3 225·87	—
II. arméfördelningen.						
12 Första livgrenadjärregementet	—	4 183·69	480·79	4 893·81	9 558·29	6 986·96
13 Andra livgrenadjärregementet	—	3 137·50	187·80	839·48	4 164·78	6 913·67
14 Jönköpings regemente	—	3 918·96	1 376·73	1 629·84	6 925·08	798·87
15 Kalmar regemente	—	2 758·05	1 883·95	1 043·46	5 685·46	5 265·21
16 Smålands husarregemente	—	1 602·85	145·18	400·48	2 148·51	977·68
17 Smålands artilleriregemente	—	2 302·93	82·56	2 117·82	4 503·81	7 912·15
18 Östgöta trängkår	1 874·84	3 263·07	229·70	17 897·05	18 264·66	675·05
III. arméfördelningen.						
19 Västgöta regemente	—	3 453·59	935·48	884·77	5 323·84	6 714·26
20 Skaraborgs regemente	410·98	3 828·61	104·24	—	4 343·83	1 830·19
21 Älvsborgs regemente	3 308·60	4 197·49	592·11	—	8 098·20	—
22 Bohusläns regemente	—	3 937·79	921·45	1 451·11	6 310·35	7 050·35
23 Livregementets husarer	—	1 701·06	122·42	147·99	1 971·47	414·95
24 Göta artilleriregemente	1 204·63	2 484·18	579·08	—	4 267·89	1 678·67
25 Karlsborgs artilleribataljon	2 401·13	1 472·85	1 112·22	—	4 985·70	—
26 Göta ingenjörkår	329·35	1 903·79	226·29	—	2 459·43	—
27 Göta trängkår	3 508·20	3 678·00	4 263·89	12 105·80	23 555·89	—
28 Infanterivolontärskolan & Karlsborg	—	456·53	—	355·84	811·87	—

sjukvårdsanslaget år 1918.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
K r e d i t				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad pr man och dag i öre										
Brist från år 1917 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1919 kronor		Naturvärden	Förbruknings- materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Sjukhus- kostnader	Transport- kostnader	Diverse	Utgifter för epidemier	Summa kostnad
—	5 156 88	5 156 88	499 80	352 467	0 41	0 06	0 07	0 03	0 27	0 48	—	0 09	—	0 06	1 46 1
936 94	5 284 44	6 221 38	—	290 361	0 43	0 19	0 07	0 02	0 23	0 57	0 12	0 03	0 01	0 14	1 81 2
1 271 27	7 062 44	8 333 71	—	331 350	0 39	0 08	0 09	0 07	0 15	1 07	0 03	0 01	0 01	0 23	2 13 3
549 26	5 095 25	5 644 61	—	308 462	0 37	0 21	0 02	0 06	0 08	0 58	0 05	0 05	0 03	0 20	1 65 4
3 224 44	7 658 65	10 883 09	—	318 912	0 32	0 13	0 18	0 03	0 15	0 98	0 12	0 06	0 08	0 35	2 40 5
926 10	4 263 11	5 189 21	—	146 732	1 02	0 32	0 01	0 12	0 32	0 58	0 15	0 08	0 14	0 16	2 90 6
—	1 788 97	1 788 97	—	86 023	0 72	0 03	0 03	0 03	0 24	0 87	0 02	0 02	0 01	0 11	2 08 7
—	7 016 28	7 016 28	5 896 57	250 713	1 60	0 13	0 14	0 04	0 30	0 38	0 03	0 09	0 02	0 07	2 80 8
591 75	2 805 26	3 397 01	—	172 116	0 06	0 35	0 23	0 03	—	0 80	0 08	0 03	0 01	0 03	1 62 9
425 81	8 131 50	8 556 81	—	332 093	0 96	0 11	0 11	0 02	0 25	0 61	0 17	0 02	0 01	0 18	2 44 10
196 84	2 744 38	2 941 22	284 65	112 461	0 20	0 25	0 32	0 45	0 15	0 47	0 16	0 16	0 27	0 01	2 44 11
4 893 81	11 651 44	16 545 25	—	365 277	0 63	0 18	0 35	0 08	0 54	0 92	0 18	0 12	—	0 18	3 18 12
839 48	10 238 97	11 078 45	—	318 955	0 60	0 28	0 57	0 05	0 67	0 73	0 09	0 18	0 03	0 06	3 21 13
1 629 34	6 094 56	7 723 90	—	306 112	0 38	0 21	0 09	0 28	0 06	0 76	0 03	0 05	0 01	0 12	1 99 14
1 043 46	9 907 21	10 950 67	—	280 827	1 12	0 14	0 02	0 07	0 73	0 95	0 11	0 05	0 04	0 30	3 53 15
400 48	2 725 71	3 126 19	—	164 279	0 30	0 05	0 04	0 01	0 11	0 71	0 42	0 01	—	0 01	1 66 16
2 117 82	10 297 64	12 415 46	—	226 400	1 21	0 39	0 17	0 24	0 69	0 33	0 05	0 03	—	0 91	4 54 17
—	13 939 71	13 969 71	—	115 451	0 62	0 55	0 58	0 25	0 36	1 65	0 21	0 07	0 03	1 01	5 23 18
884 77	11 153 33	12 038 10	—	327 086	0 79	0 39	0 22	0 04	0 33	0 41	0 02	0 01	—	1 20	3 41 19
—	6 174 02	6 174 02	—	330 223	0 42	0 22	0 01	0 02	0 05	0 16	0 59	0 01	—	0 14	1 62 20
—	4 303 38	4 303 38	3 794 82	315 719	0 62	0 08	0 01	0 01	0 05	0 38	0 06	0 04	0 02	0 09	1 36 21
1 451 11	11 909 59	13 360 70	—	329 863	0 93	0 72	0 10	0 03	0 14	0 82	0 13	0 03	0 01	0 70	3 61 22
147 99	2 238 48	2 386 42	—	146 116	0 11	0 13	0 10	0 12	0 15	0 24	0 45	—	—	0 23	1 53 23
—	5 946 56	5 946 56	—	241 242	0 80	0 13	0 05	0 09	0 40	0 46	0 08	0 03	—	0 42	2 46 24
—	2 671 19	2 671 19	2 314 51	198 888	0 43	0 10	0 06	—	—	0 47	0 13	0 06	0 04	0 05	1 34 25
—	2 324 05	2 324 05	135 38	188 710	0 23	0 14	0 03	—	0 21	0 46	0 07	0 03	0 02	0 04	1 23 26
—	18 404 19	18 404 19	5 151 20	131 721	1 80	1 09	0 98	2 21	0 71	0 96	—	0 75	0 02	0 05	8 57 27
355 84	354 52	710 36	101 01	43 464	0 18	0 03	—	—	—	0 43	0 11	0 01	—	0 05	0 81 28

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reserva- tion från år 1917 kronor	1918 års anslag kronor	Uppbörd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa, kronor	Brist till år 1919 kronor
IV. arméfördelningen.						
1 Svea livgarde	—	4 431·97	1 469·56	5 384·22	11 285·75	5 917·29
2 Göta livgarde	—	4 266·38	732·30	993·22	5 991·90	1 643·19
3 Livregementets grenadjärer	3 795·24	3 963·91	884·02	—	8 643·17	—
4 Södermanlands regemente	2 750·77	1 680·53	440·99	—	4 872·29	17·28
5 Vaxholms grenadjärregemente	—	2 339·60	47·56	403·06	2 790·22	5 000·96
6 Livgardet till häst	—	1 674·99	215·85	—	1 890·84	1 667·97
7 Svea artilleriregemente	—	2 528·73	475·50	561·37	3 565·60	1 349·60
8 Positionsartilleriregementet	—	2 144·51	1 288·27	3 457·81	6 890·59	5 307·27
9 Svea ingenjörkår	—	2 023·64	1 442·29	2 639·74	6 105·67	6 962·50
10 Fälttelegrafkåren	—	1 766·96	268·32	519·58	2 554·86	3 217·41
11 Svea trängkår	961·18	3 305·70	192·90	23 286·75	27 746·58	—
V. arméfördelningen.						
12 Upplands infanteriregemente	—	3 595·79	920·86	1 748·35	6 265·00	1 184·21
13 Dalregementet	476·46	4 033·01	319·68	—	4 829·15	393·40
14 Västmanlands regemente	2 161·35	3 813·71	196·12	—	6 171·18	35 945·88
15 Värmlands regemente	5 045·14	3 627·86	1 913·25	—	10 586·25	—
16 Livregementets dragoner	—	1 692·75	678·42	—	2 371·17	6 056·59
17 Upplands artilleriregemente	1 239·82	2 681·45	1 878·83	—	5 800·10	—
18 Västmanlands trängkår	3 674·26	2 522·58	275·88	47 016·96	13 489·68	—
VI. arméfördelningen.						
19 Hälsinge regemente	1 820·71	3 414·23	705·42	—	5 940·36	223·31
20 Västerbottens regemente	—	4 016·89	1 334·82	3 549·55	8 901·26	5 603·75
21 Jämtlands fältjägarregemente	—	4 259·41	644·73	—	4 904·14	1 755·81
22 Västernorrlands regemente	—	4 421·97	2 091·87	1 906·70	8 420·54	2 093·77
23 Norrlands dragonregemente	—	1 322·31	338·04	1 262·98	2 923·33	1 032·79
24 Norrlands artilleriregemente	—	1 807·04	68·57	170·12	2 045·73	5 428·17
25 Norrlands trängkår	1 611·85	2 858·46	1 153·26	13 163·10	18 786·67	—
Bodens trupper.						
26 Norrbottens regemente	3 288·82	4 682·79	1 943·90	—	9 915·51	—
27 Norrlands artilleriregementes det. i Boden	1 371·33	774·07	229·72	1 495·46	3 870·58	—
28 Boden-Karlsborgs artilleriregemente	3 184·69	1 251·90	26·48	—	4 463·07	—
29 Bodens ingenjörkår	847·61	1 156·87	41·58	—	2 046·06	458·71
Gottlands trupper.						
30 Gottlands infanteriregemente	—	3 249·00	1·00	843·76	6 199·69	1 615·39
31 Gottlands artillerikår	—	700·79	—	179·64	880·43	539·74

¹ Värde av till truppförband inom fördelningen utlämnad sjukvårdsmateriel. — ² Utgörande värdet till truppförband inom fördelningen utlämnad sjukvårdsmateriel och kr. 13 576·25 värdet av magazinsbe-

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
K r e d i t				Antal tjänst- görings- dagar	Kostnad pr man och dag i öre										
Brist från år 1917 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1919 kronor		Naturvården	Förbruknings- materiel	Nyanskaffning	Underhåll	Tvätt	Medikamenter	Sjukhus- kostnader	Transport- kostnader	Diverse	Utgifter för epidemier	Summa kostnad
5 384.22	11 818.82	17 203.04	—	420 430	0.64	0.23	—	0.03	0.19	1.10	0.38	0.07	0.02	0.15	2.81 1
993.22	6 641.87	7 635.09	—	392 713	0.41	0.04	0.05	0.10	0.01	0.71	0.29	0.03	0.03	0.02	1.69 2
—	8 413.63	8 413.63	229.54	324 712	0.99	0.21	0.15	0.12	0.12	0.61	0.04	0.05	0.03	0.27	2.59 3
—	4 889.57	4 889.57	—	169 942	1.19	0.09	0.27	0.07	0.15	0.96	0.04	0.07	0.02	0.01	2.87 4
403.06	7 388.12	7 791.18	—	183 477	0.73	0.16	0.03	0.08	0.64	1.90	0.21	0.15	0.01	0.11	4.02 5
128.81	3 430.50	3 558.81	—	175 629	0.57	0.13	0.03	0.05	0.14	0.45	0.23	0.02	0.01	0.32	1.95 6
561.37	4 353.83	4 915.20	—	272 255	0.23	0.01	0.17	0.03	0.04	0.61	0.32	0.09	—	0.10	1.60 7
3 457.81	8 740.05	12 197.86	—	267 146	0.39	0.17	0.17	0.02	0.26	1.53	0.56	0.09	0.01	0.07	3.27 8
2 639.74	10 428.43	13 068.17	—	196 206	0.48	0.25	0.09	0.08	0.46	1.93	1.09	0.17	0.04	0.72	5.81 9
519.58	5 252.69	5 772.27	—	207 917	0.64	0.04	0.16	—	0.42	0.98	0.10	0.02	0.09	0.07	2.52 10
—	21 896.54	21 896.54	5 849.99	100 387	0.98	0.57	0.24	0.58	—	0.89	0.67	0.16	0.13	0.36	4.58 11
1 748.35	5 700.86	7 449.21	—	358 781	0.24	0.37	—	0.05	0.47	0.26	0.11	0.06	—	0.02	1.58 12
—	5 222.55	5 222.55	—	295 011	0.23	0.30	0.17	0.03	0.01	0.91	0.04	0.03	0.05	—	1.77 13
—	42 116.56	42 116.56	—	317 504	0.95	1.33	1.10	0.25	0.14	0.81	0.11	0.21	0.04	8.92	13.26 14
—	6 853.27	6 853.27	3 732.98	377 479	0.53	0.22	0.12	0.04	0.17	0.31	0.09	0.13	—	0.20	1.81 15
3 313.28	5 114.53	8 427.76	—	180 407	0.75	0.39	0.06	0.01	0.11	0.66	0.63	0.02	0.03	0.17	2.82 16
—	4 345.64	4 345.64	1 454.46	238 742	0.37	0.07	0.13	0.04	0.10	0.34	0.16	0.03	0.01	0.57	1.82 17
—	10 422.12	10 422.12	3 067.56	88 561	1.61	0.34	0.15	0.31	0.46	0.66	0.15	—	0.03	0.17	8.88 18
—	6 163.67	6 163.67	—	251 848	0.32	0.44	0.25	0.19	0.11	0.56	0.13	0.09	0.19	0.17	2.45 19
3 549.55	10 955.46	14 505.01	—	341 839	1.01	0.62	0.12	0.19	0.23	0.45	0.38	0.06	0.01	0.13	3.20 20
—	6 659.45	6 659.45	—	327 967	0.46	0.22	0.07	0.03	0.37	0.77	0.06	0.01	0.01	0.03	2.03 21
1 906.70	8 607.61	10 514.31	—	388 519	0.64	0.08	0.06	0.19	0.28	0.89	0.05	0.01	0.01	—	2.21 22
1 262.98	2 693.14	3 956.12	—	148 089	0.38	0.16	0.05	0.05	0.02	0.77	0.35	0.02	0.02	—	1.82 23
170.12	7 303.78	7 473.90	—	144 129	0.52	0.14	0.38	0.02	0.43	1.15	0.28	0.07	—	2.07	5.06 24
—	12 008.00	12 008.00	6 778.67	84 401	3.99	0.66	0.11	0.39	0.94	1.33	0.07	0.19	—	0.11	7.79 25
—	7 698.28	7 698.28	2 217.23	452 951	0.21	0.13	0.39	0.05	0.17	0.52	—	0.05	0.01	0.16	1.69 26
—	3 444.11	3 444.11	426.47	55 602	1.85	0.14	0.59	—	0.62	0.92	0.01	0.05	0.07	1.94	6.19 27
—	2 853.31	2 853.31	1 609.76	121 007	1.18	0.07	0.01	0.01	0.20	0.85	0.02	0.01	—	—	2.35 28
—	2 504.77	2 504.77	—	89 312	1.25	0.08	0.05	0.02	0.33	1.01	0.01	0.03	0.02	—	2.80 29
—	7 815.08	7 815.08	—	331 208	0.09	0.20	0.04	0.02	0.45	0.43	0.01	0.03	—	0.84	2.11 30
—	1 420.17	1 420.17	—	91 418	0.09	0.08	0.05	—	0.02	0.18	0.33	0.02	—	0.59	1.36 31

av till truppförband inom fördelningen utlämnad sjukvårdsmateriel. — ³ Därav kr. 9710.50 värdet av hållning. — ⁴ Värdet av magasinsbehållning. — ⁵ Utgör värdet av magasinsbehållning.

Tab. 2. Sammandrag av rapporterna om

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
	Vid förtäring påtröade	Icke inskrivna							
		Frikallade			Erhållit uppskov med inskrivningen			Summa icke inskrivna	
		På grund av kroppsfel eller sjukdom. 1 c)	På grund av förlust av medborgerligt förhållande	Summa	På grund av halsoskäl	På grund av familjesskäl	Summa		
20-åriga.									
1	I. arméfördelningsområdet	9 201	480	—	480	1 166	59	1 225	1 705
2	II. ,	6 675	392	—	392	786	122	908	1 300
3	III. ,	7 275	439	—	439	820	67	887	1 326
4	IV. ,	7 908	457	—	457	991	57	1 048	1 505
5	V. ,	7 417	417	—	417	1 235	179	1 414	1 831
6	VI. ,	8 892	584	—	584	939	188	1 127	1 711
7	Gottlands militärområde	367	15	—	15	30	—	30	45
	Summa	47 785	2 784	—	2 784	5 967	672	6 639	9 423
Överåriga.									
8	I. arméfördelningsområdet	1 550	125	—	125	317	64	381	506
9	II. ,	1 289	77	—	77	268	143	411	488
10	III. ,	1 320	129	—	129	209	78	287	416
11	IV. ,	1 655	141	—	141	389	68	457	598
12	V. ,	1 893	103	—	103	538	281	819	922
13	VI. ,	2 088	134	—	134	370	267	637	771
14	Gottlands militärområde	47	12	—	12	13	1	14	26
	Summa	9 792	721	—	721	2 104	902	3 006	3 727
Underåriga.									
15	I. arméfördelningsområdet	128	—	—	—	—	—	—	—
16	II. ,	78	—	—	—	—	—	—	—
17	III. ,	88	—	—	—	—	—	—	—
18	IV. ,	182	—	—	—	—	—	—	—
19	V. ,	60	—	—	—	—	—	—	—
20	VI. ,	60	—	—	—	—	—	—	—
21	Gottlands militärområde	4	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	600	—	—	—	—	—	—	—
20-åriga, över- och underåriga.									
22	I. arméfördelningsområdet	10 879	605	—	605	1 483	123	1 606	2 211
23	II. ,	8 042	469	—	469	1 054	265	1 319	1 788
24	III. ,	8 688	568	—	568	1 029	145	1 174	1 742
25	IV. ,	9 745	598	—	598	1 380	125	1 505	2 103
26	V. ,	9 870	520	—	520	1 773	460	2 233	2 753
27	VI. ,	10 990	718	—	718	1 909	455	1 764	2 482
28	Gottlands militärområde	418	27	—	27	43	1	44	71
	Summa	58 127	3 505	—	3 505	8 071	1 574	9 645	13 150

Anm. Rörande ändringar i förut inskrivnas värnpliktsförhållanden, se Tab. 5.

läkarbesiktningarna å värnpliktiga år 1918.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Inskrivna				På 100 prövade blevo								
Vapenföra		Icke vapenföra	Summa inskrivna	icke inskrivna			inskrivna				Summa	
i all vapenfjänst	i viss vapenfjänst			Frikallade	Uppskov	I allt	Vapenföra		Icke vapenföra	I allt		
							i all vapenfjänst	i viss vapenfjänst				
6 331	457	708	7 496	5·22	13·31	18·53	68·81	4·97	7·69	81·47	100·00	1
4 482	381	512	5 375	5·87	13·61	19·48	67·14	5·71	7·67	80·52	100·00	2
5 061	358	530	5 949	6·03	12·20	18·23	69·56	4·92	7·29	81·77	100·00	3
5 468	302	633	6 403	5·78	13·25	19·03	69·15	3·82	8·00	80·97	100·00	4
4 762	254	570	5 586	5·62	19·07	24·69	64·20	3·42	7·69	75·31	100·00	5
6 160	323	698	7 181	6·57	12·67	19·24	69·28	3·63	7·85	80·76	100·00	6
270	2	50	322	4·09	8·17	12·26	73·57	0·55	13·62	87·74	100·00	7
32 534	2 077	3 701	38 312	5·83	18·91	19·74	68·16	4·35	7·75	80·26	100·00	
694	104	246	1 044	8·07	24·58	32·65	44·77	6·71	15·87	67·35	100·00	8
555	86	160	801	5·97	31·89	37·86	43·06	6·67	12·41	62·14	100·00	9
678	52	174	904	9·77	21·75	31·52	51·86	3·94	13·18	68·48	100·00	10
696	70	291	1 057	8·52	27·61	36·13	42·06	4·23	17·58	63·87	100·00	11
736	52	183	971	5·44	43·27	48·71	38·87	2·75	9·67	51·29	100·00	12
970	83	209	1 267	6·58	31·25	37·83	47·59	4·32	10·26	62·17	100·00	13
17	—	4	21	25·53	29·79	55·32	36·17	—	8·51	44·68	100·00	14
4 316	452	1 267	6 065	7·36	30·70	38·06	44·38	4·62	12·94	61·94	100·00	
126	1	1	128	—	—	—	98·44	0·78	0·78	100·00	100·00	15
73	4	1	78	—	—	—	93·59	5·18	1·28	100·00	100·00	16
86	1	1	88	—	—	—	97·72	1·14	1·14	100·00	100·00	17
177	2	3	182	—	—	—	97·25	1·10	1·65	100·00	100·00	18
59	1	—	60	—	—	—	93·33	1·67	—	100·00	100·00	19
60	—	—	60	—	—	—	100·00	—	—	100·00	100·00	20
4	—	—	4	—	—	—	100·00	—	—	100·00	100·00	21
585	9	6	600	—	—	—	97·50	1·50	1·00	100·00	100·00	
7 151	562	955	8 668	5·56	14·76	20·32	65·73	5·17	8·78	79·68	100·00	22
5 110	471	673	6 254	5·83	16·40	22·23	63·54	5·86	8·37	77·77	100·00	23
5 825	411	705	6 941	6·54	13·52	20·06	67·09	4·73	8·12	79·94	100·00	24
6 341	374	927	7 642	6·14	15·44	21·58	65·07	3·84	9·51	78·42	100·00	25
5 557	307	753	6 617	5·55	23·83	29·38	59·30	3·28	8·04	70·62	100·00	26
7 190	411	907	8 508	6·53	16·05	22·58	65·43	3·74	8·25	77·42	100·00	27
291	2	54	347	6·46	10·53	16·99	69·61	0·48	12·92	83·01	100·00	28
37 465	2 538	4 974	44 977	6·03	16·59	22·62	64·45	4·37	8·56	77·38	100·00	

Tab. 3. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesiktningarna å 20-åriga värnpliktiga år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Inskrivningsområden	Vid för- rätt- ning pröva- de	Frikallade på grund av kroppsfel eller sjukdom																			
		Bildnings- och utvecklingsfel allmän svaghet	Infektions- sjukdomar Tuberkel- sjukdom	Övriga infek- tionsjukdomar	Ännesomställnings- och blodsjukdomar	Sinesrubningar	Nervsystem- sjukd. Fallandesot	Ögon- sjukdomar	Öronsjuk- domar		Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matvälsnings- organens sjukdomar	Urin- och köns- organens sjukdomar	Benstyrelsens sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven	Svulster	Summa			
									Övriga bildningsfel Oftärläcklig kroppslängd Fortfarande allmän svaghet	Övriga infek- tionsjukdomar									Övret o. övr. öronsjukdomar	Dövtstumhet	
Malmöhus södra inskr.område	2 203	5	2	2	10	1	—	13	1	—	11	3	9	13	2	1	5	19	—	—	95
Malmöhus norra	2 057	—	1	5	12	1	—	14	3	13	13	1	3	6	2	9	—	—	—	85	
Hallands	1 800	2	6	1	25	1	—	11	7	3	9	1	11	8	4	20	1	—	—	116	
Blekinge	1 463	—	—	2	7	3	—	9	3	1	14	2	4	5	2	12	2	—	—	66	
Kronobergs	1 678	2	3	1	12	8	—	12	11	5	13	2	10	16	3	15	1	—	—	118	
Kalmar	1 678	—	1	3	18	2	2	12	2	4	15	1	8	9	2	16	—	—	—	96	
Jönköpings	1 787	2	1	4	14	1	—	15	3	5	16	2	8	9	4	29	5	1	—	121	
Östergötlands västra	1 696	5	—	5	7	1	—	16	9	3	5	2	—	4	5	20	2	1	—	88	
Östergötlands östra	1 514	3	1	—	9	1	—	15	—	6	7	1	6	7	3	23	1	—	—	87	
Göteborgs och Bohus	2 447	3	1	1	50	—	1	11	4	4	26	—	9	16	3	33	2	—	—	168	
Älvsborgs södra	1 510	1	—	—	19	4	1	15	4	8	16	1	7	11	2	13	3	—	—	108	
Älvsborgs norra	1 581	—	2	4	15	1	—	5	2	5	17	2	2	1	5	18	—	1	—	82	
Skaraborgs	1 787	1	—	1	7	—	—	9	4	8	9	—	4	7	5	25	—	—	—	81	
Örebro	1 819	9	—	—	12	3	1	16	4	3	12	—	5	13	11	5	20	—	2	117	
Södermanlands	1 695	4	3	1	12	6	—	8	—	15	15	—	1	18	2	27	—	—	—	114	
Stockholms	4 394	1	2	6	58	8	2	19	12	4	34	2	8	13	6	38	—	—	—	226	
Värmlands	1 905	1	3	3	29	2	—	15	3	1	19	1	5	12	2	19	1	—	—	119	
Västmanlands	1 895	4	1	1	15	1	—	8	1	3	10	—	3	2	8	18	1	—	—	80	
Uppsala	1 675	3	—	1	9	2	1	7	3	1	17	2	5	4	—	16	1	2	—	78	
Kopparbergs	1 942	—	—	4	30	—	1	17	5	5	17	1	8	14	1	5	—	5	—	140	
Gävleborgs	1 747	7	4	2	23	—	—	8	6	5	19	1	7	10	—	19	—	—	—	114	
Jämtlands	1 785	—	1	2	35	3	—	14	6	7	12	1	2	17	—	30	—	1	—	138	
Västernorrlands	2 192	5	1	—	19	—	1	12	5	9	17	2	4	5	—	21	—	—	—	106	
Västerbottens	1 621	2	2	2	40	1	—	18	6	5	13	1	5	12	1	16	1	—	—	128	
Norrbottens	1 547	10	9	—	26	1	—	5	3	1	12	9	4	2	2	13	1	—	—	98	
Gottlands	367	—	—	—	4	—	—	2	—	1	1	—	—	1	2	—	—	—	—	15	
Summa	47 785	70	44	51	517	51	11	806	107	125	969	88	188	225	77	20	73	516	22	14	2 784
Frikallade i varje grupp																					
på 100 av samtl. kasserade		2.51	1.58	1.83	18.57	1.83	0.40	10.99	3.84	4.49	13.26	1.36	4.96	8.44	2.77	0.72	2.62	18.54	0.79	0.50	100.00
på 1 000 „ „ prövade		1.47	0.92	1.07	10.83	1.07	0.23	6.41	2.24	2.62	7.73	0.80	2.89	4.92	1.61	0.42	1.53	10.81	0.46	0.29	58.32

Tab. 4. Översikt av kassationsorsaker vid läkarbesiktningarna å *överbåriga* värnpliktiga år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Inskrivningsområden	Vid för- rätt- ning pröva- de	Frikallade på grund av kroppsfel eller sjukdom																			
		Bildnings- och utvecklingsfel	Infektions- sjukdomar	Ämnesomsättnings- och blodsjukdomar	Slimesrubningar	Nervsyste- mets sjukd.	Ögonsjukdomar	Öronsjuk- domar	Cirkulationsorganens sjukdomar	Andningsorganens sjukdomar	Matsmältnings- organens sjukdomar	Urin- och köns- organens sjukdomar	Bensystemets sjukdomar	Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven	Svulster	S u m m a					
																	Övriga bildningsfel	Ötillficklig kroppslängd	Fortvrande allmän svaghet	Övriga infek- tionssjukdomar	Tuberkel- sjukdom.
Malmöhus södra inskr:sområde	350	7	3	—	9	1	1	3	1	—	3	3	3	3	1	—	2	4	1	—	45
Malmöhus norra	217	—	1	1	3	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	—	—	15
Hallands	375	—	—	—	4	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	20
Blekinge	338	3	2	—	4	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	2	4	—	—	28
Kronobergs	270	1	—	—	1	1	1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—	—	17
Kalmar	390	—	—	—	9	2	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	5	6	—	—	83
Jönköpings	393	2	—	—	4	1	—	1	2	—	2	—	2	—	—	—	4	4	—	1	21
Östergötlands västra	193	2	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	9
Östergötlands östra	313	—	1	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	14
Göteborgs och Bohus	358	2	—	—	12	1	—	8	—	1	1	—	2	3	2	—	4	3	—	—	38
Älvsborgs södra	341	5	—	—	4	—	—	3	—	—	—	—	2	4	2	—	2	3	—	—	27
Älvsborgs norra	339	1	—	—	14	3	1	5	1	—	2	1	—	2	1	—	1	3	—	—	84
Skaraborgs	282	7	—	—	8	1	—	3	—	1	—	1	—	1	1	—	2	3	2	—	30
Örebro	414	7	2	—	4	—	—	—	—	3	—	—	—	5	3	1	2	4	—	—	29
Södermanlands	225	—	—	—	5	1	—	1	—	1	—	—	—	3	1	3	2	2	—	—	19
Stockholms	1 016	6	3	1	25	—	1	11	3	2	4	1	4	11	1	4	5	10	1	—	93
Värmlands	531	2	—	—	8	2	—	6	—	—	2	1	—	7	1	—	1	3	—	—	33
Västmanlands	528	3	—	—	10	1	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	—	—	24
Uppsala	359	2	—	—	7	2	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—	—	20
Kopparbergs	475	4	—	—	5	—	1	3	1	1	3	—	—	6	1	—	—	—	—	1	26
Gävleborgs	355	—	1	—	3	—	—	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	9
Jämtlands	483	1	—	—	10	1	—	2	—	—	3	—	3	3	3	—	3	6	—	—	35
Västernorrlands	431	—	—	—	11	—	—	3	1	1	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	20
Västerbottens	328	1	2	—	10	1	—	3	1	1	3	—	—	2	1	1	1	4	—	—	30
Norrbottens	411	—	4	—	20	—	—	4	1	—	3	1	1	1	—	5	—	—	—	—	40
Gottlands	47	—	—	1	1	—	—	2	1	—	—	—	—	1	2	—	2	—	2	—	12
Summa	9 792	56	20	3	196	20	6	80	13	13	37	7	21	68	34	18	48	73	6	2	721
Frikallade i varje grupp																					
på 100 av samtl. kasserade		7.77	2.77	0.42	27.19	2.77	0.83	11.10	1.80	1.80	5.18	0.97	2.91	9.43	4.72	2.50	6.66	10.12	0.83	0.28	100.00
på 1 000 ,																					

Tab. 5. Översikt av ändringar i förut inskrivnas värnpliktsförhållanden inom olika inskrivningsområden år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Inskrivningsområden	Frikallade					Icke vapenföra				
	Inskrivna 1917	Inskrivna 1916	Inskrivna 1915	Inskrivna före 1915	Summa	Inskrivna 1917	Inskrivna 1916	Inskrivna 1915	Inskrivna före 1915	Summa
Malmöhus södra	52	28	5	127	212	54	36	7	54	151
Malmöhus norra	31	39	7	42	119	49	45	6	18	118
Hallands	24	37	6	37	104	39	21	2	6	68
Blekinge	38	26	1	33	98	35	40	3	4	82
Kronobergs	48	32	7	38	125	57	42	7	47	158
Kalmar	49	42	15	38	144	88	52	3	30	173
Jönköpings	19	16	9	25	69	51	42	9	36	138
Östergötlands västra	25	27	16	29	97	68	48	5	9	130
Östergötlands östra	26	19	10	44	99	56	48	6	22	132
Göteborgs och Bohus	75	52	19	90	236	106	55	12	57	230
Älvsborgs södra	48	45	8	35	136	67	62	5	20	154
Älvsborgs norra	37	53	15	55	160	66	42	3	14	125
Skaraborgs	28	26	11	20	85	31	27	5	10	73
Örebro	72	34	9	70	185	76	57	8	52	193
Södermanlands	60	33	7	38	138	80	43	6	23	152
Stockholms	124	134	48	234	540	193	222	51	103	569
Värmlands	36	44	9	42	131	62	30	4	34	130
Västmanlands	37	27	11	51	126	47	35	4	28	114
Uppsala	27	35	5	31	98	43	78	9	21	151
Kopparbergs	42	53	10	74	179	69	111	8	39	227
Gävleborgs	46	55	26	66	193	44	28	7	9	88
Jämtlands	62	57	8	50	177	46	47	10	19	122
Västernorrlands	66	51	20	52	189	58	46	11	11	126
Västerbottens	39	35	14	64	152	67	39	3	23	132
Norrbottnens	32	41	10	47	130	28	20	2	6	56
Gottlands	15	12	8	17	52	28	14	1	3	46
<i>Sammandrag.</i>										
I. arméfördelningen	193	162	26	277	658	234	184	25	129	572
II. ,	119	104	50	136	409	263	190	23	97	578
III. ,	188	176	53	200	617	270	186	25	101	582
IV. ,	256	201	64	342	863	349	322	65	178	914
V. ,	142	159	35	198	534	221	254	25	122	622
VI. ,	245	239	78	279	841	243	180	33	68	524
Gottlands trupper	15	12	8	17	52	28	14	1	3	46
Summa	1 158	1 053	314	1 449	3 974	1 608	1 330	197	698	3 833

Anm. Under hela året företogs av olika anledningar efterbesiktningar av förut prövade värnpliktiga, varvid en del av de å Tab. 2 de föregående åren huvudsakligen under rubriken »Icke vapenföra» anförda frikallats och av gruppen »Vapenföra» en mindre del överförts till gruppen »Icke vapenföra». — Kassationsorsaker för de i denna tabell anförda frikallade äro procentiskt fördelade i Tab. 6.

Tab. 6. Olika kassationsorsakers procentiska andel av samtliga kassationer hos förut inskrivna värnpliktiga år 1918.

1	2	1	2
Sjukdomar	Frikallade i % av samtl.	Sjukdomar	Frikallade i % av samtl.
Bildnings- och utvecklingsfel		Ögonsjukdomar	5.89
fortfarande allmän svaghet	1.61	Öronsjukdomar	3.95
otillräcklig kroppslängd	—	Cirkulationsorganens sjukdomar	
övriga bildnings- och utvecklingsfel	0.10	organiskt hjärtfel	10.57
Kroniska infektionssjukdomar		övriga cirkulationsorganens sjukd. .	0.43
tuberkelsjukdom	32.66	Andningsorganens sjukdomar	5.99
övriga kroniska infektionssjukdomar	5.69	Matsmältningsorganens sjukdomar . .	5.18
Ämnesomsättnings- o. blodsjukdomar	0.93	Urin- och könsorganens sjukdomar . .	4.55
Sinnessjukdomar	7.05	Bensystemets o. rörelseorg. sjukdomar	7.12
Nervsjukdomar		Hudsjukd. och sjukd. i bindväven . .	0.81
fallandesot	2.64	Svulster	0.40
övriga sjukdomar i nervsystemet .	4.93	Summa	100.00

Tab. 7. På grund av kroppsfel eller sjukdom frikallade i % av prövade inom olika inskrivningsområden år 1918.

1	2	1	2
20-åriga.	% frikallade	Överåriga.	% frikallade
1. Gottlands inskrivn.-område	4.09	1. Gävleborgs inskrivn.-område	2.53
2. Malmöhus norra »	4.13	2. Östergötlands östra »	4.47
3. Västmanlands »	4.22	3. Västmanlands »	4.55
4. Malmöhus södra »	4.31	4. Västernorrlands »	4.64
5. Blekinge »	4.51	5. Östergötlands västra »	4.66
6. Uppsala »	4.66	6. Hallands »	5.33
7. Skaraborgs »	4.66	7. Jönköpings »	5.34
8. Västernorrlands »	4.84	8. Kopparbergs »	5.47
9. Stockholms »	5.14	9. Uppsala »	5.57
10. Älvsborgs norra »	5.19	10. Värmlands »	6.21
11. Östergötlands västra »	5.19	11. Kronobergs »	6.30
12. Kalmar »	5.72	12. Malmöhus norra »	6.91
13. Östergötlands östra »	5.75	13. Örebro »	7.00
14. Värmlands »	6.25	14. Jämtlands »	7.25
15. Norrbottens »	6.33	15. Älvsborgs södra »	7.92
16. Örebro »	6.43	16. Blekinge »	8.28
17. Hallands »	6.44	17. Södermanlands »	8.44
18. Gävleborgs »	6.52	18. Kalmar »	8.46
19. Södermanlands »	6.73	19. Norrbottens »	9.07
20. Jönköpings »	6.77	20. Västerbottens »	9.15
21. Göteborgs o. Bohus »	6.87	21. Stockholms »	9.15
22. Kronobergs »	7.08	22. Älvsborgs norra »	10.03
23. Älvsborgs södra »	7.15	23. Göteborgs o. Bohus »	10.61
24. Kopparbergs »	7.21	24. Skaraborgs »	10.64
25. Jämtlands »	7.73	25. Malmöhus södra »	12.86
26. Västerbottens »	7.90	26. Gottlands »	25.53
Summa	5.83	Summa	7.36

Anm. Tabellen grundad på tabell 3 och 4. — Numren beteckna områdenas ordning enl. kol. 2.

1		2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
					Under året								
					Ålder			Månad					
Truppförband och förläggningssort		Sammanlagda antalet tjänsteföringsdagar		Kvarligg. från 1917	Under 20 år	20—25 år	Över 25 år	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
I. arméfördelningen.													
1	Karlskrona grenadjärreg. (Karlskrona)	352 467	11	34	2 596	66	241	224	154	161	95	109	
2	Kronobergs regemente ²	290 361	9	12	1 539	28	243	274	122	122	77	51	
3	Hallands regemente (Halmstad)	331 350	8	79	1 826	66	135	101	207	117	46	81	
4	Norra skånska inf.regementet ³	308 462	12	82	2 239	32	177	165	144	89	76	102	
5	Södra " ⁴	318 912	5	56	1 881	113	109	93	76	62	48	32	
6	Skånska I. bat. (Hälsingborg)	146 732	8	241	581	11	63	88	56	74	42	32	
7	husarreg. II. (Landskrona)	86 028	2	93	360	2	50	55	36	39	30	20	
8	Skånska dragonreg. (Ystad)	250 713	1	104	789	14	65	67	57	54	39	47	
9	Kronprinsens husarreg. (Malmö)	172 116	5	78	520	12	36	28	19	30	20	13	
10	Wendes artillerireg. (Kristianstad)	332 093	8	126	983	12	67	45	32	60	42	28	
11	Göta ing.-kår, 5. k. (Karlskrona) ⁵	—	—	22	149	3	16	17	8	11	12	7	
12	Skånska trängkåren (Hässelholm)	112 461	—	28	413	3	30	18	19	25	30	20	
II. arméfördelningen.													
1	Första livgrenadjärregementet ⁶	365 277	7	82	3 310	31	312	254	237	253	123	325	
2	Andra " ⁶	318 985	14	38	2 663	70	167	159	145	166	93	211	
3	Jönköpings regemente (Jönköping)	306 112	8	47	1 616	42	171	70	83	387	162	130	
4	Kalmar " ⁷	280 327	4	11	2 672	26	91	59	64	177	58	166	
5	Militärskolan i Norrköping	—	1	18	311	9	12	15	18	43	16	23	
6	Smålands husarregemente (Eksjö) ⁸	164 279	11	135	788	21	67	68	56	41	37	15	
7	Smålands artillerireg. (Jönköping)	226 400	18	92	1 128	12	106	106	83	70	49	21	
8	Östgöta trängkår (Linköping)	115 451	7	52	687	—	38	46	37	42	40	49	
9	Artilleriets skjutskola (Skillingaryd)	—	1	3	43	3	—	—	—	—	1	40	
III. arméfördelningen.													
1	Västgöta regemente (Vänersborg)	327 086	10	20	2 482	25	119	122	129	255	47	67	
2	Skaraborgs " (Skövde)	380 223	6	36	3 558	54	143	231	97	287	199	193	
3	Älvsborgs " (Borås)	315 719	7	46	2 623	21	207	136	111	205	75	75	
4	Bohusläns " (Uddevalle)	329 863	2	21	1 908	63	188	102	96	173	49	104	
5	Inf.-volontärskolan & Karlsborg	43 464	—	15	111	30	12	3	8	18	6	4	
6	Livregementets husarer (Skövde)	146 116	1	70	688	9	30	44	38	29	31	39	
7	Göta artilleriregemente (Göteborg)	241 242	9	43	1 217	13	106	120	69	85	46	47	
8	Karlsborgs art.-bat. (Karlsborg) ⁹	198 888	1	17	599	18	59	50	35	61	12	22	
9	Göta ing.-kår, 1.—4. k. (Karlsborg) ⁵	188 710	13	116	992	7	93	102	67	83	25	24	
10	Göta trängkår (Skövde)	131 721	6	72	721	12	23	35	19	21	60	38	
11	Intendenturkompaniet & Karlsborg ⁹	—	—	1	305	4	29	47	35	23	21	11	
IV. arméfördelningen.													
1	Svea livgarde (Stockholm)	420 430	9	329	1 687	204	150	121	144	184	95	70	
2	Göta	392 713	6	89	1 759	101	101	60	97	179	85	71	
3	Livregementets grenadjärer (Örebro)	324 712	6	38	2 368	53	171	206	146	189	90	101	
4	Södermanlands regemente ¹⁰	169 942	11	17	1 560	93	211	182	116	101	102	122	
5	Vaxholms grenadjärregemente ¹¹	183 477	1	56	708	10	72	41	35	74	48	40	
6	Livgardet till häst (Stockholm)	175 629	8	138	502	9	30	37	31	32	32	30	
7	Svea artilleriregemente (Stockholm)	272 255	5	415	1 934	15	161	210	104	234	109	111	
8	Positionsartillerireg. (Stockholm) ¹²	267 146	—	113	745	3	45	51	41	78	34	17	

¹ Bland samtliga vårdade ingå även de från föreg. år kvarliggande; kol. 22 sålunda = kol. 3 t. o. m. Kronobergs hed. I övrigt i Växjö. — ² Under sommaren till 1 nov. & Ljungbyhed. I övrigt i Kristianstad. ingenjörskår 5. komp. i Karlskrona för kol. 28 sammanförd med dess 1.—4. komp. & Karlsborg. — ³ Lin-av året en bat. i Jönköping, i övrigt i Eksjö. — ⁴ Jänte skola för kavalleriofficersaspiranter — ⁵ Antalet Örebro, under sommaren Malma hed, därefter en bat. i Örebro och två bat. i Nyköping. — ⁶ Å Vaxholms

18	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
insjuknade						Samtliga vårdade ¹			Avförda				Kvarligg. till 1919	Sjukdagaras antal	Sjukdagar i % av tjänstgöringsdagar
nad	Jul	Augusti	September	Oktober	November	December	vid truppen	& militär-sjukhus	& civilt sjukhus	Summa	Dagliga till fortsatt krigstjänstgöring	Odagliga till fortsatt krigstjänstgöring	Döda		
116	198	1 151	84	118	45	1 701	1 003	3	2 707	2 686	13	4	4	18 063	5.12
35	167	423	2	16	46	657	918	13	1 588	1 567	4	12	5	15 187	5.23
154	164	752	57	131	26	1 449	512	18	1 979	1 944	6	19	10	16 186	4.88
106	162	1 210	39	60	23	1 948	349	68	2 365	2 346	14	5	—	18 407	5.97
15	149	1 406	20	23	17	1 014	950	91	2 055	2 001	14	36	4	18 387	5.76
52	151	71	34	59	111	90	710	41	841	815	5	11	10	6 900	4.70
26	73	39	29	53	5	140	299	18	457	451	1	2	3	4 434	5.15
37	137	122	157	103	22	884	8	16	909	896	3	6	3	6 060	2.42
30	49	241	26	91	27	562	—	53	615	573	13	11	18	8 417	4.89
31	65	581	39	100	31	714	359	56	1 129	1 099	14	8	8	10 387	3.13
42	8	21	16	5	11	154	20	—	174	171	1	—	2	1 697	9.00
23	105	127	13	22	12	36	405	3	444	436	1	3	4	2 977	2.65
67	225	1 340	106	124	57	2 379	981	70	3 430	3 389	8	23	10	33 233	9.10
57	204	1 389	65	92	23	1 907	856	22	2 785	2 749	11	21	4	25 513	8.00
102	227	1 58	99	99	17	1 610	68	35	1 713	1 684	14	6	9	17 689	5.78
67	126	1 744	49	87	21	702	1 980	31	2 713	2 693	6	10	4	29 258	10.44
21	87	81	14	6	2	324	—	15	339	334	3	2	—	3 116	—
163	120	186	51	106	34	791	142	22	955	926	10	8	11	11 217	5.83
69	300	156	93	98	81	897	288	65	1 250	1 225	2	8	15	13 766	6.08
23	211	152	27	45	29	517	200	29	746	729	3	9	5	7 002	6.06
8	—	—	—	—	—	49	1	—	50	49	—	—	1	212	—
48	34	1 576	63	42	25	563	1 962	12	2 537	2 448	32	54	3	19 931	6.09
178	340	1 541	216	166	57	3 417	232	5	3 654	3 627	10	10	7	31 695	8.34
44	153	1 486	53	101	44	2 094	563	40	2 697	2 664	17	9	7	25 832	8.18
73	121	1 032	18	17	19	1 596	380	18	1 994	1 954	10	28	2	17 117	5.19
64	28	4	—	5	4	135	21	—	156	156	—	—	—	1 074	2.47
34	142	209	35	115	21	644	122	2	768	756	8	3	1	4 883	3.34
234	73	219	117	118	39	360	842	80	1 282	1 218	13	35	16	17 210	7.13
42	90	195	6	52	10	451	182	2	635	621	8	1	5	6 722	4.74
99	88	363	64	82	25	882	238	8	1 128	1 093	13	11	11	15 278	9.00
58	251	203	50	23	24	716	88	7	811	799	7	2	3	6 526	4.95
8	44	67	3	15	7	179	131	—	310	301	5	2	2	2 699	4.74
602	245	264	90	179	76	1 754	448	27	2 229	2 194	12	11	12	13 690	3.26
446	136	569	28	137	40	1 670	282	3	1 955	1 915	13	20	7	15 543	3.96
141	113	1 153	28	95	26	1 604	833	28	2 465	2 432	12	9	12	24 191	7.45
68	119	541	4	77	27	1 074	554	53	1 681	1 658	9	5	9	14 254	8.39
87	72	182	67	32	24	734	36	5	775	744	13	15	3	6 014	3.28
149	109	51	43	82	23	463	165	29	657	641	5	10	1	6 668	3.80
443	166	279	324	134	89	1 766	572	31	2 369	2 316	11	27	15	17 167	6.31
107	102	201	61	82	42	656	197	8	861	828	13	11	9	6 277	3.26

6 = 3 + 7 t. o. m. 18 = kol. 19 t. o. m. 21 = kol. 23 t. o. m. 26. — ² Under sommaren till 1 nov. & — ⁴ Under sommaren Revinge, under vintermånaderna en bat. vid Revinge, två bat. i Lund. — ⁵ Göta köping och Malmen. — ⁷ I början av året en bat. i Borås, under sommaren hela reg. i Hultsfred, i slutet tjänstgöringsdagar för Karlsborgs art.-bat. och intendenturkomp. gemensamt angivna. — ¹⁰ I början av året och Oscar Fredriksborgs fästning. — ¹² Siffran för tjänstgöringsdagar avser även intendenturkomp.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Truppförband och förläggningssort	Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar	Kvarligg. från 1917	Under året								
			Ålder			Månad					
			Under 20 år	20—25 år	Över 25 år	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. k. ²	196 206	5	119	1 051	8	83	88	71	44	49	50
10 „ 5. komp. ³	—	1	41	201	5	24	23	14	26	12	8
11 Fälttelegrafkåren (Stockholm)	207 917	21	51	857	6	145	78	53	77	24	15
12 Svea trängkår (Örebro)	100 387	6	40	853	20	72	38	19	61	74	54
13 Krigsskolan (Stockholm)	53 308	—	33	192	2	9	22	11	21	8	21
14 Intendenturkompaniet ⁴ i Stockholm	—	—	62	275	—	24	23	23	16	9	7
V. arméfördelningen.											
1 Upplands infanterireg. (Uppsala)	358 781	18	27	3 147	11	239	197	197	265	115	140
2 Dalregementet (Falun)	295 001	1	20	1 424	15	117	252	187	151	42	63
3 Västmanlands regemente (Västerås)	317 504	9	30	2 584	52	191	152	97	362	68	52
4 Värmlands regemente (Karlstad)	377 479	16	44	2 122	48	287	264	207	213	82	98
5 Infanteriskjutskolan (Rosersberg)	17 455	—	1	66	3	—	—	—	3	12	4
6 Livregementets dragoner (Stockholm)	180 407	7	273	841	25	59	82	59	75	27	41
7 Skånska husarreg:s det. ⁵ (Uppsala)	—	6	84	210	5	28	24	15	20	13	8
8 Upplands artillerireg. ⁵ (Uppsala)	238 742	12	50	1 388	17	136	89	74	75	52	30
9 Västmanlands trängkår (Sala)	88 561	2	22	929	5	37	44	14	71	53	46
VI. arméfördelningen.											
1 Hälsinge regemente (Gävle)	251 848	7	11	773	14	120	98	51	110	29	52
2 Västerbottens regemente (Umeå)	341 839	21	37	1 916	18	404	380	210	291	175	98
3 Jämtlands fältjägarreg. (Östersund)	327 967	8	125	1 580	31	179	225	204	199	94	154
4 Västernorrlands regemente (Sollefteå)	388 519	37	42	1 861	23	197	242	268	243	123	127
5 Norrlands dragonregemente (Umeå)	148 089	10	14	640	2	35	48	18	30	45	28
6 Norrlands art.-reg., I. och II. div. ⁶	144 129	—	42	558	26	37	40	22	31	22	18
7 Norrlands trängkår (Sollefteå)	84 401	2	39	586	6	53	36	30	48	53	35
Bodens trupper.											
1 Norrbottens regemente (Boden)	452 951	16	13	3 041	185	206	173	134	170	148	33
2 Norrlands artillerireg:s det. i Boden	55 602	—	37	397	1	30	34	11	27	13	25
3 Bodens artilleribatt. (Boden)	121 007	1	36	906	5	65	39	32	23	40	19
4 Bodens ing.-kår (Boden)	89 312	7	61	762	22	44	39	17	32	33	29
5 Intendenturkompaniet i Boden	30 535	2	—	199	3	38	29	21	11	11	4
Gottlands trupper.											
1 Gottlands infregemente (Visby)	331 208	20	21	1 509	25	111	204	154	185	93	20
2 Gottlands artillerikår (Visby)	91 418	3	64	432	16	32	64	59	64	42	19
Sammandrag.											
1 I. arméfördelningen	2 701 695	69	955	13 876	362	1 232	1 175	930	844	557	542
2 II. „	1 776 831	71	478	13 218	214	964	777	723	1 179	579	980
3 III. „	2 303 032	55	457	15 204	256	1 009	992	704	1 240	571	624
4 IV. „	2 764 122	79	1 541	14 692	529	1 298	1 180	905	1 316	771	717
5 V. „	1 873 930	71	551	12 711	181	1 094	1 104	850	1 235	464	482
6 VI. „	1 686 792	85	310	7 914	120	1 025	1 069	803	952	541	512
7 Bodens trupper	749 407	26	147	5 305	216	383	314	215	263	245	110
8 Gottlands trupper	422 626	23	85	1 941	41	143	268	213	249	135	39
Summa	14 278 435	479	4 524	84 861	1 919	7 148	6 879	5 343	7 278	3 863	4 006

Anm. För några smärre förband ingår siffran för sammanlagda antalet övningsdagar (kol. 2) i delningssummor på grund härav ej alltid fullt exakta.

¹ Se not 1 å föreg. uppslag. — ² I Stockholm. Hela Svea ing.kår i kol. 2 och 28 räknas såsom ³ Skånska husarregementets detachement i Uppsala och Upplands art.-reg. sammanförda i kol. 2 och 28. —

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
insjuknade						Samtliga vårdade ¹				Avförda			Kvarige, till 1919	Sjukdagarnas antal	Sjukdagar i % av tjänstgöringsdagar
n a d						vid truppen	& militär-sjukhus	& civilt sjukhus	Summa	Dagliga till fortsatt krigstjänstgöring	Odagliga till fortsatt krigstjänstgöring	Döda			
Juli	Augusti	September	Oktober	November	December										
121	284	283	27	61	17	870	304	9	1 183	1 164	6	11	2	7 400	4 76 9
18	41	41	26	7	7	171	77	—	248	242	6	—	—	1 946	4 76 10
259	29	94	32	78	30	797	134	4	985	920	7	6	2	5 928	2 85 11
63	229	181	47	56	19	252	627	40	919	895	17	4	3	10 314	10 27 12
25	32	—	26	26	26	14	196	17	227	223	—	2	2	1 620	3 04 13
64	63	42	50	10	6	265	71	1	337	328	—	7	2	2 433	3 26 14
238	38	1 482	110	119	45	1 577	1 585	41	3 203	3 175	11	7	10	24 235	6 75 1
32	112	410	26	56	11	627	830	3	1 460	1 448	—	6	6	10 748	3 64 2
55	238	1 257	35	125	34	2 056	558	61	2 675	2 564	9	91	11	29 307	9 23 3
92	230	583	60	81	17	1 289	808	133	2 230	2 210	6	13	1	21 527	5 70 4
7	44	—	—	—	—	64	6	—	70	70	—	—	—	431	2 47 5
216	103	163	125	123	66	917	223	6	1 146	1 110	13	11	12	14 035	7 78 6
18	41	54	15	46	17	99	197	9	305	293	3	2	7	3 119	5 63 7
103	287	310	129	128	42	467	948	52	1 467	1 418	25	10	14	12 706	5 63 8
242	91	260	37	30	31	810	126	22	958	941	4	2	11	8 799	9 94 9
56	31	116	75	40	20	3	774	28	805	785	10	10	—	6 923	2 75 1
47	198	46	41	53	28	856	1 104	32	1 992	1 952	19	11	10	20 015	5 86 2
143	251	73	100	72	42	706	1 012	26	1 744	1 709	15	13	7	14 331	4 37 3
73	231	87	138	137	60	527	1 334	102	1 963	1 918	4	18	23	20 989	5 40 4
27	126	117	53	88	41	93	534	39	666	650	3	6	7	7 218	4 87 5
38	272	24	36	72	14	35	556	35	626	585	6	31	4	5 507	3 82 6
66	207	46	29	16	12	71	541	21	633	623	4	1	5	6 251	7 41 7
253	468	1 265	238	87	64	2 177	1 078	—	3 255	3 296	12	30	17	29 292	6 47 1
17	100	105	20	35	18	218	217	—	435	419	2	2	12	4 041	7 27 2
46	236	388	32	12	15	796	152	—	948	905	8	30	5	11 682	9 65 3
71	175	332	38	26	9	627	225	—	852	803	5	44	—	9 811	10 99 4
5	17	18	4	36	8	69	135	—	204	195	1	4	4	2 248	7 36 5
54	82	237	282	87	46	546	1 015	14	1 575	1 545	15	4	11	16 448	4 97 1
13	27	46	106	23	17	275	236	4	515	504	8	3	—	5 310	5 81 2
667	1 429	6 144	516	781	376	9 349	5 533	380	15 262	14 985	89	117	71	127 102	4 70 1
577	1 500	5 206	504	657	264	9 176	4 516	289	13 981	13 778	57	87	59	141 006	7 92 2
882	1 364	6 895	625	736	275	11 037	4 761	174	15 972	15 637	123	155	57	148 967	6 47 3
2 593	1 740	3 881	853	1 056	452	12 090	4 496	255	16 841	16 500	124	138	79	133 445	4 83 4
1 003	1 184	4 519	537	708	263	7 906	5 281	327	13 514	13 229	71	142	72	124 907	6 67 5
450	1 316	509	472	478	217	2 291	5 855	283	8 429	8 222	61	90	56	81 234	4 82 6
392	996	2 108	332	196	114	3 887	1 807	—	5 694	5 518	28	110	38	57 074	7 62 7
67	109	283	388	110	63	821	1 251	18	2 090	2 049	23	7	11	21 758	5 15 8
6 631	9 638	29 545	4 227	4 722	2 024	56 557	33 500	1 726	91 783	89 918	576	846	443	835 493	5 85

annat förband; i regel hava de då i kol. 28 sammanförts och räknats såsom en enhet (se noter); arméför-

en enhet. — ³ Å Vaxholms och Oscar Fredriksborgs fästning, se not 1. — ⁴ Se not 12 å föreg. uppslag. —

⁵ I Östersund.

Tab. 9. Sjukdomar bland manskapet

Truppförband		II. Akuta infektions-																	
		Påsinika, Parvovirus epidemic Difteri, Strypvika, Diphtheria, Croup Halstuss, Angina tonsillaris Akut ledgångsreumatism, Rheumat, articularis acutus Blodförgiftning, Varicella, Spiculae, Typhus, Septisk lymfisk och lymf- körtelinfektion Ros, Erysipelas Stekkramp, Tetanus Riksdar, Dysenteria Inhemsk kolera, Cholera nostras Asiatisk kolera, Cholera orientalis Tarmtyfus, Fekalis typhoides Flicktyfus, Typhus exanth- ematicus Rash, Rubella Mässling, Morbilli Scharlakansfeber, Scarletina Vattenkoppor, Varicella Smittkoppor, Variola, Kortolies																	
I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
I. arméfördelningen		2	13	7	4	33	1					10	143		72	1 432	27 399		
1	Karlskrona grenadjärreg.		2		1	11	1					1	50		18	192	1 173		
2	Kronobergs regemente		4	4		2							17		8	257	2 192		
3	Hallands		3	2	1							1	40		15	194		4	
4	Norra Skånska infanterireg.											3	10		7	249			
5	Södra											1	10		5	68	2	1	
6	Skånska husarreg., I. bat.		2			8									5	118	14		
7	II.											1	2		2	25	1		
8	Skånska dragonregt.	2	1									1	3			92	6		
9	Kronprinsens husarreg.		1			1							4		7	71			
10	Wendes artilleriregemente			1	2							2	7		5	62	1	21	
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.															17		1	
12	Skånska trängkåren					11										87		7	
II. arméfördelningen		9	11	46	2	246	1					6	143		37	1 179	97 550		
1	Första livgrenadjärreg.		1	16		68						3	25		13	316	27 182		
2	Andra	9		11		31							59		3	163	4	40	
3	Jönköpings regemente		5	14	2	69	1						29		7	244	1 160		
4	Kalmar regemente		1	1		11							12		4	138	6	89	
5	Militärsk. i Norrköping		3			1						1				32	2	8	
6	Smålands husarregemente		1	1		21							6		4	96	2	54	
7	Smålands artillerireg.			1		19						2	11		4	99	31	9	
8	Östgöta trängkår			2		26									2	76	22	4	
9	Artilleriets skjutskola												1			15	2	4	
III. arméfördelningen			10	7		208	9					12	77	3	81	1 243	72 314		
1	Västgöta regemente		1	3		38	1					1	21	2	17	207	18	21	
2	Skaraborgs					58	1					4	7	1	4	319	3	152	
3	Älvsborgs					32						1	9		12	172	3	15	
4	Bohusläns			2		3	3						10		7	66	15		
5	Off.-asp.skolan å Karlsborg		1			9								3	4	96			
6	Livregementets husarer																		
7	Göta artilleriregemente		2	2		5	3					4	6		11	130	18	7	
8	Karlsborgs artilleribataljon		1			14							3		9	45	3	29	
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. k.		5			11						1	12		12	104	12	64	
10	Göta trängkår					32	1					1	4		4	51		32	
11	Intend.-komp. å Karlsborg					6							2		1	47		24	
IV. arméfördelningen		2	12	16	1	124	2					18	161	6	75	1 321	102 614		
1	Svea livgarde		2	1		7						4	7		20	209	24	51	
2	Göta		2	1		43	1					1	7	1	12	152		88	
3	Livregementets grenadjärer		1			14						4	31		11	231	10	134	
4	Södermanlands regemente	1				2						1	15		4	147	4	83	
5	Vaxholms grenadjärreg.		1	5								1			2	52	1		
6	Livgardet till häst					18						3	5	1	2	54	28	37	
7	Svea artilleriregemente					12							22		12	148	23	83	

¹ Lymphangitis et lymphadenitis acuta.

vid arméns truppförband år 1918.

[illegible]

		42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54a	54b	55	56	57	58	59
Truppförband		VI. Kron. förgifta-sjukd.		VII. Sinnessjukdomar.	VIII. Nervsystemets sjukdomar										IX. Ögonsjukdomar					
		Kronisk alkoholförgiftning. Alkoholis mus chron.	Andra kroniska förgiftning-sjukdomar.		Nervinflammation. Neuritis. Polyneuritis	Nervsmärta. Neuralgi.	Perifer förlamning. Paretit. Paralytis	Fallandese. Epilepsia	Nervsvaghet. Neuralgiana	Hjärnbildning. Hemorrhagiis cerebri	Hjärnhinneinflammation. Meningitis cerebri	Ryggsmerterinflammation. Myelitis	Andra sjukdomar i nerv-systemet.	Conjunctivitis catarrhalis	Conjunctivitis phlyctenulosa	Keratitis	Iritis	Panophthalmitis	Refraktionsanomalier.	Andra ögonsjukdomar.
I. arméfördelningen		—	—	4	4	43	4	8	11	—	2	—	5	22	7	2	2	—	—	10
1	Karlskrona grenadjärreg. . .	—	—	1	—	1	1	2	7	—	1	—	—	4	1	1	1	—	—	5
2	Kronobergs regemente . . .	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—
3	Hallands . . .	—	—	—	—	5	1	1	1	—	1	—	—	6	1	—	—	—	—	1
4	Norra skånska infanterireg.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
5	Södra . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—
6	Skånska husarreg. I. bat. . .	—	—	—	—	34	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	„ II. . .	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
8	Skånska dragonreg.tet . . .	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	2
9	Kronprinsens husarreg. . .	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—
10	Wendes artilleriregemente . .	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1
11	Göta ingenjörkår, 5. komp.	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—
12	Skånska trängkåren . . .	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
II. arméfördelningen .		—	—	5	8	23	—	6	23	—	1	1	2	30	2	1	1	—	—	6
1	Första livgrenadjärreg. . . .	—	—	2	—	6	—	1	3	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	3
2	Andra . . .	—	—	—	—	5	9	2	14	—	—	—	—	13	1	—	—	—	—	—
3	Jönköpings regemente	—	—	2	—	2	1	—	4	—	—	—	1	4	—	1	—	—	—	1
4	Kalmar . . .	—	—	1	—	1	3	—	1	1	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—
5	Inf.-garnisonen i Norrköping .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
6	Smålands husarregemente . .	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—
7	Smålands artillerireg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1
8	Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
9	Artilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. arméfördelningen .		—	—	7	6	11	4	2	6	—	2	—	2	12	2	2	—	—	—	15
1	Västgöta regemente.	—	—	2	—	4	3	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	2
2	Skaraborgs	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	8
3	Älvsborgs	—	—	2	—	3	—	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	2
4	Bohusläns	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
5	Off.-asp.-skolan & Karlsborg .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets husarer . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Göta artilleriregemente . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
8	Karlsborgs artilleribataljon .	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
9	Göta ingenjörkår, 1.—4. k. . .	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
10	Göta trängkår	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
11	Intend.-komp. & Karlsborg . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
IV. arméfördelningen .		—	—	10	3	33	7	1	48	—	3	—	7	26	5	4	3	—	3	16
1	Svea livgarde	—	—	—	—	5	1	—	10	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1
2	Göta	—	—	1	—	1	2	—	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3
3	Livregementets grenadjärer .	—	—	2	—	9	—	—	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1
4	Södermanlands regemente . .	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	3	4	—	—	1	—	3	3
5	Vaxholms grenadjärreg. . . .	—	—	1	—	4	—	1	7	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	2
6	Livgardet till häst	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Svea artilleriregemente . . .	—	—	1	—	1	9	3	—	5	—	2	—	5	4	2	—	—	—	—

60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	
X. Öronsjukdomar				XI. Cirkulationsorganens sjukdomar										XII. Andningsorganens sjukdomar											
Andra sjukdomar i andningsorganen.				Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.										Andra sjukdomar i andningsorganen.											
Lungsjukdomar.				Lungsjukdomar.										Lungsjukdomar.											
Krupps lunginflammation.				Krupps lunginflammation.										Krupps lunginflammation.											
Pneumonia erysiplosa site lob.				Pneumonia erysiplosa site lob.										Pneumonia erysiplosa site lob.											
Kat. lunginflamm. Broncho-pneumonia. Pyem. lobuli.				Kat. lunginflamm. Broncho-pneumonia. Pyem. lobuli.										Kat. lunginflamm. Broncho-pneumonia. Pyem. lobuli.											
Lunginflammation.				Lunginflammation.										Lunginflammation.											
Hemorrhagisk pulmonum.				Hemorrhagisk pulmonum.										Hemorrhagisk pulmonum.											
Lungemysen. Empysem.				Lungemysen. Empysem.										Lungemysen. Empysem.											
Asthma. Asthma bronchiale.				Asthma. Asthma bronchiale.										Asthma. Asthma bronchiale.											
Akut o. kron. luftröskarr. Bronchitis ac. et chr.				Akut o. kron. luftröskarr. Bronchitis ac. et chr.										Akut o. kron. luftröskarr. Bronchitis ac. et chr.											
Ödem i struphuvudet. Oedema laryngis, glottidis.				Ödem i struphuvudet. Oedema laryngis, glottidis.										Ödem i struphuvudet. Oedema laryngis, glottidis.											
Strupskarr. Laryngitis.				Strupskarr. Laryngitis.										Strupskarr. Laryngitis.											
Sjukdomar i näsan och dess bilskor.				Sjukdomar i näsan och dess bilskor.										Sjukdomar i näsan och dess bilskor.											
Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.				Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.										Andra sjukdomar i cirkulationsorganen.											
Blodpropp. Thrombos.				Blodpropp. Thrombos.										Blodpropp. Thrombos.											
Embolia.				Embolia.										Embolia.											
Blodförtunnning.				Blodförtunnning.										Blodförtunnning.											
Pileitis. Peripileitis.				Pileitis. Peripileitis.										Pileitis. Peripileitis.											
Blodlärbräck. Variz.				Blodlärbräck. Variz.										Blodlärbräck. Variz.											
Ak. svaghetstillst. hos hjärtat. Insufficiens cordis ac.				Ak. svaghetstillst. hos hjärtat. Insufficiens cordis ac.										Ak. svaghetstillst. hos hjärtat. Insufficiens cordis ac.											
Nervös hjärtsjukdom. Nervosa cordis.				Nervös hjärtsjukdom. Nervosa cordis.										Nervös hjärtsjukdom. Nervosa cordis.											
Hjärtmycketon. Hypertrophica cordis.				Hjärtmycketon. Hypertrophica cordis.										Hjärtmycketon. Hypertrophica cordis.											
Organiskt hjärtfel. Vitium organicum cordis.				Organiskt hjärtfel. Vitium organicum cordis.										Organiskt hjärtfel. Vitium organicum cordis.											
Inflammation i hjärtat. Myocarditis. Endocarditis.				Inflammation i hjärtat. Myocarditis. Endocarditis.										Inflammation i hjärtat. Myocarditis. Endocarditis.											
Inflammation i hjärtskelen. Pericarditis.				Inflammation i hjärtskelen. Pericarditis.										Inflammation i hjärtskelen. Pericarditis.											
Andra öronsjukdomar.				Andra öronsjukdomar.										Andra öronsjukdomar.											
Värig infamm. i mellanörat. Otitis med. purul.				Värig infamm. i mellanörat. Otitis med. purul.										Värig infamm. i mellanörat. Otitis med. purul.											
Käskarr i mellanörat. Catarrhus cavi tympani.				Käskarr i mellanörat. Catarrhus cavi tympani.										Käskarr i mellanörat. Catarrhus cavi tympani.											
Infamm. bind i hörselg. Otit ext. int.				Infamm. bind i hörselg. Otit ext. int.										Infamm. bind i hörselg. Otit ext. int.											
16	47	84	2	4	4	42	1	40	11	39	5	2	22	42	10	4	805	12	6	24	45	67	1	1	
7	34	10	—	3	1	6	—	26	4	3	—	—	—	—	4	—	170	—	—	8	7	8	—	1	
5	1	17	—	—	—	4	—	6	4	5	1	—	—	—	5	—	259	—	—	5	3	—	—	2	
1	1	12	—	—	—	8	—	—	—	11	—	1	—	—	7	—	69	—	—	9	12	—	—	3	
1	—	14	1	—	—	1	—	4	3	—	—	—	—	—	1	—	115	—	—	14	10	—	—	4	
—	7	6	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	37	—	—	1	6	—	—	5	
—	—	7	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	53	—	—	—	1	—	—	6	
—	—	2	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	7	
—	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	2	12	—	8	
—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	2	3	—	9	
—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—	2	8	—	10	
—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	2	2	—	11	
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	2	2	—	12	
21	58	65	—	—	—	13	—	16	3	40	1	1	0	47	—	—	890	3	1	22	30	58	—	—	
6	28	9	—	—	—	5	—	3	2	13	—	—	1	14	—	—	217	2	—	10	5	21	—	1	
19	18	18	—	—	—	2	—	10	1	6	—	—	—	4	—	—	140	1	—	6	14	—	—	2	
1	1	17	—	—	—	2	—	2	—	4	—	—	—	8	—	—	160	—	—	4	9	—	—	3	
3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	6	—	—	152	—	—	—	1	2	—	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	4	—	—	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	—	—	—	3	1	—	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	1	4	—	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	—	4	3	—	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	9	
21	6	26	—	—	—	8	—	2	9	33	—	2	1	16	83	—	1137	3	—	124	128	95	3	—	
8	3	2	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	10	22	—	157	—	—	57	24	27	—	1	
10	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	—	—	—	1	26	—	140	—	—	13	6	23	—	2	
3	—	—	—	—	—	2	—	—	3	3	—	—	—	1	20	—	298	—	—	10	6	—	—	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8	—	—	144	—	—	2	31	6	—	4	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	21	—	—	—	1	5	—	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	28	—	—	2	1	—	—	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	151	—	—	37	—	10	—	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	63	—	—	—	—	—	—	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	70	—	—	—	41	9	—	9	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	—	—	3	9	8	—	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	11	
17	37	78	5	—	2	23	1	22	3	67	1	7	9	37	89	—	792	6	1	2	29	73	60	14	
1	—	11	—	—	—	—	—	8	—	12	—	—	—	2	13	—	110	2	—	—	1	3	9	—	1
8	5	9	—	—	—	—	—	1	—	9	—	1	—	2	10	—	42	—	—	—	4	9	—	2	
7	6	12	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	12	—	84	—	—	—	12	8	3	—	3
1	6	4	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	1	8	—	101	—	—	1	8	21	6	—	4
—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	42	—	—	—	8	7	—	5	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	2	—	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	89	—	—	—	7	1	11	—	7

Truppförband	85	86	87 a	87 b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102
	XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																		
	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen.	Gallensten. <i>Cholelithiasis</i>	Gallbl. <i>litterus catarhalis</i>	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	Andarmspjälka, kontrakt. <i>Fistula, contractura ani</i>	Inflamm. kring ändarmen. <i>Periproctitis, Pilonis ani</i>	Försöppning. <i>Obstipatio</i>	Breck. <i>Hernia</i>	Tarmhindret. Tarmstyrt. <i>Ileus, Volvulus, Jejunoblitio</i>	Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	Tarmkatarr. <i>Bacillitis</i>	Magsmältningskatarr. <i>Gastroenteritis</i>	Utvärldning av matsmältningsorganen. <i>Dilatatio ventriculi, Ulcus ventriculi, Ulcus duodeni</i>	Magskat. <i>Ulcus ventriculi, Ulcus duodeni</i>	Funktionell matsmältningsorganens sjukdom. <i>Neurosis ventriculi</i>	Kronisk matsmältningskatarr. <i>Gastritis chronica</i>	Äkta matsmältningskatarr. <i>Gastritis acuta</i>	Inflamm. i svelg o. magsvaga. <i>Pharyngitis, Oesophagitis</i>	Inflammation i mun o. tunga. <i>Stomatitis, Glossitis</i>
I. arméfördelningen	4	58	160	9	5	8	2	27	193	80	2	43	8	7	—	—	34	—	30
1 Karlskrona grenadjärreg.	1	8	12	6	4	1	2	6	21	11	—	7	1	6	—	—	4	9	23
2 Kronobergs regemente	—	—	16	—	—	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Hallands	2	1	23	2	1	1	—	12	22	7	—	1	—	—	—	—	4	—	—
4 Norra skånska infanterireg.	—	2	24	1	—	1	—	6	22	21	—	7	1	—	—	—	2	—	—
5 Södra	—	—	8	—	—	1	—	—	15	6	1	6	—	—	—	—	1	—	1
6 Skånska husarreg., I. bat.	—	—	27	—	—	—	—	—	32	7	—	2	—	1	—	—	3	—	2
7 Skånska, II.	—	47	22	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8 Skånska dragonregt.	—	—	6	—	—	—	—	—	5	4	—	5	—	—	—	—	—	—	—
9 Kronprinsens husarreg.	—	—	5	—	—	3	—	2	5	3	—	1	—	—	—	—	2	—	—
10 Wendes artilleriregemente	1	—	5	—	—	—	—	16	17	—	10	1	—	—	—	—	5	—	3
11 Göta ingenjörkår, 5. k.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	1
12 Skånska trängkåren	—	—	12	—	—	—	—	—	20	1	—	1	—	—	—	—	3	—	—
II. arméfördelningen	4	3	80	—	—	5	—	117	377	54	2	33	3	1	—	—	57	1	3
1 Första livgrenadjärreg.	1	—	39	—	—	—	—	6	102	17	—	2	1	—	—	—	24	—	—
2 Andra	—	1	1	—	—	—	—	67	22	7	—	14	—	—	—	—	7	—	—
3 Jönköpings regemente	1	1	2	—	—	3	—	15	61	6	—	—	—	—	—	—	5	—	—
4 Kalmar	—	—	7	—	—	1	—	6	21	11	1	3	—	—	—	—	4	1	—
5 Militärsk. i Norrköping	—	—	4	—	—	—	—	7	—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—
6 Smålands husarregemente	—	19	—	—	—	1	—	14	47	4	—	1	—	—	—	—	1	—	—
7 Smålands artillerireg.	1	1	1	—	—	—	—	2	96	8	—	2	1	1	—	—	6	—	3
8 Östgöta trängkår	1	—	7	—	—	—	—	6	18	1	1	3	1	—	—	—	8	—	—
9 Artilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. arméfördelningen	—	12	109	10	1	5	—	58	456	46	2	46	2	8	—	1	40	1	8
1 Västgöta regemente	—	4	9	—	—	—	—	11	131	5	—	5	—	—	—	—	4	—	—
2 Skaraborgs	—	6	18	—	—	2	—	6	86	6	1	7	—	5	—	1	9	1	1
3 Älvsborgs	—	—	20	2	—	1	—	—	57	4	—	12	—	1	—	—	8	—	—
4 Bohusläns	—	—	17	—	—	1	—	1	21	10	—	—	—	—	—	—	4	—	3
5 Off.-asp.-skolan & Karlsborg	—	—	2	—	—	—	—	14	17	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Livregementets husarer	—	1	12	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—
7 Göta artilleriregemente	—	1	9	—	—	—	—	2	52	6	1	11	—	—	1	—	3	—	4
8 Karlsborgs artilleribataljon	—	—	7	3	1	—	—	2	6	4	—	4	—	—	—	—	1	—	—
9 Göta ingenjörkår, 1.—4. k.	—	—	7	4	—	—	—	14	68	2	—	2	—	—	—	—	1	—	—
10 Göta trängkår	—	—	3	—	—	1	—	4	15	5	—	1	2	—	—	—	6	—	—
11 Intend.-komp. & Karlsborg	—	—	5	1	—	—	—	4	2	2	—	1	—	1	—	—	3	—	—
IV. arméfördelningen	18	16	144	2	3	24	—	50	626	66	—	64	10	7	3	—	56	—	23
1 Svea livgarde	2	6	34	—	—	6	—	2	49	13	—	13	—	4	—	—	8	—	—
2 Göta	2	2	2	—	—	1	—	2	21	6	—	3	3	—	2	—	4	—	—
3 Livregementets grenadjärer	3	—	17	—	—	3	—	6	17	4	—	5	—	—	—	—	12	—	—
4 Södermanlands regemente	2	—	5	—	—	2	—	5	45	11	—	7	—	—	—	—	6	—	—
5 Vaxholms grenadjärreg.	—	—	17	—	—	2	—	2	31	3	—	7	1	1	1	—	—	—	17
6 Livgardet till häst	—	2	1	—	—	1	—	4	1	3	—	5	—	—	—	—	5	—	2
7 Svea artilleriregemente	1	—	16	1	3	1	—	5	138	6	—	6	3	—	—	—	5	—	1

[illegible]

Truppförband	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144
	XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven														XVII. Svinster. Tumores
	<i>Erythema multiforme et nodosum</i>	<i>Urticaria</i>	<i>Herpes zoster</i>	<i>Poortia</i>	<i>Eczema</i>	<i>Impetigo. Ecthyma</i>	<i>Favus</i>	<i>Herpes tonsurans. Syccosis</i>	<i>Nagelring. Unguis incarnatus. Paronychia</i>	<i>Bindvävsinflammation. Bullad. Phlegmon. Abscessus</i>	<i>Böld. Furunculus. Carbunculus</i>	<i>Rötskr. Ulcus</i>	<i>Brand. Gangrena</i>	<i>Andra sjukdomar i huden eller bindväven</i>	
I. arméfördelningen . . .	11	15	19	7	106	15	—	3	11	288	370	25	—	10	12
1 Karlskrona grenadjärreg.	5	2	6	1	10	—	—	—	5	46	42	3	—	2	2
2 Kronobergs regemente	—	2	2	—	7	—	—	—	—	37	—	—	—	—	—
3 Hallands	2	2	2	—	9	12	—	2	—	24	56	—	—	—	2
4 Norra skånska infanterireg.	—	2	2	—	19	2	—	—	1	43	74	1	—	2	—
5 Södra	—	2	—	—	7	—	—	—	2	11	33	1	—	1	—
6 Skånska husarreg. I. bat.	—	1	—	3	9	—	—	—	1	49	15	—	—	—	1
7 II.	—	1	—	—	9	—	—	—	2	16	24	—	—	—	1
8 Skånska dragonreg:tet	—	1	1	2	8	—	—	—	—	43	50	10	—	1	1
9 Kronprinsens husarreg.	—	—	—	1	6	—	—	—	—	8	19	—	—	—	—
10 Wendes artilleriregemente	3	—	4	—	16	1	—	1	—	31	6	3	—	3	3
11 Göta ingenjörkår, 5. k.	—	1	—	—	5	—	—	—	—	13	3	7	—	1	—
12 Skånska trängkåren	1	—	2	—	1	—	—	—	—	4	11	—	—	—	—
II. arméfördelningen . . .	12	4	10	12	42	25	1	1	13	167	336	3	3	14	1
1 Första livgrenadjärreg.	—	1	2	3	7	—	1	—	5	19	116	—	—	3	—
2 Andra	1	—	1	1	14	—	—	1	2	18	89	—	—	4	—
3 Jönköpings regemente	—	2	5	3	6	—	—	—	2	17	36	3	—	6	—
4 Kalmar	—	—	2	4	2	—	—	—	2	44	13	—	—	—	1
5 Militärsk. i Norrköping	—	1	—	—	1	—	—	—	—	8	5	—	—	—	—
6 Smålands husarregemente	3	—	—	—	—	1	—	—	—	6	26	—	—	—	—
7 Smålands artillerireg.	5	—	—	1	10	23	—	—	1	35	29	—	—	1	—
8 Östgöta trängkår	3	—	—	—	2	1	—	—	1	19	21	—	—	—	—
9 Artilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—
III. arméfördelningen . .	8	3	8	5	42	14	—	7	17	217	186	4	—	3	2
1 Västgöta regemente	1	—	1	—	6	—	—	—	—	10	36	—	—	—	—
2 Skaraborgs	2	1	3	—	6	4	—	3	2	137	23	—	—	—	—
3 Älvsborgs	1	—	2	1	8	1	—	—	6	14	31	—	—	—	—
4 Bohusläns	1	—	—	1	4	—	—	—	—	4	7	1	—	3	—
5 Off.-asp.-skolan å Karlsborg	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	3	—	—	—	—
6 Livregementets husarer	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2	9	—	—	—	1
7 Göta artilleriregemente	1	—	—	2	2	—	—	—	—	9	24	1	—	—	—
8 Karlsborgs artilleribataljon	1	—	1	—	1	3	—	—	5	4	14	1	—	—	—
9 Göta ingenjörkår, 1.—4. k.	1	—	—	—	5	6	—	3	3	27	26	—	—	—	1
10 Göta trängkår	—	—	1	1	4	—	—	—	—	8	8	1	—	—	—
11 Intend.-komp. å Karlsborg	—	—	—	—	4	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—
IV. arméfördelningen . .	18	10	14	13	76	13	—	2	36	200	350	36	—	63	21
1 Svea livgarde	—	2	6	2	3	—	—	—	6	11	5	1	—	4	4
2 Göta	5	1	1	—	4	4	—	—	1	31	11	—	—	7	2
3 Livregementets grenadjärer	5	1	—	—	4	5	—	—	3	29	98	—	—	23	6
4 Södermanlands regemente	1	—	—	2	9	—	—	2	8	9	69	1	—	13	—
5 Vaxholms grenadjärreg.	—	—	1	2	5	1	—	—	4	2	28	1	—	3	—
6 Livgardet till häst	—	—	2	3	3	—	—	—	3	2	13	5	—	—	—
7 Svea artilleriregemente	6	1	3	1	25	1	—	—	—	75	37	25	—	4	1

45	146	147	148	149	150	151a	151b	151c	152	153	154a	154bc	155	156	157	158	159	160	161	
XVIII. Genom våld eller olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftn.																				
Sjukdom av obestäm. art																			Summa	
Observationspatienter																				
Självmord. Självnäringsförsök																				
Andra skador																				
Akut förgiftn.																				
Solskyg. Värmslag																				
Kylskada																				
Skada, orsakad av förbränning eller explosion																				
Ridsår																				
Skotskr. Skavsår eller skidbändning e. d.																				
Skotskr. inlägg																				
Skotskr. komplic.																				
Skotskr. enkelt																				
Sår av skarpt eller spetsigt vapen																				
Stöt och korsning. Korskr.																				
Benbrott																				
Luxation																				
Ledvärkning																				
Muskelskränkning, Sårbrist, min. och sträckning																				
19	168	2	27	311	95	6	—	1	138	19	26	13	17	2	—	3	1	6	166	15 198
7	19	1	1	55	23	1	—	—	7	—	—	9	1	—	—	2	1	15	2 696	1
6	31	—	1	4	14	1	—	—	8	—	—	2	2	—	—	—	—	12	1 579	2
2	34	—	2	27	17	—	—	—	40	—	8	—	10	—	—	—	—	16	1 971	3
3	28	—	4	39	19	1	—	—	45	—	6	—	—	1	—	—	2	20	2 353	4
—	6	—	5	32	3	1	—	—	18	2	3	1	—	—	—	—	2	64	2 060	5
—	5	—	4	53	5	1	—	—	3	4	4	1	—	—	—	—	—	5	833	6
—	18	—	—	32	—	1	—	—	10	17	2	1	3	—	—	—	—	—	455	7
—	7	—	1	37	2	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	31	907	8
—	5	1	3	14	3	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	610	9
—	4	—	6	14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1 121	10	
—	1	—	—	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	11
—	10	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	444	12
57	130	12	39	244	120	2	—	2	315	12	11	4	30	—	—	7	2	135	13 910	
15	25	4	4	50	40	—	—	—	98	3	3	—	5	—	—	—	—	41	3 423	1
13	40	6	4	23	31	2	—	—	49	—	5	—	10	—	—	—	—	—	2 771	2
2	7	1	4	28	9	—	—	2	65	—	1	1	6	—	—	—	—	49	1 705	3
4	16	4	4	13	19	—	—	—	26	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2 709	4
19	4	—	1	6	8	—	—	—	31	—	—	—	1	—	—	1	—	—	338	5
3	7	—	7	45	8	—	—	—	9	—	—	—	2	—	—	—	—	—	944	6
—	12	—	12	62	9	—	—	—	27	5	2	2	1	—	—	2	2	45	1 232	7
—	18	1	3	13	3	—	—	—	8	4	—	1	1	—	—	2	—	—	739	8
—	1	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	9
27	169	10	25	217	119	2	1	—	263	11	5	14	22	—	1	5	1	130	15 917	
7	20	8	8	11	16	—	—	—	21	2	1	—	—	—	—	—	—	5	2 527	1
8	73	7	7	54	17	—	—	—	43	7	—	3	2	—	1	1	—	13	3 648	2
2	22	1	1	24	31	1	—	—	18	—	3	—	8	—	—	—	—	43	2 690	3
1	13	2	2	16	6	—	—	—	128	—	—	—	4	—	4	—	—	36	1 992	4
—	3	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156	5
—	9	—	2	16	23	1	—	—	4	1	—	—	2	—	—	—	—	8	767	6
—	2	—	2	49	11	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	10	1 273	7
—	7	—	1	12	3	—	—	—	8	1	—	—	1	—	—	—	—	4	634	8
—	16	2	—	28	9	—	—	—	27	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1 115	9
—	2	—	1	4	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	10	805	10
—	2	—	—	1	1	—	—	—	11	—	—	—	1	—	—	—	—	1	310	11
50	210	17	28	330	143	4	—	—	371	21	19	13	28	1	2	8	2	11	322	16 762
3	29	2	3	9	1	—	—	—	44	—	1	—	—	—	1	—	—	20	2 220	1
1	13	2	8	8	2	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	15	1 949	2
5	35	1	1	29	29	2	—	—	34	—	3	—	10	—	—	—	—	49	2 459	3
—	21	3	1	22	29	—	—	—	80	—	3	5	4	—	—	—	2	29	1 670	4
—	14	—	2	20	—	—	—	—	6	—	2	—	3	—	—	—	8	16	775	5
—	5	3	1	4	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	649	6
24	37	6	6	128	52	1	—	—	113	19	8	3	1	—	—	—	—	44	2 364	7

Truppförband	I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar	1	2	8	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
		II. Akuta infektioner																	
		Pussjukan, <i>Parvovirus epidemicum</i>	Difteri, <i>Strepptokus Diphtheria Group</i>	Halsfluss, <i>Angina tonsillaris</i>	Akut ledgångsreumatism, <i>Rheumat. articularis acutus</i>	Biotforgiftning, <i>Varicella</i>	Septikæmi, <i>Pyemia</i>	Sept. lymfader och lymf-körtelinflammation, <i>I</i>	Ros, <i>Erysipelas</i>	Skarltamp, <i>Yersinia</i>	Riksd. Difterier, <i>Cholera nostras</i>	Asiatisk kolera, <i>Cholera asiatica</i>	Tarmtyfus, <i>Febris typhoides</i>	Fisktyfus, <i>Yersinia enterocolitica</i>	Rash, <i>Rubeola</i>	Mässling, <i>Morbilli</i>	Scharlakansfeber, <i>Scarlatina</i>	Vattenkoppor, <i>Varicella</i>	Smittkoppor, <i>Varicella</i>
8 Positionsansatilleriregementet	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Svea ingenjörkår, 1.—4. k.	1	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10 Svea , 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11 Fälttelegrafkåren	—	—	3	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Svea trängkår	—	—	1	7	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13 Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Intend.-komp. i Stockholm	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. arméfördelningen .	—	—	12	39	62	26	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 Upplands infanterireg.	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Dalregementet	—	—	5	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Västmanlands regemente	—	—	1	1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Värmlands ,	—	—	5	29	46	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Livregementets dragoner	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Skånska husarreg. det.	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Upplands artillerireg.	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Västmanlands trängkår	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. arméfördelningen .	—	—	14	4	3	69	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 Hälsinge regemente.	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Västerbottens regemente	—	—	6	—	2	3	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Jämtlands fältjägarreg.	—	—	6	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Västernorrlands regemente	—	—	2	3	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Norrlands dragonregemente	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Norrl. art.-reg., I. o. II. div.	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Norrlands trängkår	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bodens trupper . .	—	—	1	4	1	1	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 Norrbottens regemente	—	—	4	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Norrlands art.-regs. det.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Bodens artilleribataljon	—	—	1	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Bodens ingenjörkår	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Intendenturskolan i Boden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gottlands trupper . .	—	—	1	2	—	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 Gottlands infanterireg.	—	—	1	2	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Gottlands artillerikår	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa summaram	11	8	77	122	73	782	—	18	—	—	—	—	74	758	15	446	8	085	476

1 Lymphangitis et lymphadenitis septica.

19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31 a	31 b	32	33 a	33 b	34	35	36	37	38	39	40	41	
s j u k d o m a r								III. Zooparasitiska sjukdomar				IV. Kroniska infektionssjukdomar				V. Ämnesomsättnings- och blodsjukdomar									
								Andra akuta infektionssjukdomar.	Typhusinkom. Typhus.	Mässkinkom. Melinrhantia	Skabb. Scabies	Andra zooparasitiska sjukdomar.	Tuberkulos i andra organ. Tuberculos organorum aliorum.	Lungtuberkulos. Tuberculosis pulmonum	Conjunctivitis trachomatosa	Nyförvärd syfilis. Syphilis recenta	Recidiverande syfilis. Syphilis recidivans	Andra kroniska infektionssjukdomar.	Blodfärgssjuk. Morbus maculosus Werthoffi. Purpura Bleket. Bledhiet. Chlorosis. Anemia	Skorbugg. Scorbutus	Bildningsjuk. Hemophilia	Gikt. Arthritis vera sine urica	Sockerjuk. Diabetes mellitus	Andra ämnesomsättnings- och blodsjukdomar.	
	435													6											8
	511													1											9
	67																	1							10
	356																								11
	348																								12
	80																								13
	184																								14
	6006	9	7	76	6	315	3					139	3	17	8	1	8	1		4				2	
	1522	8	4	16	1	66	1					22	3	1	5		1								1
	594			6		37						62													2
	1457			19	1	133	1					1		1		1									3
	804			17		26	1					6		1		3									4
	49					2																			5
	391			5	3	31						12		3		3				3					6
	124			1		1						7		1											7
	606			6		5						19		9											8
	459	1		6	1	14						10		1		1							2		9
	2410			50	6	305	5			1	330	2	23	5		7	2		1		1		1		
	258			14		22						14		2		2									1
	338			5	2	5						81		2		1									2
	446			11	1	144						45		3											3
	522			14	1	83						101		7											4
	235			1		19						34		1									1		5
	346			3	1	20				1		41		1		2									6
	265			2	1	12	5					14		2		1									7
	3092		4	40	3	63				6	131		5	7		3			4					3	
	1760			27	3	56				4	90		4	5		3			4					1	1
	179			6		6				1	10		1												2
	621			2		1					10														3
	474		4	3						1	13			2											4
	58			2							8												2		5
	649			30	4	48				1	13	1	4	1		2	2		5						
	518			24	3	39				1	6	1	2	1					4						1
	131			6	1	9					7		2	2		2	2		1						2
142	549	9	25	649	100	228	19			17	170	15	199	54	1123	30		48	2		2		8	4	

		42	48	44	45	46	47	48	49	50	51	52	58	54a	54b	55	56	57	58	59	
Truppförband		VI. Kron. förgiftn.-sjukd.		VII. Sinnessjukdomar.	VIII. Nervsystemets sjukdomar								IX. Ögonsjukdomar								
		Kronisk alkoholförgiftning. <i>Alcoholismus chron.</i>	Andra kroniska förgiftnings-sjukdomar.		Nervinflammation. <i>Polneuritis</i>	Nervsmärta. <i>Neuralgia</i>	Perifer förlämnung. <i>Pareti.</i> <i>Paralytis</i>	Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	Nervsvaghet. <i>Neurasthenia</i>	Ryggsmerterinflammation. <i>Myelitis</i>	Hjärnhinneinflammation. <i>Meningitis cerebri</i>	Hjärnbildning. <i>Hemorrhagia cerebri</i>	Andra sjukdomar i nervsystemet.	<i>Conjunctivitis catarrhalis</i>	<i>Conjunctivitis phlyctenulosa</i>	<i>Keratitis</i>	<i>Iritis</i>	<i>Panophthalmitis</i>	Refraktionsanomalier	Andra ögonsjukdomar.	
8	Positionsartilleriregementet	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. k.	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	
10	Svea ” 5. komp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
11	Fälttelegrafkåren	—	—	2	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
12	Svea trängkår	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	1	4	—	—	—	—	1	
18	Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	Intend.-komp. i Stockholm	—	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V. arméfördelningen		—	—	6	5	6	1	2	10	—	—	—	1	4	34	10	5	—	—	14	
1	Upplands infanterireg.	—	—	2	—	1	—	—	6	—	—	—	1	—	20	2	—	—	—	1	
2	Dalregementet	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
3	Västmanlands regemente	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	—	—	2	
4	Värmlands ”	—	—	1	3	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Livregementets dragoner	—	—	2	2	—	—	2	—	—	—	—	1	—	2	4	4	—	—	6	
7	Skånska husarregtets det.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
8	Upplands artillerireg.	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	2	
9	Västmanlands trängkår	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	2	
VI. arméfördelningen		—	—	5	—	25	—	1	1	—	—	—	—	8	21	15	2	2	1	—	
1	Hälsinge regemente	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	
2	Västerbottens regemente	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	6	—	—	8	2	—	—	—	
3	Jämtlands fältjägarreg.	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	13	5	—	—	1	—	
4	Västernorrlands regemente	—	—	2	—	16	—	—	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	
5	Norrlands dragonregemente	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Norrlands art.-reg., I o. II. div.	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Norrlands trängkår	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—	—	
Bodens trupper		—	—	2	1	3	—	1	1	—	—	—	—	—	20	1	—	—	—	4	
1	Norrbottnens regemente	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	2	
2	Norrlands art.-regs det.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
3	Bodens artilleribataljon	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	
4	Bodens ingenjörkår	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	2	
5	Intendenturskolan i Boden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Gottlands trupper		—	—	1	2	2	—	2	3	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	3	
1	Gottlands infanterireg.	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	
2	Gottlands artillerikår	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
Summa summarum		—	—	40	29	146	16	23	108	—	—	8	2	28	169	42	16	8	1	3	68

7-192239

		85	86	87a	87b	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	
		XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar																			
Truppförband		Infamm. i svalg o. matsvamp. <i>Pharyngitis, Oesophagitis</i>	Infammation i mun o. tunga. <i>Stomatitis, Glossitis</i>	Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	Kronisk magkatarr. <i>Gastritis chronica</i>	Funktionell magsjuktom. <i>Ulcus duodeni</i>	Neurotisk magkatarr. <i>Gastritis nervosa</i>	Utvärdigning av magsäcken. <i>Dilatatio ventriculi</i>	Magsår. <i>Ulcus ventriculi</i>	Tarmkatarr. <i>Enteritis</i>	Mag-tarmkatarr. <i>Gastro-enteritis</i>	Utvärdigning av tarmarna. <i>Enterocolitis</i>	Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	Tarmhindret. <i>Enteritis</i>	Bräck. <i>Hemorrhoid</i>	Ändtarmsinflammation. <i>Proctitis</i>	Ändtarmsinflammation. <i>Proctitis</i>	Ändtarmsinflammation. <i>Proctitis</i>	Ändtarmsinflammation. <i>Proctitis</i>	Ändtarmsinflammation. <i>Proctitis</i>	
8	Positionsartilleriregementet	3	—	1	—	—	—	1	—	3	60	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. k.	—	5	1	—	—	—	—	—	2	115	5	—	—	—	—	—	—	—	2	
10	Svea 5. komp.	1	—	13	—	—	—	—	—	1	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Fälttelegrafkåren	—	—	4	—	—	—	—	—	13	53	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
12	Svea trängkår	2	1	30	1	—	—	—	—	4	32	3	—	—	—	—	—	—	—	1	
13	Krigsskolan	—	—	1	—	—	—	—	—	1	23	6	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	Intend.-komp. i Stockholm	2	—	2	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V. arméfördelningen .		4	22	80	2	—	—	6	—	13	316	61	1	30	3	—	3	—	—	1	
1	Upplands infanterireg.	—	1	14	1	—	—	1	—	—	44	6	—	—	3	—	—	—	—	—	
2	Dalregementet	—	—	33	—	—	—	—	—	1	6	8	—	—	7	2	—	—	—	—	
3	Västmanlands regemente	—	—	1	—	—	—	—	—	1	9	4	—	—	1	—	—	—	—	—	
4	Värmlands	—	—	5	1	—	—	3	—	3	53	14	1	4	—	—	—	—	—	1	
5	Infanteriskjutskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Livregementets dragoner	2	20	3	—	—	—	1	—	3	28	9	—	10	1	—	—	—	—	—	
7	Skånska husarregtets det.	—	—	3	—	—	—	—	—	—	11	1	—	—	1	—	—	—	—	—	
8	Upplands artillerireg.	—	1	11	—	—	—	1	—	5	75	12	—	3	—	—	—	—	—	—	
9	Västmanlands trängkår	2	—	10	—	—	—	—	—	—	88	7	—	1	—	—	—	—	—	—	
VI. arméfördelningen .		3	—	151	1	1	11	—	—	64	223	74	1	29	7	—	—	—	—	25	
1	Hälsinge regemente	—	—	11	—	—	—	5	—	6	7	19	—	—	2	—	—	—	—	—	
2	Västerbottens regemente	2	—	47	—	—	—	2	—	—	69	15	—	2	2	—	—	—	—	24	
3	Jämtlands fältjägarreg.	—	—	64	1	—	—	1	—	32	7	7	—	5	2	—	—	—	—	—	
4	Västernorrlands regemente	—	—	17	—	1	—	1	—	14	55	13	—	17	—	—	—	—	—	1	
5	Norrlands dragonregemente	—	—	8	—	—	—	1	—	8	33	2	—	3	1	—	—	—	—	—	
6	Norrlands art.-reg., I. o. II. div.	—	—	3	—	—	—	—	—	—	6	14	1	1	—	—	—	—	—	—	
7	Norrlands trängkår	1	—	1	—	—	—	—	—	4	44	4	—	1	—	—	—	—	—	—	
Bodens trupper		4	3	13	—	—	—	6	—	23	403	30	2	17	1	2	1	—	—	3	
1	Norrbottnens regemente	—	1	7	—	—	—	2	—	16	306	25	—	12	1	2	—	—	—	—	
2	Norrlands art.-reg:s det.	—	—	2	—	—	—	—	—	—	43	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	Bodens artilleribataljon	2	2	2	—	—	—	1	—	1	20	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
4	Bodens ingenjörkår	2	—	—	—	—	—	3	—	6	30	—	—	1	3	—	—	—	—	—	
5	Intendenturkomp. i Boden	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	3	—	—	1	—	—	—	—	—	
Gottlands trupper		2	1	32	1	—	—	1	—	2	38	9	—	1	—	—	—	—	—	2	
1	Gottlands infanterireg.	1	—	21	1	—	—	1	—	1	25	4	—	—	1	—	—	—	—	1	
2	Gottlands artillerikår	1	1	11	—	—	—	—	—	1	13	5	—	—	—	—	—	—	—	1	
Summa summarum		39	115	769	25	10	66	2	354	2	632	420	10	263	34	25	7	1	305	3	95

108	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar												XV. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar														
Njurinflammation. Nephritis	Njursten. Lithias renalis	Ägerstenin. Albuminuria	Katarr. inflammation i urinblåsan. Cystitis	Funkel blåsinflammation. Neuritis vesicae urin. Euvreitis noct.	Blåskörtelinflammation. Prostatitis	Blåskörtelinflammation. Prostatitis	Urinrörsförstängning. Stricture urethrae	Phimosis. Paraphimosis	Fortväringning av fjäderben. Phalangeitis. Paronychia	Testikelinflammation. Epididymitis. Orchitis	Hydro-, Hämato-, Pyoscele	Valdebrück. Pungsvulnad.	Pungderbräck. Varicocele	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen.	Infektion i senskida. Tendovaginitis	Muskelinflammation. Muskelreum. Myositis rheum. musc.	Senknuta. Ganglion	Inflammation i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.	Burnitt. Hygroma	Falk ledsteln. Scoliosis	Genus valgum. Pes varus etc.	Infektion i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.	Infektion i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.	Infektion i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.	Infektion i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.	Infektion i slemhinnor. Inflammation i slemhinnor.
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	1	6	4	4	4	4	1	13	2	2	2	6	61	131	32	62	8	6	2	7	72	6	25	65	5	1
2	2	1	2	2	2	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	3	1	1	1	1	1	1	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
6	1	20	3	1	1	1	2	12	2	11	1	110	66	1	16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	4	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
77	7	73	41	18	5	2	30	102	29	48	40	689	598	11	96	17	20	446	89	8	24	122	6	639	50	84

		180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	140	141	142	143	144
		XIV. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven														
Truppförband		<i>Erythema multiforme et nodosum</i>	<i>Erticaria</i>	<i>Herpes sceler</i>	<i>Poecilias</i>	<i>Eczema</i>	<i>Impetigo, Ecthyma</i>	<i>Favus</i>	<i>Herpes tonsurans, Sycosis</i>	<i>Nagelsvamp, Unguis incarnatus, Paronychia</i>	<i>Budsvettinflammation, Hudnad, Phlegmona, Abscessus</i>	<i>Bild. Furunculus, Carbunculus</i>	<i>Bödsät. Urtis</i>	<i>Brand, Gangrena</i>	<i>Andra sjukdomar i huden eller bindväven.</i>	<i>XVII. Svulst. Tumor</i>
8	Positionartilleriregementet . . .	—	—	—	1	2	—	—	—	2	5	2	—	—	—	—
9	Svea ingenjörkår, 1.—4. k. . . .	1	4	1	1	1	2	—	—	5	2	12	2	—	5	4
10	Svea , 5. komp.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	9	3	1	—	—	1
11	Fälttelegrafkåren	—	—	—	1	6	—	—	—	1	2	22	—	—	3	2
12	Svea trängkår	—	—	—	—	10	—	—	—	3	11	50	—	—	—	1
13	Krigsskolan	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—
14	Intend.-komp. i Stockholm . . .	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—
V. arméfördelningen . . .		3	3	9	2	32	21	—	—	24	309	367	—	—	15	12
1	Upplands infanterireg.	—	2	3	1	7	2	—	—	4	61	47	—	—	3	—
2	Dalregementet	—	—	2	—	—	—	—	—	—	21	21	—	—	—	5
3	Västmanlands regemente	1	—	—	—	10	13	—	—	11	67	54	—	—	—	1
4	Värmlands ,	1	—	1	—	5	1	—	—	2	37	69	—	—	4	2
5	Infanteriskjutaskolan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Livregementets dragoner	—	1	1	—	5	—	—	—	2	46	80	—	—	5	2
7	Skånska husarreg:s det. Uppsala	—	—	—	—	2	—	—	—	—	23	10	—	—	1	—
8	Upplands artillerireg.	1	—	1	1	1	1	—	—	3	68	53	—	—	—	2
9	Västmanlands trängkår	—	—	1	—	2	4	—	—	2	7	33	—	—	2	—
VI. arméfördelningen . . .		8	1	10	6	46	7	—	4	20	101	252	16	—	54	3
1	Hälsinge regemente	—	—	—	—	5	1	—	—	2	6	24	—	—	2	—
2	Västerbottens regemente	—	—	1	—	12	—	—	1	8	52	47	—	—	3	1
3	Jämtlands fältjägarreg.	1	—	3	—	6	3	—	—	2	17	66	1	—	—	—
4	Västernorrlands regemente . . .	6	—	4	3	17	3	—	3	7	10	64	14	—	48	2
5	Norrlands dragonregemente . . .	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2	15	—	—	—	—
6	Norrlands artilleriregemente, I. och II. div.	—	—	1	1	—	—	—	—	—	6	3	1	—	—	—
7	Norrlands trängkår	1	1	1	2	3	—	—	—	1	8	23	—	—	1	—
Bodens trupper . . .		2	1	4	5	19	7	—	—	11	36	125	2	—	4	—
1	Norrbottens regemente	2	—	1	2	9	—	—	—	7	1	47	—	—	—	—
2	Norrlands art.-reg:s det.	—	—	—	—	3	2	—	—	—	5	23	—	—	—	—
3	Bodens artilleribataljon	—	—	3	2	1	4	—	—	2	15	16	1	—	1	—
4	Bodens ingenjörkår	—	—	—	1	5	1	—	—	2	12	57	1	—	3	—
5	Intendenturkomp. i Boden . . .	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—
Gottlands trupper . . .		1	4	3	2	9	—	—	—	12	12	51	—	—	4	3
1	Gottlands infanterireg.	1	1	3	2	5	—	—	—	9	7	44	—	—	3	2
2	Gottlands artillerikår	—	3	—	—	4	—	—	—	3	5	7	—	—	1	1
Summa summarum		63	41	77	52	372	102	1	17	144	1390	2037	86	3	167	54

Anm. Tabellen avser under året inträffade sjukdomsfall. — Kolumnernas nummer i denna tabell

145	146	147	148	149	150	151a	151b	151c	152	153	154a	154b	155	156	157	158	159	160	161			
XVIII. Genom våld och olyckshändelse, uppkomna skador samt akuta förgiftn.																						
Muskelbristning, Senbristning, Sensträckning	Ledvrickning	Luxation	Benbrott	Sjöt och krossning, Krossar	Sår av skarp eller spegligt vapen	Skottskär, enkelt	Skottskär, komplic.	Skottskär, intrång	Skottskär, Skavast efter skidbindning e. d.	Hälsår	Skada av förbränning eller explosion		Kyskada	Solskyn. Värmeålag	Akut förgiftning	Andra skador	Självmord. Självmordsförsök	Sjukdom av obeständ art.	Observationspatienter.	Summa		
											1. graden	2. och 3. graden										
2	5	1	1	18	4	—	—	—	15	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	861	8	
2	9	2	2	16	3	1	—	—	26	—	—	1	6	—	—	—	—	—	66	1 178	9	
5	4	—	—	8	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	4	247	10	
1	12	—	—	20	18	—	—	—	29	1	1	—	1	—	—	—	—	—	30	914	11	
1	10	—	2	36	2	—	—	—	13	1	—	3	1	—	—	—	—	—	28	913	12	
2	14	4	—	5	1	—	—	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	227	13	
—	2	—	1	7	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	337	14	
23	181	16	46	318	143	1	1	—	376	13	11	18	39	—	2	1	2	252	13 448			
8	41	3	125	7	—	—	—	—	186	—	1	5	16	—	—	—	—	—	49	3 185	1	
2	11	—	4	34	16	—	—	—	40	—	3	—	13	—	—	—	—	—	41	1 459	2	
5	50	—	2	19	21	1	1	—	45	3	—	3	6	—	—	—	—	1	101	2 666	3	
4	48	1	2	1	1	—	—	—	75	—	—	1	—	—	—	—	—	—	23	2 214	4	
—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	5	
2	14	2	31	27	11	—	—	—	9	2	2	5	2	—	2	1	1	17	1 189	6		
3	4	1	2	12	1	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	299	7	
1	18	1	3	89	8	—	—	—	12	6	2	3	2	—	—	—	—	—	—	1 455	8	
—	3	—	1	4	16	—	—	—	8	1	1	1	—	—	—	—	—	21	956	9		
22	206	—	8	142	65	1	—	—	224	—	4	4	80	—	1	8	2	231	8 344			
1	1	—	1	3	1	—	—	—	62	—	—	—	3	—	—	—	—	—	37	796	1	
2	84	—	4	60	7	—	—	—	65	—	3	—	66	—	1	—	2	18	1 971	2		
13	46	—	—	26	35	1	—	—	35	—	—	2	5	—	—	—	—	36	1 786	3		
—	48	—	1	29	17	—	—	—	48	—	—	1	3	—	—	8	—	99	1 926	4		
—	5	—	1	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	656	5		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
6	16	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	626	6		
—	8	—	1	12	3	—	—	—	14	—	1	1	3	—	—	—	—	27	681	7		
7	45	4	7	78	48	—	—	—	88	1	6	5	14	—	1	1	—	180	5 068			
—	18	1	5	15	22	—	—	—	46	—	2	1	3	—	—	—	—	96	3 289	1		
2	2	1	1	22	7	—	—	—	7	1	1	1	2	—	—	1	—	6	485	2		
3	14	2	1	14	8	—	—	—	8	—	—	2	4	—	1	—	—	3	947	3		
—	10	—	—	20	5	—	—	—	21	—	3	1	—	—	—	—	—	8	845	4		
2	1	—	—	7	6	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	17	202	5		
13	35	—	2	39	47	1	—	—	36	2	1	—	4	—	2	2	—	57	2 067			
13	31	—	1	14	43	—	—	—	32	—	1	—	4	—	2	—	—	50	1 555	1		
—	4	—	1	25	4	1	—	—	4	2	—	—	—	—	—	2	—	7	512	2		
218	1 146	61	182	1 679	780	17	2	3	1 806	79	83	71	234	3	9	35	5	22	1 423	91 804		

motsvara numren i rapportformulärens sjukdomsnomenklatur.

Tab. 10. Vissa epidemiska sjukdomar månadsvis år 1918.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Smittkoppor.													
<i>I. arméfördelningen</i> . . .	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Skånska dragonreg. . . .	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>Bodens trupper</i> . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Bodens art.-bataljon . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Scharlakansfeber.													
<i>I. arméfördelningen</i> . . .	1	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	7
Kronobergs regemente . .	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	4
Hallands „ . . .	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Wendes artillerireg. . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>II. arméfördelningen</i> . . .	2	—	7	16	5	8	2	—	—	1	2	3	46
Första livgrenadjärreg. . .	1	—	—	9	—	2	1	—	—	—	—	3	16
Andra „ . . .	—	—	7	1	3	—	—	—	—	—	—	—	11
Jönköpings regemente . .	1	—	—	5	2	5	—	—	—	—	1	—	14
Kalmar „ . . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Smålands husarregemente .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Smålands artillerireg. . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Östgöta trängkår	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2
<i>III. arméfördelningen</i> . . .	—	—	2	1	1	—	1	—	2	—	—	—	7
Västgöta regemente	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
Bohusläns „	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Göta artilleriregemente . .	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
<i>IV. arméfördelningen</i> . . .	2	3	1	3	3	4	—	—	—	—	—	—	16
Svea livgarde	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Göta „	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vaxholms grenadjärreg. . .	2	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Svea ingenjörkår, 1.-4. k. .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fälttelegrafkåren	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Svea trängkår	—	—	—	—	3	4	—	—	—	—	—	—	7
<i>V. arméfördelningen</i> . . .	—	2	1	17	10	5	—	1	—	1	1	1	39
Upplands infanterireg. . . .	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	3
Dalregementet	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Västmanlands regemente . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Värmlands „	—	1	1	14	10	3	—	—	—	—	—	—	29
Upplands artillerireg. . . .	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	3
Västmanlands trängkår . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
<i>VI. arméfördelningen</i> . . .	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
Västernorrlands regemente .	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Norrlands dragoner	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1

[illegible]

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
<i>V. arméfördelningen</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Värmlands regemente . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
<i>VI. arméfördelningen</i>	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Västerbottens regemente .	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>Bodens trupper</i> . .	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
Bodens artilleribataljon .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Bodens ingenjörkår . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
<i>Gottlands trupper</i> . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Difteri.													
<i>I. arméfördelningen</i>	1	5	6	3	1	4	2	—	3	1	1	—	27
Karlskrona grenadjärreg. .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Kronobergs regemente . .	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Norra skånska inf.-reg. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södra „	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Skånska busarreg., I. bat.	—	1	1	2	—	4	2	—	2	1	1	—	14
Skånska „ II. bat.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Skånska dragonregementet	—	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Kronprinsens husarreg. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wendes artilleriregemente	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
<i>II. arméfördelningen</i>	7	12	8	4	2	22	10	1	9	2	11	9	97
Första livgrenadjärreg. . .	—	—	—	1	—	18	7	—	1	—	—	—	27
Andra „	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	4
Jönköpings regemente . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kalmar „	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	2	6
Militärsk. i Norrköping . .	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Smålands husarregemente .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Smålands artillerireg. . .	7	12	7	—	—	—	1	—	3	—	1	—	31
Östgöta trängkår	—	—	1	—	—	—	—	1	5	2	8	5	22
Artilleriets skjutskola . .	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
<i>III. arméfördelningen</i>	7	1	15	9	4	10	5	3	9	3	3	3	72
Västgöta regemente	—	—	3	4	—	4	2	—	5	—	—	—	18
Skaraborgs „	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	3
Älvsborgs „	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3
Bohusläns „	2	—	3	—	2	3	2	—	1	—	1	1	15
Off.-asp.-skolan & Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göta artilleriregemente . .	3	1	4	4	2	3	—	—	1	—	—	—	18
Karlsborgs art.-bataljon . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
Göta ingenjörkår, 1.-4. k.	—	—	4	1	—	—	—	1	1	3	2	—	12
Göta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Intend.-komp. & Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>IV. arméfördelningen</i>	9	13	11	4	6	11	10	6	11	10	7	4	102
Svea livgarde	—	—	5	2	1	4	2	2	4	2	2	—	24
Göta „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Livregementets grenadjärer	—	—	—	1	—	1	3	2	1	2	—	—	10
Södermanlands regemente .	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	4
Vaxholms grenadjärreg. . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Livgardet till häst	5	9	3	—	3	5	—	—	1	—	2	—	28
Svea artilleriregemente . .	—	2	1	—	1	1	4	1	3	6	2	2	23
Positionsartillerireg. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	4
Svea ingenjörkår, 1.-4. k.	2	2	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	7
Intend.-komp. i Stockholm	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
<i>V. arméfördelningen</i>	4	5	13	28	4	8	5	7	5	4	3	—	86
Upplands infanterireg.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Dalregementet	—	1	11	24	—	4	—	—	—	—	—	—	40
Värmlands regemente	3	2	2	2	4	3	5	5	3	2	1	—	32
Livregementets dragoner	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3
Skånska husarregts det. i Uppsala	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Upplands artillerireg.	—	—	—	1	—	1	—	2	—	2	—	—	6
Västmanlands trängkår	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
<i>VI. arméfördelningen</i>	5	—	1	1	1	3	2	3	2	2	6	—	26
Hälsinge regemente	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	—	4
Västerbottens regemente	1	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	5
Jämtlands fältjägarreg.	—	—	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	5
Norrlands dragonreg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Norrlands art.-reg., I. o. II. d.	4	—	1	1	—	—	—	1	—	—	4	—	11
<i>Bodens trupper</i>	3	10	9	4	2	—	—	8	1	—	2	8	47
Norrbottnens regemente	1	3	4	3	1	—	—	2	—	—	—	5	19
Norrlands art.-regts det.	—	1	—	—	1	—	—	3	1	—	1	1	8
Bodens artilleribataljon	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	3
Bodens ingenjörkår	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	4
Intendenturskolan	2	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	13
<i>Gottlands trupper</i>	—	—	8	—	—	—	1	—	—	1	6	3	19
Gottlands infanterireg.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3
Gottlands artillerikår	—	—	7	—	—	—	1	—	—	1	5	2	16
<i>Påssjuka.</i>													
<i>I. arméfördelningen</i>	12	190	76	67	85	9	5	—	4	1	—	—	399
Karlskrona grenadjärreg.	9	44	49	35	24	6	3	—	3	—	—	—	173
Kronobergs regemente	1	145	24	17	4	—	—	—	1	—	—	—	192
Hallands	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	4
Södra skånska inf.-reg.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Wendes artilleriregemente	—	—	3	13	3	1	—	—	—	1	—	—	21
Göta ingenjörkår, 5. k.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Skånska trängkåren	1	—	—	1	3	2	—	—	—	—	—	—	7
<i>II. arméfördelningen</i>	61	82	128	145	78	43	10	—	—	—	—	3	550
Första livgrenadjärreg.	35	53	73	19	2	—	—	—	—	—	—	—	182
Andra	—	—	2	17	17	4	—	—	—	—	—	—	40
Jönköpings regemente	1	—	1	69	54	34	1	—	—	—	—	—	160
Kalmar	7	16	38	27	1	—	—	—	—	—	—	—	89
Militärsk. i Norrköping	—	—	1	6	1	—	—	—	—	—	—	—	8
Smålands husarregemente	18	13	13	6	3	1	—	—	—	—	—	—	54
Smålands artillerireg.	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	9
Östgöta trängkår	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	4
Artilleriets skjutskola	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4
<i>III. arméfördelningen</i>	2	35	33	78	107	43	15	7	2	4	5	13	344
Västgöta regemente	—	—	—	—	—	8	5	2	—	—	3	3	21
Skaraborgs	—	3	—	27	99	18	3	1	—	—	1	—	152
Älvsborgs	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	10	15
Göta artilleriregemente	—	1	1	—	—	4	—	1	—	—	—	—	7
Karlsborgs art.-bataljon	—	—	2	26	—	1	—	—	—	—	—	—	29
Göta ingenjörkår, 1—4 k.	1	22	16	18	5	—	—	—	1	1	—	—	64
Göta trängkår	—	5	1	—	2	11	6	3	1	3	—	—	32
Intend.-komp. å Karlsborg	—	4	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	24

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Sum- ma
Influensa.													
<i>I. arméfördelningen.</i>	10	25	11	9	3	—	166	1 174	5 448	252	479	179	7 756
Karlskrona grenadjärreg.	—	1	1	—	2	—	34	171	1 043	12	51	1	1 816
Kronobergs regemente . .	1	3	5	2	—	—	—	138	371	1	2	41	564
Hallands „	2	3	1	—	—	—	75	115	670	17	100	4	987
Norra skånska inf.-reg. . .	—	1	—	—	1	—	13	118	1 017	18	41	8	1 217
Södra „	6	15	3	7	—	—	—	137	1 331	15	14	12	1 540
Skånska husarreg., I. bat.	—	—	—	—	—	—	—	125	6	12	10	90	243
„ II. „	—	—	—	—	—	—	—	67	28	9	37	—	141
Skånska dragonregementet	—	—	—	—	—	—	7	130	104	139	72	3	455
Kronprinsens husarreg. . .	1	2	1	—	—	—	3	47	228	11	73	2	368
Wendes artilleriregemente	—	—	—	—	—	—	1	40	543	8	76	9	677
Skånska trängkåren	—	—	—	—	—	—	—	80	100	6	2	—	188
Göta ingenjörkår, 5. k. . .	—	—	—	—	—	—	33	6	7	4	1	9	60
<i>II. arméfördelningen</i>	2	1	7	—	—	8	190	1 292	4 494	210	359	10	6 573
Första livgrenadjärreg. . .	—	—	—	—	—	1	2	187	1 120	49	45	3	1 407
Andra „	2	1	6	—	—	4	—	170	1 241	10	39	1	1 474
Jönköpings regemente . . .	—	—	—	—	—	2	30	198	77	63	65	1	496
Kalmar „	—	—	—	—	—	—	17	116	1 633	46	69	4	1 935
Militärsk. i Norrköping. . .	—	—	1	—	—	1	—	69	67	—	—	—	188
Smålands husarregemente	—	—	—	—	—	—	122	87	91	4	72	—	376
Smålands artillerireg. . . .	—	—	—	—	—	—	19	273	85	33	64	1	475
Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	192	130	5	5	—	332
<i>III. arméfördelningen</i>	8	8	2	19	8	7	458	1 043	6 093	377	484	50	8 557
Västgöta regemente	5	—	2	12	3	—	—	7	1 318	34	21	7	1 400
Skaraborgs „	—	—	—	4	—	4	105	244	1 495	136	98	3	2 089
Älvsborgs „	1	—	—	1	1	1	24	129	1 390	24	64	1	1 636
Bohusläns regemente	—	—	—	—	—	—	27	88	941	7	13	14	1 090
Off.-asp.-skolan å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	52	—	2	—	—	—	54
Livregementets husarer . . .	—	—	—	—	—	—	2	127	188	6	95	3	421
Göta artilleriregemente . . .	—	8	—	2	3	—	177	39	113	105	98	5	550
Göta ingenjörkår	—	—	—	—	—	—	66	60	221	31	30	—	406
Karlsborgs artilleribat. . . .	—	—	—	—	—	—	—	85	181	3	41	5	315
Göta trängkår	2	—	—	—	1	2	5	227	183	31	14	8	473
Intend.-komp. å Karlsborg	—	—	—	—	—	—	—	37	61	—	10	4	112
<i>IV. arméfördelningen</i>	80	70	39	73	30	24	1 897	1 310	2 861	475	583	64	7 506
Svea livgarde	23	19	10	13	10	8	520	206	181	32	115	37	1 174
Göta „	26	12	9	46	18	15	398	104	506	5	88	1	1 228
Livregementets grenadjärer	1	2	4	—	—	—	51	79	1 038	6	60	1	1 242
Södermanlands regemente . .	1	—	—	—	—	—	2	95	428	—	38	—	564
Vaxholms grenadjärreg. . . .	—	—	2	—	—	—	43	56	90	44	10	3	248
Livgardet till häst	—	—	—	5	1	—	140	84	30	35	59	1	355
Svea artilleriregemente . . .	—	—	—	—	—	—	323	26	61	235	65	4	714
Positionsartillerireg.	15	24	9	8	1	—	89	74	147	13	55	—	435
Svea ingenjörkår, 1.-4. k. . .	—	—	—	—	—	—	41	244	203	5	16	2	511
Svea „ 5. komp.	—	3	—	—	—	1	2	38	7	16	—	—	67
Fälttelegrafkåren	—	2	—	—	—	—	220	17	64	11	42	—	356
Svea trängkår	4	3	—	1	—	—	11	209	81	19	19	1	348
Krigsskolan	—	—	—	—	—	—	9	32	—	13	12	14	80
Intend.-komp. i Stockholm	10	5	5	—	—	—	48	46	25	41	4	—	184
<i>V. arméfördelningen.</i>	45	23	64	20	10	4	531	917	3 854	155	335	48	6 006
Upplands infanterireg.	—	7	11	—	—	1	120	7	1 279	18	75	4	1 522
Dalregementet	37	1	18	9	—	2	2	84	387	15	35	4	594
Västmanlands regemente . . .	—	—	2	8	—	—	3	209	1 192	13	11	19	1 457
Värmlands „	1	12	30	1	—	—	4	156	529	27	44	—	804

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Livregementets dragoner . . .	—	—	—	—	—	—	159	80	48	39	49	16	391
Infanteriskjutskolan . . .	—	—	—	—	—	—	5	44	—	—	—	—	49
Skånska husarregts det. i Uppsala . . .	4	1	1	—	—	—	10	35	36	4	33	—	124
Upplands artillerireg. . .	2	2	2	2	2	—	47	246	187	31	85	—	606
Västmanlands trängkår . . .	1	—	—	—	8	1	181	56	196	8	3	5	459
VI. arméfördelningen	70	74	47	36	19	7	155	1 155	267	280	244	56	2 410
Hälsinge regemente . . .	16	—	—	—	—	—	4	22	112	64	24	16	258
Västerbottens regemente . .	45	32	25	—	—	—	3	178	10	22	17	6	338
Jämtlands fältjägarreg. . .	—	37	18	17	4	—	66	191	38	39	29	7	446
Västernorrlands regemente .	9	5	3	11	—	1	35	216	53	99	67	23	522
Norrlands dragonreg. . .	—	—	1	—	—	—	—	101	39	33	59	2	235
Norrl. art.-reg., I. o. II. div.	—	—	—	—	—	—	13	264	8	11	48	2	346
Norrlands trängkår . . .	—	—	—	8	15	6	34	183	7	12	—	—	265
Bodens trupper . . .	49	59	30	28	18	4	78	741	1 838	155	57	40	3 092
Norrbottnens regemente . .	37	50	18	22	12	4	55	316	1 071	119	29	27	1 760
Norrlands art.-regs det. . .	1	1	1	2	2	—	2	62	73	10	20	5	179
Bodens artilleribataljon . .	6	6	8	3	4	—	1	220	369	1	—	3	621
Bodens ingenjörkår . . .	3	—	1	—	—	—	14	127	310	8	8	3	474
Intendenturskolan . . .	2	2	2	1	—	—	1	16	15	17	—	2	58
Gottlands trupper . . .	11	29	16	—	—	—	—	10	171	339	66	7	649
Gottlands inf.-reg. . .	2	11	7	—	—	—	—	—	170	256	65	7	518
Gottlands artillerikår . . .	9	18	9	—	—	—	—	10	1	83	1	—	131
Barnförlamning.													
I. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	—	9
Upplands infanterireg. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	8
Västmanlands trängkår . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
VI. arméfördelningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bodens trupper . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gottlands trupper . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epidemisk hjärnfeber.													
I. arméfördelningen . . .	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	4
Hallands regemente . . .	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Wendes artillerireg. . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
II. arméfördelningen	1	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—	7
Första livgrenadjärreg. . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Andra . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar regemente . . .	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3
Smålands artillerireg. . .	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Sum- ma
<i>III. arméfördelningen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>IV. arméfördelningen</i>	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Livgardet till häst . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Svea artilleriregemente .	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
<i>V. arméfördelningen</i>	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Upplands infanterireg. .	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Upplands artillerireg. .	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
<i>VI. arméfördelningen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Bodens trupper</i> . . .	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	4
Bodens ingenjörkår . . .	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	4
<i>Gottlands trupper</i> . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slutsummor.													
Smittkoppor	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
Scharlakansfeber	5	5	13	40	21	22	3	1	3	2	3	4	122
Mässling	41	21	—	4	—	2	1	4	—	—	—	—	73
Tarmtyfus (m. paratyfus)	2	2	1	—	2	1	1	6	2	1	—	—	18
Difteri	36	46	71	53	20	58	35	28	40	23	39	27	476
Påssjuka	130	460	475	766	475	164	58	8	12	7	5	16	2 576
Kikhosta	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Influensa	275	289	216	185	88	54	3 470	7 642	25 026	2 243	2 607	454	42 549
Akut barnförlamning . .	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	—	9
Epidemisk hjärnfeber . .	4	5	1	4	5	6	—	—	—	—	—	—	25

Tab. 11. Smittsamma könssjukdomar bland fast anställda och värnpliktiga inom armén år 1918.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
		Dröppel (<i>Gonorrhoea</i>) med följsjukdomar				Enkelt veneriskt sår (<i>Ulcus molle, chancre</i>) med följsjukd.				Nyförvärvat syfilis (<i>Syphilis recens</i>)				Recidiverande syfilis (<i>Syphilis recidivans.</i>)							
		Behäftade med sjuk- domen vid inskallisen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden	Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid inskallisen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden	Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid inskallisen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden	Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid inskallisen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden	Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar	Behäftade med sjuk- domen vid inskallisen till tjänstgöring	Insjuknade under tjänst- göringstiden	Summa insjuknade	Sammanlagt antal sjukdagar
			Smittade utom förläggings- orten	Smittade inom förläggings- orten			Smittade utom förläggings- orten	Smittade inom förläggings- orten			Smittade utom förläggings- orten	Smittade inom förläggings- orten			Smittade utom förläggings- orten	Smittade inom förläggings- orten			Smittade utom förläggings- orten	Smittade inom förläggings- orten	
Fast anställda och värnpliktiga.																					
I. arméfördelningen . .	45	60	24	129	2 487	7	6	2	15	225	11	15	2	28	1 309	5	10	1	16	291	
II. ,	45	31	12	88	1 816	3	6	1	10	244	3	3	4	10	401	3	1	—	4	47	
III. ,	23	35	18	76	1 601	2	1	—	3	82	2	7	4	13	278	3	1	—	4	69	
IV. ,	56	113	19	188	3 192	8	35	2	45	830	12	28	2	42	1 054	2	4	1	7	161	
V. ,	24	41	10	75	1 824	3	3	1	7	117	4	4	1	9	304	—	—	1	1	78	
VI. ,	10	27	9	46	1 512	—	2	1	3	67	1	4	3	8	285	2	—	—	2	18	
Bodens trupper	6	16	16	38	670	—	3	—	3	35	—	—	3	3	46	—	—	—	—	—	
Gottlands trupper . . .	1	26	2	29	765	—	4	—	4	86	1	1	—	2	74	1	1	—	2	36	
Summa	210	349	110	669	13 897	23	60	7	90	1 686	34	62	19	115	3 751	16	17	3	36	700	
Därav																					
Värnpliktiga.																					
I. arméfördelningen . .	43	26	21	90	.	7	2	2	11	.	11	2	1	14	.	5	4	—	9	.	
II. ,	43	13	10	66	.	3	2	1	6	.	2	1	—	3	.	3	—	—	3	.	
III. ,	21	20	10	51	.	2	1	—	3	82	2	3	2	7	.	1	1	—	2	.	
IV. ,	53	52	13	118	.	7	20	2	29	.	12	12	2	26	.	3	—	1	4	.	
V. ,	22	21	10	53	.	2	1	1	4	.	4	—	1	5	.	—	—	—	—	.	
IV. ,	10	17	9	36	.	—	1	1	2	.	1	1	2	4	.	2	—	—	2	.	
Bodens trupper	6	12	15	33	.	—	3	—	3	35	—	—	3	3	46	—	—	—	—	.	
Gottlands trupper . . .	1	15	2	18	.	—	3	—	3	.	1	—	—	1	.	1	—	—	1	.	
Summa	199	176	90	465	.	21	33	7	61	.	33	19	11	63	.	15	5	1	21	.	

Anm. Här angivna siffror avvika en smula från de i Tab. 9 meddelade. — Bland sjukdagar ingå även på året belöpande sjukdagar för de från föregående år kvarliggande sjuka.

¹ Krigsskolans kadetter medräknas.

Tab. 12. Dödlighet bland arméns manskap inom olika områden och efter ålder år 1918.

	Dödsorsaker											Dödligheten i ‰ av medelt-presensstyrkan.
	12. Varfeber. <i>Septicæmia</i> <i>Pyosepticæmia</i>	15. Massling. <i>Morbilli</i>	16. Scharlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	17. Difteri. <i>Diphtheria</i>	19. Influensa. <i>Influenza epid.</i>	21. Nerveber. <i>Febris typhoides</i>	25. Epidemisk hjärnfeber. <i>Meningitis cerebrospinalis epidemica</i>	26. Akut barmförslämning. <i>Polio myelitis anterior ac.</i>	29 a. Lungsot. <i>Tbc. pulm.</i>	29 b. Annan tuberkulos. <i>Tbc. organismum aliorum</i>	47. Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i>	
Områden.												
I. arméfördelningen	1	—	—	1	1	—	1	—	2	—	—	115
II. „	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	87
III. „	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	179
IV. „	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	182
V. „	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282
VI. „	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141
Bodens trupper . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145
Gottlands trupper . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
Ålder.												
Under 20 år	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
20—25 år	4	—	1	—	—	4	5	—	12	—	—	821
Över 25 år	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	35
Summa	5	—	1	4	775	4	5	—	16	9	—	6
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	886
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226

Anm. Tabellen upptager dödsfall bland arméns manskap samt befäl av manskaps grad. — Här angivna antal dödsfall avviker från det i Tab. 2 anförda på grund av olika bokföringsprinciper (särskilt beträffande våldsamma dödsorsaker).

¹ Därav 1 furir och 1 värnpliktig med skjutvapen, 1 v. korpral (under fritid) och 1 volontär (under fältmarsch) genom drunkning och 2 värnpliktiga blevo överkörda av regementets lastbil. — ² Självnördarna voro: 4 *volontärrekryter* med skjutvapen (1 anmäld för förseelse, 1 tilltalad för tillgrepp och 2 av okänd anledning); 2 *värnpliktiga*, varav den ene (student) kastade sig framför järnvägståg (trassliga privatförhållanden) och den andre dränkte sig (enl. läkares utsago på gränsen till psykos).

Tab. 13. Revaccination av manskap vid armén år 1918.

Truppförband	Antal revaccinerade	Resultat		
		Gott	Osäkert	Intet
Karlskrona grenadjärregemente	202	193	—	9
Kronobergs regemente	147	119	—	28
Hallands regemente	343	288	—	55
Norra Skånska infanteriregementet	120	107	1	12
Södra Skånska infanteriregementet	—	—	—	—
Skånska dragonregementet	48	28	1	19
Skånska husarregementet, I. bat.	—	—	—	—
Skånska husarregementet, II. bat.	—	—	—	—
Kronprinsens husarregemente	50	43	—	7
Wendes artilleriregemente	349	169	—	180
Göta ingenjörkår, 5 komp.	5	5	—	—
Skånska trängkåren	233	206	—	27
Första livgrenadjärregementet	171	69	1	101
Andra livgrenadjärregementet	64	46	—	18
Jönköpings regemente	172	93	5	74
Kalmar regemente	176	140	24	12
Garnisonskommenderingen i Norrköping	—	—	—	—
Militärskolan i Norrköping	123	112	—	11
Smålands husarregemente	314	262	2	50
Smålands artilleriregemente	263	179	—	84
Östgöta trängkår	270	190	18	62
Västgöta regemente	119	86	—	33
Skaraborgs regemente	314	257	—	57
Älvsborgs regemente	195	76	9	110
Bohusläns regemente	207	150	—	57
Officersaspirantskolan å Karlsborg	22	20	—	2
Livregementets busarer	171	142	—	29
Göta artilleriregemente	288	122	12	154
Karlsborgs artilleribataljon	89	69	—	20
Göta ingenjörkår	195	175	—	20
Göta trängkår	376	363	5	8
Intendenturkompaniet å Karlsborg	96	74	—	22
Svea livgarde	367	228	43	96
Göta livgarde	327	224	11	92
Livregementets grenadjärer	54	35	1	18
Södermanlands regemente	47	37	4	6
Vaxholms grenadjärregemente	272	249	10	13
Livgardet till häst	156	133	—	23
Svea artilleriregemente	164	64	—	100
Positionsartilleriregementet	110	93	13	4
Svea ingenjörkår, 1.—4. och 6. komp.	122	107	3	12
„ „ 5. komp.	20	19	1	—
Fälttelegrafkåren	96	67	25	4
Svea trängkår	270	187	10	73
Intendenturkompaniet i Stockholm	75	62	6	7
Krigsskolan	—	—	—	—
Upplands infanteriregemente	337	143	27	167
Dalregementet	160	139	—	21
Västmanlands regemente	194	165	3	26
Värmlands regemente	281	182	—	99
Infanteriskjuteskolan å Rosersberg	—	—	—	—
Livregementets dragoner	158	150	8	—
Skånska husarregementets detachment i Uppsala	9	2	—	7
Upplands artilleriregemente	61	31	—	30

Truppförband	Antal revacci- nerade	Resultat		
		Gott	Osäkert	Intet
Västmanlands trängkår	268	207	—	61
Hälsinge regemente	161	123	—	38
Västerbottens regemente	146	74	7	65
Jämtlands fältjägarregemente	253	209	6	38
Västernorrlands regemente	278	170	51	57
Norrlands dragonregemente	190	109	4	86
Norrlands artilleriregemente	191	158	4	29
Norrlands trängkår	252	214	9	29
Norrbottnens regemente	268	215	—	53
Norrlands artilleriregementes detachement i Boden	64	6	14	44
Bodens artilleribataljon	120	88	—	32
Bodens ingenjörkår	106	80	—	25
Intendenturkompaniet i Boden	87	77	—	10
Gottlands infanteriregemente	589	337	—	202
Gottlands artillerikår	49	30	6	13
Summa	11 882	8 197	844	2 841

Tab. 14. Å garnisonssjukhusen vårdade sjuka år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Sjukhus	Kvarliggande från föreg. år	Intagna					Summa vårdade	Utskrivna					Kvarliggande vid årets slut	Antal underhållsdagar
		Under 20 år	20—25 år	26—40 år	Över 40 år	Summa		Dagliga till fortsatt krigstjänst	Odagliga till fortsatt krigstjänst	Överflyttade till annan sjukvårdsanstalt	Döda	Summa		
Stockholm	60	1 181	2 160	222	54	3 617	3 677	3 454	3	4	144	3 605	72	51 525
Medic. avd.	19	833	833	87	23	1 776	1 795	1 643	—	—	122	1 765	80	22 888
Kirurg. »	18	176	749	78	31	1 034	1 052	993	3	4	22	1 022	80	17 541
Avd. f. smitts.könsaj.	23	172	578	57	—	807	830	818	—	—	—	818	12	11 096
Karlsborg	6	46	543	31	11	631	637	587	15	6	20	628	9	9 824
Boden	32	68	2 120	107	22	2 817	2 349	2 156	25	—	124	2 305	44	30 791
Skövde	4	27	425	19	14	485	489	471	4	2	11	488	1	7 795
Visborgs slätt (Visby)	14	27	1 306	26	3	1 362	1 376	1 349	8	6	7	1 370	6	12 522
Tillfälligt sjukhus ¹	9	28	1 132	42	—	1 202	1 211	1 139	10	38	9	1 196	15	13 190
Summa	125	1 377	7 686	447	104	9 614	9 739	9 156	65	56	315	9 592	147	125 647

¹ I Örebro.

Tab. 15. Å garnisonssjukhusen vårdade sjukdomsfall år 1918.

N:r	Sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8
		Garnisonssjukhuset i					Tillfalligt sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Väsby			
	I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar	16	—	1	—	—	—	—	17
	II. Akuta infektionssjukdomar.								
1	Smittkoppor. <i>Variola</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Vattenkoppor. <i>Varicellæ</i>	7	13	7	—	1	1	29	
3	Scharlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	2	—	9	1	4	—	16	
4	Mässling. <i>Morbilli</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Rash. <i>Rubeola</i>	33	24	12	49	76	1	195	
6	Fläcktyfus. <i>Typhus exanthematicus</i>	—	—	—	1	—	—	—	—
7	Tarmtyfus. <i>Febris typhoides</i>	19	—	2	2	—	—	23	
8	Asiatisk kolera. <i>Cholera asiatica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Inhemsk kolera. <i>Cholera nostras</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Rödsot. <i>Dysenteria</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Stelkramp. <i>Tetanus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Ros. <i>Erysipelas</i>	13	1	11	3	—	5	33	
13	Septisk lymfåder- o. lymfkörtelinflammation. <i>Lymphangitis et lymphadenitis septica</i>	37	9	2	5	12	20	85	
14	Blodförgiftning. Varfeber. <i>Septichæmia. Pyæmia</i>	5	1	—	—	—	—	6	
15	Akut ledgångsreumat. <i>Rheumat. artic. ac.</i>	42	12	41	6	9	13	123	
16	Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	78	59	218	5	228	110	698	
17	Difteri. <i>Diphtheria</i>	4	23	57	4	20	4	112	
18	Påssjuka. <i>Parotitis epidemica</i>	87	51	12	16	29	67	262	
19	Kikhosta. <i>Pertussis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	597	15	646	96	429	331	2 114	
21	Ak. barnförslamning. <i>Poliomyelitis ant. ac.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Epid. hjärnhinneinfl. <i>Mening. cerebrosp. epid.</i>	1	—	1	—	—	—	2	
23	Dröppel. <i>Gonorrhoea</i> . a. <i>Urethritis gonorrhoeica</i> b. <i>Prostatitis gonorrhoeica</i> c. <i>Cystitis gonorrhoeica</i> d. <i>Epididymitis gonorrhoeica</i> e. <i>Conjunctivitis gonorrhoeica</i> f. <i>Rheumatismus gonorrhoeicus</i>	244 24 3 69 — 6	19 — — — — —	36 1 — 9 — —	12 1 — 4 — 1	26 — — 2 — —	25 — — — — —	362 26 3 84 — 7	
24	Enkelt vener. sår. <i>Ulcus molle</i> (o. fõldsjukdom.)	84	1	1	2	3	3	94	
25	Feber av obestämd art. <i>Febric. Febr. ephem.</i>	7	6	3	—	33	35	84	
26	Andra akuta infektionssjukdomar	—	—	8	—	—	3	11	
	III. Zooparasitära sjukdomar.								
27	Trikinsjukdom. <i>Trichinosis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Masksjukdom. <i>Helminthiasis</i>	6	—	1	1	—	1	9	
29	Skabb. <i>Scabies</i>	278	45	152	25	16	16	532	
30	Andra zooparasitära sjukdomar	—	—	—	—	2	—	2	

Anm. Denna tabell avser endast under året inträffade sjukdomsfall; rörande antalet under året insjuknade personer se Tab. 14.

¹ Ett i årg. 1917 angivet fall av fläcktyfus var tarmtyfus.

1		2	3	4	5	6	7	8
N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tillfälligt sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby		
	IV. Kroniska infektionssjukdomar.							
31	Tuberkelsjukdom. <i>Tuberculosis</i> .							
	a. Lungtuberkul. <i>Tuberculosis pulmonum</i>	72	7	12	4	3	—	98
	b. Körteltub. <i>Tbc. glandul. lymphat.</i> . . .	15	—	3	—	—	2	10
	c. Ben- o. ledgångstub. <i>Tbc. ossium et artic.</i>	14	—	1	2	—	—	17
	d. Hudtuberkulos. <i>Tuberculosis cutis</i> . . .	—	—	1	—	—	—	1
	e. <i>Lupus vulgaris</i>	—	—	1	—	—	—	1
	f. Urogenitaltub. <i>Tbc. urogenitalis</i>	4	—	—	—	—	—	4
	g. Hjärn- o. hjärnhinnetub. <i>Tbc. cerebri. Meningitis tuberculosa</i>	1	—	—	1	—	—	2
	h. Allmän tub. <i>Tbc. univ. Tbc. mil. ac.</i>	—	—	—	—	—	—	—
	i. Andra former av tuberkulos	5	—	2	1	—	—	8
32	Trakom. <i>Conjunctivitis trachomatosa</i> . . .	—	—	—	—	—	—	—
33	Syfilis.							
	a. Nyförvärad. <i>Syphilis recens</i>	84	1	5	3	2	—	95
	b. Recidiverande. <i>Syphilis recidivans</i> . .	43	2	—	2	3	3	53
34	Andra kroniska infektionssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—
	V. Ämnesomsättnings- och blodsjukdomar.							
35	Bleksot. Blodbrist. <i>Chlorosis. Anæmia</i> . .	8	2	—	—	2	—	7
36	Blodfäcksjuka. <i>Morbus maculosus Werlhofii</i>	—	—	—	—	—	—	—
37	Skörbjugg. <i>Scorbutus</i>	—	—	—	—	—	—	—
38	Blödaresjuka. <i>Hæmophilia</i>	—	—	—	—	—	—	—
39	Gikt. <i>Arthritis vera sive urica</i>	—	—	1	—	—	—	1
40	Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i>	—	—	3	—	—	—	3
41	Andra ämnesomsättnings- o. blodsjukdomar . .	9	—	—	—	—	1	10
	VI. Kroniska förgiftningsjukdomar.							
42	Kronisk alkoholförg. <i>Alcoholismus chron.</i> . .	—	—	—	—	—	—	—
43	Andra kroniska förgiftningsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—
	VII. Sinnessjukdomar.							
44	Sinnessjukdom	4	—	6	2	1	1	14
	VIII. Nervsystemets sjukdomar.							
45	Nervinflammation. <i>Neuritis. Polyneuritis</i> .	14	—	1	—	2	1	18
46	Nervsmärta. <i>Neuralgia</i>	14	1	1	3	2	5	26
47	Perifer förlamning. <i>Paresis. Paralysis</i> . . .	7	—	—	—	—	—	7
48	Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	1	—	1	—	—	—	2
49	Nervsvaghet. <i>Neurasthenia</i>	13	1	4	2	4	5	29
50	Räggmärgsinflammation. <i>Myelitis</i>	—	—	—	—	—	—	—
51	Hjärnhinneinflamm. <i>Meningitis cerebri.</i>	2	—	3	—	—	—	5
52	Hjärnblödning. <i>Hæmorrhagia cerebri</i>	2	—	—	—	—	—	2
53	Andra sjukdomar i nervsystemet	48	3	1	—	—	3	55

1		2	3	4	5	6	7	8
N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tullfallet sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby		
IX. Ögonsjukdomar.								
54	<i>Conjunctivitis catarrhalis</i>	6	—	4	—	—	1	11

		1	2	3	4	5	6	7	8
N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tillflykt sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Väby			
83	Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i> . a. Torr. <i>Pleuritis sicca sive fibrinosa</i> . . . b. serös. <i>Pleuritis serosa</i> c. Varig. <i>Empyema pleuræ</i>	20 42 142	— 4 1	4 19 15	7 6 —	5 2 2	3 10 2	39 83 162	
84	Andra sjukdomar i andningsorganen	—	—	—	—	—	—	—	
XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar.									
85	Inflammation i mun och tunga. <i>Stomatitis</i> . <i>Glossitis</i>	2	—	1	—	1	3	7	
86	Inflammation i svalg och matstrupe. <i>Pharyngitis</i> . <i>Oesophagitis</i>	78	—	—	—	—	—	78	
87	Magkatarr. <i>Gastritis</i> . a. Akut. <i>Gastritis acuta</i> b. Kronisk. <i>Gastritis chronica</i>	9 16 10	11 7 —	7 — —	5 2 1	27 — —	17 1 —	76 26 11	
88	Funktion. magsäckssjukd. <i>Neurosis ventric.</i>	39	—	20	3	1	4	67	
89	Magsår. <i>Ulcus ventriculi</i> . <i>Ulcus duodeni</i>	—	—	—	—	—	—	—	
90	Utvidgning av magsäcken. Sänkning av magsäcken. <i>Dilatatio ventriculi</i> . <i>Gastroptosis</i>	3	6	19	—	4	8	40	
91	Mag-tarmkatarr. <i>Gastro-enteritis</i>	52	6	191	10	23	21	303	
92	Tarmkatarr. <i>Enteritis</i> . <i>Colitis</i> etc. a. Akut. <i>Enteritis etc. acuta</i> b. Kronisk. <i>Enteritis etc. chronica</i>	14 106	— 10	— 54	— 9	— 8	— 4	14 191	
93	Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	1	1	—	—	—	—	2	
94	Tarmhinder. Tarmvred. <i>Ileus</i> . <i>Volvulus</i> . <i>Invagination</i>	103	4	25	9	3	3	147	
95	Bräck. <i>Hernia</i> . a. Rörligt. <i>Hernia mobilis</i> b. Inklämt. <i>Hernia incarcerata</i>	1 4	1 —	2 —	1 —	— —	1 1	6 5	
96	Förstoppning. <i>Obstipatio</i>	3	—	—	9	—	—	12	
97	Inflammation kring ändtarmen. Ändtarmsåstel. <i>Periproctitis</i> . <i>Fistula ani</i>	10	—	—	—	—	—	10	
98	Ändtarmsspricka. Ändtarmskontraktur. <i>Fissura</i> . <i>Contractura ani</i>	—	—	—	1	—	—	1	
99	Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	44	5	18	9	9	17	102	
100	Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	3	—	1	—	—	—	4	
101	Gallsten. <i>Cholelithiasis</i>	59	—	7	1	—	3	70	
102	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen								
XIV. Urin- och könsorganens sjukdomar.									
103	Njurinflammation. <i>Nephritis</i> . a. Akut. <i>Nephritis acuta</i> b. Kronisk. <i>Nephritis chronica</i>	38 6	2 1	5 1	3 5	4 —	— —	52 13	
104	Njursten. <i>Lithiasis renalis</i>	3	—	—	1	—	—	4	
105	Äggviteurin. <i>Albuminuria</i>	18	2	2	1	7	3	33	
106	Katarr, inflammation i urinblåsan. <i>Cystitis</i>	9	1	3	—	—	1	14	
107	Funktionel blåssjukdom. <i>Neurosis vesicæ urinariæ</i> . <i>Enuresis nocturna</i>	17	—	1	—	5	—	23	
108	Blåskörtelsinflammation. <i>Prostatitis</i> . <i>Abscessus prostatae</i>	—	—	—	—	—	—	—	

		1	2	3	4	5	6	7	8
N:r	Sjukdomar	Garnisonssjukhuset i					Tullfältigt sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Visby			
109	Urinrörsförträngning. <i>Stricturea urethrae</i> . . .	3	—	—	—	—	—	—	3
110	Förträngning av förhuden. <i>Phimosis. Paraphimosis</i> . . .	9	—	—	2	1	—	—	12
111	Testikelinflamm. <i>Epididymitis. Orchitis</i> . . .	14	—	1	1	—	11	—	27
112	Vattenbräck. Pungsvullnad. <i>Hydrocele. Haematocoele. Pyocoele</i>	17	—	3	3	—	—	—	23
113	Pungåderbräck. <i>Varicocele</i>	36	—	5	1	1	1	—	44
114	Andra sjukdomar i urin- och könsorganen . .	2	2	3	—	1	—	—	8
XV. Rörelseorganens och ben-systemets sjukdomar.									
115	Muskelinflammation. Muskelreumatism.								
	a. Akut. <i>Myitis ac. Rheumat. musc. ac.</i> . .	10	6	6	4	17	7	—	50
	b. Kronisk. <i>Myitis chr. Rheum. musc. chr.</i> . .	1	4	—	—	—	1	—	6
116	Inflammation i senskida. <i>Tendovaginitis</i> . .	7	—	4	3	4	15	—	33
117	Senknuta. <i>Ganglion</i>	3	—	—	1	—	—	—	4
118	Inflammation i slem säck. <i>Bursitis. Hygroma</i> . .	26	1	1	—	7	1	—	36
119	Falsk ledställning. <i>Scoliosis. Genu valgum. Pes varus. Hallux valgus etc.</i>	29	1	1	—	—	2	—	33
120	Ledstyvhet. <i>Anchylosis</i>	2	—	—	1	—	—	—	3
121	Inflammat. i ledgång. <i>Synovitis. Arthrosis</i> . .	29	2	3	2	9	14	—	59
122	Kronisk ledgångsreum. <i>Rheum. artic. chr.</i> . .	2	—	—	1	1	4	—	8
123	Ledmus. <i>Mus artic. Corpus mob. in artic.</i> . .	15	—	2	2	—	—	—	19
124	Ben- och benmärgsinflammation. <i>Osteitis. Osteomyelitis</i>	3	—	5	4	—	1	—	13
125	Benhinneinflammation. <i>Periostitis</i>	7	—	5	4	3	—	—	19
126	Fotödem. <i>Oedema pedis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
127	Marschsvulst. <i>Syndesmitis metatarsae</i> . . .	1	1	—	—	31	25	—	58
128	Ansträngningsperiostit. <i>Periostitis tibiae ab exercitio</i>	—	—	—	1	1	1	—	3
129	Andra sjukd. i rörelseorg. och bensystemet . .	12	—	4	—	1	8	—	25
XVI. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväven.									
130	<i>Erythema multiforme et nodosum</i>	3	1	4	1	2	4	—	15
131	<i>Urticaria</i>	3	—	—	1	1	—	—	5
132	<i>Herpes zoster</i>	3	1	—	—	2	—	—	6
133	<i>Psoriasis</i>	20	—	7	2	2	—	—	31
134	<i>Eczema</i>	44	11	18	1	4	6	—	84
135	<i>Impetigo. Ecthyma</i>	9	8	5	—	—	—	—	22
136	<i>Favus</i>	—	—	1	—	—	—	—	1
137	<i>Herpes tonsurans. Sycosis</i>	—	4	1	5	—	—	—	10
138	Nagelträng. <i>Unguis incarnatus. Paronychia</i> . .	36	8	13	2	7	3	—	69
139	Bindvävsinflamm. Bulnad. <i>Plegmone. Absc.</i> . .	79	19	28	9	7	16	—	158
140	Böld. <i>Furunculus. Carbunculus</i>	41	14	5	6	17	51	—	134
141	Rötsår. <i>Ulcus</i>	14	1	—	—	—	—	—	15
142	Brand. <i>Gangraena</i>	—	—	1	1	—	—	—	2
143	Andra sjukdomar i huden eller bindväven . .	37	1	3	—	3	8	—	52

N:r	Sjukdomar	1	2	3	4	5	6	7	8
		Garnisonssjukhuset i					Tillfalligt sjukhus (Örebro)	Summa sjukdomsfall	
		Stockholm	Karlsborg	Boden	Skövde	Väsby			
	XVII. Svalster.								
144	Svalst. <i>Tumor</i>	58	—	2	5	2	5	72	
	XVIII. Genom våld el. olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar.								
145	Muskelbristning. Senbristn. Sensträckning . .	3	—	—	—	7	2	12	
146	Ledvrickning	22	2	1	3	16	23	67	
147	Luxation. a. Enkel	5	—	1	—	—	—	6	
	b. Komplicerad	1	—	—	—	—	—	1	
148	Benbrott. a. Enkelt	60	1	10	8	—	1	80	
	b. Komplicerat	6	—	2	—	—	—	8	
149	Stöt och krossning. Krossår	47	10	15	6	7	16	101	
150	Sår av skarpt eller spetsigt vapen	28	4	4	11	9	8	64	
151	Skottsår. a. Enkelt. Skottsår i mjukdelarna .	6	4	—	2	—	1	13	
	b. Komplicerat. Skottfraktur	2	—	—	—	—	—	2	
	c. Inträngande	6	—	—	—	—	—	6	
152	Skoskav. Skavsår efter skidbindning e. d. . .	4	7	1	—	1	18	31	
153	Ridsår	—	1	—	—	—	—	1	
154	Skada, orsakad av förbränning el. explosion.								
	a. 1. gradens förbränning	1	—	—	—	—	1	2	
	b. 2. gradens förbränning	1	—	3	1	1	—	6	
	c. 3. gradens förbränning	—	—	2	—	—	1	3	
155	Kylskada. a. 1. gradens förfrysning	—	—	—	—	2	—	2	
	b. 2. gradens förfrysning	—	1	2	—	—	—	3	
	c. 3. gradens förfrysning	1	—	3	—	—	—	4	
156	Solstyg. Värmeslag	—	—	—	—	2	—	2	
157	Akut förgiftning	—	—	—	—	—	—	—	
	a. Av alkohol	—	—	—	—	—	—	—	
	b. Av narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	
	c. Av kolos eller lysgas	—	—	—	—	—	—	—	
	d. Av metallsalter	—	—	—	—	—	—	—	
	e. Av syror eller alkalier	1	—	—	—	—	—	1	
	f. Av födoämnen	—	—	—	—	—	—	—	
	g. Av andra gifter	—	—	—	—	—	—	—	
158	Andra skador	1	—	6	—	1	—	8	
159	Självmod. Självmodsförsök	2	—	1	—	—	—	3	
160	Sjukdom av obestämd art	—	—	—	2	—	—	2	
161	Observationspat., simulanter, konvalescenter .	473	7	117	9	41	63	710	

Tab. 16. Å garnisonssjukhuset i Stockholm operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å intagna patienter år 1918.

1	2	3	4		
Sjukdom	An- tal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbät- rad	död
II.					
Corpus alien. bulbi oc.	1	Enucleatio bulbi	1	—	—
Strabismus concomitans	2	Tenolysis + framläggning	2	—	—
III.					
Otitis med. ac. suppur.	1	Paracenthes	1	—	—
Otitis med. chron.	12	Radikalop. enl. Zaufal-Stacke	9	—	—
Otitis med. chron. c. periphlebitis sin. sigm.	1	Total uppmejsling + friläggning av sinus	1	—	—
Mastoiditis ac.	9	Antrotomia	9	—	—
Mastoiditis ac. c. periphlebitis sin. sigm.	2	Antrotomia + friläggning av sinus	2	—	—
IV.					
Deviatio septi nasi	23	Resectio submuc. enl. Killian	23	—	—
Hypertrophia conchae	7	Conchotomia	7	—	—
Sinusitis chron. maxillae	6	Intranasal trepanation	6	—	—
Sinusitis chron. frontal.	2	Brett öppnande intranasalt	2	—	—
Sinusitis chron. frontal.	1	Conchotomia	1	—	—
Ethmoiditis chron.	11	Ethmoidectomy	11	—	—
Sinusitis chron. sphenoid.	10	Brett öppnande	10	—	—
V.					
Naevi pigment. faciei	1	Excisiones	1	—	—
Labium leporinum	1	Plastik	1	—	—
Osteitis maxillae	1	Sequestrotomia	1	—	—
Periostitis alveol. ac. supp. maxillae	6	Incisio	6	—	—
Periostitis alveol. ac. supp. mandib.	10	Incisio	9	—	—
Cysta reg. buccal. c. carie dentis	1	Incisio + excochleatio	1	—	—
Angina phlegmonosa	35	Incisio	34	—	—
Sialolithiasis submax.	1	Sialoductotomia + extractio	1	—	—
Tonsillitis chron.	70	Tonsillectomia	70	—	—
Vegetationes adenoides	11	Abrasio	11	—	—
Fractura mandibulae	1	{Osteosyntes Extraction av bronsaluminiumtråd }	1	—	—
VI.					
Fistula med. colli cong.	2	Extirpatio	2	—	—
Fistula lat. colli cong.	1	Extirpatio	1	—	—
Lymphadenitis ac. supp. colli	5	Incisio	5	—	—
Lymphomata tbc. colli	5	Extirpatio	5	—	—
Lymphomata tbc. supp. colli	5	Incisio + excochleatio	5	—	—

¹ Därav 3 ej utskrivna. — ² Därav 1 ej utskriven.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
Lymphomata tbc. supp. colli . . .	2	Revision	2	—	—
Abscessus tbc. reg. supraclavic. .	1	Incisio	1	—	—
Oedema glottid. ex angina	1	Tracheotomia inf.	1	—	—
Vulnus sclopet. colli	1	Excision	1	—	—
VIII.					
Stricture œsophagi	1 ¹	Gastrostomia	—	—	—
Osteitis tbc. sterni c. abscess. congestion. mediast. ant.	1	Resectio sterni + incisio + excochleatio	1	—	—
Osteitis tbc. sterni et chondrit. tbc. cost. I c. abscess. congestion. mediast.	1	Resectio sterni et cost. I + incisio + excochleatio	1	—	—
Arthritis tbc. art. sternoclav. . .	1	Revision	1	—	—
Empyema tbc. pleuræ circumscripta	1	Revision	1	—	—
Empyema tbc. pleuræ circumscripta	1	Resectio	1	—	—
Empyema tbc. pleuræ op.	1 ¹	Resectio cost. IV + thoracotomia .	1	—	—
Empyema chron. pleuræ op. . . .	1	Resectio cost. VI + thoracotomia .	1	—	—
Empyema ac. pleuræ	2 ¹	Revision	—	—	—
Empyema ac. pleuræ bilat.	1 ¹	Revision	—	—	—
Empyema ac. pleuræ circumscripta	2	Revision	—	—	—
Vulnus sclopet. perf. thorac. c. corp. alien.	1	Resectio costæ + thoracotomia . .	34	—	11
		Resectio costæ + thoracotomia bilat. (två séanceer)	—	—	—
		Resectio costæ V + thoracotomia .	1	—	1
		Extractio	1	—	—
		Revision	—	—	—
IX.					
Gynekomastia	1	Exstirpatio	1	—	—
XIV.					
Ulcus chron. ventriculi juxta-pyloric.	1	Resectio pylori (Billroth II) + gastroenterostomia retrocol. post. . .	1	—	—
Ulcus chron. curv. min. ventriculi	1	Resectio ventriculi partialis (ovalär)	1	—	—
Ulcus perforans ventric. op. . . .	1	Lösning av adhærens + gastroenterostomia retrocol. post. . .	1	—	—
Cancer ventric. inoper.	1	Laparotomia explorativa	—	—	1
		Laparocenthes	—	—	—
XV.					
Peritonitis purul. diff. ex. ulc. perf. intest. tenuis (typhus abdominalis)	1	Laparotomia + tarmsutur + utspolning + drainage	—	—	1
Ileus	1	Laparotomi + lösning av adhærens +	1	—	—

¹ Ej utskriven. — ² Därav 9 ej utskrivna.

1	2	3	4		
			Pat. utskriven		
Sjukdom	Antal fall	Operation	frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
XVI.					
Appendicitis ac. cat.	32	Appendectomy	32	—	—
Appendicitis ac. cat.	1	Appendectomy + drainage	1	—	—
Appendicitis ac. cat. recid.	6	Appendectomy	6	—	—
Appendicitis ac. cat. recid. (fritt intervall)	6	Appendectomy	6	—	—
Appendicitis ac. gangr.	25	Appendectomy	25	—	—
Appendicitis ac. gangr.	12	Appendectomy + drainage	1	—	—
Appendicitis ac. gangr.	1	Appendectomy + tamponad	1	—	—
Appendicitis ac. perf. c. abscessu	3	Appendectomy + drainage	3	—	—
Appendicitis ac. perf. c. abscessu	1	Appendectomy + drainage	1	—	—
Appendicitis ac. perf. c. abscessu	1	Rectal incision	1	—	—
Appendicitis ac. perf. c. abscessu	1	Appendectomy + tamponad	1	—	—
Appendicitis ac. perf. c. abscessu	1	Laparotomy + uttorkn. + drainage	1	—	—
Appendicitis ac. perf. c. peritonit. lib. purulent.	2	Appendectomy + utspolning + drainage	2	—	—
Appendicitis subac. cat.	1	Appendectomy	1	—	—
Appendicitis subac. perf. c. abscessu	*1	Appendectomy + drainage	—	—	—
Appendicitis chron.	1	Appendectomy	1	—	—
Coecal-adhærener efter appendectomi	1	Laparotomy + lösning av adhærener	1	—	—
Fistula coecal. post appendectomiam	1	Fistuloraphia	1	—	—
XVII.					
Hernia inguinalis	2	Radikalop. enl. Bassini	2	—	—
Hernia inguinalis	160	Radikalop. enl. Bassini-Schultén	59	—	—
Hernia inguinalis	4	Radikalop. enl. Girard	4	—	—
Hernia inguinalis congenita	3	Radikalop. enl. Bassini-Schultén	3	—	—
Hernia inguinalis recidiv.	1	Radikalop. enl. Bassini	1	—	—
Hernia inguinalis recidiv.	2	Radikalop. enl. Bassini-Schultén	2	—	—
Hernia inguinalis direct.	3	Radikalop. enl. Bassini-Schultén	3	—	—
Hernia inguinalis med appendix adhærent till bråcksäcken	1	Radikalop. enl. Bassini-Schultén + appendectomy	1	—	—
Hernia inguinalis incarc.	1	Herniotomia + radikalop. enl. Girard	1	—	—
Hernia cruralis	1	Radikalop. enl. Fabricius	1	—	—
Hernia umbilicalis	1	Radikalop. enl. Mayo	1	—	—
Hernia parietis abdom. post laparotomiam	2	Radikalop.	2	—	—
XVIII.					
Fissura et contractura ani	8	Dilatation forcée	8	—	—
Fissura et contractura ani	1	Dilatation forcée + excisio	1	—	—
Abscessus ad anum	3	Incisio	3	—	—
Fistula ani	2	Radikalop.	2	—	—
Tumores hæmorrhoidales	7	Extirpatio	7	—	—
Tumores hæmorrhoidales	2	Incisio + excochleatio	2	—	—
Polypus ad anum	1	Extirpatio	1	—	—
XIX.					
Peritonitis suspect. (influenzapneumoni)	1	Laparotomy explorativa	—	1	—

* Därför 1 ej utskriven. — * Ej utskriven.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			Frisk el. förbättr.	oförbättr.	död
Peritonitis tbc.	1	Appendectomy	1	—	—
Vulnus sclopet. abdom. op.	1	Laparocentes	—	—	1
Contusio abdom. c. hæmorrhagia intraperit.	1	Revision	—	—	—
		Revision	—	—	1
		Laparotomia + kärlligaturer	—	—	1
XX.					
Abscessus paranephrit.	1	Incisio + drainage	1	—	—
Tbc. renis	2	Revision	—	—	—
Lithiasis ureteris	1	Revision	2	—	—
		Nephrectomia	1	—	—
		Ureterolithotomia	—	—	—
XXII.					
Atrophia prostatae	1	Prostatectomia	1	—	—
Cancer prostatae	1	Epicystostomia	—	—	1
XXIII.					
Phimosis	2	Circumcisio	2	—	—
Paraphimosis	1	Incisio dorsalis + repositio	1	—	—
Strictura orificii ext. urethræ	1	Plastik	1	—	—
Strictura urethræ gonorrhoeica	1	Punctio suprapubica	1	—	—
XXIV.					
Retentio testis	9	Radikalop. enl. Åkerblom	9	—	—
Ectopia testis	1	Radikalop. enl. Åkerblom	1	—	—
Hydrocele testis	11	Radikalop. enl. Winckelmenn	11	—	—
Hydrocele funiculi	3	Extirpatio	3	—	—
Spermatocele	2	Extirpatio	2	—	—
Varicocele	32	Excisio + suspensoriebildn.	32	—	—
Gangrana scroti et testis	1	Ablatio testis	1	—	—
XXVI.					
Osteitis tbc. oss. ischii c. abscessu	1	Incisio + uppmejsling	1	—	—
XXVII.					
Anchylous art. radiocarp.	1	Brissement forcée	1	—	—
Pes valgus contract.	1	Brissement forcée	1	—	—
Contractura dig. man.	1	Exarticulatio	1	—	—
Contractura dig. ped.	1	Tenotomia + brissement forcée	1	—	—
Contractura dig. ped.	9	Exarticulatio	9	—	—
Hallux valgus	1	Exarticulatio	1	—	—
Hallux valgus	1	Aymejsling av exostos	1	—	—
Osteitis sept. phalang.	1	Sequestrotomia	1	—	—
Spina ventosa man.	1	Uppmejsling	1	—	—
		Revision	—	—	—
		Revision	—	—	—

Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
Granulerande benhåla (osteomyelit. op.)	1	Plastik med avmejsling av benkanter	1	—	—
Osteitis chron. circumscr. calcan.	1	Uppmejsling	1	—	—
Periostitis ac. supp. tib.	1	Incisio	1	—	—
Omarthrits tbc. (caries sicca)	1	Resectio articulat.	1	—	—
Arthritis sept. interphal. man.	1	Resectio articulat.	1	—	—
Synovitis ac. gen.	5	Punctio + sköljning	5	—	—
Synovitis chron. gen.	2	Punctio + sköljning	2	—	—
Synovitis chron. circumscript. gen.	1	Synovectomy partialis	1	—	—
Synovitis tbc. gen.	2	Punctio + sköljning	2	—	—
Arthritis deform. gen. c. corp. mobil.	1	Arthrotomia + extractio + avmejsling av osteophyter	1	—	—
Tendovaginitis ac. supp. carpi radial.	1	Stor incision	1	—	—
Tendovaginitis ac. supp. carpi ulnar.	1	Stor incision	1	—	—
Tendovaginitis ac. supp. dig. man.	3	Stor incision	3	—	—
Lymphadenitis ac. supp. axillæ	1	Incisio	1	—	—
Lymphangitis ac. supp. crur. et anticur.	1	Incisio	1	—	—
Lymphadenitis ac. supp. inguin.	4	Incisio	4	—	—
Lymphadenitis subchron. supp. inguin.	3	Exstirpatio	3	—	—
Hidradenitis ac. supp. axillæ	9	Incisio	9	—	—
Panaritium	20	Incisio	20	—	—
Unguis incarn.	26	Radikalop. enl. König	25	—	—
Paronychium	22	Evulsio unguis	22	—	—
Bursitis ac. olecrani	1	Punctio	1	—	—
Bursitis ac. præpatell.	1	Punctio	1	—	—
Bursitis ac. supp. præpatell.	3	Incisio	3	—	—
Bursitis chron. præpatellar.	6	Exstirpatio	6	—	—
Bursitis reg. malleol. lat.	1	Exstirpatio	1	—	—
Bursitis chron. dorsi ped.	3	Exstirpatio	3	—	—
Abscessus tbc. suræ	1	Incisio + excochleatio	1	—	—
Varices crur. et anticur.	33	Hög dubbel underbindning + excisiones	33	—	—
Varices crur. et anticur.	47	Excisiones	47	—	—
Varices crur. et anticur.	2	Hög dubbel underbindning	2	—	—
Varices crur. et anticur. op.	1	Sekundärsuturer	1	—	—
Amputatio traum. man.	1	Reamputatio metacarp. et phal.	1	—	—
Amputatio traum. dig. man.	13	Reamputatio	13	—	—
Amputatio traum. dig. man.	4	Exarticulatio	4	—	—
Amputatio traum. dig. ped.	2	Reamputatio	2	—	—
Luxatio humeri	2	Repositio	2	—	—
Fractura humeri intraart.	1	Osteosyntes med skruv	1	—	—
Fractura radii	1	Osteosyntes med skruv	1	—	—
Fractura radii	1	Repositio	1	—	—
Luxatio compl. carpi + fractura radii	1	Repositio + sutur av ledkapsel	1	—	—
Fractura infecta e vuln. sclopet. femor.	1	Incisio + sequestrotomia + extraktion av främmande kr.	1	—	—
Fractura infecta tibiæ (granatskada)	1	{ Sequestrotomia + extraktion av främmande kroppar	1	—	—
Fractura infecta anticur.	1	{ Revision	1	—	—
Pseudarthrosis tibiæ	1	{ Revision	1	—	—
Chondromalacia traum. articulation. cubit.	1	{ Sequestrotomia	1	—	—
		{ Bentransplantation	1	—	—
	1	Arthrotomia + excisio	1	—	—

1 Därav 1 ej utskriven.

1 Sjukdom	2 Antal fall	3 Operation	4 Pat. utskriven			
			frisk el. förbättr.	offerbätt- rad		död
Chondromalacia traum. patellæ . .	2	Arthrotomia + excisio	2	—	—	—
Luxatio total. menisci med. gen. . .	5	Arthrotomia + meniscectomia . .	5	—	—	—
Luxatio total. menisci lat. gen. . .	1	Arthrotomia + meniscectomia . .	1	—	—	—
Osteochondritis diss. gen.	1	Arthrotomia + extraction av fri kropp	1	—	—	—
Hæmarthrosis gen.	1	Punctio	1	—	—	—
Vulnus sclopet. perf. ossis femoris	1	(Revision	1	—	—	—
		(Revision				
Abscisio tend. flex. dig. man. . . .	2	Tenoraphia	2	—	—	—
Abscisio tend. extens. dig. man. . .	3	Tenoraphia	3	—	—	—
Ruptura tend. Achill.	1	Tenoraphia	1	—	—	—
Corpus alien. man.	2	Incisio + extractio	2	—	—	—
Corpus alien. crur. (vuln. sclopet.)	1	Incisio + extractio	1	—	—	—
Corpus alien. lig. patelle (silketråd)	1	Incisio + extractio	1	—	—	—
Corpus alien. ped.	1	Incisio + extractio	1	—	—	—
Cysta epithel. traum.	2	Exstirpatio	2	—	—	—
Fistula epithel. traum.	1	Klyvning	1	—	—	—
Fibroma tend. man.	1	Exstirpatio	1	—	—	—
Ganglion carpi dorsal.	2	Exstirpatio	2	—	—	—
Clavus	2	Excisio	2	—	—	—
Exostosis subung. hall.	2	Avmejsling	2	—	—	—
Exostosis dorsi ped.	8	Avmejsling	8	—	—	—
XXVIII.						
Vulnus	¹ 18	Saturer	17	—	—	—
Vulnus infectum	9	Incisio	9	—	—	—
Furunculus	22	Incisio	22	—	—	—
Carbunculus	3	Op. för	3	—	—	—
Abscessus	² 44	Incisio	42	—	—	—
Phlegmone	² 44	Incisio	41	—	—	1
Hæmatoma	2	Incisio	2	—	—	—
Hæmatoma	1	Punctio	1	—	—	—
Cysta dermoides	2	Exstirpatio	2	—	—	—
Cysta dermoides infecta	1	Incisio	1	—	—	—
Fibroma cutis	1	Excisio	1	—	—	—
Verruca	7	Excisio	7	—	—	—
Lipoma	1	Exstirpatio	1	—	—	—
Atheroma	6	Exstirpatio	6	—	—	—
Atheroma infectum	6	Incisio + Excochleatio	6	—	—	—
Defectus cutis	2	Transplantation enl. Tiersch . . .	2	—	—	—
Summa	1049	Summa	1005	—	—	18

¹ Därav 1 ej utskriven. — ² Därav 2 ej utskrivna. — ³ Därav 26 ej utskrivna.

Tab. 17. Å garnisonssjukhuset vid Karlsborg operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å *intagna* patienter år 1918.

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskrivnen		
			frisk el. förbättr.	oförbättr. red	död
I.					
Vulnus contusum	1	Suturer	1	—	—
III.					
Vulnus contus. auricul.	1	Suturer	1	—	—
V.					
Phlegmone labii	1	Incision	1	—	—
Vulnus contus. faciei	2	Suturer	2	—	—
VIII.					
Empyema pleuræ	3	Reybensresektion + thoracotomi	2	—	1
XV.					
Ileus	1	Laparotomi + lösning av adhærens	—	—	1
Vulnus sclopetar.	1	Tarmsutur	1	—	—
XVI.					
Appendicitis acuta	6	Appendectomi	6	—	—
XVII.					
Hernia inguinal. mob.	4	Radikalop. enl. Bassini	4	—	—
Hernia crural. incarc.	1	Herniotomi + radikalop.	1	—	—
Hernia linæ albæ	1	Radikalop.	1	—	—
XXVII.					
Deformerad tå	1	Exarticulation	1	—	—
Bursitis suppurativa	1	Incision	1	—	—
Phlegmone pedis	2	Incision	2	—	—
Abscessus pedis	2	Incision	2	—	—
Lymphadenitis suppurat. axillæ	2	Incision	1	—	1
Lymphadenitis suppurat. inguin.	1	Incision	1	—	—
Unguis incarnatus	8	Radikalop. enl. König	8	—	—
Varices	2	Underb. av v. saph. + excision	2	—	—
Varices	2	Excisioner	2	—	—
Laceratio digiti	1	Amputation & mellanled	1	—	—
Vulnus incis. digiti	1	Sensutur	1	—	—
Vulnus lacerat. man.	1	Underb. av art. radial.	1	—	—
Vulnus sclopetar.	1	Extraktion av metallsplittorr	1	—	—
Furunculus	5	Incision	5	—	—
Phlegmone, abscessus	10	Incision	10	—	—
Summa	62		59	—	3

Tab. 18. Å garnisonssjukhuset i Boden operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å *intagna* patienter år 1918.

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskrivnen		
			frisk el. förbättr.	oförbättr. rad	död
I.					
Fractura complicata cranii c. depressione	1	Trepanatio	1	—	—
II.					
Vulnus perfor. bulbi	1	Enucleatio bulbi	1	—	—
Corpus alien. corneæ	3	Extractio	3	—	—
Ruptura scleræ	1	Sutur	1	—	—
Dacryocystitis ac. pur.	2	Incisio + Bowmans op.	2	—	—
III.					
Otitis med. ac.	3	Paracentes	3	—	—
Otitis med. c. mastoid. ac.	3	Uppmejsling av pr. m.	3	—	—
Mastoiditis chron.	1	Radikaloperation	1	—	—
IV.					
Spina septi nasi	1	Spinectomia	1	—	—
Polypus cavi nasi	2	Evulsio	2	—	—
Epistaxis	6	Bränning	6	—	—
V.					
Periostitis alveolaris	6	Incisio	6	—	—
Vulnera	4	Sutur	4	—	—
Angina phlegmonosa	10	Incisio	10	—	—
Vegetationes adenoides	3	Abrasio	3	—	—
Cancer cutis faciei	1	Exstirpatio	1	—	—
Hypertrofia tonsillarum palat.	17	Tonsillotomia	17	—	—
VI.					
Phlegmone colli	1	Incisio + drainage	1	—	—
Lymphadenitis ac.	3	Incisio	3	—	—
Lymphadenitis tbc.	2	Exstirpatio	2	—	—
VIII.					
Pleuritis exsudativa	21	Thoracocentes	21	—	—
Empyema pleuræ	30	Resectio costæ + thoracotomi	22	—	8
Empyema pleuræ	2	Thoracocentes	—	—	2
XI.					
Cholecystitis chron. pur.	11	Cholecystotomi	—	—	—

¹ Ej utskrivnen.

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
XVI.					
Appendicitis ac. utan peritonit eller med serös eller seropurulent peritonit	17	Appendectomi	16	—	1
Appendicitis ac. med begränsad varig peritonit	5	Appendectomi + drainage	4	—	1
Appendicitis chron. eller på fritid	5	Appendectomi	5	—	—
XVII.					
Hernia inguin. cong. mob.	3	Radikalop. Bassini-Schultén	3	—	—
Hernia inguin. acquis. mob.	19	Radikalop. Bassini-Schultén	19	—	—
Hernia inguin. incarc.	1	Radikalop. Bassini-Schultén	1	—	—
Hernia femor. incarc.	1	Herniotomi + Laparatomi	1	—	—
XVIII.					
Fissura et contractura ani	2	Dilatation forcée	2	—	—
Tumores hæmorrhoidales	5	Dilatation excisio	5	—	—
Abscessus ad anum	3	Incisio	3	—	—
XXIII.					
Phimosis	2	Circumcisio	2	—	—
XXIV.					
Laceratio scroti, testis	1	Ablatio testis	1	—	—
Varicocele	4	Op. enligt G. Nilsson	4	—	—
Hydrocele testis	4	Op. enligt Winkelmann	4	—	—
Hydrocele testis	3	Punktion	3	—	—
Hydrocele funiculi	1	Exstirpatio	1	—	—
XXVII.					
Hallux valgus	1	Operation + kilosteotomi	1	—	—
Hammartå	1	Exarticulatio	1	—	—
Congelatio manus	1	Amputatio dig.	1	—	—
Congelatio manus	1	Amputatio man. amb.	—	—	1
Congelatio pedis	3	Amputatio halluc.	3	—	—
Syndaktylia dig.	1	Plastisk op. dig. II—IV	1	—	—
Polydaktylia man. sin.	1	Exartikulation av övertalig tumme	1	—	—
Contractura tendinis	1	Amputatio dig.	1	—	—
Contractura tendinis	1	Excision av ärr	1	—	—
Osteomyelitis ac.	4	Sequestrotomi	4	—	—
Fractura humeri	5	Gipsförband	5	—	—
Fractura compl. radii et ulnæ	2	Spjälförband	2	—	—
Fractura radii	4	Reposition + gips	4	—	—
Fractura femoris	3	Reposition i narkos + gips	3	—	—
Fractura tibiæ et fibulæ	2	Reposition i narkos + gips	2	—	—
Fractura patellæ	1	Sutar (bronsaluminium)	1	—	—
Fractura claviculæ	2	Häftförband	2	—	—

1 Sjukdom	2 An- tal fall	3 Operation	4 Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättr. rad	död
Laceratio pedis	2	Amputatio dig. II—V	2	—	—
Laceratio brachii	1	Amputatio	1	—	—
Laceratio dig. man.	2	Amputatio + sensatur	2	—	—
Luxatio humeri	3	Reposition i narkos	3	—	—
Luxatio antibrach. post	2	Reposition + gips	2	—	—
Luxatio dig. III man.	1	Reposition + spjälförband	1	—	—
Unguis incarn. hallucis	16	Radikalop. enligt König	16	—	—
Inflammation i nagelb.	1	Evulsio unguinis	1	—	—
Varices	8	Excisio	8	—	—
Ganglion carpi	2	Exstirpatio	2	—	—
Corpus alien. reg. ax. dx.	1	Extractio	1	—	—
Corpus alien. sid. lat. s.	1	Incisio	1	—	—
Corpus alien. pollicis	1	Extractio	1	—	—
Lymphadenitis supp. reg. ing.	2	Incisio	2	—	—
Tbc. art. talocrural.	1	Resectio art. talocrural.	1	—	—
Tbc. art. genus	1 ¹	Skrapning + gips	—	—	—
Tendovaginitis	3	Incisio	3	—	—
Phlegmone reg. inguin.	1	Incisio	1	—	—
Phlegmone	8	Incisio :	8	—	—
Periostitis oss. calc.	1	Avmejsling	1	—	—
Fistula crur.	1	Utskrapning	1	—	—
Hydrops, Hæmarthros. gen.	3	Punktion + sköljning	3	—	—
Bursitis præpatell.	2	Incisio + drainage	2	—	—
Amputatio manus	1	Amputatio antibrachii	1	—	—
Papilloma	1	Exstirpatio	1	—	—
Verruca	2	Exstirpatio	2	—	—
Lipoma reg. dorsi	2	Exstirpatio	2	—	—
Fibroma hallucis	1	Exstirpatio	1	—	—
Cysta dermoid. perinæi	2	Incisio + utskrapning	2	—	—
Vulnera	28	Suturer	28	—	—
Panaritium	10	Incisio	10	—	—
Abcessus	10	Incisio	10	—	—
Carbunculus	2	Incisio + korsnitt	2	—	—
Clavus	2	Excisio	2	—	—
Atheroma	3	Exstirpatio	3	—	—
Tbc. cutis manus	1	Kauterisation	1	—	—
Defectus cutis	1	Transplantation enl. Tiersch	1	—	—
Summa	365		350	—	18

¹ Ej utskriven. -- ² Därav 2 ej utskrivna.

Tab. 19. Å garnisonssjukhuset i Skövde operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å *intagna* patienter år 1918.

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
I.					
Encephalites et meningitis (post influenzam)	1	Lumbalpunktion	—	—	1
Meningitis tbc.	1	Lumbalpunktion	—	—	1
Fractura complicata cranii	1	Debridering + toilett	1	—	—
II.					
Iridocyclitis traumat.	1	Enucleatio bulbi	1	—	—
Corpus alien. bulbi c. prolaps. corp. vitrei	1	Enucleatio bulbi	1	—	—
Osteoperiostitis suppurat. orbitæ .	1	Incision	1	—	—
Atresia orbitæ	1	Plastisk operation	1	—	—
V.					
Osteoperiostitis alveolar.	4	Incision	4	—	—
Angina phlegmon.	1	Incision	1	—	—
VI.					
Lymphoma tbc. supp.	1	Incision + Exstirpation	1	—	—
VIII.					
Pleuritis exsudativa	5	Thoracocentes	5	—	—
Empyema pleuræ	1	Revbensresektion + Thoracotomi .	1	—	—
XVI.					
Appendicitis acuta	4	Appendectomi.	4	—	—
XVII.					
Hernia inguinal. lib.	8	Radikaloperation enl. Bassini . .	8	—	—
Hernia inguinal. incarcerata . . .	1	Radikaloperation	1	—	—
XVIII.					
Periproctitis suppurat.	8	Dilatation forcée + klyvning . . .	8	—	—
Incontinentia alvi post operation .	1	Plastisk operation	1	—	—
Varices hæmorrhoidales	4	Dilatation forcée + exstirpation .	4	—	—
XIX.					
Peritonitis tuberculosa	1	Laparotomi.	1	—	—

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättr. död	död
XX.					
Uræmia c. convulsion	1	Venesection	1	—	—
XXIII.					
Phimosis	4	Dorsalincision	4	—	—
XXIV.					
Kryptorchismus	1	Radikaloperation	1	—	—
Hydrocele testis	3	Operation enl. Winckelmann	3	—	—
Varicocele	1	Exstirpation + uppbindning	1	—	—
XXVII.					
Mus articular.	1	Arthrotomi + extraktion	1	—	—
Synovitis tbc.	1	Punktion	1	—	—
Ganglion	1	Exstirpation	1	—	—
Lymfadenitis suppurat.	5	Incision	5	—	—
Tendovaginitis suppurat.	3	Incision	3	—	—
Osteitis suppurat.	6	Amputatio vel exarticul. phalang.	6	—	—
Varices anticruris	11	Underbindning enl. Trendelenburg + exstirpation	11	—	—
Gangræna halluc. senil.	2	Amputation av 2. falangen	—	2	—
Gangræna halluc. senil.	1	Exarticulatio hallucis	1	—	—
Gangræna pedis senil.	1	Amputatio anticruris	1	—	—
Gangræna anticruris	1	Amputatio femoris	—	—	1
Laceratio antibrachii	1	Amputatio antibrachii	—	1	—
Gangræna antibrachii	1	Amputatio humeri	1	—	—
Fractura colli femoris	1	Redressering + gipsförband	1	—	—
Hæmarthrosis	2	Punktion	2	—	—
Corpus alien. polluc.	1	Incision + extraktion	1	—	—
Phlegmone, abscessus vel panaritium	25	Incision	25	—	—
Carbunculus vel furunculus	6	Incision	6	—	—
Unguis incarnatus	2	Radikaloperation	2	—	—
Atheroma	1	Exstirpation	1	—	—
Ulcus tbc. cutis	1	Excision	1	—	—
Summa	130		124	3	3

Tab. 20. Å garnisonssjukhuset å Visborgs slätt operativt behandlade sjukdomsfall och utförda operationer å *intagna* patienter år 1918.

1	2	3	4		
Sjukdom	Antal fall	Operation	Pat. utskriven		
			frisk el. förbättr.	oförbättrad	död
I.					
Periostitis	1	Incision	1	—	—
II.					
Dacryocystitis chron.	1	Bowmans op.	1	—	—
V.					
Adenoida vegetationer	2	Operation	2	—	—
VIII.					
Pleuritis exsudativa	1	Thoracocentes	1	—	—
XVI.					
Appendicitis	6	Appendectomi	6	—	—
XVII.					
Hernia inguinalis	2	Radikaloperation	2	—	—
Hernia cruralis	1	Radikaloperation	1	—	—
XXIV.					
Varicocele	1	Operation	1	—	—
XXVII.					
Hydrops genus	1	Punktion	1	—	—
Ruptura tendinis	1	Sensatur	1	—	—
Varices	1	Operation	1	—	—
Atheroma	1	Extirpation	1	—	—
Unguis incarnatus	4	Radikaloperation	4	—	—
Summa	23		23	—	—

TABELLER

RÖRANDE

VETERINÄRVÄSENDET

Tab. 21. Tablå över trupp-

1	2	3	4	5	6	7
D e b e t						
	Reserva- tion från år 1917 kronor	1918 års anslag kronor	Extra uppbörd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1919 kronor
I. arméfördelningen.						
1 Karlskrona grenadjärregemente	416·35	120·78	525·18	—	1 062·31	74·27
2 Kronobergs regemente	32·99	269·55	27·95	—	330·49	315·36
3 Hallands regemente	260·71	247·43	—	—	508·14	—
4 Norra skånska infanteriregementet	—	44·89	—	44·44	89·33	287·51
5 Södra skånska infanteriregementet	—	258·67	189·35	158·46	606·48	1 264·73
6 Skånska husarregementet i Hälsingborg	—	5 740·20	1 334·—	2 754·02	9 828·22	4 170·29
7 Skånska husarregts avd. i Landskrona	2 704·78	3 557·25	922·20	1 128·30	8 312·53	—
8 Skånska dragonregementet	150·56	12 247·77	531·35	—	12 929·68	—
9 Kronprinsens husarregemente	3 084·46	6 356·55	768·33	—	10 209·34	741·49
10 Wendes artilleriregemente	10 947·46	8 212·52	553·07	—	19 713·05	—
11 Skånska trängkåren	100·19	624·84	544·00	—	1 269·03	735·43
II. arméfördelningen.						
12 Första livgrenadjärregementet	—	283·43	—	335·29	618·72	203·75
13 Andra livgrenadjärregementet	24·70	246·81	76·80	—	348·31	258·19
14 Jönköpings regemente	—	—	—	—	—	—
15 Kalmar regemente	342·75	—	—	—	342·75	—
16 Smålands husarregemente	859·35	7 390·98	1 261·73	—	9 512·06	—
17 Smålands artilleriregemente	—	5 114·15	1 755·80	3 380·01	10 249·96	—
18 Östgöta trängkår	343·06	749·81	570·03	—	1 662·90	—
III. arméfördelningen.						
19 Västgöta regemente	183·16	89·74	—	—	272·90	506·04
20 Skaraborgs regemente	92·97	297·43	—	—	390·40	—
21 Älvsborgs regemente	—	210·19	212·89	287·51	710·59	—
22 Bohusläns regemente	252·32	206·59	126·12	—	585·03	—
23 Livregementets husarer	—	6 333·48	1 027·57	1 655·65	9 016·70	6 630·22
24 Göta artilleriregemente	—	4 739·22	487·65	947·25	6 174·12	6 173·30
25 Karlsborgs artilleribataljon	—	250·59	3 744·45	—	3 995·04	—
26 Göta ingenjörkår	421·27	923·63	540·51	—	1 885·41	916·25
27 Göta trängkår	624·53	1 149·78	819·05	—	2 593·36	237·80

veterinärvårdsanslaget år 1918.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
K r e d i t				Antal häst- tjänst- görings- dagar	Kostnad pr häst och dag i öre										
Brist från år 1917 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1919 kronor		Naturvården	Materiel för skoning	Medikamenter	Förbruknings- materiel	Nyanskaffning av materiel	Underhåll av materiel	Tvätt	Transport- kostnader	Diverse	Utgifter m. anl. av epizootier	Summa kostnad
—	1 136.58	1 136.58	—	20 889	—	0.78	1.10	1.17	—	—	—	—	2.39	—	5.44
—	645.85	645.85	—	12 127	—	4.13	0.63	0.12	0.42	—	—	0.02	—	—	5.32
—	434.22	434.22	73.92	11 272	—	0.08	—	—	0.01	—	—	—	3.76	—	3.85
44.44	332.40	376.84	—	6 882	—	4.45	—	0.38	—	—	—	—	—	—	4.83
158.46	1 712.75	1 871.21	—	11 761	—	10.62	0.18	1.71	—	—	—	—	—	2.05	14.56
2 754.02	11 244.49	13 998.51	—	202 433	0.92	2.75	0.33	0.82	0.40	0.04	—	0.02	0.27	—	5.55
—	6 624.56	6 624.56	1 687.97	117 541	0.47	4.13	0.31	0.33	—	0.03	—	0.01	0.35	—	5.63
—	12 901.25	12 901.25	28.43	375 938	0.19	1.54	0.31	1.07	0.11	0.04	—	—	0.17	—	3.43
—	10 950.83	10 950.83	—	226 875	0.12	3.60	0.41	0.26	0.14	0.02	—	0.03	0.24	—	4.82
—	12 794.74	12 794.74	6 918.81	275 961	0.22	0.67	1.11	1.94	0.38	0.03	—	—	0.29	—	4.64
—	2 004.46	2 004.46	—	30 510	0.10	6.14	0.23	0.02	0.02	—	—	—	0.06	—	6.57
335.29	487.18	822.47	—	12 839	0.24	3.45	0.09	—	—	—	—	0.01	—	—	3.79
—	606.50	606.50	—	13 391	—	3.50	0.65	0.21	0.01	—	—	—	0.15	—	4.52
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	342.75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	8 996.90	8 996.90	515.16	246 844	0.29	2.00	0.26	0.50	0.20	0.04	0.02	0.11	0.22	—	3.64
3 380.01	5 131.66	8 511.67	1 738.29	179 663	0.23	1.06	0.20	1.02	0.01	—	—	0.06	0.14	0.03	2.85
—	1 488.23	1 488.23	174.67	37 917	0.14	2.92	0.45	0.27	0.02	0.10	0.01	0.01	—	—	3.92
—	778.94	778.94	—	11 854	—	3.97	1.58	—	—	—	—	—	1.02	—	6.57
—	267.67	267.67	122.73	22 932	0.11	0.01	0.60	—	—	—	—	—	0.44	—	1.16
287.51	321.09	608.60	101.99	11 709	—	1.32	0.16	—	0.32	—	—	0.02	0.92	—	2.74
—	322.50	322.50	262.53	16 975	—	1.05	0.52	0.28	—	—	—	—	0.05	—	1.90
1 655.65	13 991.27	15 646.92	—	231 976	0.25	3.69	0.30	1.20	0.05	0.13	—	0.01	0.10	—	6.03
947.25	11 400.17	12 347.42	—	166 151	0.87	3.46	0.72	1.44	0.04	0.06	0.01	0.10	0.16	—	6.86
3 008.54	617.09	3 625.63	369.41	32 493	0.61	0.11	0.64	0.21	0.07	0.22	—	0.03	—	—	1.89
—	2 801.66	2 801.66	—	44 724	0.80	3.57	0.73	0.05	0.38	0.19	—	0.21	0.33	—	6.26
—	2 831.16	2 831.16	—	57 264	0.03	4.38	0.35	0.13	0.01	—	—	—	0.04	—	4.94

1		2	3	4	5	6	7
		D e b e t					
		Reserva- tion från år 1917 kronor	1918 års anslag kronor	Extra uppbörd kronor	Extra anvis- ningar kronor	Summa kronor	Brist till år 1919 kronor
IV. arméfördelningen.							
1	Svea livgarde	223·13	289·94	172·00	—	685·07	513·28
2	Göta livgarde	—	238·87	197·71	293·88	780·46	561·62
3	Livregementets grenadjärer	—	355·82	—	456·15	811·47	636·83
4	Södermanlands regemente	187·08	55·20	248·20	—	490·48	—
5	Vaxholms grenadjärregemente	4·59	69·27	—	—	73·86	—
6	Livgardet till häst	—	6 563·07	409·51	16 195·48	13 168·06	—
7	Svea artilleriregemente	—	4 781·86	2 182·38	—	6 963·74	8 857·21
8	Positionsartilleriregementet	—	1 804·64	1 831·92	3 150·23	6 786·79	5 950·15
9	Svea ingenjörkår	—	623·22	187·75	759·54	1 570·51	3 225·50
10	Fälttelegrafkåren	—	686·98	657·13	1 338·48	2 682·59	2 877·50
11	Svea trängkår	1 659·23	755·07	500·02	—	2 914·32	—
V. arméfördelningen.							
12	Upplands infanteriregemente	—	—	—	—	—	—
13	Dalregementet	—	291·03	—	1 401·70	1 692·73	1 104·51
14	Västmanlands regemente	100·56	279·67	897·22	300·00	1 577·45	—
15	Värmlands regemente	—	245·20	—	505·42	750·62	170·48
16	Livregementets dragoner	—	5 752·88	1 130·60	—	6 883·48	4 937·26
17	Upplands artilleriregemente	629·53	6 946·48	3 160·05	—	10 736·06	4 678·45
18	Västmanlands trängkår	133·55	618·24	275·64	—	1 027·43	—
VI. arméfördelningen.							
19	Hälsinge regemente	—	271·11	—	—	271·11	54·72
20	Västerbottens regemente	—	313·08	954·63	4·80	1 272·51	—
21	Jämtlands fältjägarregemente	391·88	393·82	—	—	785·70	470·52
22	Västernorrlands regemente	—	244·24	121·00	216·57	581·81	—
23	Norrlands dragonregemente	1 181·94	7 441·62	976·60	—	9 600·16	4 015·44
24	Norrlands artilleriregemente	2 236·02	3 385·55	969·52	—	6 591·09	4 269·98
25	Norrlands trängkår	1 984·87	673·02	900·90	—	3 558·79	—
Bodens trupper.							
26	Norrbottnens regemente	—	239·45	125·67	154·82	519·94	579·37
27	Norrlands artilleriregementes det. i Boden	1 251·33	1 409·97	619·14	—	3 280·44	—
28	Boden—Karlsborgs artilleriregemente	309·34	329·87	565·46	—	1 205·16	—
29	Bodens ingenjörkår	598·51	163·38	405·91	—	1 172·80	181·09
Gottlands trupper.							
30	Gottlands infanteriregemente	—	601·91	—	—	601·91	—
31	Gottlands artillerikår	—	1 996·03	131·64	694·84	2 722·51	—

¹ Därav kr. 2 221·56 utgörande värdet av till truppförband inom fördeln. utlämnad materiel.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
K r e d i t				Antal häst- tjänst- görings- dagar	Kostnad pr häst och dag i öre										
Brist från år 1917 kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Reserva- tion till år 1919 kronor		Naturavärd	Materiel för skoning	Medikamenter	Förbruknings- materiel	Nyanskaffning av materiel	Underhåll av materiel	Tvätt	Transport- kostnader	Diverse	Utgifter m. anl. av epizotier	Summa kostnad
—	1 198.85	1 198.85	—	13 009	1.89	6.62	0.91	0.06	0.20	—	—	0.03	—	—	9.21
293.88	998.20	1 292.08	—	14 015	1.04	4.57	—	0.10	—	—	—	—	1.41	—	7.12
456.15	992.15	1 448.30	—	15 974	0.17	4.19	1.05	0.11	0.10	—	0.59	—	—	—	6.21
—	389.55	389.55	100.93	13 090	—	2.14	0.77	0.02	0.02	—	—	0.02	—	—	2.97
—	69.00	69.00	4.86	10 192	—	—	—	—	—	—	—	—	0.67	—	0.67
3 973.92	8 098.66	12 072.58	1 095.48	209 886	0.70	0.38	0.67	0.45	0.25	0.08	0.01	—	0.25	—	2.79
6 319.94	9 501.01	15 820.95	—	200 224	0.32	3.34	0.26	0.46	0.15	0.01	—	0.01	0.19	—	4.74
3 150.23	9 586.71	12 736.94	—	96 886	0.70	7.23	1.01	0.14	0.09	—	—	0.04	0.68	—	9.89
759.54	4 036.47	4 796.01	—	46 332	1.42	4.94	1.48	0.02	0.03	0.06	—	0.18	0.58	—	8.71
1 338.48	4 221.61	5 560.09	—	39 534	0.93	7.79	0.90	0.09	0.03	0.01	—	—	0.92	—	10.67
—	2 542.78	2 542.78	371.54	36 672	0.28	4.85	1.16	0.64	—	0.25	—	—	0.25	—	6.93
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 401.70	1 395.54	2 797.24	—	11 600	—	11.19	0.24	0.38	—	0.22	—	—	—	—	12.08
—	890.45	890.45	687.00	15 414	—	4.81	0.11	0.34	—	—	—	0.01	0.50	—	5.77
505.42	415.68	921.10	—	13 039	—	3.03	0.02	—	0.14	—	—	—	—	—	3.19
997.97	10 822.72	11 820.69	—	223 141	0.11	3.61	0.38	0.42	0.06	0.01	—	—	0.26	—	4.85
—	15 414.51	15 414.51	—	274 972	0.20	4.26	0.29	0.67	0.04	0.04	—	—	0.09	0.01	5.60
—	688.46	688.46	338.97	26 723	1.45	0.30	0.37	0.33	—	0.12	—	—	—	—	2.57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35.80	290.08	325.88	—	13 898	—	—	0.77	0.56	—	—	—	—	0.75	—	2.08
4.80	1 259.19	1 263.99	8.52	13 170	0.69	7.73	0.69	0.35	—	0.06	—	—	0.04	—	9.56
—	1 256.22	1 256.22	—	12 497	3.85	4.11	0.19	0.16	0.46	—	—	1.28	—	—	10.05
216.57	244.15	460.72	121.09	16 506	0.17	0.96	0.32	0.03	—	—	—	—	—	—	1.48
—	13 615.60	13 615.60	—	253 793	2.19	1.86	0.60	0.60	0.25	0.03	—	0.03	0.30	—	5.36
—	10 861.07	10 861.07	—	119 361	0.14	8.09	0.43	0.10	0.02	0.03	0.11	0.17	—	—	9.09
—	2 830.31	2 830.31	728.48	45 424	0.79	4.50	0.31	0.06	0.25	0.31	0.01	—	—	—	6.23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
154.82	944.49	1 099.31	—	33 095	0.05	2.44	0.06	0.29	—	—	—	0.01	—	—	2.85
—	2 723.27	2 723.27	557.17	47 229	1.78	2.86	0.06	0.98	—	0.03	—	0.04	0.51	—	5.76
—	622.55	622.55	672.61	27 621	0.17	1.97	0.06	—	0.03	0.02	—	—	—	—	2.25
—	1 353.89	1 353.89	—	16 043	0.17	7.99	0.16	0.04	0.02	—	—	0.05	—	—	8.43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	162.50	162.50	439.41	22 957	—	0.09	0.41	0.04	0.06	0.10	—	—	—	—	0.70
—	2 608.93	2 608.93	113.58	59 933	—	1.54	0.53	1.37	0.05	—	—	0.02	—	—	3.51

Tab. 22. Översikt av sjukligheten bland arméns stambästar år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Truppförband.	Vårdade			Avförda					Kvarstående vid årets slut	Antal sjukdagar	Antal hasttjänstgöringsdagar	Sjukdagar på 100 tjänstgöringsdagar
	Kvarstående fr. föreg. år	Under året insjuknade	Summa	Tjänst-dugliga	Ej tjänstdugl.	Självdöda	Avlivade	Summa				
Livgardet till häst . . .	26	818	844	778	30	6	6	820	24	11 246	209 886	5.4
Livregementets dragoner	4	592	596	532	32	9	11	584	12	7 617	270 882	2.8
Livregementets husarer .	55	1 047	1 102	1 023	40	3	13	1 079	23	23 225	213 838	10.9
Smålands husarregemente	23	629	652	572	49	4	5	630	22	10 094	246 832	4.1
Skånska husarreg. I bat.	15	386	401	340	43	6	7	396	5	7 097	201 413	3.5
II bat.	4	188	192	170	6	1		183	9	3 319	117 541	2.8
Skånska husarreg:s det.												
Uppsala	5	143	148	140	—	5	1	146	2	1 933	73 106	2.6
Skånska dragonreg. . . .	27	1 805	1 832	1 745	32	21	8	1 806	26	13 512	374 898	3.6
Kronprinsens husarreg. .	9	273	282	253	9	3	3	268	14	7 010	223 635	3.1
Norrlands dragonreg. . .	22	919	941	873	35	6	8	922	19	16 947	253 793	6.7
Svea artillerireg.	31	688	719	670	10	3	9	692	27	15 511	168 822	9.2
Göta artillerireg.	9	598	607	593	8	2	2	605	2	14 613	155 735	9.4
Vendes artillerireg. . . .	30	680	710	584	90	14	8	696	14	8 213	262 729	3.1
Norrlands artillerireg. . .	16	323	339	307	5	3	6	321	18	7 134	119 361	6.0
Norrlands artillerikår . .	7	208	215	172	30	1	3	206	9	4 015	58 967	6.8
Upplands artillerireg. . .	9	504	513	480	—	11	12	503	10	8 065	147 016	5.5
Smålands artillerireg. . .	14	392	406	359	13	15	6	393	13	7 611	179 663	4.2
Gottlands artillerikår . .	4	215	219	209	4	2	1	216	3	3 364	41 671	8.1
Boden-Karlsborgs art. reg.	5	139	144	135	1	—	2	138	6	2 512	26 721	9.4
Karlsborgs artilleribat. .	—	18	18	15	—	—	2	17	1	212	11 285	1.9
Positionsartillerireg. . . .	9	359	368	348	4	5	4	361	7	5 708	64 511	8.8
Svea ingenjörkår	10	111	121	97	14	4	5	120	1	1 424	39 563	3.6
Göta ingenjörkår	1	68	69	62	1	2	2	67	2	894	33 707	2.7
Fälttelegrafkåren	—	116	116	99	6	1	7	113	3	1 578	19 958	7.9
Bodens ingenjörkår	7	77	84	81	2	—	—	83	1	1 484	14 355	10.3
Svea trängkår	3	197	200	189	—	2	9	200	—	2 373	36 682	6.5
Göta trängkår	—	263	263	255	3	3	2	263	—	2 752	57 521	4.8
Norrlands trängkår	31	198	229	213	5	4	1	223	6	6 223	45 424	13.7
Skånska trängkåren	5	138	143	135	1	2	4	142	1	2 006	30 960	6.5
Västmanlands trängkår . .	4	121	125	123	—	—	2	125	—	1 317	26 723	4.9
Östgöta trängkår	1	91	92	86	1	—	1	88	4	1 667	37 917	4.4
Inf. I arméförd.	4	147	151	129	3	5	4	141	10	2 534	71 566	3.5
» II »	—	89	89	81	6	—	2	89	—	1 229	35 958	3.4
» III »	1	62	63	56	6	—	1	63	—	1 280	63 643	2.0
» IV »	4	86	90	72	3	1	12	88	2	2 068	33 363	6.2
» V »	5	110	115	101	2	1	7	111	4	1 429	54 289	2.6
» VI »	4	184	188	124	3	3	3	133	5	2 508	53 182	4.7
» Bodens trupper	5	126	131	121	3	1	1	126	5	2 077	31 536	6.6
» Gottlands trupper	—	28	28	26	2	—	—	28	—	858	2 536	3.4
Sammandrag.												
Kavalleri	190	6 800	6 990	6 426	276	69	63	6 834	156	102 000	2 185 824	4.7
Artilleri	134	4 124	4 258	3 872	165	56	55	4 148	110	76 958	1 236 481	6.2
Ingenjörtrupper	18	372	390	339	23	7	14	383	7	5 380	107 583	5.0
Träng	44	1 008	1 052	1 001	10	11	19	1 041	11	16 338	235 227	6.9
Infanteri	23	782	805	710	28	11	30	779	26	13 983	346 073	4.0
I allt	400	13 086	13 495	12 348	502	154	181	13 185	310	214 659	4 111 188	5.2

Tab. 23. Sammandrag av hästsjukbesked för år 1918.

a) Arméns truppförband.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Sjukdomar	S t a m h ä s t a r											Lejda hästar
	Vårdare			Avförda					Kvarstående till nästa år	Antal sjukdagar	Sjukdomens längd, dagar i medeltal	Vårdade
	Kvarstående från föreg. år	Insjuknade	Summa	Tjänstdagliga	Ej tjänstdagliga	Självdöda	Avlivade	Summa				
<i>I. Infektionssjukdomar.</i>												
Kvarka	—	18	18	18	—	—	—	18	—	286	15.9	—
Lungröta	64	204	268	259	—	5	4	268	—	11 299	55.4	—
Blodförgiftning	—	7	7	4	—	2	—	6	1	137	19.6	—
Övriga inf. sjukdomar . . .	5	120	125	114	—	5	3	122	3	1 227	10.2	—
<i>II. Invasionssjukdomar</i>	—	35	35	35	—	—	—	35	—	156	4.5	—
<i>III. Konstitutionella sjukdomar . . .</i>	27	60	87	67	8	6	1	82	5	2 496	41.6	1
<i>IV. Sjukdomar i nervsystemet</i>	1	31	32	18	4	5	5	32	—	663	21.4	1
<i>V. Sjukdomar i ögat .</i>	7	287	294	282	1	1	4	288	6	4 620	16.1	12
<i>VI. Sjukdomar i örat .</i>	5	6	11	11	—	—	—	11	—	50	8.3	—
<i>VII. Sjukdomar i andningsorganen.</i>												
Katarr i de övre luftväg.	3	45	48	46	—	2	—	48	—	602	13.4	2
Övriga hithör. sjukdomar	4	21	25	8	4	9	3	24	1	574	27.3	—
<i>VIII. Sjukdomar i blodet och cirkulationsorganen.</i>												
Sjukdomar i hjärtat . . .	—	19	19	1	2	14	2	19	—	66	3.5	1
Lymfkärlesinflammation . .	27	548	575	526	23	6	4	559	16	7 377	13.5	16
Övriga hithör. sjukdomar	—	15	15	4	2	7	2	15	—	119	7.9	1
<i>IX. Sjukdomar i digestionsorganen.</i>												
Tandfel	1	141	142	131	8	—	—	139	3	93	0.7	25
Svalginflammation, munsår	—	32	32	29	1	2	—	32	—	271	8.5	3
Magtarmkatarr	—	92	92	62	21	7	2	92	—	727	7.9	3
Kolik	—	431	431	372	—	49	9	430	1	1 163	2.7	49
Övriga hithör. sjukdomar	1	92	93	70	3	11	8	92	1	1 545	16.8	5
<i>X. Sjukdomar i urin- o. könsorganen . .</i>	—	10	10	8	—	2	—	10	—	74	7.4	1

¹ Räknat på samtliga under året i varje sjukdom (el. sjukdomsgrupp) insjuknade.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Sjukdomar	S t a m h ä s t a r											Lejda hästar
	Vårdare			Avförda					Kvarstående till nästa år	Antal sjukdagar	Sjukdomens längd i dagar i medeltal	Vårdade
	Kvarstående från föreg. år	Insjuknade	Summa	Tjänstgöriga	Ej tjänstgöriga	Självdöda	Avlivade	Summa				
XI. Sjukdomar i rörelseorganen o. bensystemet.												
Ledstelhet	2	257	259	33	208	—	18	259	—	1 430	5·6	6
Benbrott och benspricka	5	106	111	25	7	13	63	108	3	2 258	21·3	4
Ledvrickningar	20	611	631	605	7	—	1	613	18	10 366	17·0	11
Ledinflammation	8	137	145	115	11	—	9	135	10	3 996	29·2	4
Spätt	12	108	120	65	39	—	5	109	11	4 335	40·3	8
Ringkota	5	36	41	16	15	—	4	35	6	1 439	40·0	2
Fotrulleinflammation	6	28	34	13	9	—	—	22	12	1 431	51·1	—
Inflammation i muskler, senor och senskidor, senstreckning	25	911	936	833	61	—	8	902	34	22 944	25·2	12
Inflammation i benhinna (överben)	3	202	205	192	1	—	1	194	11	4 409	21·8	1
Reumatism	—	14	14	14	—	—	—	14	—	203	14·5	2
Hälta (av obestämt slag)	2	72	74	5	10	—	5	73	1	2 045	28·4	1
Övriga hithör. sjukdomar	5	67	72	64	5	—	2	71	1	1 770	26·4	1
XII. Sjukdomar i huden och bindväven.												
Mugg	7	338	345	338	—	—	—	338	7	3 445	10·2	8
Sår	43	2 607	2 650	2 589	5	1	4	2 599	51	42 908	16·5	218
Krosskada	17	668	685	669	1	5	1	376	9	8 403	12·6	33
Tryckskada	13	979	992	973	1	—	—	974	18	12 372	12·6	110
Böld, fistel	15	293	308	286	3	—	4	293	15	6 941	23·7	9
Ringorm	—	1	1	1	—	—	—	1	—	23	23·0	1
Bindvävsinflammation	4	47	51	48	2	—	—	50	1	869	18·5	1
Skabb	—	63	63	62	—	—	—	62	1	3 324	52·8	—
Löss	—	275	275	275	—	—	—	275	—	378	13·7	—
Övriga hithör. sjukdomar	8	168	176	164	9	—	—	173	3	2 944	17·5	1
XIII. Sjukdomar i hovar.												
Hovinflammation	25	1 358	1 383	1 359	2	—	—	1 361	22	18 903	13·9	29
Hovböld	13	454	467	456	—	—	—	456	11	6 103	13·4	11
Hovkräfta	3	2	5	3	—	—	2	5	—	298	14·9	—
Strålröta	7	145	152	148	—	—	—	148	4	2 546	17·6	3
Fång	3	37	40	28	8	—	3	39	1	930	25·1	1
Krontramp	2	273	275	270	—	—	—	270	5	2 812	10·3	5
Spiktramp	7	234	241	233	3	—	1	237	4	3 783	16·2	7
Stengalla	1	64	65	64	—	—	1	65	—	1 027	16·0	5
Övriga hithör. sjukdomar	3	226	229	212	8	—	2	222	7	4 871	21·6	7
XIV. Sculster . .												
	—	80	80	72	1	—	—	73	7	1 608	20·1	2
XV. Andra sjukdomar.												
Olämplighet till ridbruk	—	9	9	—	9	—	—	9	—	—	—	—
Drunkning, skottsår	—	2	2	—	—	2	—	2	—	—	—	—
Summa	400	13 086	13 495	12 348	502	154	181	13 185	310	214 659	16·4	623

¹ Räknat på samtliga under året i varje sjukdom (el. sjukdomsgrupp) insjuknade.

b) Remontdepåerna.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Sjukdomar	Kvarstående från föregående år	Insjuknade	Summa	A v f ö r d a					Kvarstående till nästa år	
				Tjänstgöriga	Ej tjänstgöriga	Självdöda	Avlivade	Summa avförda		
<i>I. Infektionssjukdomar.</i>										
Kvarka	—	409	409	401	—	7	—	408	1	
Lungröta	3	5	8	8	—	—	—	8	—	
Övriga hithörande sjukdomar	—	4	4	1	—	3	—	4	—	
<i>II. Sjukdomar i nervsystemet</i>										
<i>III Sjukdomar i ögat</i>										
<i>IV. Sjukdomar i andningsorganen</i>										
<i>V. Sjukdomar i blodet och cirkulationsorganen</i>										
<i>VI. Sjukdomar i digestionsorganen.</i>										
Kolik	—	1	1	1	—	—	—	1	—	
Övriga hithörande sjukdomar	—	24	24	20	—	4	—	24	—	
<i>VII. Sjukdomar i rörelseorganen och bensystemet.</i>										
Hälta	1	3	4	3	—	—	1	4	—	
Benbrott	—	2	2	—	—	2	—	2	—	
Ledinfektion och ledvrickning	1	8	9	7	1	—	1	9	—	
Övriga hithörande sjukdomar	5	8	13	10	1	1	1	13	—	
<i>VIII. Sjukdomar i huden och bindväven.</i>										
Mugg	—	3	3	3	—	—	—	3	—	
Sår och kontusion	8	101	109	98	—	—	—	98	11	
Fistel och böld	—	31	31	31	—	—	—	31	—	
Övriga hithörande sjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
<i>IX. Sjukdomar i hovar.</i>										
Fång	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hovböld	—	30	30	30	—	—	—	30	—	
Övriga hithörande sjukdomar	—	6	6	6	—	—	—	6	—	
<i>X. Svulster</i>										
Summa	18	661	679	644	2	17	3	666	13	

Tab. 24. Självdöda hästar år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Truppförband	Dödsorsaker								Självdöda hästar i % av medelhästabeståndet	Medelålder
	Infektionssjukdom	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i digestionsorganen	Allmän svaghet, kakerxi	Benbrott och ben-systemets sjukdomar	Andra olycksfall	Summa		
Livgardet till häst	—	—	—	4	—	2	—	6	1.0	11.0
Livregementets dragoner	1	1	2	—	—	4	1	9	1.2	10.0
Livregementets husarer	3	—	—	—	—	—	—	3	0.5	8.7
Smålands husarregemente	1	—	—	2	—	1	—	4	0.6	10.8
Skånska husarregementet	—	2	3	5	—	1	1	12	1.4	11.3
Skånska husarreg:s det. i Uppsala	—	1	1	3	—	1	—	5	2.5	15.2
Skånska dragonregementet	1	2	2	12	7	1	2	27	2.6	12.6
Kronprinsens husarregemente	1	—	2	—	—	—	—	3	0.5	7.7
Norrlands dragonregemente	—	—	2	4	—	—	—	6	0.9	10.3
Svea artilleriregemente	2	—	—	1	—	—	—	3	0.7	12.3
Göta artilleriregemente	—	—	1	4	—	—	—	5	1.2	11.4
Wendes artilleriregemente	1	1	4	7	—	1	—	14	2.0	11.9
Norrlands artilleriregemente	—	—	1	2	—	—	—	3	0.9	12.3
Norrlands art.-reg:s det. i Boden	—	—	1	—	—	—	—	1	0.6	8.0
Upplands artilleriregemente	—	—	3	5	—	1	2	11	2.7	10.9
Smålands artilleriregemente	1	—	—	7	—	—	7	15	3.1	8.7
Gottlands artillerikår	—	—	—	2	—	—	—	2	1.7	11.5
Boden—Karlsborgs artillerireg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Karlsborgs artilleribataljon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Positionsartilleriregementet	—	—	—	1	—	—	4	5	2.8	10.2
Svea ingenjörkår	—	—	—	3	—	1	—	4	3.7	13.8
Göta ingenjörkår	—	—	—	2	—	—	—	2	2.2	16.5
Fälttelegrafkåren	1	—	—	—	—	—	—	1	1.9	17.0
Bodens ingenjörkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svea trängkår	—	—	—	1	—	—	—	1	1.0	18.0
Göta trängkår	—	—	—	3	—	—	—	3	1.9	13.7
Norrlands trängkår	—	—	1	3	—	—	—	4	3.2	13.5
Skånska trängkåren	—	—	—	1	—	—	1	2	2.4	10.5
Västmanlands trängkår	—	—	1	—	—	—	—	1	1.4	10.0
Östgöta trängkår	—	—	—	1	—	—	1	2	1.9	13.0
I. arméförd:s infanteri	2	1	1	1	—	—	—	5	2.6	13.4
II. , ,	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. , ,	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. , ,	—	—	—	—	—	1	—	1	1.1	12.0
V. , ,	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. , ,	—	—	2	—	—	1	—	3	2.0	15.7
Infanteri i Boden	—	—	—	1	—	—	—	1	1.2	12.0
„ på Gottland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa eller medeltal	14	7	27	75	7	15	19	164	1.5	11.1
I varje grupp självdöda hästar på 100 av samtliga självdöda hästar	8.5	4.3	16.5	45.7	4.3	9.1	11.6	100.0	—	—
D:o d:o på 1 000 av hela medelhästabeståndet	1.3	0.6	2.4	6.8	0.6	1.3	1.7	14.7	—	—

Anm. Tabellen avser arméns stambästar.

Tab. 25. Avlivade hästar år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Truppförband	Orsak till avlivandet											Avlivade hästar i % av medelbeståndet	Medeltal
	Infektionsjukdom	Sjukdom i nervsystemet	Sjukdom i cirkulationsoorganen	Sjukdomar i digestionsorganen	Allmän stelnhet, kakexi, ålder	Senkomma	Ledkomma	Hovkomma	Ånnan åkomma i rörelseorganen	Övriga	Summa		
Livgardet till häst	1	—	—	—	—	1	—	—	4	—	6	1.0	11.2
Livregementets dragoner . . .	—	1	1	1	—	1	—	1	5	1	11	1.5	10.0
Livregementets husarer . . .	3	—	—	3	—	—	3	1	3	—	13	2.2	9.6
Smålands husarregemente . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	5	0.7	11.6
Skånska husarregementet . . .	—	—	—	—	—	1	1	—	6	—	8	0.9	9.6
Skånska husarregts det. ¹ . . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	0.5	17.0
Skånska dragonregementet . . .	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—	6	0.6	9.8
Kronprinsens husarregemente . .	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3	0.5	13.0
Norrlands dragonregemente . . .	—	—	—	1	—	1	—	1	5	—	8	1.2	13.3
Svea artilleriregemente	—	—	—	—	5	1	2	1	1	3	13	2.8	11.7
Göta artilleriregemente	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	4	0.9	8.8
Wendes artilleriregemente . . .	1	—	—	1	1	—	3	—	2	—	8	1.1	9.6
Norrlands artilleriregemente . .	—	—	—	1	1	1	1	—	1	1	6	1.8	10.7
Norrlands artilleriregts det. ² . .	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	1.9	8.3
Upplands artilleriregemente . .	1	—	2	—	—	—	—	—	4	—	10	2.5	10.8
Smålands artilleriregemente . .	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	6	1.2	11.0
Gottlands artillerikår	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0.9	14.0
Boden—Karlsborgs art.-reg. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	2.7	15.0
Karlsborgs artilleribataljon . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3.2	10.0
Positionartilleriregementet . . .	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—	4	2.3	14.5
Svea ingenjörkår	—	1	—	—	—	—	—	—	1	3	5	4.6	13.0
Göta ingenjörkår	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	2.2	9.5
Fälttelegrafkåren	1	1	—	2	—	—	2	1	—	—	7	13.0	10.6
Bodens ingenjörkår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svea trängkår	—	2	—	—	—	1	1	1	2	2	9	9.0	10.6
Göta trängkår	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1.3	16.0
Norrlands trängkår	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0.8	18.0
Skånska trängkåren	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	4	4.8	12.0
Västmanlands trängkår	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	2.7	9.5
Östgöta trängkår	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	4	3.9	10.3
I. arméförd:s infanteri	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	4	2.0	16.3
II. „ „ „	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	2.1	14.5
III. „ „ „	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0.6	10.0
IV. „ „ „	—	—	—	—	7	—	2	—	2	1	12	13.2	15.8
V. „ „ „	—	—	—	2	2	—	—	—	2	—	6	4.0	17.2
VI. „ „ „	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	3	2.0	18.7
Infanteri i Boden	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1.2	9.0
„ „ „ på Gottland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa eller medeltal	10	5	5	13	21	8	30	9	67	16	184	1.6	11.9
Inom varje sjukdomsgrupp avlivade hästar på 100 av samtliga avlivade hästar . . .	5.4	2.7	2.7	7.1	11.4	4.4	16.3	4.9	36.4	8.7	100.0	—	—
Do do på 1000 av hela medelhästbeståndet	0.9	0.4	0.4	1.2	1.9	0.7	2.7	0.8	6.1	1.4	16.5	—	—

Ann. Tabellen avser arméns stamhästar.

¹ Dessutom benbrott och andra åkommor å bensystemet. — ² I Uppsala. — ³ I Boden.

Tab. 26. Kasserade hästar år 1918.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Truppförband	Kassationsorsaker															Kasserade hästar i % av medelhästbeståndet	Medelålder
	Summa	Olämplighet eller andra orsaker	Sjukdom i hud och bindväv	Annan åkomma i rörelseorganen	Hovåkomma	Annan senåkomma	Sensitidgalla	Annan ledåkomma	Ringkota	Spott	Allmän stelhet och slapphet, ålder	Sjukdom i digestionen	Sjukdom i cirkulationsorganen	Sjukdom i andningsorganen	Sjukdom i nervsystemet		
Livgardet till häst . . .	—	—	—	2	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.2	14.9
Livregts dragoner . . .	—	—	1	—	19	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.3	14.1
Livregts husarer . . .	2	—	—	—	26	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	6.8	14.5
Smålands husarreg. . .	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.8	14.8
Skånska husarreg. . .	—	—	—	—	32	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	7.0	15.6
Skånska husarreg:ets det. i Uppsala . . .	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.0	14.1
Skånska dragonreg. . .	1	—	—	5	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.0	16.7
Kronpr:s husarreg. . .	1	—	—	2	23	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.0	11.3
Norrlands dragonreg. . .	1	1	—	—	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.5	15.0
Svea artillerireg. . .	1	1	—	—	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.0	13.4
Göta artillerireg. . .	3	—	—	—	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.1	15.1
Wendes artillerireg. . .	—	—	—	1	58	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.6	13.2
Norrlands artillerireg. . .	—	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4.3	14.6
Norrlands art-reg:tes det. i Boden . . .	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.0	14.6
Upplands artillerireg. . .	—	—	—	—	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.5	13.9
Smålands artillerireg. . .	—	—	—	2	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.1	15.0
Gottlands artillerikår . . .	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.5	12.8
Boden—Karlsborgs art.-reg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.4	12.0
Karlsborgs art.-bat. . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.2	14.0
Positionsartillerireg. . .	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2.3
Svea ingenjörkår . . .	—	—	1	—	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	13.0
Göta ingenjörkår . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1.1
Fälttelegrafkåren . . .	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	11.1
Bodens ingenjörkår . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10.3
Svea trängkår . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göta trängkår . . .	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1.9
Norrlands trängkår . . .	1	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4.0
Skånska trängkåren . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3.6
Västmanlands tr.-kår . . .	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	11.0
Östgöta trängkår . . .	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5.8
I. arméförd:s infanteri . . .	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1.5
II. » » . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6.1
III. » » . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3.4
IV. » » . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8.8
V. » » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1.3
VI. » » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4.8
Infanteri i Boden . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9.3
» » på Gottland . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2.9
Summa eller medeltal . . .	11	7	15	50	377	35	18	21	4	76	14	24	24	35	711	6.4	15.3
I varje grupp kasserade på 100 av samtliga kasserade hästar . . .	1.6	1.0	2.1	7.0	52.9	4.9	2.5	3.0	0.6	10.7	2.0	3.4	3.4	4.9	100.0		
D:o d:o på 1000 av medelhästbeståndet . . .	1.0	0.6	1.3	4.5	33.8	3.1	1.6	1.9	0.4	6.8	1.3	2.1	2.1	3.1	63.6		

Anm. Tabellen avser arméns stambästar.